

Dr JUSUF RAMIĆ

POVODI OBJAVE KUR'ANA

القلم
El-Kalem

BIBLIOTEKA »KUR'ÂN I TEFSIR«

Dr Jusuf Ramić

POVODI OBJAVE KUR'ANA

Izdavač

Starješinstvo Islamske zajednice
Bosne i Hercegovine
Sarajevo, JNA 81/1

Za izdavača

Muhamed Mrahorović

Tiraž: 3.000 primjeraka

Štampa: DP »Štamparija« Gračanica

Dr JUSUF RAMIĆ

POVODI OBJAVE KUR'ANA

El-Kalem

Sarajevo, 1990.

UVOD

Kur'an se u odnosu na povode objave može podijeliti u dva dijela:

1. Dio koji je objavljen bez posebnih povoda, a to je veći dio kur'anskog teksta, obuhvaća ajete koji se odnose na vjerovanje, događaje iz prošlosti, priče o Božijim poslanicima itd. Ovaj dio Kur'ana nema posebnih povoda objave osim onih općih zbog kojih je objavljen Kur'an kao posljednja Božija knjiga, posljednjem Božijem poslaniku Muhammedu, alejhisselam.

2. Dio koji je vezan za posebne povode, a koji je predmet ovog rada, obuhvaća ajete koji se odnose na ibadet, ophođenje i poslovanje, halal i haram, lično i građansko pravo, međunarodne ugovore ... Poznavanje toga je nužno za pravilno shvaćanje i interpretiranje kur'anskog teksta.

Izučavanje i istraživanje povoda objave kur'anskih ajeta već odavno je preraslo u posebnu naučnu disciplinu. Iz tog područja napisana su mnoga djela. Među prvima koji je ovim ajetima posvetio posebnu pažnju bio je Ali b. Abdullah el-Medini (umro 234/848. god.), učitelj Imami Buharije. Poslije njega istaknuto mjesto u ovoj oblasti zauzima Ebu Hasan Ali b. Ahmed el-Vahidi (umro 468/1075. god.), zatim el-Dža'beri, Ibni Dževzi, Ibni Hadžer el-Askalani i es-Sujuti

(umro 911/1505. god.). Njegovo djelo napisano pod naslovom »*Lubabun-nukuli fi esbabin-nuzuli*« doživjelo je više izdanja, a nalazi se i na marginama komentara Kur'ana poznatog pod imenom »*Tefsirul-Dželalejn*« (Komentar dvojice Dželala).

U novije vrijeme povodima objave Kur'ana više prostora su u svojim djelima posvetili Muhammed Ebu Šehbe, Abdullah Mahmud Šehata, Muhammed Ali es-Sabuni i drugi. Kod nas su povodi uglavnom marginalno proučavani. Nešto o tome u Glasniku IVZ-e iz 1936. god. napisao je Muhammed Tufo u okviru postavljene teme o temeljima tefsirske nauke i Mehmed Handžić u djelu: »*Uvod u tefsirsku i hadisku nauku*«.

ZNAČAJ POVODA OBJAVE U ODNOSU NA PRAVILNO RAZUMIJEVANJE KUR'ANA

Kur'an nije objavljen odjedanput. Njegovo objavljivanje trajalo je dvadeset i tri godine. Razloge ovoj postupnosti treba tražiti i u povodima objave Kur'ana. Jedan ne mali dio kur'anskog teksta objavljen je kao odgovor na mnogobrojna pitanja koja su tokom objave postavljana Poslaniku.

Poznavanje povoda objave Kur'ana je veoma važan preduslov za pravilno razumijevanje i tumačenje kur'anskog teksta. Povodi otklanjaju ono što tekst čini nejasnim. Oni nam pomažu da otkrijemo šta je u tekstu uslovno, a šta trajno, šta je kao rješenje konkretne situacije, a šta kao pravilo i princip. Da bismo bolje shvatili važnost i značaj poznavanja povoda objave Kur'ana navešćemo ovdje samo neke primjere:

1. Nekima se za vrijeme Poslanika, koji nisu znali povod objave ajeta: »*Lejse alellezine amenu ve amilussalihati džunahun fima taimu . . .*« (el-Maide, 93), činilo da nije zabranjeno uživanje alkoholnih pića. Međutim, povod objave ovog ajeta ukazuje da se ajet odnosi na one koji su pili alkohol prije ove zabrane.

Prenosi se da su neki ashabi, kada je objavljeno: **»Vino, i kocka, i kumiri, i strelice za gatanje — odvratne su stvari, šejtanovo djelo, zato se toga klonite, da biste postigli ono što želite«** (el-Maide, 90), rekli: »A šta je sa onima koji su pili alkohol i umrli prije njegove zabrane?« Tada je objavljeno da je Allah njima oprostio.

Ovo je pitanje veoma slično pitanju koje su ashabi postavili Poslaniku, a odnosi se na namaz onih koji su umrli prije promjene Kible. Tada je objavljeno da Allah neće dozvoliti da propadnu namazi njihovi.

2. Urve ibni Zubejr je, kada je objavljeno: *»Fela džunaha alejhi en jettavvefe bihima...«* (el-Bekare, 158), rekao Aiši, radijellahu anha, neznajući povod objave ovog ajeta, da onaj koji Ka'bu hodočasti neće učiniti nikakav grijeh ako ne obiđe Safu i Mervu.

— Ružno je to što si rekao sestriću moj! — rekla je Aiša. Da je to tako onda bi ajet glasio: Fela džunaha alejhi ella jettavvefe bihima. Međutim, ajet je objavljen zbog onih koji su još u predislamskom dobu na Safi i Mervi hodočastili kipove Isaf i Nailu. U islamskom periodu neki od njih su izbjegavali, kada bi došli na hadž, da obiđu Safu i Mervu, čuvajući se grijeha, pa je tim povodom objavljen ovaj ajet.

3. Nekima se, kojima nije bio poznat povod objave ajeta: *»Ve lillahil-mašriku vel-magribu fe ejnema tuvvelu fe semme vedžhullahi...«* (el-Bekare, 115), činilo da se čovjek u namazu može okrenuti na bilo koju stranu. Međutim, povod objave ovog ajeta ukazuje da se ajet odnosi na one koji su namaz klanjali pod oblačnim nebom i koji su pogriješili u određivanju Kible, pa je tim povodom objavljeno da je Allahov istok i zapad. Kuda god se okrenete, pa tamo je Allahova strana.

4. Mervan b. Hakem je, nepoznavajući povod objave kur'anskog ajeta: *»Vellezi kale li validejhi uffin lekuma...«* (el-Ahkaf, 17), smatrao da se ajet odnosi na Abdurahmana, sina Ebu Bekrova. Međutim, Aiša, kćerka Ebu Bekra je ovu tvrdnju porekla i objasnila

povod objave ovog ajeta, dodajući da u Kur'anu nema ništa što se na njih odnosi izuzev ajeta koja govore o njenoj nevinosti.

PREDAJNA VRIJEDNOST POVODA OBJAVE

Povodi objave Kur'ana, **esbabi nuzul**, kao što se vidi iz prethodnih primjera, mogu se dokučiti samo i jedino predajom *(rivajetom)*. Otuda je prva ulema *(selefi salih)* bila vrlo oprezna kod primanja i ocjene vjerodostojnosti predaje. Bila je svjesna da se radi o tumačenju Božije Riječi, pa je krajnje kritički prilazila svakoj predaji i ispitivala njenu vjerodostojnost. Ibni Sirin prenosi da je Abîda' ibni Kajs, kada su ga upitali za povod objave jednog ajeta, rekao: »Budi samo bogobojazan i čvrst u vjeri. Otišli su oni koji su poznavali povode objave pojedinih kur'anskih ajeta.«

Međutim, ova opreznost nije bila prepreka da se uzme i prihvati ono što prenosi ashab ili onaj koji je drugovao sa nekim ashabom, kao Ikrima, Mudžahid, Seid ibni Džubejr, Ata, Hasan el-Basri i drugi.

Izraz kojim se ukazuje na povod objave nekog ajeta najčešće je formulisan rečenicom: »Povod objave ovog ajeta je ovaj.« Ponekad se ne spominje riječ povod, nego se kaže: »Dogodilo se ovo, pa je objavljen ovaj ajet — ili upitan je Poslanik o ovome, pa je objavljen ovaj ajet.«

VIŠE POVODA — JEDAN AJET

Ponekad su dva događaja ili više njih bili povod da se objavi jedan ajet. Kao primjer uzećemo ajet u kome stoji: **»A oni koji okrive svoje žene a ne budu imali drugih svjedoka, nego su samo oni svjedoci, potvrdiće svoje svjedočenje zakletvom Allahom, i to četiri puta, da, zaista, govore istinu.«** (en-Nur, 6)

Buharija prenosi od Ikrime i Ibni Abbasa, a Muslim od Enesa ibni Malika da je Hilal b. Umejje pred Božijim poslanikom optužio svoju ženu za preljubu. Kada ga je saslušao, Poslanik je rekao: »Dokaz ili kazna po tvojim leđima?« »Božiji poslaniče«, reče Hilal, »kada neko od nas vidi sa svojom ženom čovjeka i krene da nađe dokaz (svjedoka)...«, a Poslanik poče opet govoriti: »Dokaz ili kazna po tvojim leđima!« Tada je Hilal rekao: »Tako mi Boga, ja istinu govorim. Allah će zaista objaviti ono što će moja leđa osloboditi kazne.« Malo poslije toga objavljen je gornji ajet.

Buharija i Muslim prenose od Sehla b. Sa'da da je ashab Uvejmir b. Nasr zatražio od Poslanika da mu objasni stav islama o preljubi, pa je onda uslijedila objava ovog ajeta kao odgovor na oba pitanja.

Isti je slučaj i sa ajetom u kome stoji: **»Ako hoćete da na nepravdu uzvratite, onda učinite to samo u onolikoj mjeri koliko je vama učinjeno, a ako se strpite, to je, doista, bolje za strpljive.«** (en-Nahl, 126)

Hakem i Bejheki prenose od Ebu Hurejre da je Poslanik, kada je na Uhudu stao pored iznakaženog tijela svoga strica Hamze, rekao da će za Hamzu pogubiti sedamdeset idolopoklonika. Tim povodom je objavljen gornji ajet.

Tirmizi i Hakem prenose od Ubeja b. Ka'ba da je rekao: »Na Uhudu je poginulo sedamdeset ashaba, šezdeset i četiri ensara i šest muhadžira, među kojima je bio i Poslanikov stric Hamza. Kada su ensari vidjeli njihova iznakažena tijela, rekli su: »Ako ih jednog dana pobijedimo, mi ćemo za svakog našeg borca poginulog na Uhudu, pogubiti njihovu dvojicu.« Kada je oslobođena Mekka objavljen je gornji ajet.

Iz ovog se vidi da je ovaj ajet, zbog svoje velike važnosti, dva puta objavljivan. Prvi put u Medini za vrijeme bitke na Uhudu, a drugi put u Mekki za vrijeme njenog osvajanja. Takav je slučaj sa Fatihom, poglavljem el-Ihlas i nekim drugim kur'anskim ajetima.

JEDAN POVOD — VIŠE AJETA

Nekada je jedan događaj bio povod da se objave dva ili više kur'anskih ajeta. Ovdje ćemo, radi ilustracije, navesti samo dva primjera:

Prvi primjer — jedan događaj, a dva ajeta. Buharija prenosi od Beraa b. Aziba da je Poslanik, kada je objavljeno: »**Vjernici koji su ostali kod kuće nisu jednaki onima, koji se na Allahovom putu bore imecima svojim i životima svojim. One, koji se budu borili, ulažući imetke svoje i živote svoje, Allah će odlikovati čitavim stepenom nad onima, koji ostanu kod kuće. I On svima obećava lijepu nagradu. Allah će borcima, a ne onima koji izostanu od borbe, dati veliku nagradu.**« (en-Nisa, 95), pozvao jednog ashaba i naredio mu da to zapiše, a iza Božijeg poslanika stajao je sin Ummi Mektume koji je rekao: »Božiji poslaniče, ja sam nesposoban za borbu.« Tada je objavljeno: »**Osim onih koji su za borbu nesposobni.**«

Ibni Ebi Hatem prenosi od Zejda ibni Sabita da je rekao: »Pisao sam Objavu Božijem poslaniku i kada su objavljeni ajeti u kojima se naređuje borba, Poslaniku je prišao jedan ashab i rekao mu: »A šta je sa mnom Božiji poslaniče. Ja sam slijep?« Tada je objavljeno: »**Neće se ogriješiti nemoćni i bolesni, i oni koji ne mogu da nađu sredstva za borbu, samo ako su iskreni prema Allahu i Poslaniku Njegovu. Nema razloga da se išta prigovara onima, koji čine dobra djela; a Allah prašta i samilostan je.**« (et-Tevbe, 91)

Ibni Ebi Hatem i Taberani prenose od Ibni Mes'uda, a Ibni Džerir od Ikrime da su idolopoklonici rekli da će priznati Muhammeda kao Božijeg poslanika, ako iz svoje sredine odstrani Selmana, Suhejba, Bilala, Habbaba i druge siromašne muslimane. Tada je objavljeno: »**I ne tjeraj od sebe one, koji se, ujutru i naveče, Gospodaru svome mole, želeći naklonost Njegovu; ti nećeš za njih odgovarati, a ni oni neće odgovarati za tebe; jer bi, ako bi ih otjerao, nasilnik bio.**« (el-En'am, 52)

Ibni Mardavejh prenosi vjerodostojnim lancem prenosilaca od Ibni Abbasa da su idolopoklonici tražili od Poslanika da iz svoje sredine odstrani siromašne muslimane, ako želi da ga priznaju kao Božijeg poslanika. Tada je objavljeno: **»Budi čvrsto uz one koji se Gospodaru svome mole ujutro i naveče u želji da naklonost Njegovu zasluže, i ne skidaj očiju svojih s njih iz želje za sjajem u životu na ovom svijetu...** (el-Kehf, 28)

Drugi primjer — jedan događaj, a tri ajeta. Hakem i Tirmizi prenose od Ummi Seleme da je ona jednom prilikom rekla Poslaniku: »Nisam čula da se u Kur'anu spominju žene kao muhadžirke.« Tim povodom su objavljena tri kur'anska ajeta iz tri različita poglavlja Kur'ana:

»I Gospodar njihov im se odazva: »Nijednom trudbeniku između vas trud njegov neću poništiti, ni muškarcu ni ženi; vi ste jedni od drugih. Onima, koji se isele, i koji budu iz zavičaja svoga prognani, i koji budu na putu Mome mučeni, i koji se budu borili i poginuli — sigurno ću preko rđavih djela njihovih preći, i sigurno ću ih u džennetske bašče, kroz koje će rijeke teći, uvesti! Nagrada će im to od Allaha biti. A u Allaha je nagrada najljepša.« (Ali Imran, 195)

»I ne poželite ono, čime je Allah neke od vas odlikovao. Muškarcima pripada nagrada za ono što oni urade, a ženama nagrada za ono što one urade. I Allaha, iz obilja Njegova, molite! Allah, zaista, sve dobro zna.« (en-Nisa, 32)

»Muslimanima i muslimankama, vjernicima i vjernicama, i poslušnim muškarcima i poslušnim ženama, i iskrenim muškarcima i iskrenim ženama, i strpljivim muškarcima i strpljivim ženama, i poniznim muškarcima i poniznim ženama, i muškarcima koji dijele zekat i ženama koje dijele zekat, i muškarcima koji poste i ženama koje poste, i muškarcima koji o svojim stidnim mjestima vode brigu i ženama koje o svojim stidnim mjestima vode brigu, i muškarcima koji često spominju Allaha i ženama koje često spo-

minju Allaha, — Allah je, doista, za sve njih oprost i veliku nagradu pripremio.« (el-Ahzab, 35)

PROBLEM PRIORITETA OPĆENITOST TEKSTA ILI POSEBNOST POVODA

Ostaje jedno od najvažnijih pitanja ovoga rada; pitanje odnosa povoda i značenja teksta. Šta je u shvaćanju kur'anskog teksta prioritetnije: određenost povoda ili opće značenje riječi *(helil ibretu bi umumil lafzi em bi hususis sebebi).* Drugim riječima, hoće li se značenje teksta ograničiti samo na pitanje koje ga je takoreći izazvalo ili će se odnositi na sve ono što prema svom bukvalnom značenju obuhvaća? Islamski učenjaci se u ovome pitanju razilaze. Ali prije nego što pređemo na sam predmet razilaženja spomenućemo stanja u kojima se mogu naći povodi i objavljena Riječ u odnosu na njihovu općenitost i posebnost. Prema logičkoj podjeli postoje četiri takva oblika:

1. Posebnost povoda i posebnost objavljene Riječi.

2. Općenitost povoda i općenitost objavljene Riječi.

Ovaj aksiomatski odnos između povoda i objavljene Riječi, među naučnicima koji se bave ovom problematikom, nije predmet razilaženja. To je toliko jasno da to ne treba ni dokazivati.

3. Općenitost povoda i posebnost objavljene Riječi. Ovaj oblik iako je logički ispravan, retorički nije valjan, zbog toga što ne postoji podudarnost između povoda i objavljene Riječi, odnosno postavljenog pitanja i datog odgovora.

4. Posebnost povoda i općenitost objavljene Riječi. Ovaj četvrti oblik upravo je predmet razilaženja naučnikā.

Većina autora *(mezhebul-džumhuri)* smatra da općenitost značenja teksta ovdje ima prioritet *(el-ibretu bi umumil-lafzi la bi hususis-sebebi)*. Oni smatraju da ajet koji je objavljen zbog rasprave koja je vođena između Havle binti Sa'leb i Božijeg poslanika Muhammeda, alejhisselam, u vezi sa njenim mužem Evs ibni Samitom, u kome stoji: **»Oni od vas koji ženama svojim reknu da im nisu više dopuštene, kao što im nisu dopuštene majke njihove, — a one nisu majke njihove, majke njihove su samo one koje su ih rodile, — oni zaista govore ružne riječi i neistinu — a Allah sigurno briše grijehe i prašta.«** (el-Mudžadele, 2), ima općenito značenje, jer se radi o odnosnoj zamjenici, a odnosne zamjenice imaju opće značenje.

Isti je slučaj i sa Hilalom b. Umejjom koji je pred Božijim poslanikom optužio svoju ženu za preljubu, zbog koga je objavljen ajet u kome stoji: **»A oni koji okrive svoje žene a ne budu imali drugih svjedoka, nego su samo oni svjedoci, potvrdiće svoje svjedočenje zakletvom Allahom, i to četiri puta, da, zaista, govore istinu, a peti put da ih pogodi Allahovo prokletstvo ako lažu!«** (en-Nur, 6. i 7)

Objavljena Riječ, tekst ima općenito značenje. Ona nije ničim ograničena. U odbranu ovog mišljenja oni kao argumenat navode ashabe koji su prednost, kada je riječ o prioritetu, uvijek davali tekstu *(el-ibretu bi umumil-lafzi la bi hususis-sebebi)*. Oni nikada nisu ograničavali tekst samo na pitanje koje ga je provociralo.

Drugi prioritet daju povodu *(el-ibretu bi hususis-sebebi la bi umumil-lafzi)*, što znači da objavljena Riječ, tekst, ne može imati općenito značenje. Ona se odnosi samo na one zbog kojih je i objavljena. Ajeti koji govore o *»ziharu«*, puštanju žene, odnose se samo na Havlu binti Sa'leb, a oni koji govore o *»liânu«*, prokletstvu, odnose se samo na Hilala b. Umejja. Drugi njima slični slučajevi, rješavaju se putem *kijasa*, pravne analogije, odnosno putem *»idžtihada«*, zbog toga što podliježu pod pravilo *»Hukmi alel-vahidi*

hukmi alel-džema'ati« (Moja naredba za jednog ima se smatrati kao moja naredba za cijelu zajednicu).

U odbranu ovog mišljenja oni navode sljedeće argumente:

1. Ako je objavljena Riječ općenita u svom značenju, onda je pozivanje na povod, koji je tu Riječ provocirao, suvišno i beskorisno. Međutim, zaključak da je povod suvišan i beskoristan nije tačan. Prema tome nije tačna ni pretpostavka da je smisao *(ibret)* u općenitosti teksta. Ostaje kao tačno ono što je suprotno ovome, a to je posebnost povoda.

2. Ako se u obzir uzme općenitost teksta, a ne posebnost povoda, onda će između objavljene Riječi, odgovora i povoda, pitanja doći do nesklada, a to nije tačno, jer je u suprotnosti sa nedokučivim kur'anskim stilom. Pošto to nije tačno, onda ostaje kao tačno ono što je suprotno, a to je da je smisao objavljene Riječi u posebnosti povoda.

3. Većina autora smatra da objavljena Riječ, tekst, ima općenito značenje. Međutim, neki to kao pravilo ne prihvataju. Oni smatraju da je od izuzetne važnosti temeljito ispitati svaki slučaj posebno; kritički i naučno utvrditi okolnosti i situaciju u kojoj je određeni tekst objavljen. Jer, činjenica je da u Kur'anu ima dosta tekstova koji se odnose samo na određenu situaciju bez obzira na njihovo općenito značenje. Njihova primjena ograničena je na tu i njoj slične situacije. Pogrešno ih je uopćavati, kao što se to često čini. Pogrešno bi bilo ako bi se npr. kod kur'anskog ajeta u kome stoji: **»O vjernici, ne uzimajte za prijatelje Jevreje i kršćane! Oni su jedni drugima prijatelji! A njihov je i onaj između vas, koji ih uzima za prijatelje; Allah uistinu neće ukazati na pravi put ljudima koji sami sebi nepravdu čine.«** (el-Maide, 51), usvojio princip *»el-ibretu bi umumil-lafzi«*. Ovdje je potrebno ispitati povode objave ovog ajeta. Zna se tačno da je ajet objavljen neposredno poslije bitke na Uhudu. Njime je regulisana jedna konkretna, vremenski uslovljena situacija, situacija u konfrontaciji,

sukobu i ratu. Ovaj ajet ne propisuje načelan odnos i stav islama prema drugima. Ako bi se kod ovog ajeta usvojio princip *»el-ibretu bi umumil-lafzi«* pogrešno bi se shvatio taj odnos. Ovdje se prioritet mora dati *»hususi sebebu«*. Riječ je o određenom odnosu u određenoj situaciji. Takav odnos važi samo u takvoj i sličnoj situaciji.

Isto tako bi pogrešno bilo ako bi se kod kur'anskog ajeta u kome stoji: **»Neka vjernici ne uzimaju za prijatelje nevjernike kad ima vjernika; a onoga ko to čini — Allah neće štititi. To učinite jedino da biste se od njih sačuvali. Allah vas podsjeća na Sebe i Allahu se vraća sve!«** (Ali Imran, 28), usvojio princip *»el-ibretu bi umumil-lafzi«*. Ajet je objavljen, prema nekima, zbog licemjera koji su bili vrlo bliski s jednom grupom idolopoklonika koji su ovu prisnost zloupotrebljavali, a prema drugima kada je Hâtib b. Ebi Beltea pokušao da obavijesti idolopoklonike o pripremama Poslanika za osvajanje Mekke. Ne radi se ovdje ni o kakvoj isključivosti i netrpeljivosti. Riječ je o zabrani izdaje, a ne o zabrani koegzistencije i snošljivosti. Zna se da je Božiji poslanik Muhammed, alejhisselam, sklapao prijateljske sporazume s mušricima. Zna se i to da je Amr ibni Umejje kao idolopoklonik, nemusliman, bio osobni Muhammedov prijatelj i da je uživao njegovo povjerenje iako se u bici na Bedru i Uhudu borio protiv muslimana.

Kur'anski ajeti iz mekkanskog pa i medinskog perioda Objave oduzimaju gore navedenim ajetima apsolutni i opći karakter: **»... Ti ćeš sigurno naći da su vjernicima najbliži prijatelji oni koji govore: »Mi smo kršćani, zato što među njima ima svećenika i monaha i što se oni ne ohole.«** (el-Maide, 82)

Kur'an u tom pravcu ide još dalje, jer ne isključuje mogućnost zasnivanja dobrih odnosa čak i sa mnogoboščima i to u vrijeme kada je islam bio u punom konfliktu s arapskim idolopoklonicima. Obraćajući se muslimanima Kur'an kaže: **»Allah vam ne zabranjuje da dobročinstvo činite i da stupite u dobre**

odnose s onima, koji vas ne sprečavaju u vjeri i koji vas ne protjeruju iz vaših domova. Allah zaista voli one koji su pravedni, — ali vam zabranjuje da prijateljujete s onima koji ratuju protiv vas zbog vjere i koji vas iz zavičaja vašeg izgone i koji pomažu da budete prognani. Oni koji s njima prijateljuju sami sebi čine nepravdu.« (el-Mumtehine, 8. i 9)

Ovi i mnogi drugi ajeti ukazuju da se prioritet, kada je riječ o odnosima zasnovanim na gore navedenim ajetima iz poglavlja el-Maide i Ali Imran, mora dati *»husursi sebebu«*. Svaki drugi prilaz ovome nosi u sebi elemente utopije i prevaziđenosti.

POVODI OBJAVE KUR’ANA

POGLAVLJE EL-BEKARE

Prenosi se od Mudžahida da je rekao: »Četiri prva ajeta ovog poglavlja objavljena su zbog vjernika, dva poslije njih zbog nevjernika, a trinaest poslije ovih zbog licemjera.«

»Onima koji neće da vjeruju doista je svejedno opominjao ih ti ili ih ne opominjao — oni neće vjerovati. Allah je zapečatio srca njihova i uši njihove, a pred očima njihovim je koprena, njih čeka patnja golema.« (ajet, 6. i 7.)

Ajeti su objavljeni, prema Ibni Abbasu, zbog medinskih Jevreja, a prema Dahhaku zbog Ebu Džehla i pet članova njegove obitelji.

»Kada sretnu one koji vjeruju, govore: »Mi vjerujemo!« — a čim ostanu nasamu sa šejtanima svojim, govore: »Mi smo s vama, mi se samo rugamo.« (ajet, 14.)

Ajet je objavljen, prema Ibni Abbasu, kada je Abdullah ibni Ubejj[1] ispred jedne grupe licemjera

---

[1] Njegovo puno ime je: Abdullah ibni Ubejj ibni Malik, poznat po majci kao Ibnu Selul. Bio je jedan od najvećih licemjera Medine. Neposredno pred Poslanikov dolazak u Medinu trebao je biti promovisan u kralja Evsa i Hazredža. Islam je primio poslije bitke na Bedru. U bici na Uhudu napustio je Poslanika sa trećinom vojske. Uvijek je nastojao unijeti razdor u muslimanske redove. Jedan je od

laskavim riječima dočekao i ispratio Ebu Bekra, Omera i Aliju, a zatim rekao svojim drugovima: »Jeste li vidjeli kako sam postupio?«

»**Oni su ili nalik na one koji, za vrijeme silnog pljuska s neba, u punom mraku, usred grmljavine i munja, stavljaju zbog gromova prste u uši svoje, boječi se smrti, — a nevjernici ne mogu umaći Allahu.**« (ajet, 19.)

Ibni Džerir prenosi od Ibni Abbasa da je ovaj ajet, i još dva ajeta koji ga slijede u redosljedu ovog poglavlja, objavljen povodom bjekstva dvojice medinskih licemjera koji su bili primili islam. U bjekstvu ih zatekne nevrijeme, pljusak, munja i grmljavina, pa su od straha bojeći se smrti stavljali prste u uši svoje. Poslije su se vratili Poslaniku i bili uzorni muslimani. Osim ovoga slučaja, učestali licemjeri, čije je vjerovanje bilo formalno, bili su povod za objavu ovih ajeta.

»**O ljudi, klanjajte se Gospodaru svome, koji je stvorio vas i one prije vas, da biste se kazne sačuvali.**« (ajet, 21.)

Kur'anski ajeti koji počinju riječima: »**O ljudi...**« su mekkanski, dok su oni koji počinju riječima: »**O vi koji vjerujete...**« medinski. U prvima govor je upućen stanovnicima Mekke i njene bliže okoline, a u drugima stanovnicima Medine i okolnih mjesta. »**O ljudi, klanjajte se Gospodaru svome...**« je mekkanski ajet koji je upućen idolopoklonicima ovoga grada sve do ajeta: »**A one koji vjeruju i dobra djela čine obraduj...**«, jer je ovaj ajet objavljen zbog vjernika. Kada je Allah spomenuo kaznu koja čeka idolopoklonike u ajetu u kome stoji: »**Onda se čuvajte vatre za**

---

glavnih učesnika u potvori Aiše (**kadijjet el-ifk**). U više navrata pokušao je unijeti smutnju u odnose između muhadžira i ensarija. Ovaj veliki licemjer neumorno je izmišljao razne spletke sve do svoje smrti. Umro je osme hidžretske godine, a Poslanik mu je, na zahtjev njegova sina Abdullaha, koga je neizmjerno volio, klanjao dženazu namaz.

nevjernike pripremljene, čije će gorivo biti ljudi i kamenje« spomenuo je i nagradu koja očekuje one koji u Njega vjeruju, a to je saopćeno u ajetu: **»A one koji vjeruju i dobra djela čine obraduj...«**

»Allah se ne ustručava da za primjer navede mušicu ili nešto sićušnije od nje.[2] **Oni koji vjeruju — ta oni znaju da je to Istina od Gospodara njihova! A oni koji ne vjeruju — govore: »Šta to Allah hoće sa ovim primjerom?« Tim On mnoge u zabludi ostavlja, a mnogima na pravi put ukazuje. Ali, u zabludi ostavlja samo velike grešnike, koji krše već čvrsto prihvaćenu obavezu prema Allahu i prekidaju ono što je Allah naredio da se održava, i prave nered na Zemlji, oni će nastradati.«** (ajet, 26. i 27.)

Ibni Džerir prenosi od Suddija i po njegovom lancu pripovjedača da su licemjeri, kada je objavljeno: **»Oni su slični onima koji potpale vatru...«**, **»Ili oni su nalik na one koji za vrijeme silnog pljuska s neba...«**, rekli: »Allah je veći i uzvišeniji od ovih primjera koje nam navodi.« Tim povodom su objavljeni gornji ajeti.

Katada prenosi da su se Jevreji, kada je Allah u Kur'anu spomenuo pauka i mušicu i to naveo kao primjer idolopoklonicima, nasmijali i rekli: »Ovo ne

---

2 Interesantno je napomenuti da je Besim Korkut jedini od naših prevodilaca koji je pravilno preveo riječi Uzvišenog Allaha: **»Innellahe la jestahji en jadribe meselen ma beudaten fema fevkaha.«** Njegov prevod glasi: **»Allah se ne ustručava da za primjer navede mušicu ili nešto sićušnije od nje.«** Mićo Ljubibratić-Hercegovac je taj dio ajeta ovako preveo: **»Bog se ne usteže pomenuti u priči bilo mušicu, bilo kakav drugi uzvišeniji predmet.«** Njega je u prevodu slijedio Karabeg pa je i on pogriješio. Pandža-Čaušević su također napravili grešku. Njihov prevod glasi: **»Zaista se Allah ne usteže da vam kao primjer pruži komarca i nešto što je veće od njega.«** Čak ni autori Prevoda Kur'ana s komentarom Vrhovnog islamskog starješinstva nisu uspjeli da nađu adekvatan izraz pa su taj dio ajeta, služeći se i zagradama, ovako preveli: **»Zaista se Allah ne ustručava da vam navede** (kao) **primjer komarca i što je veće od njega** (u sićušnosti).«

priliči i ne dolikuje Božijem govoru. Šta to On hoće sa ovim primjerima?« Tim povodom je objavljeno: **»Allah se ne ustručava da za primjer navede mušicu ili nešto sićušnije od nje.«**

»Zar da od drugih tražite da dobra djela čine, a da pri tome sebe zaboravljate, vi koji Knjigu učite? Zar se opametiti nećete?« (ajet, 44.)

Ajet je objavljen, prema Ibni Abbasu, zbog medinskih Jevreja. Neki od njih su priznavali da je Muhammed istiniti vjerovjesnik. Tražili su od muslimana da ustraju u islamu i da čine dobra djela, ali su pri tome sebe zaboravljali.

»One koji su vjerovali, pa i one koji su bili Jevreji, i kršćani, i Sabejci — one koji su u Allaha i u onaj svijet vjerovali i dobra djela činili, — doista čeka nagrada od Gospodara njihova, ničega se oni neće bojati i ni za čim oni neće tugovati!« (ajet, 62.)

Ajet je objavljen, prema predaji koju prenosi Ibni Ebi Hatem, kada je Selman el-Farisi, poznati ashab, upitao Poslanika o vjeri i sudbini ljudi s kojima je živio prije prelaska na islam.

»Kad sretnu vjernike, oni govore: »Mi vjerujemo!«, a čim se osame jedni s drugima, kažu: »Zar ćete im kazivati o onome što je Allah samo vama objavio, pa da im to bude dokaz protiv vas pred Gospodarem vašim? Zar se nećete opametiti?« (ajet, 76.)

Ibni Džerir prenosi od Mudžahida da je rekao: »Kada je Muhammed a.s. na dan Kurejza stao ispod njihove tvrđave, iznio sadržaj Tevrata, i upoznao ih s onim što je Allah njima objavio, oni su tada, jedni drugima, rekli: »Zašto takve stvari pričate Muhammedovim drugovima, pa ih oni sada, kao dokaz, protiv nas upotrebljavaju.« Tim povodom je objavljen gornji ajet.

»A teško onima, koji rukama svojim pišu Knjigu, a zatim govore: »Evo, ovo je od Allaha«, — da bi za to neznatnu korist izvukli. Teško njima zbog onoga, što ruke njihove pišu; i teško njima, što na taj način zarađuju!« (ajet, 79.)

Ovaj ajet je objavljen, prema Ibni Abbasu, zbog kitabijā, pripadnika objavljenih knjiga. Prema drugima ajet je objavljen zbog jevrejskih rabina koji su svojstva Božijeg poslanika Muhammeda a.s. zapisana u Tevratu: srednji rast, kovrčava kosa, crne oči, lijepo lice, izbrisali i napisali: visok, plav, ravne kose, a zatim rekli svojim drugovima i sljedbenicima: »Pogledajte! Svojstva Muhammeda poslanika ni izbliza nisu slična svojstvima koja su zapisana u Tevratu.«

»Oni govore: 'Vatra će nas doticati samo neko vrijeme!'« Reci: »'Da li ste o tome dobili od Allaha obećanje' — jer, Allah će sigurno ispuniti obećanje svoje — ili na Allaha iznosite ono što ne znate?« (ajet, 80.)

Taberani, Ibni Džerir i drugi prenose od Ibni Abbasa da je rekao: »Kada je Poslanik stigao u Medinu Jevreji su govorili da će ovaj dunjalučki svijet trajati sedam hiljada godina, a ljudi će biti kažnjeni svake hiljadite godine jedan dan paklom na drugom svijetu.« Kazna u paklu, prema tome, neće biti duža od sedam dana poslije čega će biti prekinuta.« Ovim povodom je objavljen gornji ajet.

Ibni Džerir prenosi od Ibni Abbasa da su Jevreji rekli: »Ostaćemo u vatri samo onoliko koliko smo proveli u obožavanju teleta.« Tim povodom je objavljen gornji ajet.

»A kada im Knjiga od Allaha dolazi, koja priznaje kao istinu Knjigu koju imaju oni — a još ranije su pomoć protiv mnogobožaca molili — i kada im dolazi ono što im je poznato, oni u to neće da vjeruju, i neka zato stigne nevjernike Allahovo prokletstvo!« (ajet, 89.)

Ajet je objavljen, prema Ibni Abbasu, zbog Jevreja Hajbera, koji su se, zbog iscrpljujućih ratova sa arapskim plemenom Gatafan, obratili Bogu riječima: »Bože, molimo Te Muhammedom, nepismenim poslanikom, posljednjim Tvojim miljenikom, a nama si obećao njegov dolazak, da nam pomogneš u borbi protiv naših neprijatelja.« Učeći ovo oni su u ratu pobjeđivali. Međutim, kasnije su, kada se posljednji

Božiji poslanik pojavio, to porekli i tim povodom je objavljen gornji ajet.

Prema drugoj verziji ajet je objavljen kada su Jevreji Hajbera zatražili pomoć u borbi protiv Evsa i Hazredža u doba prije pojave islama. Međutim, kada se posljednji Božiji poslanik pojavio, oni su to porekli, a zatim ga, kao Božijeg poslanika, negirali pa je to bio uzrok objavi gore navedenog ajeta.

»Reci: 'Ko je neprijatelj Džibrilu? a on, Allahovom voljom, tebi stavlja na srce Kur'an — koji potvrđuje da su i prijašnje objave istinite — kao putokaz i radosnu vijest vjernicima. Ko je neprijatelj Allahu i melekima Njegovim i poslanicima Njegovim i Džibrilu i Mikailu — pa, Allah je, doista, neprijatelj onima koji neće da vjeruju.« (ajet, 97. i 98.)

Ajeti su objavljeni, prema Ibni Abbasu, kao odgovor na pitanje Jevreja: Ko donosi objavu Muhammedu? Kada im je rečeno da je to Džibril, oni su rekli da je on njihov neprijatelj. On je melek rata i nedaća, dok je Mikail, melek kiše i milosti, njihov prijatelj.

Prema drugoj verziji pitanje je postavljeno Omeru, a on je o njegovom sadržaju upoznao Božijeg poslanika i tim povodom su objavljeni gornji ajeti.

»A Mi tebi jasne dokaze objavljujemo i jedino nevjernici u njih neće da vjeruju. Zar svaki put kada neku obavezu preuzmu — neki od njih je odbace jer ih većina ne vjeruje.« (ajet, 99. i 100.)

Od Ibni Abbasa se prenosi da je Ibni Surija rekao Poslaniku: »Nisi nam donio ništa novo, niti su ti objavljeni jasni dokazi na osnovu kojih bi te slijedili.« Tim povodom je objavljen prvi ajet, a drugi kao odgovor Maliku ibni es-Sajfu kada je rekao: »Mi nikakvu obavezu u odnosu na Muhammeda nismo preuzeli.«

»Oni se povode za onim što su šejtani o Sulejmanovoj vladavini kazivali. A Sulejman nije bio nevjernik . . .« (ajet, 102.)

Prenosi se da su Jevreji, kada je u Kur'anu spomenut Sulejman a.s., rekli: »Nije li čudno da Muhammed tvrdi da je sin Davidov bio Božiji poslanik? Zaklinjemo se Bogom da on nije bio ništa drugo do obični čarobnjak.«

Po drugoj verziji ajet je objavljen kada su Jevreji rekli, poslije prepiranja sa Poslanikom, da je Sulejman a.s. svoju vlast učvrstio putem čarolija.

»O vjernici, ne služite se riječima: »Ra'ina«, nego recite »Unzurna« i slušajte! A nevjernike bolna patnja čeka.« (ajet, 104.)

Ibni Abbas prenosi da su prvi muslimani, kada bi im Poslanik kazivao ili diktirao objavljene ajete Kur'ana, govorili: »Ra'ina« tj. motri nas, da bi ono što im je kazivao zapisali. Jevreji su riječ »Ra'ina« izgovarali tako da je ona na hebrejskom jeziku dobijala pogrdno značenje. Zbog toga se vjernicima u ovom ajetu naređuje da u buduće ne govore »Ra'ina«, nego »Unzurna« koja ima isto značenje kao i riječ »Ra'ina«. Ovim povodom je objavljen gornji ajet.

»Mi nijedan propis ne promijenimo niti ga u zaborav potisnemo, a da bolji od njega, ili sličan njemu, ne donesemo. Zar ti ne znaš, da Allah sve može?« (ajet, 106.)

Prenosi se da su idolopoklonici, jednom prilikom, rekli: »Nije li čudno to što se dešava sa Muhammedom!? Svojim drugovima, ashabima danas naređuje jedno, a sutra im to isto zabranjuje i nalaže drugo. Kura'n bi mogao biti samo govor Muhammedov koji je pun kontradikcija i nedosljednosti.« Ovim povodom je objavljen gornji ajet.

»Zar da tražite od svoga Poslanika kao što su prije tražili od Musaa? A ko vjerovanju pretpostavi nevjerovanje, s pravog puta zalutao je.« (ajet, 108.)

Abdullah ibni Umejje el-Mahzumi je jednom prilikom sa grupom Kurejšija došao Poslaniku i rekao mu: »Muhammede, nećemo vjerovati u tebe sve dok svoje poslanstvo ne dokažeš **mudžizom** (čudom), dok ne razmakneš brda oko Mekke, dok Safu, bre-

žuljak u Mekki, ne pretvoriš u zlato i dok se ne uzdigneš na nebo, a u tvoje uzdignuće nećemo vjerovati sve dok nam ne doneseš u cjelosti, a ne postupno, Knjigu od Allaha koja će potvrditi tvoje poslanstvo.«[3] Tim povodom je objavljen gornji ajet.

»Mnogi sljedbenici Knjige jedva bi dočekali da vas, pošto ste postali vjernici, vrate u nevjernike, iz lične zlobe svoje, iako im je Istina poznata, ali, vi oprostite i preko toga pređite dok Allah svoju odluku ne donese. — A Allah, zaista, sve može.« (ajet, 109.)

Ajet je objavljen, prema Ibni Abbasu, zbog Jevreja koji su, poslije bitke na Uhudu, rekli: »Da je islamska nauka istinita i da je od Boga muslimani bi na Uhudu slavili pobjedu.«

Prenosi se pouzdanim lancem pripovjedača da je Ka'b b. Ešref[4] u svojoj poeziji vrijeđao Muhammeda a.s. i nagovarao pjesnike mnogobožačke Mekke da to isto čine. Kao odgovor na ove uvrede Allah nalaže Poslaniku strpljivost i oprost i tim povodom je objavljen ovaj ajet.

»Jevreji govore: 'Kršćani nisu na pravom putu!' a kršćani vele: 'Jevreji nisu na pravom putu!' — a oni čitaju Knjigu. Tako, slično kao oni, govore i oni koji ne znaju.[5] Allah će im na Sudnjem danu presuditi u onome, u čemu se oni ne slažu.« (ajet, 113.)

---

3 Bilo je i drugih vrlo glupih zahtjeva za pravljenjem najrazličitijih čuda. Kur'an bilježi da su od Poslanika tražili da sagradi stepenice do neba; da izgradi kuću od zlata; da Mekki privede obilne rijeke kao što su one u Siriji; da pozove meleka s neba koji će biti svima vidljiv i mnogo toga drugog kao dokaz istinitosti svojih riječi.

4 Ka'b b. Ešref je bio jedan od velikih medinskih doislamskih pjesnika, koji je, pojavom islama, vrijeđao i klevetao Poslanika, muslimane i muslimanke. Zbog ovakvog ponašanja njega su, neki muslimani, među kojima je bio i njegov brat po mlijeku, iznenadili noću i ubili. Ostaci njegova dvorca sačuvani su do danas na jugu Medine.

5 Besim Korkut je riječi Uzvišenog Allaha: **»Kezalike kalellezine la je'lemune misle kavlihim«** preveo ovako: **»Tako, slično kao oni, govore o njima oni što ne znaju.«** Međutim, ispravan prevod ovoga je sljedeći: **»Tako, slično kao oni, govore i oni koji ne znaju.«**

Od Ibni Abbasa se prenosi da je jedna kršćanska delegacija iz Nedžrana došla Božijem poslaniku i optužila jevrejske rabine. U prisustvu Božijeg poslanika Muhammeda a.s. počeli su jedni drugima osporavati pravi put i tim povodom je objavljen gornji ajet.

»Ima li većeg nasilnika od onoga, koji brani da se u Allahovim hramovima ime Njegovo spominje, i koji radi na tome, da se oni poruše? Takvi bi trebalo da u njih samo sa strahom ulaze. Na ovom svijetu doživjeće sramotu, a na onom svijetu patnju veliku!« (ajet, 114.)

Prenosi se da je ovaj ajet objavljen zbog Bizantinaca koji su napali Izraelićane, potukli njihovu vojsku, spalili Tevrat i razorili Hram u Jerusalimu. Katada navodi da je objavljen zbog Nabukodonosora koji je sa svojom vojskom zauzeo Jerusalim i razorio ga, dok Ata' prenosi od Ibni Abbasa da je ajet objavljen zbog mekkanskih mnogobožaca koji su muslimane spriječili da uđu u Mekku u godini u kojoj je potpisan ugovor o nenapadanju na Hudejbiji.

»A Allahov je istok i zapad, kuda god se okrenete, pa — tamo je Allahova strana. — Allah je, zaista, neizmjerno dobar i On sve zna.« (ajet, 115.)

Ibni Džerir i Ibni Ebi Hatem prenose od Ibni Abbasa da je rekao: »Kada se Poslanik zajedno sa muslimanima iselio iz Mekke u Medinu Allah je Njemu i muslimanima naredio da se u namazu okreću prema Hramu u Jerusalimu. Ta naredba je obradovala Jevreje. Muhammed a.s. se više mjeseci zajedno s muslimanima okretao prema ovom Hramu, a želio je da to bude Hram Ibrahima a.s., molio Allaha i često bacao pogled prema nebu neće li doći Objava o promjeni Kible. I jednom prilikom dok je bio u tom iščekivanju Allah je objavio: **»I okrenite lica svoja na tu stranu.«** To je iznenadilo Jevreje pa su rekli: »Šta ih je odvratilo od Kible njihove prema kojoj su se okretali?« Ovim povodom je objavljen gornji ajet.

Prema drugoj verziji ajet je objavljen kada je jedna grupa vjernika-putnika klanjala namaz pod ob-

lačnim nebom. Neki od njih su se u namazu okrenuli prema istoku, a neki prema zapadu. Međutim, u određivanju Kible oni su pogriješili i kada su o tome obavijestili Poslanika objavljen je ovaj ajet.

Ibni Džerir prenosi od Katade da je ovaj ajet objavljen kada je Poslanik, saznavši da je Negus umro, naredio muslimanima da mu klanjaju dženazu. Neki od njih su rekli: »Zar da klanjamo onome ko je umro kao nemusliman?« Tada je objavljeno: **»Među sljedbenicima Knjige sigurno ima takvih koji vjeruju u Allaha. . .«** Poslije objave ovog ajeta neki su opet rekli: »Ali, on se u molitvi nije okretao prema Hramu u Mekki.« Tada je objavljeno: **»Allahov je istok i zapad. . .«**

Muslim, Tirmizi i Nesai prenose od Ibni Omera da je ovaj ajet objavljen kada je Poslanik na devi, ulazeći u Medinu, klanjao nafilu, neobavezni namaz, kuda god bi se deva okrenula.

Ibni Omer i Neha'i kažu da ovaj ajet treba posmatrati u kontekstu ajeta koji stoji ispred njega. On je objavljen kao odgovor na sadržaj ajeta koji se nalazi prije njega.

»Nevjernici govore: 'Allah je sebi uzeo sina.' Hvaljen neka je On! Naprotiv, Njegovo je sve što je na nebesima i na Zemlji, Njemu se sve pokorava.« (ajet, 116.)

Ovaj ajet je objavljen zbog Jevreja koji su govorili da je Uzejr Božiji sin, odnosno zbog kršćana koji su tvrdili da je Isa Božiji sin. Neki kažu da je objavljen zbog mnogobožaca koji su meleke smatrali Božijim kćerima.

»A oni koji ne znaju govore: 'Trebalo bi da Allah s nama razgovara, ili da nam kakvo čudo pokaže!' Tako su, gotovo istim riječima, govorili i oni prije njih, srca su im slična! A Mi dokaze Naše objašnjavamo ljudima koji čvrsto vjeruju.« (ajet, 118.)

Ajet je objavljen kada je Rafi' b. Huzejma došao Poslaniku i rekao mu: »Ako si Božiji poslanik kao što

tvrdiš onda reci Allahu da s nama razgovara, da čujemo njegov glas.«

»Ni Jevreji ni kršćani neće biti tobom zadovoljni, sve dok ne prihvatiš vjeru njihovu. Reci: 'Allahov put je jedini pravi put!' A ako bi se ti poveo za željama njihovim, nakon Objave koja ti dolazi, od Allaha te niko ne bi mogao zaštititi niti odbraniti.« (ajet, 120.)

Ajet je objavljen kada su Jevreji i kršćani zatražili od Poslanika da ih pričeka i da će oni kasnije vjerovati.

Po drugoj verziji uzrok objave ovog ajeta bila je promjena Kible. Naime, muslimani su se, sve do objave ovog ajeta, okretali prema Jerusalimu, a sada je došlo do promjene i okretanja prema Hramu u Mekki. Na ovu promjenu reagovali su Jevreji i kršćani. Govorili su da Muhammed vrlo nevješto manipuliše sa pitanjem Kible, pokušavajući na taj način da posiju sumnju u njegovo poslanstvo.

»Neki od sljedbenika Knjige čitaju je onako kako je objavljena, oni u nju vjeruju. A nastradaće sigurno oni koji u nju ne vjeruju.« (ajet, 121.)

Od Ibni Abbasa se prenosi da se ovaj ajet odnosi na one koji su prihvatili islam u Abesiniji i zajedno sa Dža'ferom ibni Ebi Talibom i ostalim muslimanima-iseljenicima krenuli prema Mekki.

»I učinili smo Hram utočištem i sigurnim mjestom ljudima: 'Neka vam mjesto, na kome je stajao Ibrahim, bude prostor, za molitvu!' — A Ibrahimu i Ismailu smo naredili: 'Hram Moj očistite za one, koji ga budu obilazili, i koji budu tu boravili i koji molitvu budu obavljali.« (ajet, 125.)

Ibni Ebi Hatem i Ibni Mardavejh prenose od Džabira da je rekao: »Kada je Poslanik obavio **tavaf,**[6] Omer ga upita: »Je li ovo mjesto ono na kome je stajao naš otac Ibrahim?« Poslanik reče: »Da, ovo je to

---

6 Tavaf je obilazak oko Kabe. To je obavezan obredni čin svakog hadžije koji ode na hadž u Mekku.

mjesto.« Omer tada dodade: »Zašto ga ne bi uzeli za našu **musallu?**«[7] Ovim povodom je objavljen gornji ajet.

»Vjeru Ibrahimovu izbjegava samo onaj, koji ne drži do sebe. A Mi smo njega na ovom svijetu odabrali, i na onom će biti među dobrima.« (ajet, 130.)

Ibni Ujejna kaže: »Prenosi se da je Abdullah ibni Selam[8] pozvao svoja dva bratića da prime islam i tom prilikom rekao: »Poznato vam je da je Bog u Tevratu rekao da će iz roda Ismailova poslati poslanika po imenu Ahmed. Ko bude vjerovao u njega biće spašen, a ko odbije biće proklet.« Jedan od njih dvojice je primio islam, a drugi je odbio i tim povodom je objavljen ovaj ajet.

»Vi niste bili prisutni, kada je Jakubu smrtni čas došao i kada je sinove upitao: 'Kome ćete se, poslije mene, klanjati?' — 'Klanjaćemo se' — odgovorili su — 'Bogu tvome, Bogu tvojih predaka, Ibrahima i Ismaila i Ishaka, Bogu jednome! I mi se Njemu pokoravamo!'« (ajet, 133.)

Ovaj ajet je objavljen zbog Jevreja Medine koji su Božijem poslaniku Muhammedu a.s. rekli: »Zar ne znaš da je Jakub, kada mu je došao smrtni čas, oporučio svojim sinovima jevrejsku vjeru.«

»Oni govore: 'Budite Jevreji, odnosno kršćani, i bićete na pravom putu!' Ti reci: 'Ne, mi smo vjere Ibrahimove, koji je ispravno vjerovao, on nije nikoga Allahu ravnim smatrao.'« (ajet, 135.)

---

7 Musalla je arapska riječ, a znači mjesto (livada, bašča ili kakav drugi povelik prostor) na kome muslimani cijelog grada, varoši, grupno, pod otvorenim nebom, klanjaju bajramsku molitvu, »bajram-namaz«. Gotovo svaki grad i kasaba u Bosni i Hercegovini imao je svoju musallu. (A. Škaljić: Turcizmi u srpskohrvatskom jeziku, str. 476, Sarajevo 1965. godine.)

8 Abdullah ibni Selam je primio islam nakon Poslanikovog dolaska u Medinu. Za njega su Jevreji Medine rekli da je bio »njihov glavar, sin njihova glavara, njihov mudrac i vrlo učen čovjek.«

Ajet je objavljen, prema Ibni Abbasu, kada je Ibni Surija rekao Poslaniku: »Pravi put je onaj na kome se mi nalazimo. Zato, slijedi nas pa ćeš i ti biti na pravom putu.«

Prema drugoj verziji, to su Muhammedu a.s. rekli kršćani, pa je tim povodom objavljen gornji ajet.

»Neki ljudi kratke pameti reći će: 'Šta ih je odvratilo od Kible njihove, prema kojoj su se okretali?' — Reci: 'Allahov je istok i zapad, On ukazuje na pravi put kome On hoće.'« (ajet, 142.)

Povod objavi ovog i još nekoliko ajeta poslije njega je promjena Kible. Ibni Ishak prenosi od Bera-a da je Muhammed a.s. sedamnaest mjeseci klanjao okrećući se prema Hramu u Jerusalimu, a često je sa žudnjom gledao prema nebu očekujući Božiju zapovijed o promjeni Kible. Tada je objavljen ajet: **»Mi vidimo, kako ti bacaš pogled prema nebu, i Mi ćemo sigurno učiniti, da se okrećeš prema Kibli, koju ti želiš: okreni zato svoje lice prema Mesdžidul-haramu!«** Tada su neki upitali Poslanika: »A šta je sa namazom onih koji su umrli prije promjene Kible?« Odgovor na ovo pitanje objavljen je u ajetu u kome stoji: **»Allah neće dopustiti da propadnu namazi vaši.«**

Ibni Džerir prenosi od Suddija i po njegovom lancu pripovjedača da su mnogobošci, kada je došlo do promjene Kible, rekli: »Izgleda da je islam zbunio Muhammeda pa je u toj zabuni i svoju Kiblu okrenuo prema našoj, vjerujući da smo mi na boljem putu od njega. Danas je prihvatio našu Kiblu, a sutra će prihvatiti i našu vjeru.« Tim povodom je objavljen ajet: **»Odakle god pođeš, ti lice svoje prema Mesdžidul-haramu okreni! I gdje god se nalazili, vi lica svoja prema toj strani okrenite, da vam ljudi ne bi imali šta prigovoriti . . .«**

»I ne recite za one, koji su na Allahovom putu poginuli: 'Mrtvi su!' Ne, oni su živi, ali vi ne znate!« (ajet, 154.)

Ovaj ajet je objavljen poslije bitke na Bedru. Poznato je da su muslimani u ovoj bici porazili ne-

prijatelja i da je na Bedru poginulo više muslimana, i muhadžira i ensarija. Poslije bitke su mnogi govorili za one koji su poginuli da su mrtvi i da su im izmakle ljepote i slasti ovoga svijeta, pa je tim povodom objavljen ovaj ajet.

»Safa i Merva su Allahova sveta mjesta, zato onaj, koji Kabu hodočasti ili umru[9] obavi, ne čini nikakav prestup, ako obiđe oko njih. A onaj, koji drage volje učini kakvo dobro djelo, — pa, Allah je, doista, blagodaran i sve zna.« (ajet, 158.)

Buharija, Muslim i drugi prenose da je Urve ibni Zubejr upitao Aišu r.a.:

— Šta misliš o riječima Uzvišenog Allaha: **»Safa i Merva su Allahova sveta mjesta, zato onaj, koji Kabu hodočasti ili umru obavi, ne čini nikakav prestup, ako obiđe oko njih?«**

— Boga mi — rekao je Urve — nije nikome grijeh da ne obiđe Safu i Mervu.

— Ružno je to što si rekao, sestriću moj! — rekla je Aiša. — Da taj ajet znači tako kako si ga ti protumačio, bilo bi da hadžija nema grijeha kada ih i ne obiđe. Međutim, ajet je objavljen zbog ensarija koji su još prije islama hodočastili kip Menat. U islamskom periodu neki od njih su izbjegavali, kada bi došli na hadž, da obiđu Safu i Mervu, čuvajući se grijeha i tim povodom je objavljen ovaj ajet.

Amr ibni el-Husejn kaže: »Pitao sam Ibni Omera za ovaj ajet i on mi reče: »Idi Ibni Abbasu pa ga priupitaj. On jedini zna, od onih koji su još u životu, povodom čega je objavljen ovaj ajet. Kada sam došao Ibni Abbasu i upitao ga za ovaj ajet on mi reče: »Na Safi je prije islama postojao kip Isaf u obliku čovjeka, a na Mervi kip Naila u obliku žene. Priča se da je to bio ljubavni par koji je svoju tjelesnu požudu zadovoljio u Hramu, pa ih je Allah stoga pretvorio

---

9 Umra je malo hodočašće, a hadž veliko. Umra se obično obavlja u mjesecu redžepu koji je posvećen Božijem miru, a može i u svako doba godine, osim u doba velikog hadža.

u kamenje kao opomenu. Kasnija pokoljenja su to zaboravila pa su ih počeli da obožavaju. Predislamski Arapi su se klanjali ovim kipovima kada bi obilazili Safu i Mervu. Kada je došao islam i kada su Arapi konačno raščistili sa idolopoklonstvom, neki muslimani su izbjegavali da obiđu Safu i Mervu zbog ovih kipova koje su obožavali u predislamskom dobu i tim povodom je objavljen ovaj ajet.«

»**One, koji budu tajili jasne dokaze, koje smo Mi objavili, i pravi put, koji smo u Knjizi ljudima označili, njih će Allah prokleti, a prokleće ih i oni, koji imaju pravo da proklinju.**« (ajet, 159.)

Ovaj ajet je objavljen zbog jevrejskih rabina koji su kada bi ih muslimani upitali za nešto iz Tevrata odbijali da to kažu i na taj način tajili jasne dokaze objavljene od Allaha dž.š.

»**Stvaranje nebesa i Zemlje, smjena noći i dana, lađa koja morem plovi s korisnim tovarom za ljude, kiša koju Allah spušta s neba pa tako u život vraća zemlju nakon mrtvila njezina — po kojoj je rasijao svakojaka živa bića, promjena vjetrova, oblaci koji između neba i Zemlje lebde doista su dokazi za one koji pamet imaju.**« (ajet, 164.)

Mnogi komentatori Kur'ana i muhaddisi prenose da su se idolopoklonici, kada je objavljen kur'anski ajet: »**A vaš Bog — jedan je Bog! nema boga osim Njega, Milostivog, Samilosnog!**«, začudili i rekli: »Jedan Bog! Ako je to istina, onda neka nam donese neki dokaz.« Ovim povodom je objavljen ajet: »**U stvaranju nebesa i Zemlje... — ima dokaza za one koji shvaćaju.**«

Ibni Ebi Hatem i drugi prenose od Ata'a da je rekao: »Kada je Allah objavio: '**A vaš Bog — jedan je Bog!...**'« idolopoklonici Mekke rekoše: »A hoće li ljudima biti dovoljan jedan Bog!?« Tim povodom je objavljen gornji ajet.

Ibni Ebi Hatem i Mardavejh prenose od Ibni Abbasa da je rekao da su Kurejšije, jednom prilikom, rekli Božijem poslaniku: »Moli Boga da nam Safu,

brežuljak u Mekki, pretvori u zlato, kako bismo ojačali protiv naših neprijatelja.« Allah je obećao Poslaniku da će im to učiniti, ali, ako i poslije toga ne budu vjerovali onda će ih kazniti kaznom kojom nikoga nije kaznio na oba svijeta. Tada je Poslanik rekao: »Bože, ostavi mene i moj narod, a ja ću ih stalno pozivati u pravu vjeru.« Tim povodom je objavljen gornji ajet. Kako je moguće da ga pitaju za Safu, a svojim očima vide dokaze koji su mnogo veći od Safe.

»O ljudi, jedite od onoga što ima na zemlji, ali samo ono što je dopušteno i prijatno, i ne slijedite šejtanove stope, jer vam je on, zaista, otvoreni neprijatelj!« (ajet, 168.)

Kelbi prenosi da je ovaj ajet objavljen zbog toga što su neka arapska plemena, kao Sekif, Mudlidž i dr., prestala da jedu neke poljoprivredne proizvode i meso nekih domaćih životinja koje je inače šerijatski dozvoljeno.

»A kada im se rekne: 'Slijedite Allahovu objavu!' — oni odgovaraju: 'Nećemo, slijedićemo ono na čemu smo zatekli pretke svoje.' — Zar i onda kad im preci nisu ništa shvaćali i kad nisu na pravom putu bili?!« (ajet, 170.)

Ajet je objavljen, prema Ibni Abbasu, kada su Jevreji odbili da prime islam, a Raf'i ibni Haridže i Malik ibni Avf rekli da slijede učenje svojih predaka.

»Oni koji taje ono što je Allah u Knjizi objavio i to zamjenjuju za nešto što malo vrijedi — oni u trbuhe svoje ne trpaju ništa drugo do ono što će ih u vatru dovesti, na Sudnjem danu Allah ih neće ni osloviti, niti ih očistiti, — njih čeka patnja nesnosna.« (ajet, 174.)

Kelbi prenosi da je ovaj i 77. ajet poglavlja Ali Imran objavljen zbog jevrejskih rabina koji su očekivali da posljednji Božiji poslanik bude iz njihova roda. Međutim, pošto je Allah poslao Muhammeda kao posljednjeg poslanika, oni su njegova svojstva, zapisana u Tevratu, promijenili i rekli: »Svojstva posljednjeg Božijeg poslanika koji se pojavio u Mekki ne

odgovaraju svojstvima zapisanim u Tevratu.« Tim povodom je objavljen ovaj ajet.

»Nije čestitost u tome da okrećete lica svoja prema istoku i zapadu, čestiti su oni koji vjeruju u Allaha, i u onaj svijet, i u meleke, i u knjige, i u vjerovjesnike, i koji od imetka, iako im je drag, daju rođacima,[10] **i siročadi, i siromasima, i putnicima namjernicima, i prosjacima, i za otkup iz ropstva, i koji namaz obavljaju i zekat daju, i koji obavezu svoju kada je preuzmu, ispunjavaju, naročito oni koji su izdržljivi u nemaštini, i u bolesti, i u boju ljutom. Oni su iskreni vjernici, i oni se Allaha boje i ružnih postupaka klone.«** (ajet, 177.)

Ajet je objavljen, prema Katadi, kao odgovor na pitanje jednog ashaba, šta je to čestitost?

Rebi' prenosi da je promjena Kible i polemika koja je vođena oko toga bila povod objavi ovog ajeta.

»O vjernici, propisuje vam se odmazda za ubijene: slobodan — za slobodna, i rob — za roba, i žena — za ženu. A onaj kome rod ubijenog oprosti, neka oni velikodušno postupe, a neka im on dobročinstvom uzvrati. To je olakšanje od Gospodara vašeg, i milost. A ko nasilje izvrši i poslije toga, njega bolna patnja čeka. U odmazdi vam je opstanak, o razumom obdareni, da biste se ubijanja okanili!« (ajet, 178. i 179.)

---

10 **»I koji od imetka, iako im je drag daju rođacima...«** Neki komentatori Kur'ana tvrde da se pod pojmom »ita'« (davanje) misli na zekat, a neki na davanje koje nije u kategoriji zekata. Oni kao argumenat navode hadis u kome stoji: »U imetku ima i dio osim zekata«, kao i činjenicu da je Poslanik poslije ove izjave citirao gore navedeni ajet. Međutim, hadis o kome je riječ spada u grupu slabih hadisa i on se ne može uzeti kao argument niti se njime mogu dokazivati vjerska pitanja.
Ebu Abdullah el-Kurtubi smatra da sâmo značenje ajeta ukazuje da gornji hadis ne spada u grupu slabih hadisa, jer je zekat u ovom ajetu spomenut zajedno sa namazom, a to dovoljno govori da se dio ajeta u kome stoji: **»I koji od imetka, iako im je drag, daju rođacima...«** ne misli na zekat, nego na materijalno davanje koje nije u kategoriji zekata.

Ovim ajetima dokinut je zakon predislamskih Arapa po kome su za ubistvo stradali i oni koji ga nisu počinili. Za jednog ubijenog vrlo često je stradala masa nevinih ljudi. Kada je došao islam i propisao odmazdu, odmazda je značila život, jer je odgovornost za počinjeno djelo prenio na počinioca.

Ibni Ebi Hatem prenosi od Seida ibni Džubejra da su dva arapska plemena neposredno pred pojavu islama bila u stalnim ratnim sukobima. U tim međusobnim ratovima stradalo je mnogo nevinih ljudi. Računi nisu bili ni sređeni, a oba plemena su primila islam. Pošto je jedno od njih bilo jače i brojnije zakletlo se da račune neće srediti dok za svoga roba ne pogubi njihovog slobodnog čovjeka. Ovaj događaj bio je povod objavi gore navedenih ajeta.

»...Onima koji post jedva podnose — otkup je da jednog siromaha nahrane. A ko drage volje da više, za njega je bolje. A bolje vam je, neka znate, da postite.« (ajet, 184.)

Ovaj ajet je, prema Mudžahidu, objavljen zbog Kajsa b. Sajiba koji zbog bolesti nije mogao da posti, pa je svaki dan kao otkup imao da nahrani jednog siromaha.

»A kada te robovi Moji za Mene upitaju, Ja sam, sigurno, blizu: odazivam se molbi molitelja kad Me zamoli. Zato neka oni pozivu Mome udovolje i neka vjeruju u Mene, da bi bili na pravom putu.« (ajet, 186.)

Ajet je objavljen, prema Ibni Abbasu, kada su Jevreji rekli Poslaniku: »Kako će Bog čuti našu molbu, a ti tvrdiš da je razdaljina između nas i neba pet stotina godina?«

Prema drugima, ovaj ajet je objavljen kada su neki vjernici upitali Poslanika gdje je Allah, da li je On blizu ili je daleko. Pa je tim povodom objavljen gornji ajet.

Ata' i Katada kažu da su neki ashabi, kada je objavljen ajet: **»Gospodar vaš je rekao: 'Klanjajte Mi se, ja ću vas nagraditi!'«**, upitali: »A u kom vremenu

da Mu se klanjamo?«, pa je tim povodom objavljen gornji ajet.

»Dozvoljava vam se, da se u noćima, dok traje post, sastajete sa svojim ženama, one su odjeća vaša, a vi ste njihova odjeća. Allah zna da vam je bilo teško, pa je prihvatio pokajanje vaše i oprostio vam. Zato se sada sastajte s njima u želji da dobijete ono što vam je Allah već odredio. I jedite i pijte sve dok budete mogli razlikovati bijelu nit od crne niti zore, od tada postite sve do noći. Sa ženama ne smijete imati snošaja dok ste u i'tikafu[11] u džamijama. To su Allahove granice i ne približujte im se! Eto, tako Allah objašnjava ljudima propise svoje, da bi se onoga, što im je zabranjeno, klonili.« (ajet, 187.)

Prema Ibni Abbasu, muslimanima je u ramazanu, mjesecu posta, poslije jacije bilo zabranjeno jelo, piće i općenje sa svojim ženama, kao i sve drugo što kvari post sve do sljedeće noći. Međutim, neki muslimani su jeli, pili i općili sa svojim ženama i poslije jacije. To su priznali Poslaniku, pa je Allah tim povodom objavio ovaj ajet kojim je skratio vrijeme posta od zore do zalaska Sunca.

Buharija prenosi od Beraa da su pojedini ashabi, drugovi Božijeg poslanika Muhammeda a.s., ako bi zaspali uz ramazan prije iftara, postili cijelu noć i naredni dan sve do sljedećeg iftara. Tako je postupio Kajs ibni Sirme el-Ensari. On je u vrijeme iftara došao kući i upitao ženu ima li šta za jelo? Ona je odgovorila da nema, ali će se potruditi da mu nešto nađe. U međuvremenu njega je, pošto je radio cijeli dan, savladao san, pa je zaspao. Kada ga je žena probudila on je odbio da jede, smatrajući da poslije spavanja nije dozvoljeno jesti i oko podne narednog dana

---

11 Muslimanski vjerski propis da se posljednjih deset dana ramazana nastani (»zatvori«) jedan pobožan siromašan čovjek u džamiju, gdje spava i hrani se, a ne napušta džamiju do bajrama osim radi obavljanja nužde. Taj čovjek zove se mu'tekif. (A. Škaljić, cit. dj. str. 354).

onesvijestio se. To su saopćili Poslaniku, pa je tim povodom objavljen ovaj ajet.

Buharija prenosi od Sehla ibni Sa'da kao povod objavi ajeta: **»I jedite i pijte sve dok budete mogli razlikovati bijelu nit od crne niti...«** da su neki kada bi htjeli da poste vezali za svoju nogu bijeli i crni konac i jeli sve dotle dok njihove boje ne bi postale potpuno jasne. Tada je uslijedila objava **»Od zore«**, pa su shvatili da se time misli samo na dan i noć.

»Ne jedite imovinu jedan drugoga na nepošten način i ne parničite se zbog nje pred sudijama da biste na grešan način ili svjesno dio tuđe imovine pojeli!« (ajet, 188.)

Ajet je objavljen, prema Seidu ibni Džubejru, zbog Adnana ibni Ešvea Hadremije koji je Imruul Kajsa el-Kindija optužio da je jednu njegovu parcelu prisvojio. Pred Božijim poslanikom Muhammedom a.s. Imruul Kajs je to negirao i htio da se zakune. Međutim, kada je čuo ovaj ajet, odustao je od zakletve, dok mu je Adnan dao dotičnu parcelu da s njome neograničeno raspolaže.

»Pitaju te o mlađacima. Reci: 'Oni su ljudima oznake o vremenu i za hadžiluk. Ne iskazuje se čestitost u tome da sa stražnje strane u kuće ulazite, nego je čestitost u tome da se Allaha bojite. U kuće na vrata njihova ulazite i Allaha se bojte, da biste postigli ono što želite.« (ajet, 189.)

Prema nekim komentatorima Kur'ana ajet je objavljen kada su ashabi upitali Muhammeda a.s. o mlađaku, a prema drugima kada su ga upitali zašto je mlađak stvoren. Prenosi se od Ibni Abbasa da je Muaz ibni Džebel upitao Božijeg poslanika zašto se mlađak prvo pojavljuje kao tanki konac da bi kasnije postao pun. Tim povodom je objavljen prvi dio ovog ajeta.

Drugi dio je objavljen zbog toga što su neki muslimani u prvim danima islama izbjegavali, kada obuku ihrame, da uđu u svoje domove na vrata.

Ibni Ebi Hatem i Hakem prenose od Džabira da je rekao: »Kurejšije i još neka arapska plemena sebe su nazivali *el-Hums*.[12] Obučeni u ihrame oni su imali pravo da u svoje kuće ulaze na vrata, dok je ostalim Arapima to pravo bilo uskraćeno, pa su u svoje kuće, dok se nalaze u ihramima, ulazili i izlazili sa suprotne strane, kroz krov ili kroz unaprijed napravljen otvor na zidu pozadi kuće. Oni koji nisu posjedovali kuću nego su stanovali u šatorima u njih su ulazili i izlazili sa suprotne strane ulaza.«

Zuhri prenosi da je Muhammed a.s., kada je izvršio sve pripreme da bi obavio umru prije nego je potpisan ugovor na Hudejbiji, ušao na vrata u kuću jednog ashaba. Sa njim je ušao i Kutbe b. Amir el-Ensari koji je ovim ulaskom prekršio običaj pa mu je Poslanik rekao: »Zašto si ušao na vrata, a nalaziš se u ihramu?« Tada je Kutbe b. Amir odgovorio: »Ušao sam s tobom, a mi smo iste vjere«, a Muhammed a.s. je tom prilikom dodao: »Ja sam to učinio jer sam *Hums*« tj. od onih koji ne podliježu ovom običaju. Ovaj događaj bio je uzrokom objave gore navedenog ajeta.

»I borite se na Allahovom putu protiv onih koji se bore protiv vas, ali vi ne otpočinjite borbu! — Allah, doista, ne voli one koji zapodijevaju kavgu.« (ajet, 190.)

Ajet je objavljen, prema Ibni Abbasu, kada je Poslanik poslije ugovora na Hudejbiji krenuo prema Mekki u namjeri da obavi umru. Muslimani nisu bili sigurni da ih idolopoklonici neće napasti, pa je tim povodom objavljen ovaj i 194. ajet poglavlja el-Bekare.

»I imetak na Allahovom putu žrtvujte, i sami sebe u propast ne dovodite, i dobro činite, Allah, zaista, voli one koji dobra djela čine.« (ajet, 195.)

---

12 **Hums m. ahmes** je zajednički naziv pripadnika plemena Kurejš, Kinane i Džedile koji su uživali stanovite prednosti u hodočasničkim obredima zbog čega su i dobili ovaj naziv.

Ebu Davud, Tirmizi, Hakem i drugi prenose da je ovaj ajet objavljen zbog ensarijā koji su, kada je islam ojačao, prestali sa trošenjem svoga imetka na Božijem putu.

»Hadž i umru radi Allaha izvršavajte! A ako budete spriječeni, onda kurbane koji vam se nađu pri ruci zakoljite, a glave svoje, dok kurbani ne stignu do mjesta svoga, ne brijte. A onaj među vama koji se razboli ili ga glavobolja muči, neka se postom, ili milostinjom ili kurbanom iskupi. Kad budete slobodni, obavite umru do hadža i zakoljite kurbana do koga možete doći. A onaj ko ga ne nađe neka posti tri dana u danima hadža, i sedam dana po povratku, — to jest punih deset dana. To je za onog koji nije iz Mekke. I bojte se Allaha i znajte da On teško kažnjava.« (ajet, 196.)

Ibni Ebi Hatem prenosi da je Safvan b. Umejje rekao: »Neki čovjek je došao kod Poslanika i upitao ga: »Šta mi naređuješ da činim u mojoj umri?« Tada je objavljen gornji ajet. Poslije njegove objave Muhammed a.s. je upitao: »Gdje je onaj što je pitao za umru?« Kada je došao Poslanik mu reče: »Skini svoje odijelo, okupaj se i očisti i čini u svojoj umri sve što činiš u svome hadžu.«

Drugi dio ajeta: **»Ko od vas bude bolestan ili ga glavobolja muči, neka se postom ili milostinjom ili kurbanom iskupi«** objavljen je kada je Ka'b b. Udžra, upitan za otkup, rekao: »Priveden sam Božijem poslaniku Muhammedu a.s., a uši su me toliko bile spopale da su milile i po mom licu.

— Ne mislim da te je zadesila bolest — rekao je on. Ono što vidim, odnosno što mi se čini, jeste poteškoća koja te je zadesila. Imaš li ovcu za kurbana?

— Nemam, rekao sam.

— Posti tri dana — rekao je on — ili nahrani šest siromaha, svakom od njih podaj po jedan sa' hrane, zatim obrij svoju glavu.«

»Hadž je u određenim mjesecima, onome ko se obaveže da će u njima obaviti hadž nema snošaja sa

ženama i nema ružnih riječi, i nema svađe u danima hadža. A za dobro koje učinite Allah zna. I onim što vam je potrebno za put opskrbite se, a najbolja opskrba je bogojaznost.[13] **I Mene se bojte, o razumom obdareni!«** (ajet, 197.)

Neki Arapi su, kada bi hodočastili Ka'bu, izbjegavali da sa sobom ponesu i neophodnu opskrbu, smatrajući da su Allahovi gosti i da im nije potrebna opskrba. Međutim, na hadžu su vrlo često bili prisiljeni da prose. To je dokinuto pomenutim ajetom.

Buharija i drugi prenose od Ibni Abbasa da su Jemenci dolazili na hadž bez opskrbe. Običavali su da kažu: »Mi se oslanjamo na Allaha«, pa je Allah tim povodom objavio ovaj ajet.

»Ne pripisuje vam se u grijeh ako od Gospodara svoga molite da vam pomogne da nešto steknete. A kada pođete sa Arefata, spominjite Allaha kod svetih mjesta, spominjite Njega, jer vam je On ukazao na pravi put, a prije toga ste bili u zabludi.« (ajet, 198.)

Ovaj ajet je objavljen zbog toga što su neki muslimani-hodočasnici trgovinu, koja je bila razvijena u predislamskom dobu na Ukazu, Midženni i Zul-Medžazu, smatrali grijehom. O tome su, da li je grijeh trgovati za vrijeme hadža, upitali Poslanika pa je tim povodom objavljen gornji ajet.

Ahmed, Ibni Ebi Hatem, Ibni Džerir, Hakem i drugi prenose od Ebu Emama Tejmije da je rekao: »Rekao sam Ibni Omeru: »Mi smo ljudi koji dajemo pod zakup. Šta je sa našim hadžom?« Ibni Omer je tada rekao: »Jedan čovjek je došao Poslaniku i pitao ga o tome o čemu me ti pitaš, a on mu nije ništa odgovorio. Neposredno poslije toga objavljen je gornji

---

13 Besim Korkut je riječi Uzvišenog Allaha: **»Ve tezevvedu fe inne hajrez zadit takva«** preveo ovako: **»I onim što vam je potrebno za put snabdijte se, to je bolje nego da od drugih ištete.«** Međutim, ispravan prijevod ovoga je sljedeći: **»I onim što vam je potrebno za put opskrbite se, a najbolja opskrba je bogojaznost.«**

ajet pa je Poslanik pozvao tog čovjeka i rekao mu: »Vi ste hadžije.«

»Zatim krenite, odakle kreću ostali ljudi, i tražite od Allaha oprosta, jer, Allah, uistinu, prašta i samilostan je.« (ajet, 199.)

Kurejšije-idolopoklonici nikada nisu, u danima hadža, napuštali Haremi-šerif, niti su sa ostalim hadžijama u predislamskom dobu stajali na Arefatu. Govorili su mi smo **Hums**, mi smo Allahovi ljudi, samo da bi se izdvojili i sačuvali svoj privilegovani položaj. Islam je ovo dokinuo, naredio Kurejšijama da čine ono što čine i drugi ljudi, odnosno da ne izostavljaju stajanje na Arefatu i time izjednačio sve muslimane. Ovaj događaj bio je povod objavi gore navedenog ajeta.

Buharija prenosi od Aiše r.a. da je rekla: »Kurejšije i oni koji su se držali njihovih običaja stajali su na Muzdelifi. Sebe su nazivali **el-Hums.** Ostali Arapi stajali su na Arefatu. Kada je došao islam Allah je naredio svome Poslaniku da dođe i stane na Arefatu pa tek onda da krene. To su riječi Uzvišenog Allaha: **»Odakle kreću i ostali ljudi.«**

»A kad završite obrede vaše, opet spominjite Allaha, kao što spominjete pretke vaše, i još više Ga spominjite! Ima ljudi koji govore: »Daj Ti nama, Gospodaru naš, na ovom svijetu!« Takvi na onom svijetu neće imati ništa. A ima i onih koji govore: »Gospodaru naš, podaj nam dobro i na ovom i na onom svijetu, i sačuvaj nas patnje u ognju!« (ajet, 200. i 201.)

Predislamski Arapi su uzeli sezonu hadža kao sajam za hvalisanje i nadmetanje kao što je bio slučaj sa sajmom poezije na Ukazu, Midženni i Zul-Medžazu. Koristili su svaku priliku da bi ukazali na svoje porijeklo, veličinu i plemenitost predaka. Sastanak na Mini bio je najpodesniji da se udovolji ovom predislamskom raspoloženju. Allah je to zabranio i propisao ono što je bolje od toga. Tim povodom je objavljen prvi ajet, dok je drugi objavljen zato što su na hadžu govorili: »Bože učini nam ovu godinu kiš-

nom i plodnom« zaboravljajući pri tome na onaj svijet. Poslije njih vjernici su na istom mjestu molili Allaha da im da dobro i na ovom i na onom svijetu i da ih sačuva patnje u ognju. **»Njih čeka nagrada koju su zaslužili! — A Allah brzo sviđa račune.«**

»Ima ljudi čije te riječi o životu na ovom svijetu oduševljavaju i koji se pozivaju na Allaha kao svjedoka za ono što je u srcima njihovim, a najljući su protivnici. Čim se neki od njih dočepa položaja, nastoji da napravi nered na Zemlji, ništeći sve mrtvo i živo. — A Allah ne voli nered!« (ajet, 204. i 205.)

Ibni Džerir prenosi od Suddija da su ovi ajeti objavljeni zbog Ahnesa ibni Šerika koji je došao Poslaniku i vrlo »biranim« riječima primio islam. Taj njegov postupak oduševio je Poslanika. Međutim, kada se vratio počeo je muslimanima nanositi štetu, palio je usjeve, uništavao stoku itd. Mehdevi navodi da se na njega odnose riječi Uzvišenog Allaha: **»I ne slušaj nijednog krivokletnika, prezrena klevetnika, onoga koji tuđe riječi prenosi.«, »Teško svakom klevetniku — podrugljivcu.«** Ibnu Atijja navodi da nije dokazano da je Šerik primio islam. Ovaj događaj bio je povod objavi gore navedenih ajeta.

»Ima ljudi, koji se žrtvuju, da bi stekli Allahovo zadovoljstvo, a Allah je milostiv robovima svojim.« (ajet, 207.)

Suhejb b. Sinan b. Malik je među prvima primio islam. Učestvovao je u bici na Bedru i mnogim drugim bitkama. Njega je prilikom seobe iz Mekke u Medinu pristigla jedna grupa kurejških idolopklonika. Osjetivši potjernicu on je sišao sa svoje deve, uzeo strelice i luk, a zatim rekao: »Vi znate da sam ja bolji strijelac od vas. Tako mi Boga, do mene živog nećete doći sve dok bude strelica u mojoj torbi, a kad toga nestane boriću se sabljom sve do posljednje kapi krvi. Poslije toga radite šta hoćete.« Idolopoklonici su tada rekli: »Ne dozvoljavamo da od nas odeš tako bogat, a došao si kao puki siromah. Ako nam kažeš gdje si sakrio svoje blago pustićemo te da

nastaviš svoj put.« Kada je Suhejb stigao u Medinu Poslanik mu reče: »Dobru si razmjenu napravio o Ebu Jahja.« Ovaj događaj bio je povod objavi gore navedenog ajeta.

Mnogobošci su mučili Suhejba na razne načine. Jednom prilikom Suhejb im reče: »Ja sam starac. Vi nećete biti bezbjedniji sa mnom, niti ćete biti ugroženiji bez mene., Dajem vam svoj imetak, a za uzvrat tražim da me ostavite i moju vjeru.« Mnogobošci su prihvatili ovu razmjenu i Suhejb je krenuo za Medinu. U Medini su ga dočekali Ebu Bekir, Omer i drugi ashabi. Ebu Bekr je tada rekao: »Tvoja razmjena, Suhejbe, bila je vrlo uspješna«, i tom prilikom je proučio gornji ajet objavljen povodom ovog događaja.

O vjernici, živite svi u miru, i ne idite stopama šejtanovim, on vam je, zaista, neprijatelj otvoreni.« (ajet, 208.)

Ata' prenosi od Ibni Abbasa da je ovaj ajet objavljen zbog Abdullaha ibni Selama i njegovih drugova koji su primili islam, ali su uz to htjeli da zadrže i ranije vjerovanje i neke običaje suprotne islamskom učenju.

»Zar vi mislite, da ćete ući u džennet, a još niste iskusili ono, što su iskusili oni, koji su prije vas bili i nestali? Njih su satirale nemaština i bolesti, i toliko su bili uznemiravani, da bi i Poslanik i oni, koji su s njim vjerovali — uzviknuli: »Kada će već jednom Allahova pomoć!?« Eto, Allahova pomoć je zaista blizu!« (ajet, 214.)

Katada i Suddi kažu da se ovaj ajet odnosi na bitku na Hendeku kada su muslimani zaista bili izloženi teškom životu. Tada im je kako to Allah kaže na jednom mjestu u Kur'anu: **»Duša došla do grkljana.«**

Neki komentatori Kur'ana kažu da je povod objavi ovog i 142. ajeta iz poglavlja Ali Imran bila bitka na Uhudu, a drugi da je objavljen zbog muhadžirā koji su svoja ognjišta i svoj imetak ostavili mnogo-

bošcima i odabrali Božije zadovoljstvo i zadovoljstvo Njegovog poslanika.

»Pitaju te, kome će udjeljivati. Reci: 'Imetak koji udjeljujete, neka pripadne roditeljima, i rođacima, i siročadi, i siromasima, i putnicima-namjernicima, a za dobro, koje učinite, Allah sigurno zna.« (ajet, 215.)

Ibni Džerir prenosi od Ibni Džurejdža da su muslimani upitali Poslanika koga i koliko materijalno da pomažu pa je tim povodom objavljen ovaj ajet.

Prema Ibni Abbasu Amr ibni Džemuh je postavio isto pitanje Poslaniku pa je kao odgovor na to pitanje objavljen ovaj ajet.

»Pitaju te o svetom mjesecu, o ratovanju u njemu. Reci: Ratovanje u nejmu je velik grijeh, ali je nevjerovanje u Allaha i odvraćanje od njegova puta i svetih mjesta i izgonjenje stanovnika njegovih iz njih još veći kod Allaha. A zlostavljanje je gore od ubijanja! Oni će se neprestano boriti protiv vas da vas odvrate od vjere vaše, ako budu mogli ...« (ajet, 217.)

Ibni Džerir, Ibni Ebi Hatem, Taberani i Bejheki prenose od Džendeba b. Abdullaha da je Božiji poslanik Muhammed a.s. poslao jednu izvidnicu na čelu sa Abdullahom ibni Džahšom koja je susrela Ibni Hadremiju i ubila ga ne zajući da je to mjesec redžeb u kome je zabranjeno prolijevanje krvi. Tada su idoloploknici prigovorili da je ovaj sveti mjesec oskrnavljen od strane muslimana i tim povodom je objavljen gornji ajet.

»Pitaju te o vinu i kocki. Reci: 'Oni donose veliku štetu, a i neku korist ljudima, samo je šteta od njih veća od koristi.' I pitaju te, koliko da udjeljuju. Reci: 'Višak!' Eto, tako vam Allah objašnjava propise da biste razmislili i o ovome i o onome svijetu. I pitaju te o siročadi. Reci: 'Bolje je imanja njihova unapređivati« A ako budete s njima zajedno živjeli, pa oni su braća vaša, a Allah umije razlikovati pokvarenjaka od dobročinitelja. Da je Allah htio, mogao

vam je propisati ono, što vam je teško, On je, zaista, silan i mudar.« (ajet, 219. i 220.).

Prvi dio prvog ajeta objavljen je kada su Omer, Muaz ibni Džebel i drugi došli Poslaniku i upitali ga o vinu i kocki pa je kao odgovor na taj upit objavljen ovaj dio ajeta. U redosljedu Objave ovo je prvi ajet koji govori o vinu i kocki. Poslije njega objavljeno je još nekoliko ajeta na istu temu i to ovim redom: **»O vjernici, pijani nikako namaz ne obavljajte...«, »Šejtan želi da pomoću vina i kocke unese među vas neprijateljstvo i mržnju i da vas od sjećanja na Alllaha i od obavljanja namaza odvrati. Pa, hoćete li se okaniti?«, »O vjernici, vino i kocka i kumiri i strelice za gatanje su odvratne stvari, šejtanovo djelo, zato se toga klonite...«** o kome će biti govora u poglavlju el-Maide.

Drugi dio prvog ajeta: » **pitaju te koliko da udjeljuju...«** objavljen je također na pitanje koje su ashabi postavili Poslaniku o dijeljenju i pomaganju drugog, koje im je bilo naređeno.

Ebu Davud, Nesai, Hakem i drugi prenose od Ibni Abbasa da je rekao: »Kada su objavljeni ajeti: **'A od imetka siročeta — što dalje! osim ako želite da ga unaprijedite', 'Oni koji bez ikakva prava jedu imetke siročadi...'«** skrbnici su se uplašili i počeli odvajati imovinu siročadi, a to odvajanje dovelo je do njihove totalne izolacije, pa su se požalili Poslaniku i tim povodom je objavljen drugi ajet.

»Ne ženite se mnogoboškinjama, dok ne postanu vjernice! Uistinu je robinja-vjernica[14] bolja od mno-

---

[14] Besim Korkut je riječi Uzvišenog Allaha: **»Vele emetun mu'minetun hajrun min mušriketin... vele abdun mu'minun hajrun min mušrikin«** preveo: **»Uistinu je vjernica bolja od mnogoboškinje... uistinu je vjernik bolji od mnogobošca«** a prevod treba da glasi: **»Uistinu je robinja-vjernica bolja od mnogoboškinje... uistinu je rob-vjernik bolji od mnogobošca.«** Istu grešku je napravio i Pandža-Čaušević. Od svih naših prevodilaca Kur'ana jedino je Mićo Ljubibratić-Hercegovac pravilno preveo ovaj ajet.

goboškinje, makar vam se ova i sviđala. Ne udavajte vjernice za mnogobošce, dok ne postanu vjernici! Uistinu je rob-vjernik bolji od mnogobošca, makar vam se ovaj i dopadao. Oni zovu u džehennem, a Allah, podrškom svojom, nudi džennet i oprost, i objašnjava ljudima dokaze svoje, da biste razmislili.« (ajet, 221.)

Vahidi prenosi preko Suddija da je Ibni Abbas rekao: »Ovaj ajet je objavljen kada je Abdullah ibni Revaha zatražio od Poslanika da oženi svoju robinju koja posti i klanja i svjedoči da nema boga osim Allaha i da je Muhammed Božiji poslanik.« Muhammed a.s. je tada rekao: »Ona je vjernica.« Na osnovu toga Abdullah je svoju robinju oslobodio, a zatim vjenčao. Neki su tada počeli da mu prigovaraju, pa je tim povodom objavljen gornji ajet.

Ibni Munzir, Ibni Ebi Hatem i drugi prenose od Mukatila da je ajet objavljen kada je jedan ashab zatražio od Poslanika da mu dozvoli da oženi jednu mnogoboškinju koja je bila vrlo lijepa. Navodi se da je to bio Kennaz b. Husejn el-Ganevi koga je Poslanik poslao u Mekku da tajno prebaci jednog ashaba u Medinu. Kennaz je u Mekki imao djevojku koju je volio još u predislamskom dobu. Kada se pojavio u Mekki njegova djevojka, po imenu Anak, došla je kod njega i on joj je, tom prilikom, rekao: »Islam je zabranio ono što je bilo među nama u vremenu džahilijjeta.« Na ovu izjavu ona je predložila da je oženi, a on je to uslovio dozvolom Poslanika. Kada se vratio u Medinu upitao je Poslanika o tome i tim povodom je objavljen gornji ajet.

»I pitaju te o mjesečnom pranju. Reci: 'To je neprijatnost.' Zato, ne općite sa ženama za vrijeme mjesečnog pranja, i ne prilazite im, dok se ne okupaju. A kada se okupaju, onda im prilazite onako, kako vam je Allah naredio. — Allah, zaista, voli one, koji se često kaju, i voli one, koji se mnogo čiste.« (ajet, 222.)

Mnogi komentatori Kur'ana navode da su Arapi u predislamskom dobu različito postupali sa ženom za vrijeme njenog mjesečnog pranja. Izbjegavali su je, nisu sa ženom jeli, a neki su ženi zabranjivali i da stanuje u kući dok se nalazi u ovom stanju. Bilo je i drugih razloga koji su jednog ashaba natjerali da se obrati Poslaniku i da ga upita šta da radi sa ženom kada se nađe u mjesečnom pranju? Tim povodom je objavljen gornji ajet kao odgovor na ovo pitanje na osnovu koga je dokinut ovaj predislamski običaj, a Muhammed a.s. je, tom prilikom, rekao: »Radite sve osim spolnog općenja.«

»Žene vaše su njive vaše, i vi njivama svojim prilazite kako hoćete, a pripremite što i za duše svoje. I bojte se Allaha i znajte da ćete pred Njega stati. A ti obraduj prave vjernike!« (ajet, 223.)

Ajet je objavljen, prema Ibni Abbasu, zbog muhadžirā koji su u predislamskom i islamskom dobu prilazili svojim ženama na način na koji su željeli. Neki stanovnici Medine su im prigovorili i rekli: »Svako općenje sa ženom, ako nije u ležećem položaju, nečisto je i prljavo kod Allaha.« Tada su neki od njih upitali Poslanika pa je kao odgovor na to pitanje objavljen gornji ajet.

»I nek vam zakletva Allahom ne bude prepreka u ispravnom životu, na putu čestitosti i u nastojanju da pomirite ljude. — A Allah sve čuje i sve zna.« (ajet, 224.)

Ovaj ajet je objavljen, prema nekim komentatorima Kur'ana, kada se Ebu Bekr r.a. zakleo da više neće pomagati Mistaha, jednog od učesnika u potvori Aiše r.a. Po drugima, ajet je objavljen kada se Abdullah ibni Revaha zakleo Allahom da neće govoriti sa svojim zetom Beširom b. Nu'manom, da neće u njegovu kuću ulaziti i da se neće truditi da ga pomiri sa njegovim neprijateljima.

»Onima, koji se zakunu, da se neće približavati ženama svojim, rok je samo četiri mjeseca, i ako se

vrate ženama, — pa, Allah zaista prašta i milostiv je.« (ajet, 226.)

Predislamski Arapi su se često zaklinjali da neće općiti sa svojim ženama godinu, dvije pa i više godina. Islam je to dokinuo i propisao da će muž izgubiti ženu ako se s njom ne sastane u roku od četiri mjeseca.

»Raspuštenice neka čekaju tri mjesečna pranja, nije im dozvoljeno da kriju ono što je Allah stvorio u matericama njihovim, ako u Allaha i u onaj svijet vjeruju. Muževi njihovi imaju pravo da ih, dok one čekaju, vrate, ako žele da dobro djelo učine. . .« (ajet, 228.)

Ebu Davud i Ibni Ebi Hatem prenose od Esme, kćerke Zejdove, da je rekla: »Raspuštena sam u vremenu Poslanika, a raspuštenica nije imala pravo na *iddet* (priček). Tada je objavljen gornji ajet koji je propisao *iddet* za razvod braka.«

Sealibi prenosi preko Kelbija i Mukatila da je Ismail ibni Abdullah el-Gaffari pustio svoju ženu Fetilu, a nije znao da je noseća. Kada je to saznao Fetilu je vratio sebi koja je na porođaju umrla, a nešto kasnije umrlo je i dijete. Tim povodom je objavljen gornji ajet.

»Puštanje može biti dvaput, pa ih ili velikodušno zadržati ili im na lijep način razvod dati. A vama nije dopušteno da uzimate bilo šta od onoga što ste im darovali, osim ako se njih dvoje plaše da Allahove propise neće izvršavati. A ako se bojite da njih dvoje Allahove propise neće izvršavati, onda im nije grehota da se ona otkupi. To su Allahovi propisi, pa ih ne narušavajte! A oni koji Allahove propise narušavaju, nepravedni su.« (ajet, 229.)

Tirmizi, Hakem i drugi prenose od Aiše r.a. da je rekla: »Prije objave ovog ajeta mužu je bilo omogućeno da povrati svoju ženu prije navršenog *iddeta,* a zatim da je opet pusti, pa da je opet povrati prije isteka pričeka i tako u nedogled. Mnogi su ovo i primjenjivali sve dok nije objavljen gornji ajet.« Jedan

čovjek je jednom prilikom rekao svojoj ženi: »Tako mi Boga, nikada te neću vratiti, niti ću te razvjenčati. Uvijek ćeš biti u *iddetu*.« O tome je ona obavijestila Poslanika i tim povodom je objavljen prvi dio ovog ajeta.

Drugi dio je objavljen kada se Habiba, žena Sabita ibni Kajsa, zato što nije voljela svoga muža, obratila Poslaniku s molbom da je od njega razvjenča. Poslanik je udovoljio njenom zahtjevu pod uslovom da mužu vrati *mehr* (vjenčani dar) koji je od njega primila.

»A ako je opet pusti, ona mu se ne može vratiti, što se neće za drugog muža udati. Pa ako je ovaj pusti, onda njima dvoma nije grijeh, da se jedno drugom vrate, ako misle da će Allahove propise izvršavati, to su Allahove odredbe, On ih objašnjava ljudima, koji žele da znaju.« (ajet, 230.)

Ovaj ajet je objavljen, prema predaji koja potiče od Mukatila, kada se Aiša, kćerka Abdurahmana ibni Utajka, razvela sa svojim mužem i udala za Abdurahmana ibni Zubejra. Kada se razvela i od njega, došla je Poslaniku i rekla: »On me je pustio a da me nije ni dotakao. Mogu li se vratiti prvom mužu?« Tada je Poslanik rekao da je potreban odnos s drugim mužem, da bi se mogla vratiti prvom mužu. Ovaj događaj je bio povod objavi ovog ajeta.

»Kada pustite žene, onda ih, prije nego što ispune njima propisano vrijeme za čekanje, ili na lijep način zadržite ili ih velikodušno otpremite. I ne zadržavajte ih, da biste im nasilje učinili; a onaj ko tako postupi — ogriješio se prema sebi. Ne igrajte se Allahovim propisima!...« (ajet, 231.)

Ibni Omer i Ibni Mardavejh prenose od Ebi Derda-a da je drugi dio ovog ajeta: **»Ne igrajte se Allahovim propisima«** objavljen kada je jedan čovjek rekao: »Razveo sam se sa ženom, a kasnije to porekao izjavom da se šalio.«

»A kada pustite žene, i one ispune njima propisano vrijeme za čekanje, ne smetajte im, da se ponovo

udaju za svoje muževe, kada se slože da lijepo žive. Ovim se savjetuju oni među vama, koji vjeruju u Allaha i u onaj svijet. To vam je bolje i ljepše. A Allah sve zna, a vi ne znate.« (ajet, 232.)

Buharija, Ebu Davud, Tirmizi i drugi prenose da je ovaj ajet objavljen zbog sestre Ma'kila ibni Jesara koja se udala i, poslije izvjesnog vremena provedenog u braku, razvela od svoga muža. Kada je *iddet* (priček) istekao njen bivši muž Ebu Beddah je došao i predložio da se ponovo vjenčaju, a ona je pristala. »Ja sam se«, kaže Ma'kil, njen brat, »tome suprostavio« i tim povodom je objavljen gornji ajet.

Mukatil dodaje da je Poslanik, poslije objave ovog ajeta, pozvao Ma'kila i rekao mu: »Ako vjeruješ u Allaha nemoj sprečavati svojoj sestri da se ponovo uda za svog bivšeg, razvedenog muža.« Ma'kil je tada popustio i dozvolio sestri da se ponovo uda za Ebu Beddaha.

Po drugima, ajet je objavljen kada je Džabir ibni Abdullah zasmetao svojoj stričevki da se ponovo vjenča za svog bivšeg, razvedenog muža.

»Redovno namaze obavljajte, a naročito srednji namaz, i pred Allahom ponizno stojte!« (ajet, 238.)

Buharija, Ebu Davud, Bejheki, Ibni Džerir i drugi prenose od Zejda ibni Sabita da je prvi dio ovog ajeta objavljen kada je Poslanik, za vrijeme obavljanja srednjeg namaza, primijetio da mnogi ashabi izostavljaju ovaj namaz zbog trgovine i drugih poslova.

Drugi dio ovog ajeta, kojim se zabranjuje svaki razgovor u namazu, objavljen je, prema Zejdu ibni Erkamu, zbog ashaba koji su u prvim danima islama običavali da pričaju u namazu. To je dokinuto ovim ajetom i naređeno da se pred Allahom ponizno i skrušeno stoji.

»Oni među vama, kojima se primiče smrt, a koji ostavljaju iza sebe žene — treba da im oporukom unaprijed za godinu dana odrede izdržavanje, i da se one ne izgone iz kuće! A ako je same napuste, vi niste odgovorni za ono, što one sa sobom, po zakonu,

urade, — a Allah je silan i mudar.« (ajet, 240.)

Ovaj ajet je objavljen, prema Mukatilu, kada je jedan musliman sa svojom porodicom i roditeljima iz Taifa došao u Medinu i tu umro. Njegovoj ženi bilo je obezbijeđeno izdržavanje za godinu dana, ali ona nije imala pravo da učestvuje u raspodjeli zaostavštine. Ovaj ajet je derogiran drugim ajetom po kome je i žena dobila pravo da učestvuje u nasljedstvu.

»Raspuštenicama pripada pristojna otpremnina, dužnost je, da im to daju oni, koji se Allaha boje!« (ajet, 241.)

Ibni Džerir prenosi od Ibni Zejda da je rekao: »Kada je objavljen ajet: '**I velikodušno ih darujte darom, zakonom propisanim: imućan prema svome stanju, a siromah prema svom, to je dužnost za one koji žele da dobro djelo učine'**«, jedan čovjek je rekao: »Ako mogu daću, a ako ne mogu neću ni dati.« Tim povodom je objavljen gornji ajet.

»Ko je taj, koji će Allahu drage volje zajam dati, pa da mu ga On mnogostruko vrati? — A Allah uskraćuje, i obilno daje, i Njemu ćete se povratiti.« (ajet, 245.)

Neki su, kada je objavljen ovaj kur'anski ajet, rekli: »Muhammedov bog je siromašan. Njemu je potrebna pomoć, a mi smo bogati.« Allah je ovima odgovorio ajetom u kome stoji: **»Allah je čuo riječi onih koji su rekli: 'Allah je siromašan, a mi smo bogati!...'«**

Drugi su opet, kada su čuli ovaj ajet, odabrali škrtost, tvrdičluk i pohlepu za kapitalom, dok su treći, čim su čuli ajet, požurili da ga i u praksi primijene, kao Ebu Dahdah koji je odmah pola svoga imetka uvakufio.

Ibni Ebi Hatem i Ibni Mardavejh prenose od Ibni Omera da je Poslanik, kada je objavljen ajet: **»Oni, koji imanja svoja troše na Allahovu putu, slični su onome, koji posije zrno, iz koga nikne sedam klasova, i u svakom klasu po stotinu zrna!...«**, rekao: »Bože, povećaj mom ummetu« i tim povodom je objavljeno:

»Ko je taj, koji će Allahu drage volje zamaj dati...« Tada je Poslanik opet rekao: »Bože, povećaj mom ummetu«, pa je objavljeno: **»Samo oni koji budu strpljivi biće bez računa nagrađeni.«**

»U vjeri nema prisiljavanja! Pravi put se jasno razlikuje od zablude. Onaj ko ne vjeruje u šejtana, a vjeruje u Allaha — drži se za najčvršću vezu, koja se neće prekinuti. A Allah sve čuje i zna.« (ajet, 256.)

Zejd ibni Eslem prenosi od svoga oca da je rekao: »Čuo sam Omera r.a. gdje kaže jednoj starici — kršćanki: 'Primi islam, bićeš spašena. Allah je uistinu poslao Muhammeda svoga poslanika'«. Na ove riječi ona je odgovorila: »Ja sam starica, a smrt mi je vrlo blizu!« Tada je Omer r.a. rekao: »Bože! Budi svjedok« i tim povodom proučio: **»U vjeri nema prisiljavanja!«**

Suddi, Ibni Džerir i drugi prenose od Ibni Abbasa da je Husejn, koji je prešao na islam, pokušao da i svoja dva sina, koji su zadržali kršćansku vjeru, nasilno prevede na islam. Međutim, oni su se tome usprotivili. Kada je obavijestio Poslanika da njegovi sinovi odbijaju da pređu na islam i upitao ga da li može upotrijebiti silu Allah je objavio kur'anski ajet: **»U vjeri nema prisiljavanja!«**

»One, koji troše imetke svoje na Allahovom putu, a onda ono što potroše, ne proprate prigovaranjem i uvredama, čeka nagrada od Gospodara, — ničega se oni neće bojati i ni za čim oni neće tugovati.« (ajet, 262.)

Kelbi prenosi da je ovaj ajet objavljen kada je Abdurahman ibni Avf došao Poslaniku i položio četiri hiljade dirhema, a zatim rekao: »Imao sam osam hiljada dirhema, četiri hiljade sam ostavio sebi i potrebama svoje obitelji, a ove četiri dajem u zajam Allahu.« Tada je Poslanik rekao: »Neka te Bog blagoslovi i neka blagoslovi ono što si dao i ono što si ostavio.«

Prema drugoj verziji ajet je objavljen kada se Poslanik obratio vjernicima za pomoć neposredno pred bitku na Tebuk. Među prvima koji su se ovom

pozivu odazvali bio je Osman ibni Affan. On je saopćio Poslaniku da će opremiti sve one koji nisu bili opremljeni za ovaj pohod. Tada je Poslanik rekao: »Bože! Ne zaboravi ovaj dan Osmanu.« i tim povodom je objavljen gornji ajet.

»O vjernici, dijelite[15] **od lijepih stvari, koje stičete, i od onoga, što vam mi iz zemlje dajemo! Ne izdvajajte ono, što ne vrijedi, da biste to podijelili — kad ni vi sami ne biste to primili, osim zatvorenih očiju! I znajte, da Allah nije ni o kome ovisan, i da je hvale dostojan.«** (ajet, 267.)

Ajet je objavljen, prema Džabiru, kada su neki muslimani počeli davati zekat hurmama koje nisu bile kvalitetne, a prema Ibni Abbasu, kada su neki ashabi kupovali jeftinu hranu i to dijelili kao sadaku.

Hakem, Tirmizi, Ibni Madže i drugi prenose od Bera'a da je ovaj ajet objavljen zbog ensarijā koji su dijelili najgoru vrstu datula. Običavali su da grozd okače na jedno uže u trijemu Poslanikove džamije sa koga su obično jeli siromašni muslimani-muhadžiri. Kada je to Poslanik vidio, rekao je: »Loše li je to što ste okačili.«

»Ti nisi dužan da ih na pravi put izvedeš, Allah izvodi na pravi put onoga, koga On hoće. Imetak koji podijelite drugima, u vašu je korist! Ono, što podijelite drugima, neka bude samo Allahu za ljubav — a ono što od imetka udijelite drugima nadoknadiće vam se potpuno, neće vam biti učinjeno krivo.« (ajet, 272.)

Seid ibni Džubejr prenosi da su muslimani u prvim danima islama materijalno pomagali i nemuslimane.

---

15 **»O vjernici, dijelite od lijepih stvari, koje stičete.«** U tumačenju ovog ajeta komentatori Kur'ana se razilaze. Jedni kažu (Ali ibni Ebi Talib, Ibni Sirin, Ubejda es-Selmani i drugi) da pojam »infak« (dijelenje) podrazumijeva zekat, obavezno materijalno davanje.
Drugi tvrde (Bera b. Azib, Hasan el-Basri i Katada) da se ovdje radi o dobrovoljnom, a ne o obaveznom materijalnom davanju. Mišljenje prvih je ispravnije jer se u ajetu radi o imperativu **(enfiku min tajjibati...«**, a ne o dijelenju (infaku) koje je na dobrovoljnoj osnovi.

Kada se broj siromašnih muslimana povećao Poslanik je naredio da materijalno pomažemo samo pripadnike islama. Tim povodom je objavljen ovaj ajet kao objašnjenje da se materijalno pomaganje ne odnosi samo na muslimane nego i na nemuslimane.

Nekkaš navodi da je Poslanik odbio jednog Jevreja, kada je došao i od njega zatražio materijalnu pomoć. Malo kasnije iza toga objavljen je ovaj ajet, pa je Poslanik pozvao dotičnog i dao mu materijalnu pomoć.

»Oni, koji dijele imanja svoja noću i danju, tajno i javno, dobiće nagradu od Gospodara svoga, i ničega se oni neće bojati i ni za čim oni neće tugovati.« (ajet, 274.)

Ibni Džerir, Ibni' Ebi Hatem i Taberani prenose od Ibni Abbasa da je ovaj ajet objavljen kada je h. Alija svoja četiri dirhema, jedino što je posjedovao, podijelio sirotinji, jedan je dao danju, drugi noću, treći javno, a četvrti tajno. Druga verzija kazuje da je ajet objavljen zbog onih koji kada udjeljuju ne rasipaju niti škrtare.

»O vjernici, bojte se Allaha i odustanite od preostale kamate, ako ste pravi vjernici. Ako to ne učinite, eto vam onda, nek znate, — rata od Allaha i Poslanika Njegova! A ako se pokajete, ostaće vam glavnice imetaka vaših, nećete nikoga oštetiti, niti ćete oštećeni biti.« (ajet, 278. i 279.)

Ajeti su objavljeni kada je pleme Sekif zatražilo od plemena Kurejš preostale kamate. Međutim, pošto je kamata u islamu bila zabranjena pleme Kurejš je shodno tome odbilo ova potraživanja. O tome je upitan Poslanik pa su, kao odgovor na to pitanje, objavljena ova dva ajeta.

Po drugoj verziji, ajeti su objavljeni zbog Abbasa ibni Abdulmuttaliba i Halida ibni Vekasa koji su u predislamskom dobu pozajmljivali novac uz kamate i tako stekli ogromno bogatstvo. Tada su objavljeni gornji ajeti, a Poslanik je, poslije njihove objave, rekao: »Sva predislamska kamatna zaduženja se poništavaju.

Na prvom mjestu poništavam kamatu svoga strica Abbasa.«

Po trećoj verziji, ajeti su objavljeni kada su Osman ibni Affan i Abbas ibni Abdulmuttalib zatražili od jednog dužnika prispjele kamate. Naime, njih dvojica su od njega unaprijed kupili datule i kada su datule prispjele, on im je rekao: »Ako vama dvojici dam vaš dio onda meni i mojoj porodici preostali dio neće biti dovoljan. Hoćete li da sada uzmete pola i da udvostručim?« Oni su na to pristali i kada je rok plaćanja došao zatražili višak. O svemu tome blagovremeno je obaviješten Poslanik pa je na osnovu ovih kur'anskih ajeta, koji su tada objavljeni, to dokinuto.

»Poslanik vjeruje u ono, što mu se objavljuje od Gospodara Njegova, i vjernici — svaki vjeruje u Allaha, i meleke Njegove, i knjige Njegove, i poslanike Njegove: 'Mi ne izdvajamo nijednog od poslanika Njegovih!' — I oni govore: 'Čujemo i pokoravamo se! Oprosti nam, Gospodaru naš! Tebi ćemo se vratiti!'« (ajet, 285.)

Prenosi se od Ibni Abbasa da su ashabi, kada su čuli kur'anski ajet: **»Pokazivali vi ono što je u dušama vašim ili to krili Allah će vas za to pitati ...«**, otišli Poslaniku i rekli: »Zaduženi smo s onim što smo u stanju da obavljamo kao namaz, post, zekat itd., ali nam ovaj ajet teško pada na srce.«

— Hoćete li da kažete ono što su rekli oni prije vas: »Čujemo, ali poslušati nećemo!« — reče Poslanik i dodade: »Recite: 'Čujemo i pokoravamo se.'«

Allah je nadahnuo njihova srca imanom pa su rekli: »Čujemo i pokoravamo se.« Poslije ovog ajeta objavljen je sljedeći kao njegovo pojašnjenje u kome stoji: **»Allah nikoga ne opterećuje preko mogućnosti njegovih ...«** Ovaj događaj bio je povod objavi gore navedenog ajeta.

POGLAVLJE ALI-IMRAN

Preko osamdeset prvih ajeta ovog poglavlja objavljeno je kada je jedna kršćanska delegacija došla Muhammedu a.s. i s njime počela diskusiju o Isa a.s.

»Reci onima koji neće da vjeruju: 'Bićete pobijeđeni i u džehennemu okupljeni, a on je grozno boravište!'« (ajet, 12.)

Ajet je objavljen, prema Ibni Abbasu, poslije bitke na Bedru, kada su muslimani porazili idolopoklonike i vratili se u Medinu.

Tada su Jevreji Medine rekli da je lako pobijediti one koji ne poznaju ratnu vještinu.

Prema drugima, ajet je objavljen poslije Uhuda, kada su muslimani doživjeli poraz. To je neke obradovalo, pa je tim povodom obznanjeno da će idolopoklonici biti pobijeđeni i u džehennemu okupljeni.

»Allah svjedoči da nema drugog boga osim Njega, — a i meleki i učenjaci, — i da On postupa pravedno. — Nema boga osim Njega, Silnog i Mudrog!« (ajet, 18.)

Ajet je objavljen kada su kršćanski svećenici došli u Medinu i pred Poslanikom primili islam. Oni su, naime, čim su iz Sirije stigli u Medinu, prepoznali grad Božijeg poslanika, a čim su vidjeli Poslanika rekli su: »Ti si Muhammed. Ti si Ahmed. Ako nam kažeš koje je najveće svjedočenje u Božijoj Knjizi, priznaćemo tvoje poslanstvo i slijedićemo te?« Tada je Poslaniku objavljen gornji ajet kao odgovor na njihovo pitanje nakon čega su oni primili islam.

»Zar ne vidiš, kako neki od onih, kojima je dat dio Knjige, odbijaju, kad budu pozvani da im sudi Allahova knjiga — a oni ionako glave okreću.« (ajet, 23.)

Ibni Ebi Hatem, Ibni Munzir i drugi prenose od Ibni Abbasa da je ovaj ajet objavljen kada je Muhammed a.s. pozvao grupu Jevreja da prime islam. Iz grupe se izdvojiše dvojica i upitaše Poslanika: »A koju vjeru, Muhammede, ti slijediš.« Kada je Posla-

nik rekao da slijedi vjeru Ibrahima a.s. oni rekoše da je Ibrahim a.s. bio Jevrej. Tada ih Poslanik pozva da usporede Tevrat i Kur'an, ali to oni odbiše.

Prema Suddiju, ajet je objavljen kada je Poslanik zatražio od Jevreja da prime islam pozivajući se na Božiju Knjigu, a oni to odbiše tražeći da se pozove na rabine.

»Reci: 'O Allahu, koji svu vlast imaš! Ti vlast onome, kome hoćeš daješ, a oduzimaš je od onoga od koga hoćeš; Ti onoga koga hoćeš uzvisuješ, a onoga koga hoćeš unizuješ; u Tvojoj ruci je svako dobro, Ti, uistinu, sve možeš!« (ajet, 26.)

Ajet je objavljen, prema Ibni Abbasu, neposredno poslije osvajanja Mekke, kada je Poslanik zamolio Allaha da učini da dvije, u to vrijeme, najveće države, Bizantija i Perzija, prihvate islam.

»Neka vjernici ne uzimaju za prijatelje nevjernike[16] kad ima vjernika; a onoga ko to čini — Allah neće štititi. To učinite jedino da biste se od njih sačuvali. Allah vas podsjeća na Sebe i Allahu se vraća sve!« (ajet, 28.)

Ajet je objavljen, prema Kelbiju, zbog Abdullaha b. Ubejja i još nekih, koji su bili vrlo bliski s jednom grupom idolopoklonika koji su ovu prisnost zloupotrebljavali.

Po drugoj verziji ajet je objavljen kada je Hatib b. Ebi Beltea pokušao da obavijesti idolopoklonike o pripremama Poslanika u vezi sa napadom na Mekku.[17]

---

16 Arapska riječ **»kafir«** (nevjernik) služila je, u Mekkanskom periodu Objave, da označi samo idolopoklonika, dok je u Medinskom periodu, pored toga, označavala i otpadnika, jeretika, licemjera... (Žorž Korm: Multikonfesionalne zajednice, str. 161, Sarajevo 1977)

17 Pozadina ovog ajeta jasno ukazuje da se ovdje radi o zabrani izdaje, a ne o zabrani koegzistencije i snošljivosti. Zna se da je Božiji poslanik Muhamed a.s. sklapao prijateljske sporazume sa mušricima. Zna se i to da je Amr ibni Umejje kao idolopoklonik, nemusliman, bio osobni Muhammedov prijatelj i da je uživao njegovo povjerenje iako se u bici kod Bedra borio protiv muslimana.

»Reci: 'Ako Allaha volite, mene slijedite, pa će vas Allah zavoljeti i grijehe vam oprostiti. — A Allah prašta i samilostan je.« (ajet, 31.)

Ajet je objavljen, prema Ibni Munziru, kada su neki vjernici rekli Poslaniku: »Mi volimo Allaha«, a prema Ibni Abbasu, kada je Poslanik Kurejšijama, koji su u Ka'bi obožavali kipove, rekao da su prekršili vjeru Ibrahimovu i Ismailovu, nakon čega su oni odgovorili da su kipovi, koje oni obožavaju, njihovi posrednici i da se oni njima klanjaju iz ljubavi prema Allahu. Nakon ovog odgovora uslijedila je objava gore navedenog ajeta.

»Isaov slučaj je Allahu isti kao i slučaj Ademov: od zemlje ga je stvorio, a zatim rekao: 'Budi!' — i on bi.« (ajet, 59.)

Ovaj i tri ajeta poslije njega u redosljedu ovog poglavlja govore o neuobičajenom, božanskom stvaranju Isa a.s. Naime, prenosi se da je jedna delegacija nedžranskih kršćana došla Poslaniku i upitala ga ko je otac Isa a.s., pa je kao odgovor na to pitanje uslijedila objava ovih ajeta

»O sljedbenici Knjige, zašto se o Ibrahimu prepirete, pa zar Tevrat i Indžil nisu objavljeni poslije njega? Zašto ne shvatite?« (ajet, 65.)

Ajet je objavljen, prema Ibni Abbasu, kada su se kršćanski sveštenici iz Nedžrana i jevrejski rabini, okupljeni oko Muhammeda a.s., počeli prepirati oko toga koje je vjere bio Ibrahim a.s.

»Neki sljedbenici Knjige govore: 'Pokažite da i vi vjerujete u ono što se objavljuje vjernicima, i to na početku dana; a pri kraju dana to porecite, ne bi li i oni svoju vjeru napustili.« (ajet, 72.)

Ibni Ishak prenosi od Ibni Abbasa da je ovaj ajet objavljen zbog nekih kršćana koji su se dogovorili da izjutra priznaju ono što se objavljuje Muhammedu, a naveče da to priznanje povuku s ciljem da demorališu i pokolebaju vjernike u njihovom vjerovanju. Tada je objavljeno: **»O sljedbenici Knjige, zašto istinu neistinom zamračujete i svjesno istinu krijete...«** sve

do kraja ajeta »... **A Allah je neizmjerno dobar i sve zna.«**

Mudžahid, Mukatil i Kelbi navode da su ovi ajeti objavljeni povodom promjene Kible, kada je Ka'b ibni Ešref rekao svojim drugovima: »Vjerujte u ono što se objavljuje Muhammedu povodom Kible. Na početku dana u molitvi se okrećite prema Ka'bi, a navečer prema Hramu u Jerusalimu. Možda će se muslimani pokolebati pa će vas slijediti.«

»Oni, koji obavezu svoju prema Allahu, i zakletve svoje, zamjenjuju nečim što malo vrijedi, — na onom svijetu nikakva dobra neće imati; Allah ih neće ni osloviti, niti će na njih na Sudnjem danu pažnju obratiti, niti će ih očistiti — njih bolna patnja čeka.« (ajet, 77.)

Buharija prenosi od Abdullaha b. Ebi Evfa da se jedan čovjek, prodajući svoju robu na pijaci, zaklinjao Allahom da je za nju dao onoliko koliko uistinu nije dao, da bi je prodao nekom muslimanu, pa je tim povodom objavljen gornji ajet.

Buharija, Muslim i drugi prenose da je Eš'as b. Kajs rekao:

— Između mene i jednog Jevreja bila je zemlja koju mi je on nijekao, pa sam ga priveo Poslaniku i Božiji poslanik reče:

— Imaš li dokaz?

— Ne — rekao sam — kaže Eš'as.

— Potom — kaže Eš'as — reče Jevreju: »Zakuni se!«

— Rekao sam — kaže opet Eš'as — Božiji poslaniče, sada će se on zakleti i moj imetak otići!

Tim povodom je objavljen gornji ajet.

Od Abdullaha b. Mes'uda se prenosi da je rekao: »Ko učini zakletvu da bi stekao pravo na neku imovinu lažući susrešće Allaha, a On će na njega biti ljut. Kao potvrdu tome Allah je objavio gornji ajet.«

Poslije ovoga izašao je Eš'as b. Kajs i upitao:

— Šta vam to priča Abdullah b. Mes'ud?

Kada smo mu prenijeli on reče:

— Istinu je kazao. Ovaj ajet je objavljen radi mene. Ja i jedan čovjek imali smo spor oko jednog bunara, pa smo otišli da nam presudi Poslanik, a on reče: »Imaš li svjedoka ili će se on zakleti?«

— On će se zakleti i baš ga briga — rekoh mu — a ja ću izgubiti bunar!

Tada je Poslanik rekao: »Ko se lažno zakune da bi stekao pravo na neku imovinu, susrešće Allaha, a On će na njega biti ljut.«

Kao potvrdu ovome Allah je objavio gornji ajet.

»Nezamislivo je da čovjek kome je Allah dao Knjigu i znanje i vjerovjesništvo — poslije rekne ljudima: 'Klanjajte se meni, a ne Allahu!' — nego: 'Budite Božiji ljudi jer vi Knjigu znate i nju proučavate!'« (ajet, 79.)

Ibni Ishak i Bejheki prenose od Ibni Abbasa da je ovaj ajet objavljen kada je Muhammed a.s. pozvao jednu grupu Jevreja i kršćana da prihvate islam. Pošto su ga saslušali rekli su: »Hoćeš li da te obožavamo kao što kršćani obožavaju Isa a.s.?« Tada je Muhamed a.s. rekao: »Utječem se Allahu« i tim povodom je objavljen gornji ajet.

»Allah neće ukazati na pravi put onim ljudima koji su postali nevjernici, nakon što su bili vjernici i tvrdili da je Poslanik istina, a pruženi su im i jasni dokazi! — Neće Allah ukazati na pravi put narodu koji sam sebi nepravdu čini.« (ajet, 86.)

Nesai, Hakem i drugi prenose od Ibni Abbasa da je ovaj i još tri ajeta koji ga slijede objavljen kada je jedan ensarija napustio islam i muslimane i priključio se idolopoklonicima, zatim se pokajao i poslao pismo rođacima tražeći od njih da upitaju Poslanika da li on, s obzirom da se iskreno kaje za sve što je počinio, ima pravo na **»tevbu«**. Kada je dobio pismo i u njemu pročitao da će Allah onima koji se, poslije toga, pokaju, oprostiti, vratio se i ponovo primio islam.

»Prvi hram, sagrađen za ljude, jeste onaj u Bekki; blagoslovljen je on, i putokaz svjetovima.« (ajet, 96.)

Ajet je objavljen, prema Mudžahidu, kada su Jevreji ustvrdili da je Hram u Jerusalimu važniji od Ka'be, a muslimani to osporili tvrdeći suprotno.

»U njemu su znamenja očevidna — mjesto na kojem je stajao Ibrahim. I onaj, ko uđe u nj, biće bezbjedan. Hodočastiti taj Hram dužan je, Allaha radi, svaki onaj, koji je u mogućnosti. A onaj, koji to zaniječe — pa, Allah nije ovisan ni o kome!« (ajet, 97.)

Seid b. Mensur prenosi od Ikrime da su Jevreji, kada je objavljen kur'anski ajet: **»A onaj ko želi neku drugu vjeru osim islama...«**, rekli: »Mi smo muslimani.« Međutim, kada je Poslanik rekao da je muslimanima propisano da hodočaste Ka'bu oni su odgovoriti da im to nije stavljeno u dužnost.

»O vjernici, ako se budete pokoravali nekim od onih, kojima je data Knjiga, oni će vas, nakon što ste prihvatili pravu vjeru, ponovo vratiti u nevjernike.« (ajet, 100.)

Ibni Ebi Hatem i drugi prenose od Ibni Abbasa da je ovaj ajet, i tri ajeta koji ga slijede u ovom poglavlju, objavljen kada je između Evsa i Hazredža buknula predislamska netrpeljivost pa su se latili oružja da bi neka neriješena pitanja iz doba džahilijjeta sada razriješili.

Prema Ibni Ishaku, ajeti su objavljeni kada je Šas b. Kajs prišao grupi u kojoj su bili pripadnici i jednog i drugog plemena i, u namjeri da ih zavadi, počeo da evocira neke uspomene iz njihovih međusobnih ratova u predislamskom dobu. Nije prošlo mnogo vremena, a oni su već počeli sa međusobnim razračunavanjem. O tome je obaviješten Poslanik koji je, kada je došao među njih, rekao: »O vjernici, zašto prizivate džahilijjet, kada sam ja među vama? Allah je islamom, koji ste prihvatili, dokinuo sve ono čime ste bili vezani u predislamskom dobu. Zar hoćete da se vratite na ono na čemu ste bili?« Tada su shvatili da se radi o zavjeri, bacili oružje, rukovali se i otišli zajedno sa Poslanikom. Na njih se odnosi gornji ajet, a na Šas b. Kajsa ajet u kome stoji: **»O sljedbenici**

Knjige, zašto onoga koji vjeruje — od Allahove vjere odvraćate, nastojeći da je krivom prikažete, a znate da je istina? A Allah motri na ono što radite!«

»Oni vam ne mogu nauditi, mogu vas samo uznemiravati. A ako vas napadnu, daće se u bijeg, i poslije im pomoći neće biti.« (ajet, 111.)

Ovaj ajet je, prema Mukatilu, objavljen kada je jedna grupa u kojoj su bili Ebu Rafi', Ebu Jasir i Ibni Surija vrijeđala Abdullaha ibni Selama i njegove drugove zbog toga su prihvatili islam.

»Ali, nisu svi oni isti! Ima ispravnih sljedbenika Knjige, koji po noći Allahove ajete uče i na sedždu padaju.« (ajet, 113.)

Ibni Ebi Hatem, Taberani i drugi prenose od Ibni Abbasa da je rekao: »Kada su Abdullah ibni Selam i njegovi drugovi primili islam, neki su rekli: »Muhammeda vjeruju i slijede ga samo oni koji su najgori među nama. Da su bili među odabranim ne bi napuštali vjeru svojih predaka.« Tim povodom je objavljen gornji ajet.

Prema Ibni Munziru, povod objavi ovog ajeta je večernji namaz. Naime, Poslanik je jednom prilikom odgodio jaciju do kasno u noć. Kada je došao u džamiju, vjernicima koji su ga čekali, rekao je: »Niko od pripadnika drugih vjera osim nas ne spominje Božije ime u ovim kasnim satima.« Tada je objavljen ovaj i još dva ajeta poslije njega iz ovog poglavlja.

»O vjernici! Za prisne prijatelje uzimajte samo svoje! Ostali vam propast žele: jedva čekaju da muka dopadnete! Mržnja izbija iz njihovih usta; a još je gore ono, što kriju njihova prsa. — Mi vam iznosimo dokaze, ako pameti imate.« (ajet, 118.)

Ibni Džerir i Ibni Ishak prenose od Ibni Abbasa da je ovaj ajet objavljen kada su neki muslimani za prisne prijatelje uzeli licemjere s kojima su još u vremenu džahilijjeta bili bliski.

»A kad si ti ono poranio, i čeljad svoju ostavio, da vjernicima odrediš mjesta pred borbu, — a Allah sve čuje i sve zna, — kada dva krila vaša umalo što

ne uzmakoše! Allah ih je sačuvao. — Neka se zato vjernici samo u Allaha pouzdaju! Allah vas je pomogao na Bedru, kada ste bili malobrojni; zato se bojte Allaha, da biste zahvalni bili; — kad si ti rekao vjernicima: »Zar vam neće biti dovoljno, da vam Gospodar vaš tri hiljade meleka u pomoć pošalje? Hoće! Ako budete izdržljivi i bogobojazni, i ako vas oni odmah napadnu, Gospodar vaš će vam poslati u pomoć pet hiljada meleka,[18] sve obilježenih!« To je Allah učinio, da vas obraduje i da time pouzdanje u vaša srca ulije, — a pobjeda dolazi samo od Allaha, Silnog i Mudrog.« (ajet, 121—126.)

Povod objavi ovih ajeta bila je bitka na Uhudu. Ibni Ebi Hatem i drugi prenose da je Abdurahman ibni Avf, kada je od njega jedan ashab zatražio da mu ispriča storiju Uhuda, rekao: »Čitaj poglavlje **Ali Imran** od stodvadeset i prvog pa do stopedeset i petog ajeta. Tamo ćeš naći to o čemu me pitaš.«

»Od tebe ne zavisi, da li će On pokajanje njihovo primiti, ili će ih kazniti, jer oni su, zaista, nasilnici!« (ajet, 128.)

Ahmed i Muslim prenose od Enesa da je Poslanik, kada je ranjen na Uhudu, rekao: »Kako će uspjeti narod koji ovako postupa sa svojim Poslanikom, a on ih poziva da vjeruju u Gospodara svoga?« Tada je objavljeno: **»Od tebe ne zavisi . . .«**

Ahmed i Buharija prenose od Ibni Omera da je rekao: »Čuo sam Božijeg poslanika gdje kaže: 'Bože, prokuni falana. Bože, prokuni Harisa ibni Hišama, Su-

---

18 Kur'anski ajeti koji govore o bici na Bedru i Uhudu kazuju da su vjernici u ovim bitkama bili potpomognuti melekima, nevidljivim živim duhovnim bićima. Da li je to bila moralna ili materijalna pomoć? Komentatori Kur'ana se međusobno razilaze. Racionalisti smatraju da je to bila samo moralna pomoć. Događaji na Bedru i Uhudu govore u prilog ovom mišljenju. Posljednji ajet iz ove grupe ajeta u kojima stoji da je Allah vjernike pomogao sa tri i pet hiljada meleka ukazuje također da se ovdje radi samo o moralnoj pomoći: **»To je Allah učinio, da vas obraduje i da time pouzdanje u vaša srca ulije.«**

hejla ibni Amra i Sufjana ibni Umejja.'« Tada je objavjeno: »**Od tebe ne zavisi...**« Allah je svima pokajanje primio. To isto prenosi i Buharija od Ebu Hurejre.

»**O vjernici! Ne jedite kamatu na kamatu! Allaha se bojte, jer ćete tako postići što želite.**« (ajet, 130.)

Ovo je prvi ajet koji govori o zabrani kamate, dok su ajeti o kamati u poglavlju el-Bekare objavljeni kasnije. Ovaj vid zaduživanja bio je raširen u predislamskom dobu. Kada dužnik nije mogao da u određenom roku isplati dug, zamolio bi za odgodu uz pristanak da će platiti veću svotu nego što je dug iznosio. To je kamata na kamatu ili udvostručavanje duga zbog odgode roka plaćanja koje je islam zabranio gornjim ajetom.

»**I oni koji se, kada grijeh počine ili kad se prema sebi ogriješe, Allaha sjete i oprost za grijehe svoje zamole — a ko će oprostiti grijehe ako ne Allah? — i koji svjesno u grijehu ne ustraju.**« (ajet, 135.)

Ata prenosi od Ibni Abbasa da je ovaj ajet objavljen zbog Nebhana Temmara koji je prodavao datule jedne izuzetno lijepe žene i koju je, kada mu je došla, zagrlio i poljubio, a zatim se pokajao. O svemu tome on je obavijestio Poslanika, pa je tim povodom objavljen ovaj ajet.

Ebu Davud navodi od Alije ibni Ebi Taliba da je rekao: »Pričao mi je Ebu Bekr r.a. da je Poslanik rekao: 'Allah će oprostiti grijeh svakom robu koji kada pogriješi uzme abdest, klanja dva rekata namaza i zamoli Allaha da mu oprosti.'« Poslije ovoga Poslanik je proučio gornji ajet, zatim ajet u kome stoji: »**Onaj ko kakvo zlo učini ili se prema sebi ogriješi pa poslije zamoli Allaha da mu oprosti — naći će da Allah prašta i da je milostiv.**«

»**Ne gubite hrabrosti i ne žalostite se! Vi ćete pobijediti, ako budete pravi vjernici.**« (ajet, 139.)

Kada su muslimani na Uhudu bili poraženi, primijetili su Halida ibni Velida kako sa konjicom grabi prema brdu. Poslanik se tada obrati Allahu riječima: »Bože, ne dozvoli da nas pobijedi. Bože, mi smo ne-

moćni osim ako nas Ti ne pomogneš. Bože, u ovom mjestu nema nikoga ko Te obožava osim onih koji su sa mnom.« Tada je objavljen gornji ajet, dok je jedna grupa strijelaca koja se bila popela na brdo uzvratila udarac Halidu.

»Ako vi dopadnete rana, i drugi rana dopadaju. A u tim danima, Mi dajemo pobjedu sad jednima sad drugima, da bi Allah ukazao na one koji vjeruju i odabrao neke od vas kao šehide — a Allah ne voli nevjernike.« (ajet, 140.)

Rašid b. Sa'd je rekao: »Kada se Poslanik tužan i potišten vratio sa Uhuda, žene čiji su muževi i sinovi pali na Uhudu došle su Poslaniku uplakane, udarajući se rukama po grudima. Tada je Poslanik rekao: 'Bože, zar se ovako postupa sa tvojim poslanikom?'« Tim povodom je objavljen prvi dio ovog ajeta, dok je drugi dio objavljen kada je jedna muslimanka upitala dvojicu ratnika, koji su se vraćali sa Uhuda, šta je sa Poslanikom? Kada je čula da je živ, rekla je: »Kad je on živ, sve nesreće nisu važne. Bog odabire neke od svojih robova kao šehide.«

»A vi ste smrt priželjkivali, prije nego što ste se snjom suočili, pa ste je, eto, očima svojim vidjeli!« (ajet, 143.)

Ajet je objavljen, prema Ibni Abbasu, kada su neki ashabi rekli: »Kamo sreće da smo poginuli zajedno sa onima koji su poginuli u bici na Bedru. Kada bi se i nama pružila prilika da se borimo protiv idolopoklonika, borili bismo se sve dok ne bi kao šehidi poginuli.« Allah je njima pružio priliku u bici na Uhudu u kojoj su poginuli samo oni koji nisu oklijevali, a među njima je bio i stric Enesa ibni Malika. Na njega i ostale šehide Uhuda odnose se Božije riječi: **»Ima vjernika koji ispunjavaju zavjet dat Allahu. Neki od njih su poginuli, a neki to očekuju. Oni nisu ništa izmijenili.«**

»Muhammed je samo Poslanik, a i prije njega je bilo poslanika. Ako bi on umro, ili ubijen bio, zar biste

se stopama svojim vratili? Onaj, ko se stopama svojim vrati, neće Allahu nimalo nauditi! A Allah će zahvalne sigurno nagraditi.« (ajet, 144.)

Ovaj i četiri ajeta poslije njega u redosljedu ovog poglavlja objavljeni su neposredno poslije bitke na Uhudu kada se pronijela vijest da je Poslanik poginuo. Tada su neki rekli, da je on uistinu bio Božiji poslanik, ne bi ni poginuo, drugi su tražili da se bore kao što se i Poslanik borio do pobjede ili smrti, dok su treći rekli: »Ako je Muhammed a.s. poginuo, pa on je i dostavio Objavu, a vi se borite da biste to što je on dostavio sačuvali.«

»Mi ćemo uliti strah u srca onih, koji neće da vjeruju, zato što Allahu druga pripisuju; a o tome On nije ništa objavio! Džehennem će njihovo boravište postati; a grozno će prebivalište silnika biti.« (ajet, 151.)

Suddi i drugi prenose da je Ebu Sufjan, vraćajući se s idolopoklonicima u Mekku, poslije bitke na Uhudu, rekao: »Loše li je ovo što smo napravili. Borili smo se, a ostali su oni najgori. Zato predlažem da se vratimo i da do temelja uništimo muslimane.« Kada su idolopoklonici ovaj prijedlog prihvatili Allah je ulio strah u srca njihova pa su od ove namjere odustali.

»Allah je ispunio obećanje svoje, kada ste neprijatelje, voljom Njegovom, nemilice ubijali. Ali, kada ste duhom klonuli, i o svome položaju se raspravljati počeli, kada niste poslušali, a On vam je već bio ukazao na ono što vam je drago, — jedni od vas su željeli ovaj svijet, a drugi onaj svijet, — onda je On, da bi vas iskušao, učinio da uzmaknete ispred njih. I On vam je već oprostio, Allah je neizmjerno dobar prema vjernicima.« (ajet, 152.)

Muhamed ibni Ka'b el-Kurezi prenosi da je ovaj ajet objavljen kada su neki, poslije poraza na Uhudu, rekli: »Odakle ovaj poraz,a Bog nam je obećao pobjedu?« Tada je objavljeno: **»Allah je ispunio obećanje svoje . . .«** sve do riječi Uzvišenog Allaha: **»Jedni od**

vas su željeli ovaj svijet...« tj. strijelci koji su napustili svoje položaje i počeli sakupljati plijen. To su primijetili idolopoklonici pa su poraz pretvorili u pobjedu.

Ebu Sufjan je obilazeći bojno polje, poslije bitke, prošao pored jedne pećine u koju se sklonio Poslanik poslije ranjavanja i ne znajući za njega upitao okupljene borce: »Živi li Muhammed?« Poslanik nije dozvolio nikome da mu odgovori, a Ebu Sufjan je nastavio: »Živi li Ebu Bekr? Živi li Omer?« Kada nije dobio odgovore on reče: »Dakako da su svi poginuli. Neka je uzvišen Hubel.« Tada je Poslanik rekao: »Odgovorite mu.« Ashabi su upitali šta da mu kažemo? Recite: »Allah je veći i uzvišeniji.« Tada je Ebu Sufjan rekao: »Ovaj dan za onaj dan; Uhud za Bedr; ako hoćete sastaćemo se iduće godine u isto vrijeme kod Bedra.« Zatim se s vojskom povukao prema Mekki.

»Zatim vam je, poslije nevolje, spokojstvo ulio: san je neke od vas uhvatio; a drugi su se brinuli samo o sebi, misleći o Allahu ono, što nije istina, kao što pagani misle — i govoreći: 'Gdje je pobjeda koja nam je obećana?' Reci: 'O svemu odlučuje samo Allah!' Oni u sebi kriju ono, što tebi ne pokazuju. — 'Da smo se za bilo šta pitali', — govore oni — 'ne bismo ovdje izginuli!' Reci: 'I da ste u kućama svojim bili, opet bi oni, kojima je suđeno da poginu, na mjesta pogibije svoje izišli; da bi Allah ispitao ono, što je u grudima vašim i da bi istražio ono, što je u srcima vašim — a Allah zna svačije misli.'« (ajet, 154.)

Od Zubejra se prenosi da je rekao: »San je neke od nas uhvatio na Uhudu. Kroz san sam čuo Muattiba b. Kurejša kako kaže: 'Da smo se za bilo šta pitali ne bismo ovdje izginuli.'« Tim povodom je objavljen gornji ajet.

»Nezamislivo je, da Vjerovjesnik šta utaji! A onaj, ko nešto utaji, donijeće na Sudnji dan to što je utajio, i tada će se svakome, u potpunosti, dati ono što je zaslužio, nikome se nepravda neće učiniti!« (ajet, 161.)

Ajet je objavljen, prema Ibni Abbasu, kada je na Bedru izgubljen jedan pokrivač i kada su neki rekli možda ga je Poslanik uzeo.

»Zar — kad vas je snašla nevolja, kakvu ste vi njima dvostruko nanijeli, možete reći: 'Otkud sad ovo?!' Reci: 'To je od vas samih!' Allah, zaista, sve može.« (ajet, 165.)

Ibni Ebi Hatem prenosi da je Omer r.a. rekao: »Kažnjeni smo na Uhudu za ono što smo uradili na Bedru kada smo otkup uzeli. Sedamdeset boraca je poginulo, a ostali se razbježali. Tom prilikom je i Poslanik ranjen.« Tada je objavljen gornji ajet.

»Nikako ne smatraj mrtvima one, koji su na Allahovom putu izginuli! Ne, oni su živi, i u obilju su kod Gospodara svoga.« (ajet, 169.)

Povod objavi ovog ajeta bili su šehidi koji su poginuli na Uhudu. Naime, njihovi prijatelji su, kada bi se našli u dobru uz osjećaj bola, često govorili: »Mi živimo u izobilju i sreći dok su naši očevi, sinovi i braća mrtvi.« Tada je objavljen gornji ajet i još nekoliko ajeta koji su dali oduška njihovim osjećajima i u kojima ih Allah obavještava o stanju onih koji su poginuli na Uhudu.

»One, koji su se Allahu i Poslaniku, i nakon zadobijenih rana, odazvali, one između njih, koji su dobro činili i bogobojazni bili — čeka velika nagrada.« (ajet, 172.)

Poslije Uhuda, Poslanik je pozvao borce da krenu u potjeru za idolopoklonicima. Njegovom pozivu odazvalo se sedamdeset boraca. Ebu Sufjan je na putu za Mekku susreo jednu karavanu i rekao: »Ako Muhammeda vidite, recite da ste me sreli sa velikom vojskom.« Kada je na karavanu naišao Poslanik, oni su to prenijeli i dodali da nisu sigurni u njegovu bezbjednost. Poslanik je nastavio s potjerom, ali je Ebu Sufjan prije umakao u Mekku. Ovaj događaj bio je povod objavi ovog ajeta.

Od Aiše r.a. se prenosi da je rekla Ibni Zubejru: »Sestriću moj, tvoj otac Zubejr i Ebu Bekr bili su

među prvima koji su s Poslanikom krenuli u potjeru za idolopoklonicima.«

Taberani prenosi od Ibni Abbasa da su idolopoklonici svojim ratnicima, kada su se vratili sa Uhuda, rekli: »Niti ste Muhammeda ubili, niti zvijezde s neba skinuli. Vraćajte se ponovo na Uhud.« To je čuo Poslanik, pa je odmah s vojskom krenuo prema Mekki, i kada su stigli do mjesta Hamraul-Esed, Poslaniku je objavljen gornji ajet.

»One, kojima je, — kad su im ljudi rekli: 'Neprijatelji se okupljaju zbog vas, treba da ih se pričuvate!' — to učvrstilo vjerovanje, pa su rekli: 'Dovoljan je nama Allah, i divan je On zaštitnik!'« (ajet, 173.)

Ovaj i još dva ajeta koja ga slijede u redosljedu ovog poglavlja odnose se na tzv. »Mali pohod na Bedr«. Naime, Ebu Sufjan je izazvao muslimane da se ponovo sastanu kod Bedra, i to na godišnjicu bitke kod Uhuda. Muslimani se spremiše i na Bedr stigoše u dato vrijeme. Međutim, idolopoklonici su od toga odustali i izjavili da zbog suše susret odgađaju za godinu dana. Muslimani su, pored oružja, sa sobom ponijeli i robu, pa im je godišnji sajam koji se tada održavao na Bedru donio znatne prihode. Ovaj događaj bio je povod objavi gornjih ajeta.

»Neka oni, koji škrtare u onom, što im Allah iz obilja svoga daje, ne misle da je to dobro za njih. Ne, to je zlo za njih. Na Sudnjem danu, biće im o vratu obješeno ono, čime su škrtarili. A Allah će nebesa i Zemlju naslijediti! Allah dobro zna ono što radite.« (ajet, 180.)

Ovaj ajet je, prema većini mufessira, objavljen zbog onih koji su odbili da daju zekat.

»Allah je čuo riječi onih, koji su rekli: 'Allah je siromašan, a mi smo bogati!' — Pribilježićemo Mi ono što oni govore, kao i to, što su — ni krive ni dužne — vjerovjesnike ubijali, i reći ćemo im: 'Iskusite patnju u ognju.'« (ajet, 181.)

Ibni Ishak i Ibni Ebi Hatem prenose od Ibni Abbasa da je ovaj ajet objavljen kada je Finhas rekao Ebu

Bekru: »Allah je siromašan, a mi smo bogati! Da je bogat ne bi od nas zajam tražio kako to propovijeda i kazuje tvoj drug i prijatelj.« To je rasrdilo Ebu Bekra, pa je udario Finhasa koji je otišao Poslaniku i požalio se. Kada je Poslanik upitao Ebu Bekra šta ga je navelo na ovo, on je rekao: »Njegovo tvrđenje da je Allah siromašan, a oni bogati.« Finhas je to negirao, pa je tim povodom objavljen ovaj ajet.

»Vi ćete sigurno biti iskušavani u imecima vašim i životima vašim, i slušaćete, doista, mnoge uvrede od onih, kojima je data Knjiga prije vas, a i od mnogobožaca. Ali, ako budete strpljivi i Allaha se bojali — pa, to je odlučujuća stvar!« (ajet, 186.)

Ajet se odnosi na Ka'ba ibni Ešrefa koji je vrijeđao Poslanika i njegove drugove, ashabe. Drugi kažu da se odnosi na Finhasa koji je rekao da je Allah siromašan, a oni bogati.

»Ne misli nikako, da će oni, koje veseli ono što rade, i kojima je drago da budu pohvaljeni i za ono što nisu učinili, — nikako ne misli, da će se kazne spasiti! Njih čeka bolna kazna.« (ajet, 188.)

Ajet se odnosi na licemjere. Poslanik je često s vjernicima odlazio u rat, a oni su izostajali. Ako bi vjernike zadesila neka nevolja, oni su, zbog toga što u ratu nisu učestvovali, bili veseli. Ako bi vjernici pobijedili, bilo im je drago da budu pohvaljeni iako u ratu nisu učestvovali.

Abdurazik prenosi od Zejda ibni Eslema da je Rafi ibni Hudejdž, kada ga je Mervan ibni Hakem upitao za povod objave ovog ajeta, rekao da je ajet objavljen zbog licemjera koji su, kada bi Poslanik krenuo u rat, običavali da kažu: »Samo naša zauzetost, i pored velike želje, sprečava nas da budemo s vama.«

»U stvaranju nebesa i Zemlje, i u izmjeni noći i dana, zaista su znamenja za razumom obdarene.« (ajet, 190.)

Ajet je objavljen, prema Ibni Abbasu, kada su idolopoklonici upitali Jevreje o mudžizi Musaa a.s., pa onda kršćane o mudžizi Isa a.s., a zatim došli Posla-

niku i rekli: »Moli Boga da nam Safu, brežuljak u Mekki, pretvori u zlato.« Poslanik je molio da je Allah objavio ovaj ajet, a nakon njegove objave Muhammed a.s. je rekao: »Teško onome ko ga prouči, a o njemu ne razmisli.«

»I Gospodar njihov im se odazva: 'Nijednom trudbeniku između vas trud njegov neću poništiti, ni muškarcu ni ženi; vi ste jedni od drugih. Onima, koji se isele, i koji budu iz zavičaja svoga prognani, i koji budu na putu Mome mučeni, i koji se budu borili i poginuli — sigurno ću preko rđavih djela njihovih preći, i sigurno ću ih u džennetske bašće, kroz koje će rijeke teći, uvesti! Nagrada će im to od Allaha biti. A u Allaha je nagrada najljepša.'« (ajet, 195.)

Ibni Ebi Hatem, Hakem i Tirmizi prenose od Ummi Seleme da je rekla Poslaniku: »Božiji poslaniče, nisam čula da se u Kur'anu spominju žene kao muhadžirke.« Tim povodom je objavljen gornji ajet.

»Neka te nikako ne obmanjuje to, što oni, koji ne vjeruju, po raznim zemljama putuju.« (ajet, 196.)

Ajet se odnosi na idolopoklonike Mekke. Neki muslimani su rekli: »Božiji neprijatelji žive u izobilju, putuju i trguju, a mi umiremo od gladi.«

»Ima i sljedbenika Knjige, koji vjeruju u Allaha, i u ono što se objavljuje vama, i u ono što je objavljeno njima; ponizni su prema Allahu, ne zamjenjuju Allahove riječi za nešto što malo vrijedi. Oni će nagradu od Gospodara njihova dobiti. Allah će, zaista, brzo račune svidjeti.« (ajet, 199.)

Ajet je objavljen neposredno poslije smrti Negusa. Poslanik je naredio ashabima, svojim drugovima da mu klanjaju dženazu — namaz, a oni su rekli: »Božiji poslaniče, kako ćemo klanjati dženazu onome ko je umro kao nemusliman?«

Mudžahid, Ibni Džurejdž, Ibni Zejd i drugi kažu da je ajet objavljen zbog sljedbenika objavljenih knjigā.

»O vjernici! Budite strpljivi i izdržljivi, na granicama bdijte i Allaha se bojte, da biste postigli ono što želite.« (ajet, 200.)

Ebu Selema b. Abdurahman je jednom prilikom upitao svoga bratića da li zna povodom čega je objavljen ovaj ajet. Kada je odgovorio da ne zna, on mu reče: »U vremenu Poslanika nije bilo granica na kojima je trebalo bdjeti, nego se bdjelo u iščekivanju namaza.«

POGLAVLJE EN-NISA

»I siročadi imetke njihove uručite, rđavo za dobro ne podmećite! I imetke njihove s imetcima vašim ne trošite! To bi, zaista, bio veliki grijeh!« (ajet, 2.)

Govor je upućen starateljima i skrbnicima, a ajet objavljen kada je jedan čovjek iz plemena Gatafan odbio da uruči imetak punoljetnom siročetu. O tome je obaviješten Poslanik koji je, nakon objave ovog ajeta, pozvao dotičnog čovjeka i saopštio mu njegov sadržaj, a ovaj je tom prilikom rekao: »Pokoravam se Allahu i Njegovom Poslaniku i utječem se Bogu da me sačuva od velikog grijeha.«

»Ako se bojite, da prema ženama sirotama nećete biti pravedni, onda se ženite sa onim ženama, koje su vam dopuštene: sa po dvije, po tri i po četiri. A ako strahujete, da nećete pravedni biti, onda samo sa jednom; ili — eto vam one, koje posjedujete. Tako ćete se najlakše nepravde sačuvati.« (ajet, 3.)

Ovaj ajet je objavljen neposredno poslije bitke na Uhudu, kada su mnogi muslimanski borci pali na bojnom polju. Veliki broj siročadi pao je na teret nemoćnih udovica. Muslimanima se preporučuje da se žene ovim udovicama ako će biti pravedni prema njima i njihovoj djeci. Onima koji su to izbjegavali rečeno je: »Ako se bojite da ćete nepravedno postupati prema njima bojte se nepravde i kada su u pitanju druge žene.«

Dahhak i drugi kažu da je ovim ajetom dokinut običaj koji je bio na snazi u predislamskom dobu i prvim danima islama po kome je jedan čovjek mogao da ima neograničen broj žena. Ovaj kur'anski ajet to svodi na četiri, odnosno na jednu ako čovjek nije u stanju da prema svima bude jednako pravedan.

»I draga srca ženama vjenčane darove njihove podajte! A ako vam one, od svoje volje, od toga što poklone, to s prijatnošću i ugodnošću uživajte!« (ajet, 4.)

Ovaj ajet je objavljen kao odgovor onima koji su to nerado činili.

»I provjeravajte siročad, dok ne stasaju za brak! Pa ako ocijenite da su zreli, uručite im imovinu njihovu! I ne žurite da je rasipnički potrošite, dok oni ne odrastu! Ko je imućan, — neka se uzdrži, a ko je siromašan, neka troši onoliko, koliko mu je, prema običaju neophodno. Imovinu im uručujte u prisustvu svjedoka! A dosta je, što će se pred Allahom račun polagati!« (ajet, 6.)

Ajet je objavljen kada je jedan ashab došao Poslaniku i upitao ga može li on trošiti imovinu siročeta i kada će mu, kao skrbnik, njegovu imovinu uručiti.

»Muškarcima pripada dio od onoga, što ostave roditelji i rođaci, a i ženama — dio od onoga, što ostave roditelji i rođaci, bilo toga malo ili mnogo; i to određeni dio!« (ajet, 7.)

Ovaj ajet izlaže temeljne islamske propise o nasljednom pravu. Ajet je objavljen kada je Evs ibni Sabit el-Ensari umro i iza sebe ostavio ženu, tri kćerke i ogromno bogatstvo. Po predislamskom običaju žena i djeca nisu imali pravo nasljedstva. Predislamski Arapi su smatrali da pravo na nasljedstvo mogu imati samo oni koji mogu »da konja jašu i sablju pašu«. Znajući za taj običaj žena je sa djecom otišla Poslaniku i to mu saopćila, a malo kasnije iza toga, objavljen je ovaj ajet koji je to pitanje regulisao.

»Oni, koji bez ikakva prava jedu imovinu siročadi, — oni, doista, trpaju vatru u trbuhe svoje! Oni će u ognju gorjeti!« (ajet, 10.)

Ajet je objavljen zbog toga što je jedan ashab, kao skrbnik, počeo da troši imovinu jednog siročeta.

»Allah vam naređuje, da od djece vaše — muškom pripadne toliko, koliko dvjema ženskima. A ako bude više od dvije ženskih, njima pripada dvije trećine od onoga, što je umrli ostavio; ako je samo jedna ženska, onda njoj — polovina. A roditeljima umrlog svakom posebno, pripada po jedna šestina od onoga, što je on ostavio, ako bude imao makar jedno dijete. Ako pak ne bude imao djece, a nasljeđuju ga samo roditelji, onda njegovoj materi pripada trećina. A ako bude imao braće, onda materi njegovoj pripada šestina — pošto se izvrši oporuka ili podmiri dug. Vi ne znate ko vam je bliži i preči: roditelji vaši ili sinovi vaši! — To je Allahova zapovijed. Allah, zaista, sve zna i mudar je.« (ajet, 11.)

Ajet je objavljen, prema Ibni Džabiru, kada je jedna žena dovela Poslaniku svoje dvije kćeri i rekla mu: »Ovo su kćeri Sabita ibni Kajsa koji je kao šehid poginuo na Uhudu. Sav njegov imetak, koji je iza njega ostao, naslijedio je njegov brat. Šta da radim sa kćerima, a poznato je i vama i drugima da se one ne mogu udati bez miraza?« Tada je Poslanik rekao: »Allah će presuditi po ovom pitanju.« Tim povodom je objavljen gornji ajet.

Prema drugima ajet je objavljen kada je jedan ashab upitao Poslanika šta da uradi sa svojim imetkom.

Ibni Džerir prenosi od Suddija da je rekao: »U predislamskom dobu žene i djeca nisu imali pravo nasljedstva. Kada je umro Abdurahman, brat Hasana ibni Sabita, poznatog predislamskog i islamskog pjesnika nasljednici su podijelili njegov imetak, a njegova žena i pet kćeri, pošto nisu imale pravo da učestvuju u diobi, otišle su Poslaniku i potužile se na ovo. Tada je objavljen ajet: **»A ako bude više od dvije kćerke, —. njima dvije trećine, od onoga što je ostavio . . ., a njima** (muškarcima) **— četvrtina od onoga**

što vi ostavite, ako ne budete imali djeteta, a ako budete imali dijete, njima je osmina.«

»O vjernici! Nije vam dozvoljeno, da prisilno žene u nasljedstvo uzimate. Ne zagorčavajte im život, s namjerom da nešto od onoga, što ste im darovali, prisvojite — osim ako budu očito zgriješile. S njima lijepo živite! A ako prema njima odvratnost osjećate — pa, moguće je, da je baš u onome, prema čemu vi odvratnost osjećate, Allah veliko dobro dao!« (ajet, 19.)

U periodu prije pojave islama položaj žene u braku bio je vrlo težak. Sinovi su nasljeđivali svoje maćehe kao i ostalu imovinu svojih očeva; imali su pravo da s maćehama žive kao sa svojim ženama, zato što su bile udate za njihove očeve; mogli su ih, bez njihovog pristanka, za sebe uzeti ili za bilo koga udati, a imali su pravo i da im zabrane udaju. Ovim i narednim ajetima to se strogo zabranjuje.

Ibni Džerir i Ibni Ebi Hatem prenose od Ebu Emama da je rekao: »Poslije smrti Kajsa b. Esleta, njegov sin je zaručio njegovu ženu (svoju maćehu). Ovaj običaj bio je na snazi u predislamskom dobu, a islam ga je zabranio gornjim ajetom.«

To isto prenosi i Taberani. Kada je sin Kajsa b. Esleta zaručio svoju maćehu, bacanjem na nju svog odjevnog predmeta, ona je otišla Poslaniku i obavijestila ga o tome. Tim povodom je objavljen ajet: **»I ne ženite se ženama kojima su se ženili očevi vaši . . .«**

Ibni Džerir prenosi od Ibni Džurejdža da je rekao: »Rekao sam Atau zabranjeno vam je vjenčavati **'žene vaših rođenih sinova'**, a on mi reče: 'Mislili smo da se ovaj ajet odnosi na Poslanika koji je vjenčao ženu svoga posinka Zejda b. Harisa.'« Tada je objavljeno: »(Allah) **nije posinke vaše sinovima vašim učinio«, »Muhammed nije roditelj nijednom od vaših ljudi.«**

»Zabranjuju vam se: . . . i udate žene, osim onih koje zarobite . . .« (ajet, 24.)

Ajet je objavljen, prema Ibni Abbasu, kada su muslimani u bici na Hunejnu zarobili veliki broj žena koje su idolopoklonici sa sobom poveli u rat. Neke od njih su oslobođene bez otkupa, a neke su se udale za muslimane. Ovim se ajetom muslimanima dozvoljava da ih mogu vjenčati, kada navrše *iddet* (priček).

»I ne poželite ono, čime je Allah neke od vas odlikovao. Muškarcima pripada nagrada za ono što oni urade, a ženama nagrada za ono što one urade. I Allaha, iz obilja Njegova, molite! Allah, zaista, sve dobro zna.« (ajet, 32.)

Ajet je objavljen kada je Ummi Selema rekla: »Kamo sreće da smo i mi muškarci, da se borimo i da budemo nagrađene kao i oni.«

Prenosi se od Katade da je rekao: »U predislamskom dobu žene i djeca nisu imali pravo nasljedstva. Kada su to pravo dobili i kada je propisano da muškarcu pripada toliko koliko dvjema ženama, mnoge od njih su poželjele da njihov nasljedni dio bude kao i kod muškaraca, a muškarci su opet poželjeli da na drugom svijetu budu odlikovani u dobrim djelima kao što su na ovom svijetu odlikovani u nasljedstvu.« Tada je objavljen gornji ajet.

Ibni Ebi Hatem prenosi od Ibni Abbasa da je jedna žena došla Poslaniku i rekla mu: »Božiji poslaniče, muškarcu pripada toliko koliko dvjema ženama, dvije žene za jednog muškarca pri svjedočenju, zar se naš rad ovako vrednuje? Ako žena učini neko dobro za to će u pola manje biti nagrađena nego što će biti nagrađen muškarac.« Tim povodom je objavljen gornji ajet.

»Mi smo odredili nasljednike svemu onome, što ostave roditelji i rođaci. A onima, s kojima ste sklopili ugovore, podajte njihov dio! Allah je, zaista, svemu svjedok.« (ajet, 33.)

U predislamskom dobu pojedinci su sklapali međusobne ugovore o zajedničkoj odbrani i zaštiti. Kada bi neka od ugovorenih stranaka umrla, druga bi obično dobila jednu šestinu od onoga što je umrli ostavio.

Vjernicima se preporučuje da ovakve ugovore, koji se više neće tolerisati, ispune, jer su roditelji i rođaci pravi nasljednici.

Kada je Davud b. Husejn jednoj ženi proučio kur'anski ajet: **»A onima, s kojima ste sklopili ugovore...«** ona je rekla da se ovaj ajet odnosi na Ebu Bekra i njegovog sina koji je odbio da primi islam, a Ebu Bekr se zakleo da će ga lišiti nasljedstva. Međutim, kada je primio islam, Ebu Bekr je naredio da mu dadnu njegov dio.

»Muškarci se staraju o ženama, zato što je Allah dao prednost jednima nad drugima, i zato što oni troše imetke svoje. Zbog toga su čestite žene poslušne, i za vrijeme muževljeva odsustva vode brigu o onome, o čemu treba da brigu vode, jer i Allah njih štiti. A one, čije se neposlušnosti pribojavate, vi posavjetujte, a onda se od njih u postelji rastavite, pa ih i udarite! Kad vam postanu poslušne, onda im zulum ne činite! — Allah je, zaista, uzvišen i velik!« (ajet, 34.)

Ajet je objavljen kada je jedna žena došla Poslaniku i zatražila pomoć protiv svoga muža koji je prema njoj grubo postupao i tukao je. Tada je Poslanik rekao: »Odmazda«, a Allah je objavio ajet: **»Muškarci se staraju o ženama...«** i tako se dotična žena vratila mužu bez odmazde.

Prema drugima, ajet je objavljen kada je jedan ensarija ošamario svoju ženu, a ona došla Poslaniku i zatražila odmazdu, i kada je Poslanik tako i presudio objavljen je ajet: **»I ne žurite sa čitanjem Kur'ana prije nego što ti se objavljivanje njegovo ne završi...«** U isto vrijeme objavljen je i ajet: **»Muškarci se staraju o ženama...«**

»One koji škrtare, i traže od drugih da budu škrti, i koji kriju ono, što im je Allah iz obiljao svoga darovao; — a Mi smo nevjernicima pripremili sramnu patnju.« (ajet, 37.)

Od Ibni Abbasa se prenosi da je jedna grupa na čelu sa Kerdemom b. Zejdom običavala da dođe kod ensarija i da ih savjetuje da ne troše svoj imetak, na-

vodno bojeći se da ne osiromaše, jer ko zna šta se poslije može desiti. Tim povodom je objavljen ovaj i još tri ajeta u redosljedu ovog poglavlja.

»O vjernici, pijani nikako namaz ne obavljajte, sve dok ne budete znali šta izgovarate; i kada ste džunupi[19] **— osim ako ste putnici — sve dok se ne okupate. A ako ste bolesni, ili na putu, ili ako je neko od vas obavio prirodnu potrebu, ili ako ste se sastajali sa ženama — a ne nađete vode — onda dlanovima čistu zemlju dotaknite, pa lica vaša i ruke vaše potarite. — Allah, zaista, briše grijehe i prašta.«** (ajet, 43.)

Ebu Davud, Tirmizi, Hakem i Nesai prenose od Alije ibni Ebi Taliba da je rekao: »Bili smo na večeri kod Abdurahmana ibni Avfa, a on nas je, između ostalog, ponudio i vinom. Kada smo se napili, nastupilo je vrijeme namaza i mene su ponudili da budem imam. U namazu sam pod uticajem alkohola pogrešno proučio poglavlje »*el-Kafirun*« i tim povodom je objavljen prvi dio ovog ajeta.«

Ibni Ebi Hatem, Ibni Munzir i drugi prenose također od Alije ibni Ebi Taliba da se dio ajeta koji govori o nečistoći, zbog polucije, odnosi na putnika koga je to zadesilo, a nema vode da se okupa. Njemu je dozvoljeno da uzme tejemmum i da obavi namaz.

Ibni Ebi Hatem prenosi pouzdanim lancem prenosilaca da je drugi dio ajeta, koji govori o tejemmumu, fiktivnom čišćenju, objavljen za vrijeme vojnog pohoda na Murejsiu. Sa borcima je bila i Aiša koja je na putu izgubila ogrlicu. Poslanik je poslao nekoliko boraca da je potraže. U međuvremenu nastupilo je vrijeme namaza, a pošto tu nije bilo vode, a oni

---

19 Riječ **»džunup«** služi da označi muslimana i muslimanku od momenta polnog akta, ejakulacije ili polucije, pa sve dok se ne okupa. Takva osoba u tom vremenskom periodu smatra se nečistom. Besim Korkut je riječ **»džunub«** preveo sa »neokupan« pa ispada da se vjernik-musliman, prije nego što obavi namaz, mora da okupa bez obzira da li je džunup ili nije.

je sa sobom nisu nosili, klanjali su bez abdesta. Tim povodom je objavljen gornji ajet.

»Zar ne vidiš kako su se oni, kojima je dat dio Knjige, opredijelili za zabludu, i žele da i vi s pravog puta skrenete?« (ajet, 44.)

Ajet je objavljen, prema Ibni Abbasu, kada je Rifaa b. et-Tabut, ispred jedne grupe, rekao Poslaniku: »Čuj nas, Muhammede, da ti objasnimo, a potom počeo da napada islam i vrijeđa Poslanika.«

»O vi kojima je data Knjiga! U ovo, što objavljujemo, povjerujte — ono potvrđuje, kao istinito, ono što već imate — prije nego što izbrišemo crte lica i ne damo im oblik kakav je straga[20] ili prije nego što ih prokunemo kao što smo prokleli one, koji subotu nisu poštovali. — A Allahova zapovijest se mora izvršiti!« (ajet, 47.)

Ajet je objavljen, prema Ibni Abbasu, kada je Poslanik pozvao jednu grupu u kojoj su bili Abdullah ibni Surija i Ka'b ibni Esed da prime islam.

— Vi znate da je ovo što se meni objavljuje istina — reče Poslanik. Tada je neko od njih odgovorio da im to nije poznato.

Malik prenosi da su Ka'b el-Ahbar i Abdullah ibni Selam odmah poslije objave ovog ajeta primili islam.

»Allah, zaista, neće oprostiti, da se Njemu drug pripisuje, a oprostiće manje grijehe od toga, kome On hoće. A onaj, ko Allahu pripisuje druga, čini, izmišljajući laž, grijeh veliki!« (ajet, 48.)

Ibni Ebi Hatem i Taberani prenose od Ebu Ejjuba el-Ensarija da je rekao: »Jedan čovjek je došao Poslaniku i rekao mu: 'Ja imam bratića koji stalno radi

---

20 **»Min kabli en natmise vudžuhen fe nerudduha ala adbariha.« (Prije nego što izbrišemo crte lica i ne damo im oblik kakav je straga).** Islamska ulema se razilazi u značenju ovog ajeta. Jedni kažu (Ubej b. Ka'b i Mudžahid) da se ovdje radi o prenesenom, simboličnom značenju, tj. o zabludi i poricanju istine, dok (Katada i drugi) smatraju da ajet treba uzeti u njegovom stvarnom, jezičkom značenju.

ono što je zabranjeno.'« Tada ga Poslanik upita: »A šta je sa njegovom vjerom?« »On klanja, posti i vjeruje u Allaha« — reče čovjek, a Poslanik dodade: »Zamoli ga da ti daruje svoju vjeru, pa ako odbije pokušaj da to kupiš.« Na kraju je dotični došao Poslaniku i saopćio mu da je on vrlo škrt i tim povodom je objavljen gornji ajet.

Prenosi se da jedan čovjek kada je Poslanik proučio kur'anski ajet: **»Allah će, sigurno, sve grijehe oprostiti...«** rekao: »A širk (pripisivanje Bogu druga)?« Tada je objavljeno: **»Allah, zaista, neće oprostiti da se Njemu drug pripisuje...«**

Tirmizi prenosi da je Alija ibni Ebi Talib rekao da mu je ovaj ajet u Kur'anu najdraži.

»Zar ne vidiš one, koji sebe smatraju od grijeha čistim? — Samo Allah oslobađa od grijeha onoga koga On hoće! — I nikom se neće, ni koliko trun jedan, nepravda učiniti!« (ajet, 49.)

Ajet je objavljen, prema Suddiju, kada su Jevreji rekli da su oni od grijeha čisti. Ono što pogriješe preko dana, to im se noću oprosti i obratno.

»Zar ne vidiš one, kojima je dat dio Knjige, kako u kumire i šejtana vjeruju, a o neznabošcima govore: »Oni su na ispravnijem putu od vjernika!« (ajet, 51.)

Ahmed i Ibni Ebi Hatem prenose od Ibni Abbasa da je rekao: »Kada je Ka'b ibni Ešref došao u Mekku predstavnici plemena Kurejš su ga upitali: 'Je li tačno da je ovaj koji je lišen potomstva bolji od nas, a mi smo čuvari Svetog Hrama, mi se brinemo o hadžijama i obavljamo druge dužnosti vezane za hadž?'« Na ovaj upit Ka'b ibni Ešref je rekao da su čuvari Svetog Hrama bolji i tada je objavljen gornji ajet i ajet u kome stoji: **»Onaj koji tebe mrzi sigurno će bez potomstva ostati.«**

»Allah vam zapovijeda, da odgovorne službe onima koji su ih dostojni povjeravate; a kada ljudima sudite, da pravedno sudite! Uistinu je divan Allahov savjet! A Allah, doista, sve čuje i sve vidi!« (ajet, 58.)

Ibni Mardavejh prenosi od Ibni Abbasa da je rekao: »Kada je Poslanik osvojio Mekku, pozvao je Osmana b. Talhu i od njega zatražio ključ da otključa Ka'bu. Kada je Osman pružio ruku da preda ključ, Abbas reče: 'I oca i majku svoju bi za tebe žrtvovao, o Božiji poslaniče, daj da spojim ovu dužnost sa **sikajetom'**. (dužnost opskrbe hadžija vodom). Tada je Osman povukao ruku, a Poslanik ponovo zatražio ključ. Dajući ga Osman reče: 'Evo ti ključ na Božije povjerenje'. Poslanik je otvorio Ka'bu i dok je još bio u njenoj unutrašnjosti objavljen je gornji ajet, a on ga je na izlazu iz Ka'be proučio i Osmanu dao ključ da i dalje obavlja ovaj posao.«

»O vjernici! Pokoravajte se Allahu, i pokoravajte se Poslaniku i predstavnicima vašim! A ako se u nečem ne slažete, obratite se Allahu i Poslaniku, ako vjerujete u Allaha i u onaj svijet. To vam je bolje, i posljedice su ljepše.« (ajet, 59.)

Ajet je objavljen kada je Poslanik poslao jednu izvidnicu na čelu sa Halidom ibni Velidom u kojoj je bio i Ammar ibni Jasir. Kada je izvidnica stigla do odredišta, odsjela je i tu se zakonačila. Saznavši za to neprijatelj se dao u bijeg, a tu je ostao samo jedan čovjek sa svojom porodicom koji je od ranije primio islam. Našavši se u takvoj situaciji on je krenuo u logor. Tamo je našao budnog Ammara ibni Jasira kome je, poslije pozdrava, rekao: »Kada su mještani čuli za vas svi su pobjegli osim mene. Hoće li mi islam biti dovoljna garancija ili treba da i ja bježim kao i ostali?« Ammar mu reče da je to dovoljno, a on se poslije vrati kući. Međutim, kada je Halid ibni Velid ujutro napao, on je zarobio čovjeka i njegovu obitelj. Tada je Ammar ibni Jasir rekao Halidu da pusti čovjeka, jer mu je on garantovao bezbjednost. To je rasrdilo Halida koji je u ljutnji rekao: »Ti uzimaš pod zaštitu, a ja komandujem.« O tome su kasnije obavijestili Poslanika koji je zaštitio čovjeka i odobrio postupak Ammara napomenuvši da to ubuduće ne čini dok ne konsultuje onoga ko je odgovoran za to.

»Zar ne vidiš one, koji tvrde da vjeruju u ono, što se objavljuje tebi, i u ono, što je objavljeno prije tebe, pa ipak žele, da im se pred šejtanom sudi, a naređeno im je da ne vjeruju u njega! A šejtan želi, da ih u veliku zabludu navede.« (ajet, 60.)

Ibni Ebi Hatem prenosi od Ibni Abbasa da je jedna grupa vjernika sukobivši se sa grupom svojih saplemenika, prividnih vjernika, pozvala iste da rješenje spora potraže kod Poslanika. Međutim, ovi su to odbili i predložili da spor riješi Ka'b ibni Ešref, okorjeli mnogobožac, koga Kur'an ovdje naziva Tagutom, po imenu idola Taguta, kome su se idolopoklonici klanjali.

»Ali ne, tako mi Gospodara tvoga, oni neće biti vjernici, dok tebe za sudiju u međusobnim sporovima ne prihvate, i da onda, zbog presude tvoje, u dušama svojim nimalo tegobe ne osjete, i dok se sasvim ne pokore.« (ajet, 65.)

Buharija, Muslim i drugi prenose od Abdullaha ibni Zubejra da je ovaj ajet objavljen zbog njega kada se s jednim ensarijom sporio kod Poslanika o jednom izvoru vode kojim je natapao svoje palme. Dok sam ja, kaže Zubejr, natapao vodom svoje palme ensarija je povikao: »Pusti vodu da prođe dalje!« Ja sam to odbio i onda smo otišli Poslaniku, a on je tada rekao: »Zubejre, natopi, a potom pusti vodu do svoga susjeda!« To je rasrdilo ensariju pa je rekao: »Je li to što je on tvoj tetić?« Božiji poslanik je pocrvenio i rekao: »Zubejre, natapaj sve dok voda ne stigne prema zidu!« i tako je Zubejru sačuvao njegovo pravo.

»Oni, koji se pokoravaju Allahu i Poslaniku, biće u društvu vjerovjesnika, i pravednika, i šehida, i dobrih ljudi, kojima je Allah milost svoju darovao. A kako će oni divni drugovi biti!« (ajet, 69.)

Od Katade se prenosi da je ovaj ajet objavljen kada je jedan ashab rekao Poslaniku: »Božiji poslaniče, mi te gledamo na ovom svijetu, a na drugom bićeš na višem mjestu od mjesta na kome se mi budemo nalazili. Tada te nećemo moći gledati.«

»Zar ne vidiš one, kojima je rečeno: 'Dalje od boja,[21] **nego, namaz klanjajte i zekat dajite!' — A kada im bi propisana borba, odjednom se neki od njih pobojaše ljudi, kao što se Allaha boje, ili još više, pa uzviknuše: 'Gospodaru naš, zašto si nam borbu propisao? Da si nas toga još neko vrijeme poštedio!' — Reci: 'Uživanje na ovom svijetu je kratko! A onaj svijet je bolji za one, koji se grijeha klone! I nikome se od vas, ni koliko trun jedan, neće učiniti nepravda!'«** (ajet, 77.)

Prenosi se da je Abdurahman ibni Avf sa nekim svojim drugovima, još dok je Poslanik bio u Mekki, rekao Božijem poslaniku: »Božiji poslaniče, mi smo, kao idolopoklonici, u predislamskom dobu živjeli u izobilju, a, kao muslimani, u islamskom periodu postadosmo bijednici.« Tada je Poslanik rekao: »Meni je u to vrijeme bilo naređeno da praštam. Oružana borba tada nije bila propisana.« Kada je Poslanik hidžret učinio iz Mekke u Medinu, Allah je propisao oružanu borbu, a vjernici su je izbjegavali, pa je tim povodom objavljen ovaj ajet.

Kelbi prenosi da je jedna grupa ashaba, koja je bila izložena napadima od strane idolopoklonikā, zatražila od Poslanika da im dozvoli da se bore protiv njih. Tada je Poslanik rekao: »Suzdržite se od borbe, jer mi to još nije naređeno.« Poslije seobe u Medinu, kada je Allah naredio da se bore, neki su to izbjegavali i ta naredba im je teško padala, pa je tim povodom objavljen ovaj ajet.

»Kada saznaju za nešto važno, a tiče se bezbjednosti ili opasnosti, oni to razglase! A da se oni s tim obrate Poslaniku, ili predstavnicima svojim, saznali bi od njih ono što žele da saznaju. A da nije Allahove dobrote prema vama i milosti Njegove, i vi biste — osim malo vas — sigurno šejtana slijedili!« (ajet, 83.)

---

21 »Dalje od boja!« — (U tekstu: *Kuffu ejdijekum!* = Sebi ruke! To jest: Ne stupajte u borbu!).

Muslim prenosi od Omera r.a., da je rekao: »Kada se Muhammed a.s. izolovao od svojih žena, ušao sam u džamiju, a ljudi su pričali da se razveo. Tada sam sa vrata džamije povišenim glasom rekao da se Poslanik nije razveo i tim povodom je objavljen gornji ajet.«

»Zašto se podvajate, kada su u pitanju licemjeri? Njih je Allah svrstao u nevjernike, zbog postupaka njihovih! Zar želite da na pravi put uputite one, koje je Allah u zabludi ostavio? A onoga, koga Allah u zabludi ostavi — ti nikada nećeš na pravi put uputiti!« (ajet, 88.)

Buharija i Muslim prenose od Zejda ibni Sabita da je rekao: »Kada je Poslanik s vojskom krenuo prema Uhudu neki borci su odustali od ovog pohoda. Tada su se oni koji su ostali s Poslanikom podvojili. Jedni su smatrali da ih treba pogubiti, a drugi su bili suprotnog mišljenja. Ovo podvajanje bilo je uzrokom objave gore navedenog ajeta.

Od Mudžahida se prenosi da se ovaj ajet odnosi na one koji su navodno kao muhadžiri došli iz Mekke u Medinu, a onda zamolili Poslanika da se vrate u Mekku radi neke trgovačke robe koja im je bila neophodna. Neki muslimani su tada rekli da su oni licemjeri a drugi da nisu. Allah je objasnio da se ovdje radi o licemjerima i naredio muslimanima da se bore protiv njih: **»A ako oni okrenu leđa, onda ih hvatajte i ubijajte gdje god ih nađete.«** Kada su se vratili odsjeli su kod Hilala b. Uvejrime el-Eslemija s kojim je Poslanik potpisao ugovor o nenapadanju, a kome je bilo teško da se bori protiv njih, jer je Allah rekao: **»Osim onih koji se sklone kod nekog plemena s kojim vi imate ugovor o nenapadanju . . .«**

»Nezamislivo je da vjernik ubije vjernika, to se može dogoditi samo nehotice. Onaj, ko ubije vjernika nehotice, mora osloboditi ropstva jednog roba-vjernika, i predati krvarinu porodici njegovoj, osim ako mu oni oproste. Ako ubijeni pripada narodu, koji vam je neprijatelj, a sam je vjernik, ubica mora osloboditi

ropstva jednog roba-vjernika. A ako pripada narodu, s kojim ste u savezu, mora dati krvarinu porodici njegovoj i osloboditi ropstva jednog roba-vjernika. Ne nađe li, mora uzastopce postiti dva mjeseca, da bi mu Allah primio pokajanje. A Allah sve zna i mudar je.« (ajet, 92.)

Ibni Džerir prenosi od Ikrime da je Haris ibni Jezid zajedno sa Ebu Džehlom mučio Ajjaša b. Ebi Rebiu. Kada je Haris kao muhadžir došao u Medinu i susreo Ajjaša, ovaj ga je ubio misleći da je idolopoklonik, zatim je došao Poslaniku i obavijestio ga o tome, pa je tim povodom objavljen gornji ajet.

»Onome, koji hotimično ubije vjernika, kazna će biti — džehennem, u kome će vječno ostati; Allah će na njega gnjev svoj spustiti, i prokleće ga, i patnju mu veliku pripremiti!« (ajet, 93.)

Ajet je objavljen kada je jedan ensarija ubio brata Mikjesa ibni Sababe kome je Poslanik dao krvarinu, a on je, primivši je, skočio na ensariju i ubio ga.

»O vjernici, kada u boj krenete, na Allahovu putu, sve dobro ispitajte! I onome, ko vam nazove selam, ne recite: 'Ti nisi vjernik!' — kako biste se domogli ovozemaljskih dobara. Ta, u Allaha su mnoge dobiti! I vi ste prije bili kao oni, pa vam je Allah milost svoju darovao. Zato uvijek sve dobro ispitajte! A Allahu je, zaista, poznato ono što radite.« (ajet, 94.)

Buharija, Tirmizi, Hakem i drugi prenose od Ibni Abbasa da je rekao: »Jedan čovjek iz plemena Benu Selim naišao je sa stokom na jednu grupu ashaba i kada im je selam nazvao, oni su rekli: 'Nazvao je selam samo da bi se spasio. Pod tim dojmom prišli su čovjeku, ubili ga, a stoku predali Poslaniku.'« Tim povodom je objavljen ovaj ajet.

»Vjernici, koji su ostali kod kuće[22] **— osim onih koji su za borbu nesposobni — nisu jednaki onima, koji se na Allahovu putu bore imecima svojim i ži-**

---

[22] **»Vjernici, koji su ostali kod kuće...«** tj. koji namjerno izostaju od borbe, koji neće da idu u rat.

votima svojim. One, koji se budu borili, ulažući imetke svoje i živote svoje, Allah će odlikovati čitavim stepenom nad onima, koji ostanu kod kuće. I On svima obećava lijepu nagradu. Allah će borcima, a ne onima koji izostanu od borbe, dati veliku nagradu.« (ajet, 95.)

Buharija prenosi od Beraa da je rekao: »Kada je objavljen kur'anski ajet: **»Vjernici, koji su ostali kod kuće nisu jednaki onima, koji se na Allahovu putu bore. . .«** Poslanik je pozvao jednog ashaba i naredio mu da to zapiše, a iza Božijeg poslanika stajao je sin Ummi Mektume koji je rekao: »Božiji poslaniče, ja sam nesposoban za borbu.« Tada je objavljeno: **»Osim onih koji su za borbu nesposobni«** kao pojašnjenje ovom ajetu.

»Kada budu uzimali duše onima, koji su se prema sebi ogriješili, meleki će ih upitati: 'Šta je bilo s vama?' — 'Bili smo potlačeni na Zemlji', odgovoriće oni. — 'Zar Allahova zemlja nije prostrana, i zar se niste mogli nekud iseliti?', reći će meleki. — Zato će prebivalište takvih biti džehennem. A užasno je to boravište!« (ajet, 97.)

Ajet je objavljen zbog Mekkelija koji su primili islam, ali se nisu iselili. Kada je bila bitka na Bedru oni su učestvovali u ratu protiv muslimana. Neki od njih su na Bedru i poginuli.

Ibni Munzir i Ibni Džerir prenose od Ibni Abbasa da je rekao: »Neki stanovnici Mekke su svoj prelazak na islam krili od idolopoklonika. Za vrijeme bitke na Bedru bili su primorani da učestvuju sa idolopoklonicima u borbi protiv muslimana. Neki od njih su na Bedru i poginuli. Muslimanski borci su ih prepoznali i shvatili da su na to bili primorani. Tada je objavljen gornji ajet koji su muslimani napisali i poslali onima koji se još nalaze u Mekki, tražeći od njih da se isele. Međutim, kada su krenuli idolopoklonici su ih sustigli, mučili, a onda ih vratili nazad. Tada je objavljeno: **»Ima ljudi koji govore: 'Vjerujemo u Allaha — a kad neki, Allaha radi, bude na muke stavljen, on drži da**

je ljudsko mučenje isto što i Allahova kazna.'« I ovaj ajet su im poslali u Mekku pa ih je to jako ražalostilo. Tada je objavljen i treći ajet u kome stoji: **»Gospodar tvoj će onima koji se isele, nakon što su zlostavljani bili...«** Kada su im i ovaj ajet poslali, oni su odmah krenuli na seobu. Međutim, bili su sustignuti i neki od njih su, poslije bitke, poginuli, a neki su uspjeli da stignu do svoga odredišta.

»Onaj ko se iseli, Allaha radi, naći će na Zemlji mnogo mjesta, uprkos svojih neprijatelja, i slobodu. A onome, ko napusti svoj rodni kraj, radi Allaha i Poslanika Njegova, pa ga stigne smrt, nagrada od Allaha je njemu sigurna! A Allah mnogo prašta i milostiv je.« (ajet, 100.)

Ajet je objavljen, prema Ibni Abbasu, kada je jedan ashab, kao muhadžir, umro na putu za Medinu.

Ibni Ebi Hatem prenosi od Seida ibni Džubejra da je Ebu Damra ez-Zerki, kada je čuo ajet: **»Samo nemoćnim muškarcima, i ženama, i djeci, koji nisu bili dovoljno snalažljivi i nisu znali puta, Allah će, ima nade oprostiti...«**, rekao: »Ja nisam nemoćan, ja sam snalažljiv, ja poznajem put.« Krenuo je, ali je na putu za Medinu umro i tim povodom je objavljen gornji ajet.

»Nije vam grijeh, da namaz na putovanju skratite, i kada se bojite da će vam nevjernici neko zlo učiniti. Nevjernici su vam, doista, otvoreni neprijatelji!« (ajet, 101.)

Neki ashabi su upitali Poslanika da li mogu skratiti namaz kada se nađu na putu. Kao odgovor na to pitanje objavljen je prvi dio ovog ajeta.

Drugi dio i sljedeći ajet u redosljedu ovog poglavlja objavljen je godinu dana kasnije, a odnosi se na **»salatul havfi«**, namaz zbog straha od neprijatelja. Naime, prenosi se od Ibni Abbasa da je Poslanik neposredno pred bitku na Asafanu klanjao sa ashabima podne-namaz. Idolopoklonici su rekli: »Bila je to prilika da ih napadnemo.« Tada je neko od idolopoklonika dodao: »Sljedeći njihov namaz je njima draži od

njihovog imetka i potomstva. Zato se pripremite da ih napadnemo kada ga budu klanjali.« Tada je objavljeno: **»I kada se bojite da će vam nevjernici neko zlo učiniti«** sve do kraja sljedećeg ajeta koji se završava riječima: **»Allah je nevjernicima pripremio sramnu patnju.«**

»Mi tebi objavljujemo Knjigu, samu istinu, da ljudima sudiš onako, kako ti Allah objavljuje. I ne budi branilac varalicama.« (ajet, 105.)

Ovaj i dvanaest ajeta poslije njega u ovom poglavlju objavljeni su kada je jedan musliman po imenu Tu'ma ibni Ubejrik ukrao od drugog muslimana pancir i pohranio ga kod svoga prijatelja Jevreja. Pokradeni je, poslije traganja, našao pancir kod Jevreja, ali je ovaj izjavio da je njegov prijatelj, po imenu Tu'ma, pohranio pancir kod njega. Upitan za ovo Tu'ma je to uz zakletvu negirao. U njegovu odbranu ustala je i čitava njegova porodica. Kada su o tome upoznali Poslanika, on je u prvi mah htio da osudi Jevreja kod koga je pancir nađen. Međutim, upravo tada su objavljeni ovi ajeti pa je, poslije istrage, osuđen Tu'ma, a Jevrej oslobođen optužbe. Allah je u ajetu: **»Onaj ko kakvo zlo učini, ili se prema sebi ogriješi, pa poslije zamoli Allaha da mu oprosti — naći će da Allah prašta i da je milostiv«**, sugerisao Tu'mi da se pokaje i da tevbu donese. Međutim, on je umjesto toga pobjegao u Mekku idolopoklonicima gdje i umro kao idolopoklonik.

»To neće biti po vašim željama, ni po željama sljedbenika Knjige: onaj ko radi zlo, biće kažnjen za to, i neće naći — osim Allaha — ni zaštitnika ni pomagača!« (ajet, 123.)

Ibni Ebi Hatem prenosi od Ibni Abbasa da je ovaj ajet objavljen kada su pripadnici objavljenih knjiga jedni drugima rekli: »Mi smo bolji od vas.«

»Oni traže od tebe propise o ženama. Reci: 'Allah će vam objasniti propise o njima; a nešto vam je već kazano u Knjizi, o ženama — sirotama, kojima uskra-

ćujete ono, što im je propisano, a ne želite da se njima oženite;[23] **i o nejakoj djeci; i o tome, da sa siročadi treba da pravedno postupite. A Allah sigurno zna dobro, koje vi učinite!«** (ajet, 127.)

Ajet je objavljen kada su ashabi zatražili od Poslanika da im objasni neke propise o ženama. Allah je tada naredio svome Poslaniku da im kaže: **»Allah će vam objasniti propise o njima.«** Ovaj ajet je u uskoj vezi sa prvim ajetima ovog poglavlja koja govore o ženi. Neki propisi koji se odnose na ženu ashabima nisu bili jasni. Pitali su pa im je rečeno: Allah će vam to objasniti. Poslanik je često pitan. Odgovore nije davao sve dok mu Objava o tome nije dostavljena.

U predislamskom dobu žene i djeca, iza umrlih muževa i roditelja, nisu ništa nasljeđivali, zato što u ratu nisu učestvovali. I kad im je Kur'an dao to pravo, da iza umrlih naslijede određeni dio, drugi nasljednici su, pod uticajem običajnog prava, nastojali da ih na razne načine u tome prikrate.

»Ako se žena plaši, da će je muž zanemariti, ili da će prema njoj rđavo postupati, onda se oni neće ogriješiti, ako se nagode; a nagodba je najbolja. Ta, ljudi su zadojeni lakomošću! A ako vi budete lijepo postupali i Allaha se bojali — pa, Allah dobro zna ono, što vi radite! Vi nećete uspjeti, da potpuno jednako postupate prema ženama, ma koliko to željeli. Ali, ne dopustite sebi takvu naklonost, pa da jednu ostavite u neizvjesnosti! A ako vi budete odnose popravili i nasilja se klonili — pa, Allah će, zaista, oprostiti i samilostan biti. A ako se njih dvoje ipak rastave, Allah će ih, iz obilja svoga, neovisnim učiniti. Allah je neizmjerno dobar i mudar.« (ajet, 128, 129. i 130.)

---

23 Besim Korkut je dio ajeta u kome stoji: **»Ve tergabune en tenkihuhunne«** preveo negativno: **»A ne želite da se njima oženite«**, dok su Pandža-Čaušević taj dio ajeta afirmativno preveli: **»A želite da se njima oženite«**. Ajet dopušta i jedan i drugi prevod. Međutim, Korkutov prevod je bolji jer se oslanja na predaju Aiše koju bilježi Buharija u svojoj zbirci hadisa.

Kada je jedan čovjek upitao Aliju r.a. za ove ajete, on je rekao: »Radi se o ženi prema kojoj je muž rezervisan zbog njene starosti, lošeg ponašanja ili nečeg drugog, pa želi da se oženi drugom ženom, a ona da zadrži brak pa makar to bilo i na njenu štetu.«

Buharija prenosi lancem prenosilaca od Aiše r.a. da je, za kur'anski ajet: **»Ako se žena plaši, da će je muž zanemariti, ili da će prema njoj rđavo postupati . . .«**, rekla:

— To je čovjek koji je kod svoje žene vidio nešto što mu se ne sviđa, kao npr. starost ili nešto drugo, pa hoće da se od nje rastavi, a ona mu kaže: »Zadrži me (ne rastavljajmo se) i opskrbljavaj me kako i koliko hoćeš!«

— Nema tu štete — kaže Aiša — ako su njih dvoje u tome zadovoljni.

Po drugoj verziji ajet se odnosi na čovjeka koji ima ženu i hoće da se od nje rastavi, a ona mu kaže: »Oprošten si moje bračne noći.«

Neki muhaddisi navode da je Sevda, supruga Božijeg poslanika, kada je osjetila popuštanje njegovih odnosa prema njoj, rekla: »Božiji poslaniče, nemoj me pustiti, a red moje bračne noći sa tobom prepuštam Aiši!«, što je Poslanik i prihvatio i potom je objavljen gornji ajet.

Od Dža'fera b. Muhammeda se prenosi da je, kada mu je došao jedan čovjek i požalio se na siromaštvo, rekao da se oženi, što je ovaj i uradio. Poslije izvjesnog vremena provedenog u braku ponovo je došao Dža'feru i opet se požalio na siromaštvo, a on mu je rekao da se razvjenča.

Upitan za ovo Dža'fer b. Muhamed je rekao: »Naložio sam mu brak misleći da je obuhvaćen ajetom: **»Ako su siromašni Allah će im iz obilja svoga dati«**, ali pošto nije bio obuhvaćen onda sam mu naložio da se razvjenča misleći da je od onih koji podpadaju pod ovaj ajet: **»A ako se njih dvoje ipak rastave, Allah će ih, iz obilja svoga, neovisnim učiniti . . .«**

»O vjernici! Budite uvijek pravedni; svjedočite Allaha radi, pa i na svoju štetu, ili na štetu roditelja i rođaka, bio on bogat ili siromašan — ta, Allahovo je da se brine o njima! Zato ne slijedite strasti, da ne biste bili nepravedni! A ako budete krivo svjedočili, ili svjedočenje izbjegavali — pa, Allah zaista zna ono što radite!« (ajet, 135.)

Ibni Ebi Hatem prenosi od Suddija da je ovaj ajet objavljen kada su dva čovjeka jedan bogat, a drugi siromah, došli kod Poslanika da im presudi po nekom pitanju. Poslanik je bio naklonjen siromahu, s obzirom da on kao takav ne može nanijeti neko zlo bogatašu. Tada je objavljen ovaj ajet u kome Allah dž.š. traži od svoga Poslanika da bude pravedan bez obzira o kome se radilo.

»Allah ne voli da se o nepravdi glasno govori; to može samo onaj, kome je učinjena nepravda. — A Allah sve čuje i sve zna.« (ajet, 148.)

Ajet je objavljen, prema Mudžahidu, kada se jedan musliman u Medini prema gostu, koji je kod njega otsjeo, loše ponio.

»Sljedbenici Knjige traže od tebe da im s neba spustiš Knjigu. Pa, od Musaa su tražili i više od toga, kad su, uglas, rekli: »Pokaži nam Boga!« Zato ih je, zbog bezdušnosti njihove, munja ošinula. Poslije su, kada su im očigledni dokazi bili pokazani, tele prihvatili, ali smo i to oprostili, a Musau smo očitu vlast dali.« (ajet, 153.)

Ovaj i još tri ajeta poslije njega u redosljedu ovog poglavlja objavljeni su kada su Jevreji rekli Poslaniku: »Ako si Božiji poslanik kao što tvrdiš, onda nam u cijelosti donesi Knjigu koja ti se objavljuje kao što je to učinio i Musa a.s.«

»Mi objavljujemo tebi, kao što smo objavljivali Nuhu i vjerovjesnicima poslije njega; a objavljivali smo i Ibrahimu, i Ismailu, i Ishaku, i Jakubu, i potomcima, i Isau, i Ejjubu, i Junusu, i Harunu, i Sulejmanu; a Davudu smo dali Zebur.« (ajet, 163.)

Ajet je objavljen, prema Ibni Abbasu, kada je Adij ibni Zejd rekao: »Nama nije poznato da je Allah objavio išta nekome poslije Musa a.s.«

»Allah svjedoči da je istina ono što ti objavljuje — objavljuje ono, što jedino On zna — a i meleki svjedoče; a dovoljan je Allah kao svjedok.« (ajet, 166.)

Ajet je objavljen kada je Poslanik jednoj grupi Jevreja rekao: »Tako mi Boga, ja znam da vi znate da sam ja Božiji poslanik«, a oni odgovorili da im je to nepoznato.

»Oni traže od tebe rješenje. Reci: »Allah će vam kazati propis o k e l a l i: ako neko umre, i ne bude imao djeteta, a ima sestru, njoj — polovina njegove ostavštine; a i on će naslijediti nju, ako ona ne bude imala dijete; a ako su dvije, njima — dvije trećine njegove ostavštine. A ako su oni braća i sestre, onda će muškarcu pripasti dio jednak koliko dvjema ženskima. To vam Allah objašnjava, da ne zalutate. A Allah zna sve.« (ajet, 176.)

Džabir ibni Abdullah je jednom prilikom upitao Poslanika šta da uradi sa svojim imetkom? Odgovor je dobio tek kada je objavljen ovaj ajet koji govori o nasljedstvu.

Ibni Mardavejh prenosi od Omera r.a. da je upitao Poslanika o nasljednicima onoga koji nema ni roditelja ni poroda, pa je kao odgovor na to pitanje objavljen ovaj ajet.

POGLAVLJE EL-MA'IDE

»O vjernici, ne omalovažavajte Allahove obrede, ni sveti mjesec, ni kurbane, naročito one ogrlicama obilježene, ni one ljude koji su krenuli ka Svetom hramu, želeći nagradu i naklonost Gospodara svoga. A kad obrede hadža obavite, onda možete loviti. I neka vas mržnja, koju prema nekim ljudima nosite, zato što su vam spriječili pristup Svetom hramu, nikako ne navede da ih napadnete! Jedni drugima po-

mažite u dobročinstvu i čestitosti, a ne sudjelujte u grijehu i neprijateljstvu! I bojte se Allaha, jer Allah strašno kažnjava.« (ajet, 2.)

Ibni Džerir prenosi od Ikrime da je jedan trgovac iz plemena Bekr, kada je robu s kojom je došao u Medinu, prodao, ušao Poslaniku, priznao ga kao Vjerovjesnika i primio islam. Kada je izišao Poslanik je, onima koji su prisustvovali ovom činu, rekao: »Ušao je s lažnim licem, a napustio s nevjernim naličjem.« Kada se dotični vratio u svoje pleme napustio je islam, a nešto kasnije s tovarom hrane krenuo za Mekku u namjeri da robu proda hadžijama. Kada su to čuli ashabi, drugovi Božijeg poslanika, odlučili su da ga presretnu i da mu uzmu robu. Tada je objavljen gornji ajet, a ashabi su, kada su bili upoznati sa njegovim sadržajem, odustali od svoje namjere.

Ibni Ebi Hatem prenosi od Zejda ibni Eslema da je rekao: »Kada su idolopoklonici spriječili Poslanika i muslimane da obave umru i kada su sa njima potpisali ugovor o nenapadanju na Hudejbiji, naišla je jedna grupa idolopoklonika koji su s istoka išli prema Mekki u namjeri da obave umru. Neki od ashaba, drugova Muhammeda a.s. predloži da ih spriječe kao što su i njih svojevremeno spriječili idolopoklonici.« Međutim, tada je objavljeno: **»I neka vas mržnja koju prema nekim ljudima nosite, zato što su vam spriječili pristup Svetom hramu, nikako ne navede da ih napadnete.«**

»Zabranjuje vam se strv, i krv, i svinjsko meso, i ono što je zaklano u nečije drugo ime, a ne u Allahovo, i udavljeno, i ubijeno, i strmoglavljeno, i rogom ubodeno, i od zvijeri načeto — osim ako ste ga preklali — i na žrtvenicima žrtvovano; i da gatate strelicama! To je porok .. — Danas sam vam vjeru vašu usavršio, i blagodat svoju prema vama upotpunio, i zadovoljan sam da vam islam bude vjera . . .« (ajet, 3.)

Ibni Munda u djelu **»Kitab es-sahaba«** prenosi od Habana da je rekao: »Bili smo zajedno sa Poslani-

kom, a ja sam potpaljivao vatru ispod lonca u kome je bila strv. Tada je objavljeno da je strv zabranjena i ja sam prevrnuo lonac.«

Buharija i Muslim prenose od Dža'fera b. Avna, a ovaj lancem pripovjedača od Tarika b. Šihaba, da je Omeru b. el-Hattabu došao jedan Jevrej i rekao:

— Vladaru pravovjernih, vi muslimani čitate u svojoj Knjizi jedan ajet, koji, da je objavljen nama, mi bismo dan njegovog objavljivanja učinili praznikom!

— A koji je to ajet? — upita Omer.

— **»Danas sam vam vjeru vašu usavršio, i blagodat svoju prema vama upotpunio, i zadovoljan sam da vam islam bude vjera . . .«** — pročita Jevrej.

— Tako mi Boga, ja znam kada je ovaj ajet objavljen Poslaniku, i sat u kome se to desilo! — reče Omer.

— To je bilo na Arefatu, u petak poslije ikindije za vrijeme oprosnog hadža, desete hidžretske godine.

»Pitaju te, šta im se dozvoljava. Reci: Dozvoljavaju vam se lijepa jela, i ono što vam ulove životinje, koje ste lovu podučili, onako kako je Allah vas naučio. Jedite ono, što vam one uhvate, i spomenite Allahovo ime pri tome. I bojte se Allaha, jer Allah, zaista, brzo sviđa račune.« (ajet, 4.)

Ajet je objavljen, prema Seidu ibni Džubejru, kada su Zejd b. Muhelhil[24] i Adij b. Hatim[25] došli Pos-

---

[24] Zejd b. Muhelhil, poznat u predislamskom dobu kao Zejd el-Hajl (Zejd-Konj), a još poznatiji u islamskom periodu pod imenom Zejd el-Hajr (Zejd-Dobri). Njemu je Poslanik, kada je došao u Medinu i primio islam, poklonio nekoliko parcela zemlje, uključujući i veoma plodno područje Feida. Prilikom Zejdovog prelaska na islam Poslanik je primijetio: »Kad god bi mi govorili o značaju nekog Arapa, ja bih, nakon što bih ga vidio, uvidio da su pretjerivali, osim u slučaju Zejda-Hajla; o njemu se nije pretjerivalo.« Priča se da je Zejd prilikom dolaska u Medinu sam razbio svoj kip Fils i Poslaniku darovao dvije sablje koje je skinuo s njega. Drugi kažu da je Poslanik poslao Aliju da razori kip i zaplijeni blago. Neki tvrde da je Zejd umro na putu pri-

laniku i rekli: »Božiji poslaniče, mi idemo u lov sa psima i sokolima. Neke divljači nađemo žive a neke psi, prilikom lova, ubiju. Allah je zabranio strv, a šta je dozvolio?« Tada je kao odgovor na ovo pitanje objavljen gornji ajet.

»O vjernici, kad hoćete da namaz klanjate, lica svoja i ruke svoje do iza lakata operite — a dio glava svojih potarite — i noge svoje do iza članaka. A ako ste džunupi,[26] onda se okupajte! A ako ste bolesni, ili na putu, ili ako ste obavili prirodnu potrebu, ili ako ste se sastajali sa ženama, a ne nađete vode, onda rukama svojim čistu zemlju dotaknite i njima preko lica svojih i ruku svojih pređite. Allah ne želi da vam pričini poteškoće, već želi da vas učini čistim i da vam blagodat svoju upotpuni, da biste bili zahvalni.« (ajet, 6.)

Buharija prenosi od Amra b. el-Harisa, a ovaj od Abdurahmana b. el-Kasima, a on od svoga oca da je Aiša r.a. rekla:

— Izašli smo sa Božijim poslanikom na jedan od njegovih vojnih pohoda i kada smo bili na Bejdau, ja sam izgubila ogrlicu. Božiji poslanik je ustao da je potraži, a sa njim su krenuli i ostali borci. Pošto nisu

---

likom povratka za Mekku, a neki da je živio dosta dugo i da je za vrijeme Ebu Bekrova hilafeta aktivno sudjelovao u borbi protiv otpadnika.

25 Adij b. Hatim je sin poznatog i slavnog Hatima et-Taija. Primio je islam na prijedlog svoje sestre Suffane koju su muslimani zarobili i odveli u Medinu. Kada je opazila Poslanika, rekla je: »Moj otac je umro, a brat me je sramotno napustio; budi milostiv sa mnom i Bog će biti s tobom.« Poslanik je oslobodi, a ona poslije izvjesnog vremena ponovo dođe i sa bratom primi islam. (Muhammed Hamidullah: Muhammed a.s., str. I/397, Zagreb, 1977)

26 Besim Korkut je ovdje, kao i u 43. ajetu poglavlja en-Nisa, napravio istu grešku kada je riječ »džunub« preveo sa »neokupan« — izraz koji nije adekvatan arapskom terminu »džunub«. Prema Korkutovom prevodu vjernik ne može obaviti namaz-molitvu kada je neokupan, a može izuzimajući stanje koje zahtijeva kupanje. (Pogledaj podnožnu napomenu br. 14)

imali vode, a sa sobom je nisu nosili neki od njih su došli Ebu Bekru i požalili se: »Eto, vidiš, šta Aiša radi! Uzdigla je Božijeg poslanika i ostale borce, a ovdje nema vode, niti je oni sa sobom nose.« I dok se Božiji poslanik odmarao naslonjen glavom na moje stegno, dođe Ebu Bekr i reče mi: »Zadržala si Božijeg poslanika i ostale borce, a ovdje nema vode, niti je oni sa sobom nose.« Ebu Bekr me je korio i počeo gurkati rukom da me je samo položaj Božijeg poslanika spriječio da se ne pokrenem.

Pošto je svanulo i Božiji poslanik ustao, a vode nije bilo Allah je objavio ovaj ajet o tejemmumu, fiktivnom čišćenju.

Usejd b. Hudajr tada reče: »Tejemmum, o rode Ebu Bekrov, nije prva vaša blagodat!«

— Kasnije smo — kaže Aiša — digli devu na kojoj sam ja jahala i pod njom smo našli moju ogrlicu.

Buharija također prenosi od Hišama b. Urve, a on od svoga oca, a ovaj od Aiše r.a., kako je ona pozajmila od Esme ogrlicu i kako je izgubila, pa je Božiji poslanik poslao jednog čovjeka koji je ogrlicu našao. Tada ga je stiglo vrijeme namaza, a nije imao vode pa je klanjao bez abdesta. O tome je obavijestio Poslanika pa je tim povodom objavljen ovaj ajet o tejemmumu.

»O vjernici, sjetite se Allahove blagodati prema vama, kada su neki ljudi htjeli da se vas dočepaju, a On je zadržao ruke njihove. I bojte se Allaha, i neka se vjernici samo u Allaha pouzdaju!« (ajet, 11.)

Ajet je objavljen kada je jedan beduin za vrijeme vojnog pohoda izvukao mač Poslaniku i rekao: »Ko će te sada, o Muhammede, spasiti.«

»O sljedbenici Knjige, došao vam je Poslanik Naš, da vam ukaže na mnogo šta, što vi iz Knjige krijete, i preko mnogo čega će i preći. A od Allaha vam dolazi svjetlost i Knjiga jasna, kojom Allah upućuje na puteve spasa one, koji nastoje da steknu zadovoljstvo Njegovo, i izvodi ih, po volji svojoj, iz tmina na svjetlo, i ukazuje im na pravi put.« (ajet, 15. i 16.)

Ajeti su objavljeni, prema Ikrimi, kada su Jevreji upitali Poslanika o kamenovanju **(redžmu)**, a on to isto pitanje postavio njima na koje je Ibni Surija odgovorio potvrdno.

»Kazna za one, koji protiv Allaha i Poslanika Njegova vojuju, i koji nered na Zemlji čine, jeste: da budu ubijeni, ili razapeti, ili da im se unakrst ruke i noge odsijeku, ili da se iz zemlje prognaju. To im je poniženje na ovom svijetu, a na onom svijetu čeka ih patnja velika.« (ajet, 33.)

Ibni Džerir prenosi od Jezida b. Ebi Habiba da je Abdulmelik b. Mervan upitao Enesa o uzroku objave ovog ajeta, a on mu je odgovorio da je ajet objavljen kada je pleme Urejna, napustivši islam, počelo da pljačka, otima stoku i ubija pastire. To isto prenosi Abdurazik i drugi od Ebu Hurejre.

»Kradljivcu i kradljivici[27] odsijecite ruke njihove; neka im to bude kazna za ono što su učinili, i opomena od Allaha! A Allah je silan i mudar.« (ajet, 38.)

Kelbi prenosi da se ovaj ajet odnosi na Tu'mu b. Ubejrika koji je ukrao pancir jednog muslimana i pohranio ga kod svoga prijatelja Jevreja. O ovom događaju bilo je govora u stopetom ajetu poglavlja *en-Nisa.*

»O Poslaniče, neka te ne žaloste oni, koji srljaju u bezboštvo, oni koji ustima svojim govore 'Vjerujemo', a srcem ne vjeruju; i Jevreji koji izmišljotine mnogo slušaju i koji tuđe riječi rado prihvataju, a tebi ne dolaze; koji smisao riječima s mjesta njihova izvrću i govore: 'Ako vam se ovako presudi, onda pristanite na to, a ako vam se ne presudi, onda nemojte pristati!' — A onoga, koga Allah želi u zabludi

---

27 Besim Korkut je jedini od naših prevodilaca Kur'ana koji je arapske riječi: **»es-Sarik i es-Sarika«** deskriptivno preveo: **»Onome koji ukrade i onoj koja ukrade«** iako u našem jeziku postoje izrazi: kradljivac i kradljivica, odnosno kradljivka. I umjesto dvije, za pomenute arapske izraze, Besim Korkut je upotrijebio šest riječi.

ostaviti, ti mu Allahovu naklonost nikako ne možeš osigurati! To su oni, čija srca Allah ne želi da očisti; njih na ovom svijetu čeka poniženje, a na onom svijetu — patnja golema!« (ajet, 41.)

Ahmed, Muslim i drugi prenose od Beraa b. Aziba da je ovaj ajet objavljen kada su u Hajberu zatečeni jedan oženjen Jevrej i udata Jevrejka u preljubi. Prema propisima Tevrata, trebalo je da budu kamenovani. Međutim, kako su i jedno i drugo bili iz vrlo uglednih i bogatih porodica, jevrejske starješine ih pošalju Jevrejima Medine s molbom, da upitaju Muhammeda o njihovom slučaju. »Ako Muhammed presudi« — poručili su svojim istovjernicima u Medini — »da im se tijelo pocrni i da se izbičuju, pristanite na to; a ako presudi da se kamenuju, onda nemojte pristati!« — Muhammed je presudio kamenovanje a ne bičevanje, jer je tako propisano i u Tevratu i u Šerijatu.

»Mi smo objavili Tevrat, u kome je uputstvo i svjetlost. Po njemu su Jevrejima sudili vjerovjesnici, koji su bili Allahu poslušni, i čestiti ljudi, i učeni, od kojih je traženo da čuvaju Allahovu Knjigu, i oni su nad njom bdjeli. Zato se ne bojte ljudi, već se bojte Mene; i ne zamjenjujte riječi Moje za nešto, što malo vrijedi! — A oni, koji ne sude prema onom što je Allah objavio, oni su pravi nevjernici.« (ajet, 44.)

Ovaj i prethodni ajet odnose se na malo prije spomenute jevrejske preljubnike i pokazuje da se Jevreji nisu složili s Mukammedovom presudom da se preljubnici kamenuju, bez obzira što se njegova presuda podudara sa propisom u Tevratu.

»I sudi im prema onome, što Allah objavljuje, i ne povodi se za prohtjevima njihovim, i čuvaj ih se, da te ne odvrate od nečega, što ti Allah objavljuje. A ako se okrenu, ti onda znaj, da Allah želi, da ih, zbog nekih grijeha njihovih, kazni. — A mnogi ljudi su, zaista, rđavi.« (ajet, 49.)

Ibni Ishak prenosi od Ibni Abbasa da se ovaj i sljedeći ajet u ovom poglavlju odnosi na Jevreje koji

su tražili od Poslanika da im sudi prema paganskom običajnom pravu.

»O vjernici, ne uzimajte za prijatelje Jevreje i kršćane! Oni su jedni drugima prijatelji. A njihov je i onaj između vas, koji ih uzima za prijatelje. Allah, uistinu, neće ukazati na pravi put ljudima, koji su nasilnici. Zato ti vidiš one, čija su srca bolesna, kako se žure da s njima prijateljstvo sklope, govoreći: 'Bojimo se, da nas kakva nevolja ne zadesi!' — A nadaati se je, da će Allah vama pobjedu dati, ili nešto drugo od Sebe, pa će se oni, zbog onoga što su u dušama svojim krili, kajati.«[28] (ajet, 51. i 52.)

Suddi prenosi da su oba ova ajeta objavljena neposredno poslije bitke na Uhudu kada je u taboru muslimana zbog poraza zavladao strah, pa su neki od njih potražili zaštitu kod Jevreja i kršćana koji su u ratu bili saveznici idolopoklonicima.

Po drugoj verziji, ajeti su objavljeni kada su se Jevreji Medine u bici na Uhudu stavili na raspolaganje idolopoklonicima.

»Vaš prijatelj je samo Allah, Njegov Poslanik i vjernici, koji namaz obavljaju i koji zekat, klanjajući se Allahu, daju.« (ajet, 55.)

Ajet je objavljen, prema Džabiru ibni Abdullahu, kada je Abdullah ibni Selam došao Božijem poslaniku Muhammedu a.s. i rekao: »Božiji poslaniče, Kurejza i Nadir nas bojkotuju. Napustili su naša sijela i zakleli se da sa nama više neće govoriti. Šta da radimo?« Tada je objavljen gornji ajet, a nakon nje-

---

28 Ovim ajetima, koji su objavljeni neposredno poslije bitke na Uhudu, regulisana je jedna konkretna, vremenski uslovljena situacija, situacija u konfrontaciji, sukobu i ratu, a ne odnos i stav islama prema drugima. Kur'anski ajeti iz Mekkanskog pa i Medinskog perioda Objave oduzimaju gore navedenim ajetima apsolutni i opći karakter. **»Allah vam ne zabranjuje da dobročinstvo činite i da stupite u dobre odnose s onima, koji vas ne sprečavaju u vjeri i koji vas ne protjeruju iz vaših domova«** — vidi se da islam ne isključuje mogućnost zasnivanja dobrih odnosa i prijateljskih veza sa drugima.

gove objave Poslanik je upoznao Abdullaha sa njegovom sadržinom. Abdullah je nakon toga rekao: »Zadovoljni smo Allahom, Njegovim Poslanikom i vjernicima.«

Kelbi dodaje da je kraj ovoga ajeta objavljen zbog Alije koji je na ruku'u darovao jednog siromaha svojim prstenom. Kada je Poslanik upitao siromaha komu je to darovao i kada je on pokazao na Aliju Poslanik je rekao: »U kakvom je stanju bio kada ti je prsten darovao?«

— Bio je na ruku'u — reče siromah.

Tada je Poslanik uzviknuo: **»Allahu ekber«** (Allah je najveći) i proučio ovaj ajet: **»A onaj ko za prijatelja uzme Allaha i Poslanika Njegova i one koji vjeruju — pa, Allahova strana će svakako pobijediti.«**

»O vjernici, ne prijateljujte sa onima, koji vašu vjeru za potsmijeh i zabavu uzimaju, bili to oni kojima je data Knjiga prije vas, ili bili mnogobošci; — i Allaha se bojte, ako ste vjernici.« (ajet, 57.)

Od Ibni Abbasa se prenosi da je ovaj ajet objavljen zbog toga što su se Jevreji i idolopoklonici smijali muslimanima kada su u namazu sedžu obavljali.

»Jevreji govore: 'Allahova je ruka stisnuta!' — Stisnute bile ruke njihove, i prokleti bili, zbog toga što govore! — Ne, obje ruke Njegove su otvorene, On dijeli koliko hoće! A to, što ti objavljuje Gospodar tvoj, pojačaće kod mnogih od njih zabludu i nevjerovanje. Mi smo ubacili među njih neprijateljstvo i mržnju sve do Sudnjeg dana. Kad god pokušaju da potpale ratnu vatru, Allah je ugasi. Oni nastoje da na Zemlji smutnju prave; a Allah ne voli smutljivce.« (ajet, 64.)

Ajet je objavljen, prema Ikrimi, kada je Finhas b. Azura' sa svojim drugovima koji su u predislamskom dobu posjedovali ogromno bogatstvo koje je pojavom Muhammeda i Objave, koji su ignorisali, počelo da opada, rekao: »Allah je škrt. Allahova ruka je stisnuta.«

»O Poslaniče, kazuj ono što ti se objavljuje od Gospodara tvoga! Ako to ne učiniš, onda nisi dostavio Poslanicu Njegovu! A Allah će te od ljudi zaštititi. Allah, zaista, neće ukazati na pravi put narodu, koji neće da vjeruje.« (ajet, 67.)

U prvim danima Objave Poslanik je pozivao u islam tajno. U ovom ajetu Allah mu nalaže da javno počne sa ispovijedanjem islama i ujedno ga obavještava da će On biti njegov zaštitnik od ljudi. Prema jednom hadisu Poslanik je bio jako potišten kada je Allah počeo da mu dostavlja Objavu, jer je znao da će ga mnogi u laž ugoniti.

Ibni Ebi Hatem prenosi od Mudžahida da je rekao: »Kada je objavljeno: **'O Poslaniče, kazuj ono što ti se dostavlja od Gospodara tvoga!'** Poslanik je rekao: 'O Bože moj, šta da učinim kada sam sâm?' Tada je objavljeno: **'Ako to ne učiniš, onda nisi dostavio Poslanicu Njegovu!'** Ebu Talib je uvijek u pratnji Božijeg poslanika slao ljude koji su ga čuvali sve dok nije objavljeno: **'A Allah će te od ljudi zaštititi'**. Tada je Poslanik rekao svome stricu da nema potrebe da ga više štite, jer je Allah njegov zaštitnik od ljudi.«

»... Ti ćeš sigurno naći, da su vjernicima najbliži prijatelji oni, koji govore: 'Mi smo kršćani' — zato što među njima ima svećenika i monaha, i što se oni ne ohole. Kada slušaju ono, što se objavljuje Poslaniku, ti ih vidiš, kako im liju suze iz očiju, zbog istine koju spoznaju, pa govore: 'Gospodaru naš, mi vjerujemo, pa upiši i nas među one koji svjedoče!'« (ajet, 82. i 83.)

Ova dva ajeta govore o kršćanima iz Abisinije, koji su, kao izaslanici Negusa, došli u Medinu, i koji su plakali, kad im je Poslanik učio poglavlje »*Jasin*«. Svojim suzama oni su izražavali svoje misli i želje: »Bože, učini nas sljedbenicima ovog Poslanika, koji će na onom svijetu, pred svim narodima, svjedok biti, da je Allahovu poruku ljudima dostavio!« — I tom prilikom su primili islam.

»O vjernici, ne uskraćujte sebi lijepe stvari, koje vam je Allah dozvolio, samo ne prelazite mjeru, jer Allah ne voli one, koje pretjeruju.« (ajet, 87.)

Ajet je objavljen kada je jedna grupa ashaba u kojoj su bili Ebu Bekr, Alija, Ibni Mes'ud, Abdullah ibni Omer, Ebu Zer el-Gifari, Selman el-Farisi i drugi odlučila da dane provodi u postu, a noći u ibadetu, da ne jedu meso, da se ne približavaju svojim ženama i da žive isposnički. Tim povodom je objavljen ovaj ajet u kome Allah kaže da ne voli one koji pretjeruju.

»Allah vas neće kazniti, ako se zakunete nenamjerno, ali će vas kazniti, ako ste se zakletvom obavezali. Otkup za prekršenu zakletvu je: da nahranite deset siromaha uobičajenom hranom, kojom hranite čeljad svoju; ili da ih odjenete; ili da roba ropstva oslobodite. — A onaj, ko to ne ne bude mogao — neka tri dana posti. Tako se za zakletve vaše otkupljujte, kad se zakunete. A o zakletvama svojim vodite brigu! — Eto tako vam Allah objašnjava propise svoje, da biste bili zahvalni.« (ajet, 89.)

Ajet je objavljen prema Ibni Abbbasu, kada su se neki vjernici zakleli i sebi uskratili neke stvari koje je Allah inače dozvolio, pa su kada je objavljen ajet: **»Ne uskraćujte sebi lijepe stvari, koje vam je Allah dozvolio«**, rekli: »Šta da učinimo sa našom zakletvom?« — Tim povodom je objavljen gornji ajet.

»O vjernici, vino, i kocka, i kumiri, i strjelice za gatanje — odvratne su stvari, šejtanovo djelo; zato se toga klonite, da biste postigli ono što želite.« (ajet, 90.)

Ovaj ajet je objavljen poslije bitke na Uhudu, treće godine po hidžretu. Ebu Hurejre priča da su neki ashabi koji su u Medini pili i jeli novac zarađen na kocki upitali Poslanika o tome, pa je kao odgovor na to pitanje objavljen ajet: **»Pitaju te o vinu i kocki. Reci '...'.** Poslije objave ovog ajeta neki su rekli da vino nije zabranjeno, nego je rečeno da je to veliki

grijeh pa su nastavili sa konzumiranjem alkohola sve dok jedan ashab nije u namazu pod uticajem alkohola pogrešno učio Kur'an. Tada je objavljen drugi ajet u kome stoji: **O vjernici, pijani nikako namaz ne obavljajte, sve dok ne budete znali šta izgovarate...«** Poslije objave ovog ajeta objavljen je i ovaj treći u kome je upotreba alkohola definitivno zabranjena.

»Onima, koji vjeruju i dobra djela čine, nema nikakva grijeha u onome, što oni pojedu i popiju, kad se klone onoga što im je zabranjeno, i kad vjeruju i dobra djela čine, zatim se Allaha boje i vjeruju,[29] **i onda se grijeha klone i dobro čine. A Allah voli one, koji dobro čine.«** (ajet, 93.)

Od Ibni Abbasa, Beraa i Enesa ibni Malika se prenosi da su neki ashabi kada je Allah zabranio upotrebu alkohola i kocke rekli: »Šta je sa onima koji su pili, i kockali i umrli prije ove zabrane?« Kao odgovor na ovaj upit objavljen je gornji ajet. Ovo je pitanje slično pitanju koje je postavljeno Poslaniku, a odnosi se na namaz onih koji su umrli prije promjene Kible. Tada je objavljeno: **»Allah neće dopustiti da propadnu namazi vaši.«**

»Reci: 'Nije isto ono što je zabranjeno i ono što je dozvoljeno, makar što te iznenađuje mnoštvo onoga što je zabranjeno. Zato se Allaha bojte, o vi koji ste razumom obdareni, da biste ono što želite postigli.« (ajet, 100.)

Džabir prenosi da je Poslanik jednom prilikom okupljenim vjernicima rekao: »Allah vam je zabranio idolopoklonstvo..., i alkohol, a uz zabranu alkohola prokleo je i onoga koji ga proizvodi, prodaje i koristi se njegovim novcem.« Tada je jedan od prisutnih ustao i rekao: »Božiji poslaniče, ja sam u pro-

---

[29] U Korkutovom prevodu Kur'ana riječi Uzvišenog Allaha: **»Summettekav ve amenu«** prevedene su ovako: **»Zatim se Allaha boje i dobra djela čine«**, a prijevod treba da glasi: **»Zatim je Allaha boje i vjeruju...«** Ovdje je ispuštena riječ **»âmenû«** koja postoji u originalnom tekstu, ali ne i u prevodu.

šlosti bio trgovac alkoholom i na taj način sam stekao ogromno bogatstvo. Da li mogu imati neke koristi od ovog bogatstva ako ga upotrijebim u korisne svrhe?« Poslanik je tada rekao: »Ako ga utrošiš u svrhu odlaska na hadž, ili džihad, ili ga daruješ kao sadaku-milostinju to kod Allaha neće vrijediti ni koliko je teško krilo jednog komarca. Bog prima samo ono što je halal.« Tada je objavljen gornji ajet kojim je Allah potvrdio riječi svoga Poslanika.

»O vjernici, ne zapitkujte o onome, što će vam pričiniti neprijatnosti, ako vam se objasni; a ako budete pitali za to, dok se Kur'an objavljuje, objasniće vam se. Ono ranije, Allah vam je već oprostio. — A Allah prašta i blag je.« (ajet, 101.)
Ashabi su zapitkivali Poslanika, da li su dužni da izvršavaju i ono, što im Objavom nije bilo naređeno. Tirmizi i Darekutni prenose od Alije da je rekao: »Kada je objavljen kur'anski ajet: **»Hodočastiti Ka'bu, dužan je, Allaha radi, svaki onaj koji je u mogućnosti.«** Mnogi su počeli da zapitkuju Poslanika da li su dužni da idu na hadž svake godine ili samo jednom u životu?« Poslanik je šutio. Međutim, kada je ponovo upitan odgovorio je negativno, jer da je potvrdno odgovorio na njihovo pitanje onda bi posjet Ka'bi bio obavezan svake godine.

Ovim ajetom je zabranjeno ashabima da ubuduće Poslanika zapitkuju, da im, zbog tih pitanja, ne bi bile propisane i neke teže obaveze.

»O vjernici, kada vam se približi smrt, prilikom davanja oporuke, neka vam posvjedoče dvojica pravednih od vas, ili neka druga dvojica, koji nisu vaši, — ako ste na putu, a pojave se znaci smrti. A ako posumnjate, zadržite ih poslije obavljenog namaza, i neka se Allahom zakunu: 'Mi zakletvu ni za kakvu cijenu nećemo prodati, makar se radilo i o kakvom rođaku; i svjedočenje, koje je Allah propisao, nećemo uskratiti, jer bismo tada, doista, bili grešnici.« (ajet, 106.)

Povod objavi ovog ajeta bio je sljedeći događaj: U Siriji su živjela dva brata, kršćanina, Temim ed-Dari i Adij ibni Zejd. Iz Sirije su krenuli za Mekku. Na putu im se pridruži i jedan musliman po imenu Budejl koji je, kada je osjetio da mu se smrt prikučila, predao ovoj dvojici svoj imetak i oporučio da ga predaju njegovoj porodici u Mekki. Oni su to i učinili zadržavši za sebe jednu srebrenu posudu koju su kasnije prodali u Mekki. Kod predaje imetka oni su se zakleli da nisu ništa sakrili. Rodbina je kasnije saznala da im nije predata srebrena posuda. U međuvremenu su posudu pronašli u Mekki, a njeni novi vlasnici su rekli da su je kupili od Temima ed-Darija i Adija ibni Zejda. Nasljednici Budejla su tada izjavili da je posuda njihova, uzeli je i rekli: »Naša izjava je vjerodostojnija od njihova svjedočenja; mi se nismo krivo zakleli.« Tim povodom je objavljen ovaj ajet i ajet u kome stoji: **»A ako se dozna da su njih dvojica zgriješila, onda će njih zamijeniti druga dvojica od onih kojima je šteta nanešena, i neka se Allahom zakunu: 'Naše zakletve su vjerodostojnije od zakletvi njihovih, mi se nismo krivo zakleli, jer bismo tada, zaista, nepravedni bili.'«**

POGLAVLJE EL-EN'AM

»A i da ti Knjigu na papiru spustimo, i da je oni rukama svojim opipaju, opet bi, sigurno, rekli oni koji neće da vjeruju: 'Ovo nije ništa drugo, do prava vradžbina!'« (ajet, 7.)

Ajet je objavljen, prema Kelbiju, kada su idolopoklonici rekli Poslaniku: »Mi ti nećemo vjerovati sve dok ne učiniš da iz zemlje voda poteče.«

»Njemu pripada sve što postoji u noći i danu; On sve čuje i sve zna.« (ajet, 13.)

Ajet je objavljen kada su idolopoklonici Mekke rekli Poslaniku da ga je na to čemu ih poziva natje-

rala potreba. »Ako nas ostaviš na miru mi ćemo ti sakupiti toliko bogatstva da ćeš biti najbogatiji među nama.«

»Reci: 'Ko je najpouzdaniji svjedok?' — i odgovori: 'Allah, On je svjedok između mene i vas! A meni se ovaj Kur'an objavljuje, da njime vas, i one do kojih on dopre, opominjem. Zar vi zaista tvrdite, da, pored Allaha, ima i drugih bogova?' — Reci: 'Ja ne tvrdim!' Reci: 'Samo je On — jedini Bog; i ja nemam ništa s tim, što vi Njemu druge pripisujete!'« (ajet, 19.)

Ajet je objavljen kada su idolopoklonici rekli Muhammedu a.s. »Ko će ti posvjedočiti da si Božiji poslanik?«

»Oni zabranjuju da se u Kur'an vjeruje, a i sami se od njega udaljavaju. Oni sami sebe upropaštavaju, a da to i ne primjećuju!« (ajet, 26.)

Ajet je objavljen, prema Ibni Abbasu, zbog Ebu Taliba koji je zabranjivao idolopoklonicima da vrijeđaju Muhammeda a.s., a i on sam nije vjerovao u njega kao Božijeg poslanika. Priča se da je Ebu Džehl, kada je Poslanik jednom prilikom u haremu Ka'be klanjao namaz, nagovorio Abdullaha ibni ez-Zibe'ru[30] da na njega, još dok je u namazu, baci utrobu zaklane deve. Nakon toga Poslanik je prekinuo namaz, otišao Ebu Talibu i rekao mu: »Striče moj, zar ne vidiš šta rade od mene?« Tada je Ebu Talib krenuo zajedno s Poslanikom do ove grupe idolopoklonika i Abdullahu ibni ez-Zibe'ri uzvratio istom mjerom. Tim povodom je objavljen gornji ajet. Kada je Ebu Talib upitao Poslanika za njegov sadržaj, Poslanik je re-

---

30 Abdullah ibni ez-Zibe'ra je bio veliki predislamski pjesnik. Sa pojavom islama on je u svojoj poeziji napadao i vrijeđao Poslanika i muslimane. Poznati su pjesnički dvoboji između njega i Hasana ibni Sabita. Kasnije je za vrijeme oslobođenja Mekke primio islam, zatražio oprost od Poslanika i njemu posvetio mnoge stihove. (Ibn Hišam, III/143, 144., IV/61, 62., Halebi, Kairo 1936)

kao: »Zabranjuješ Kurejšijama da me vrijeđaju, a odbijaš da vjeruješ u mene kao Poslanika.«

»Mi znamo da tebe, zaista, žalosti ono, što oni govore. Oni, zapravo, ne smatraju tebe lašcem, nego nevjernici poriču Allahove riječi!« (ajet, 33.)

Prenosi se da je Ebu Džehl jednom prilikom ispred jedne grupe idolopoklonika rekao Poslaniku: »Ti si iskren. Mi tebe ne smatramo lašcem. Mi samo poričemo ono što ti propovijedaš.« Tim povodom je objavljen gornji ajet.

»I ne tjeraj od sebe one, koji se, ujutru i naveče, Gospodaru svome mole, želeći naklonost Njegovu; ti nećeš za njih odgovarati, a ni oni neće odgovarati za tebe; jer bi, ako bi ih otjerao, nasilnik bio.« (ajet, 52.)

Ajet je objavljen kada su idolopoklonici rekli da će priznati Muhammeda kao Poslanika ako iz svoje sredine odstrani Selmana, Suhejba, Bilala, Habbaba i druge siromašne muslimane.

»A kada ti dođu oni, koji u ajete Naše vjeruju, ti reci: 'Spas vama! Gospodar vaš je sam sebi propisao, da bude milostiv: ako neko od vas, iz lakomislenosti, kakvo ružno djelo učini, pa se poslije pokaje i popravi, — pa, Allah, doista, prašta i samilostan je.'« (ajet, 54.)

I ovaj ajet se odnosi na gore spomenute siromašne muslimane. Idolopoklonici su tražili od Poslanika da ih odstrani iz svoje sredine kao uslov njihovog priznavanja njega kao Božijeg poslanika. Allah je to ovim ajetom zabranio i naredio svome Poslaniku da ih prvi, kada ih vidi, pozdravi selamom.

Po drugoj verziji ajet je objavljen kada je jedna grupa muslimana, koja je počinila grijeh, došla Poslaniku i od njega zatražila da zamoli Allaha da im oprosti. Poslanik je to odbio i tim povodom je objavljen ovaj ajet.

»Reci: 'Meni je doista jasno, ko je Gospodar moj, a vi Ga poričete! Nije u mojoj vlasti ono, što vi požurujete. Odlučuje samo Allah! On sudi po pravdi, i On je najbolji sudija!'« (ajet, 57.)

Ajet je objavljen, prema Kelbiju, kada su idolopoklonici ismijavali Poslanika i požurivali ga da ih kazni.

»Reci: 'On je kadar da vam pošalje kaznu, iznad vaših glava, ili ispod vaših nogu, ili da vas u stranke podijeli i učini da silu jedni drugih iskusite.' Pogledaj samo, kako Mi potanko iznosimo dokaze, da bi se oni urazumili!« (ajet, 65.)

Ibni Ebi Hatem prenosi od Zejda ibni Eslema da je rekao: »Kada je objavljen ovaj ajet Poslanik je okupljenim ashabima rekao: 'Poslije mene nema povratka na idolopoklonstvo i predislamsko međusobno trvenje.'« Tada su ashabi odgovorili: »Svjedočimo da je samo Allah Bog i da si ti Njegov Poslanik.« Neki od prisutnih su dodali da se međusobna predislamska trvenja nikada neće ponoviti sve dok se budemo pridržavali uputa Kur'ana i sunneta. Tada je obavljen ovaj ajet i još dva ajeta koji ga slijede u ovom poglavlju.

»Biće sigurni samo oni, koji ispravno vjeruju i koji vjerovanje svoje s mnogoboštvom[31] **ne miješaju; oni su na pravom putu.«** (ajet, 82.)

Buharija, Muslim i drugi prenose od Ibni Mes'uda da su ashabi, kada je objavljen gornji ajet, riječ »**zulum**« shvatili u značenju nasilje, pa su rekli Poslaniku: »Koji među nama, u tom slučaju, nije prema sebi počinio neko nasilje?« Tada je Poslanik rekao: »Nije to tako kako ste vi shvatili. Zar niste čuli kako iskreni vjernik govori — **širk** (mnogoboštvo) je veliko nasilje. **Zulum** podrazumijeva **širk**.«

»Oni ne poznaju Allaha kako treba, kad govore:

---

[31] Kur'anski ajet: »**Ellezine amenu ve lem jelbisu imanehum bi zulmin**« preveden je u Kur'anu časnom ovako: »**Onima koji vjeruju i nisu pomiješali svoju vjeru s nasiljem...**« Ljubibratić je ovaj ajet ovako preveo: »**Oni koji vjeruju i koji svoju vjeru ne uvijaju u haljinu nepravičnosti...**« Njega je u prevodu slijedio Karabeg pa je i on pogriješio. Jedino je B. Korkut »**zulum**« shvatio kao »**širk**« i pravilno preveo ovaj ajet.

'Nijednom čovjeku Allah nije ništa objavio!' Reci: 'A ko je objavio Knjigu, koju je donio Musa, kao svjetlo i putokaz ljudima, koju na listove stavljate i pokazujete, — a mnogo i krijete, — i poučavate se onome, što ni vi ni preci vaši niste znali?' Reci: 'Alah' — Zatim ih ostavi, neka se lažima svojim zabavljaju.« (ajet, 91.)

Ajet je objavljen, prema Ibni Abbasu, kada su Jevreji rekli Muhammedu da Bog nije nijednom čovjeku ništa objavio. Tada je Allah naredio Poslaniku da ih upita: **»A ko je objavio Knjigu, koju je donio Musa, kao svjetlo i putokaz ljudima . . .«**

»Ko je nepravedniji od onoga, koji laži o Allahu iznosi, ili koji govori: 'Objavljuje mi se' — a ništa mu se ne objavljuje, — ili koji kaže: 'I ja ću reći isto onako, kao što Allah objavljuje!' — A da ti je vidjeti nasilnike u smrtnim mukama, kada meleki budu ispružili ruke svoje prema njima: 'Izbavite se sada! Danas ćete biti kažnjeni ponižavajućom kaznom, zato što ste o Allahu ono, što nije istina, iznosili, i što ste se prema dokazima Njegovim oholo ponašali.'« (ajet, 93.)

Ibni Džerir prenosi od Ikrime da je prvi dio ovog ajeta objavljen zbog Musejlime,[32] lažnog Božijeg poslanika, a drugi dio u kome stoji: **»I ja ću reći isto onako, kao što Allah objavljuje!«** zbog Abdullaha b. Ebi Serha,[33] pisara Objave Božijeg poslanika Muhammeda a.s.

---

32 Njegovo puno ime je Musejlima ibni Habib el-Hanefi, poznat još i kao Rahmanul Jemama. Tvrdio je da prime »Božije poruke«. Poništio je zabranu vina i preljuba. U početku je smanjio broj obreda, a kasnije ih potpuno ukinuo. Pravio je i čuda: uvlačio jaje kroz uski grlić boce itd. Na kraju je pogubljen, a pristaše rastjerane.

33 Abdullah b. Ebi Serh je bio pisar Objave kod Božijeg poslanika Muhammeda a.s. Kasnije je napustio islam i Poslanika i priključio se idolopoklonicima. Po oslobođenju Mekke ponovo se obratio. Bio je brat po mlijeku Osmanu, trećem halifi iz grupe Hulefai rašidina. Umro je poslije pogibije Osmana r.a., a prije prvog građanskog rata u islamu.

»A doći ćete nam pojedinačno, onakvi kakve smo vas prvi put stvorili, napustivši dobra, koja smo vam bili darovali. — 'Mi ne vidimo s vama božanstva vaša, za koja ste tvrdili, da su ona zaštitnici vaši! Pokidane su veze među vama, i nema vam onih, za koje ste to tvrdili!'« (ajet, 94.)

Ajet je objavljen kada su idolopoklonici rekli da će se Lat i Uzza, dva velika kumira Mekke, za njih zauzimati i njihovi posrednici biti.

»Oni džine pripisuju kao drugove Allahu, a On ih je stvorio; i izmislili su, ne znajući šta govore, da On ima sinove i kćeri! — On je uzvišen i čist od onoga, kako Ga oni opisuju.« (ajet, 100.)

Ajet je objavljen zbog idolopoklonika koji su tvrdili da su meleki Božije kćeri i koji su džinima, kao Božijim drugovima, pripisivali određenu moć.

»Ne grdite one, kojima se oni, umjesto Allahu, klanjaju, da ne bi i oni nepravedno, i ne misleći šta govore, Allaha grdili. — Kao i ovima, tako smo svakom narodu lijepim postupke njihove predstavljali. Oni će se, na kraju, Gospodaru svome vratiti, pa će ih On obavijestiti o onom, što su radili.« (ajet, 108.)

Od Ibni Abbasa se prenosi da su idolopoklonici zatražili od Ebu Taliba da zabrani Poslaniku i njegovim drugovima, ashabima da njihova božanstva vrijeđaju, jer će u suprotnom i oni postupiti na isti način. Allah je to zabranio ovim ajetom jer je znao da će idolopoklonike to vrijeđanje učiniti još čvršćim u idolopoklonstvu.

»Oni se zaklinju Allahom, najtežom zakletvom, da će, ako im dođe čudo, sigurno zbog njega vjernici postati. Reci: 'Sva čuda su samo od Allaha!' A odakle vi znate, da će oni, kad bi im čudo i došlo, vjernici postati.« (ajet, 109.)

Idolopoklonici su tražili od Poslanika da zamoli Allaha da neko čudo učini: da ukloni brda od Mekke, da učini da iz pustinje voda poteče, da neko brdo pretvori u zlato itd., pa će oni poslije toga vjerovati u njega i u ono čemu ih poziva.

»Jedite, dakle, ono, nad čim je spomenuto Allahovo ime, ako vjerujete u Njegove ajete.« (ajet, 118.)

Kada su idolopoklonici prigovorili ashabima zašto neće da jedu meso uginule stoke koju je Allah usmrtio, a jedu ono što sami zakolju, odnosno usmrte, ashabi su otišli Poslaniku i obavijestili ga o tome, pa je kao odgovor na ovaj prigovor objavljen ovaj i još četiri ajeta u redosljedu ovog poglavlja sve do riječi Uzvišenog Allaha: **»Pa ako biste im se pokorili, i vi biste, sigurno, mnogobošci bili.«**

»Zar je onaj, koji je bio mrtav, a kome smo Mi dali život i svjetlo, pomoću kojeg se među ljudima kreće, — kao onaj, koji je u tminama, iz kojih ne izlazi! — A nevjernicima se lijepim čini ono, što oni rade.« (ajet, 122.)

Od Ibni Abbasa se prenosi da je ovaj ajet objavljen zbog Hamze i Ebu Džehla. Naime, Ebu Džehl je u haremu Ka'be gađao Muhammeda a.s. utrobom zaklane deve. U tom momentu je naišao Hamza koji se vraćao iz lova, a koji još nije prešao na islam i koji je, kada je to vidio, počeo strelicama da gađa Ebu Džehla, a ovaj je sav zaprepašten rekao: »Zar ne vidiš da ovaj bestidnik vrijeđa i grdi naša božanstva, da je napustio vjeru naših predaka?« Tada je Hamza rekao: »A ima li većih bestidnika od vas koji, umjesto Allaha, obožavate kamenje. Svjedočim da je samo Allah Bog i da je Muhammed Božiji poslanik.« Tim povodom je objavljen gornji ajet.

»On je taj, koji stvara vinograde, poduprte i ne poduprte, i palme, i usjeve različita okusa, i masline, i šipke, slične i različite; — jedite plodove njihove, kad god ih dadnu, i podajte na dan žetve i berbe ono, na što drugi pravo[34] imaju; i ne rasipajte, jer On ne voli rasipnike.« (ajet, 141.)

---

34 **»I podajte na dan žetve i berbe ono, na što drugi pravo imaju.«** U tumačenju ovog prava **»hakka«** komentatori Kur'ana se razilaze. Jedni kažu (Enes ibni Malik, Ibni Abbas, Hasan el-Basri, Tawus, Ibni Zejd, Seid Ibni Musejjeb i drugi) da je to obavezno davanje, zekat.

Posljednji dio ovog ajeta objavljen je, prema Ibni Džurejdžu, kada je Sabit b. Kajs. b. Šemmas podijelio plodove svojih palmi, a sebi i svojoj olitelji nije ostavio ništa.

POGLAVLJE EL-A'RAF

»O sinovi Ademovi, lijepo se obucite, kad god hoćete da molitvu obavite! I jedite i pijte, samo ne pretjerujte; On, doista ne voli one koji pretjeruju.« (ajet, 31.)

Arapi su u predislamskom dobu i sve do objave ovog ajeta nagi obavljali tavaf oko Ka'be. Islam je taj običaj dokinuo gornjim ajetom.

»Ispričaj im slučaj onoga, kome smo dokaze Naše dali, ali koji se od njih udaljio, pa ga je šejtan dostigao, i on je zalutao.« (ajet, 175.)

Ajet se odnosi, prema Ibni Mes'udu i Ibni Abbasu, na Bel'ama b. Bauru, velikog jevrejskog učenjaka, a prema Zejdu ibni Eslemu na Umejja b. Ebi Salta, velikog arapskog pjesnika.

»Pa zašto oni ne razmisle, njihov Poslanik nije lud; on samo otvoreno opominje!« (ajet, 184.)

Ajet je objavljen, prema Katadi, kada je Poslanik na Safi, pozivajući Kurejševiće u islam, napominjao da će ih, ako se ne odazovu njegovom pozivu, snaći teška kazna. Tada su neki od njih rekli da je on lud.

»Pitaju te o Sudnjem danu, kada će se zbiti. Reci: 'To zna jedino Gospodar moj; samo će ga On, u svoje vrijeme, otkriti; a težak će biti i nebesima i Zemlji; doći će vam sasvim neočekivano!' — Pitaju te, kao da ti o tome nešto znaš. Reci: 'To samo Allah zna, ali većina ljudi ne zna!'« (ajet, 187.)

Drugi tvrde (Ata, Seid ibni Džubejr i Mudžahid) da je to dio koji se nalazi u imetku osim zekata.
Prema trećima ovaj ajet je derogiran ajetima o zekatu: **»Uzmi od dobara njihovih zekat«**, **»Klanjajte namaz i dajte zekat«** i drugima koji su objavljeni u Medini.

Ajet je objavljen, prema Katadi, kada su idolopoklonici rekli Poslaniku: »Ako si Božiji poslanik kao što tvrdiš, onda nam reci kada će biti Sudnji dan?« Kao odgovor na ovo pitanje objavljen je gornji ajet.

»A kada se uči Kur'an vi ga slušajte i šutite, da biste bili pomilovani.« (ajet, 204.)

Ajet je objavljen zbog idolopoklonika koji su, kada bi Poslanik vjernicima saopštavao Objavu, vikali, galamili i jedni drugima govorili: **»Ne slušajte ovaj Kur'an nego pravite buku da biste ga nadvikali!«** Allah naređuje vjernicima da šute i slušaju kada im Poslanik saopćava Objavu.

POGLAVLJE EL-ENFAL

»Pitaju te o plijenu. Reci: 'Plijen pripada Allahu i Poslaniku.' Zato se bojte Allaha, i izgladite međusobne razmirice; i pokoravajte se Allahu i Poslaniku Njegovu, ako ste pravi vjernici.« (ajet, 1.)

Ajet je objavljen poslije bitke na Bedru, druge godine po hidžri, kada su muslimani do nogu potukli idolopoklonike, a onda zatražili od Poslanika da im podijeli plijen, koji su od idolopoklonika zaplijenili, i oko toga se počeli između sebe raspravljàti. Poslanik nije odmah udovoljio njihovom traženju, nego je sačekao Objavu. I kada je objavljen ovaj ajet naredio je da se plijen podijeli jednako svim borcima.

»Tako je bilo i onda, kada te je Gospodar tvoj, s pravom, iz doma tvoga izveo, što jednoj skupini vjernika nije bilo po volji.« (ajet, 5.)

Ajet se odnosi na vjernike kojima nije bilo po volji da se sukobe s idolopoklonicima. Oni su više voljeli da zaplijene karavanu koja se vraćala iz Sirije na čelu sa Ebu Sufjanom. Međutim, ipak je došlo do sukoba i velike pobjede muslimana na Bedru.

»I kada ste od Gospodara svoga pomoć zatražili; On vam se odazvao: 'Poslaću vam u pomoć hiljadu meleka, koji će jedni za drugima dolaziti.' Allah je to

učinio samo zato, da bi vas obradovao i da bi se time srca vaša umirila; a pobjeda je samo od Allaha. — Allah je, zaista, silan i mudar.« (ajet, 9. i 10.)

I ovi ajeti govore o bici na Bedru. Muslimanska vojska je bila brojčano manja i slabije naoružana. Neprijatelj je imao oko hiljadu odlično naoružanih boraca. Poslanik se, kada je to vidio, okrenuo prema Kibli, podigao ruke prema nebu i počeo moliti Allaha: »Bože moj, ispuni svoje dato obećanje!« Tim povodom su objavljeni gornji ajeti.

»Vi njih niste ubijali, nego ih je Allah ubijao; i nisi ti bacio, kad si bacio, nego je Allah bacio, da bi od Sebe vjernicima lijep dar darovao. Allah, zaista, sve čuje i sve zna.« (ajet, 17.)

I ovaj ajet govori o bici na Bedru. Prvi dio je objavljen kada su ashabi, poslije ove bitke, počeli da se hvale i prepričavaju šta su uradili i koliko su neprijateljskih boraca pogubili, a drugi u kome stoji: **»I nisi ti bacio, kad si bacio, nego je Allah bacio«** kada je Poslanik, prema Džibrilovom uputstvu, uzeo šaku pijeska i bacio na neprijatelja i na taj ga način, Božijom pomoći, onesposobio za borbu.

»Ako ste se molili da pobijedite, — pa eto, došla vam je 'pobjeda'; a da se okanite, bolje bi vam bilo. Ali, ako se ponovo vratite, i Mi ćemo se vratiti! I nimalo vam neće koristiti tabor vaš, ma koliko brojan bio, jer je Allah na strani vjernika.« (ajet, 19.)

Ajet je objavljen poslije bitke na Bedru. Idolopoklonici su, prije nego što su krenuli na Bedr, molili svoje kumire, zamotani u pokrivač Ka'be, da im pomognu da pobijede Poslanika i vjernike. U ovom ajetu Allah ih obavještava da im je došla »pobjeda«. Priča se da je to činio Ebu Džehl na samom bojištu. On je, zamotan u pokrivač Ka'be, molio da im pomogne ona strana pokrivača koja je bolja, časnija i vrednija.

»O vjernici, Allaha i Poslanika ne varajte, i međusobno povjerenje svjesno ne proigravajte!« (ajet, 27.)

Ajet je objavljen, prema Suddiju, kada su neki muslimani o namjerama i planovima Poslanika obavijestili idolopoklonike. Prenosi se da je to bio Ebu Lubaba koji se, kada je objavljen ovaj ajet, zatvorio u džamiju, odbio da jede i pije sve do konačne smrti ili Allahovog oprosta. Sedam dana je bez jela i pića proveo u džamiji i kada se onesvijestio Allah je primio njegovo pokajanje.

»I kad su ti nevjernici zamke[35] postavljali, da bi te uhvatili, ili da bi te ubili, ili da bi te prognali, — oni su zamke pleli, a Allah ih je ometao, jer Allah to najbolje umije.« (ajet, 30.)

Ovaj ajet govori o hidžri, seobi Božijeg poslanika iz Mekke u Medinu. Naime, idolopoklonici su, na sastanku u Dar en-Nedvi, odlučili da ubiju Poslanika, pa su zbog te odluke opkolili njegovu kuću u Mekki. Međutim, Božiji poslanik je neometano izašao i poslije tri dana provedena u pećini Sevr, nedaleko od Mekke, nastavio put do Medine. Po dolasku u Medinu objavljen je gornji ajet.

»Kada im se riječi Naše kazuju, oni govore: 'Već smo čuli! Da hoćemo, i mi bismo nešto tako mogli reći; to su samo izmišljotine naroda drevnih!'« (ajet, 31.)

Ajet je objavljen zbog Nadra b. el-Harisa[36] koji

---

35 U ajetu je za odluku Kurejšija u Dar en-Nedvi upotrijebljen izraz **»mekr«** (zamka, spletka), kao što je i za Allahovo osujećivanje toga upotrijebljen isti izraz, jer Allah to najbolje umije. Međutim, pošto je spletkarenje loše svojstvo i pošto ono Bogu koji je savršen ne dolikuje, većina komentatora Kur'ana smatra da je pripisivanje Bogu toga došlo putem **zeugme** — vezanje dviju imenica s glagolom koji vrijedi samo za jednu od njih.

36 Nadr b. el-Haris je mekkanski idolopoklonik, pisar bojkota protiv muslimana po kome je zabranjeno: »Govoriti s njima, sjediti u njihovom društvu, ulaziti u bračne ili trgovačke odnose s njima...« Osam kur'anskih ajeta objavljeno je, prema Ibni Abbasu, zbog Nadra b. el-Harisa. Skoro svaki ajet u kome se spominje riječ **»ustura«** (legenda, mit, bajka) odnosi se na njega. Ovaj zakleti neprijatelj islama i Poslanika pogubljen je u bici na Bedru.

je, kao trgujući putnik, u Hiri kupio Kelilu i Dimnu i koji je, kada je Poslanik ashabima kazivao vijesti o prošlim narodima, rekao: »Da hoću, i ja bih nešto tako mogao reći.«

»A kad su oni rekli: 'Bože, ako je ovo zbilja istina od Tebe, Ti spusti na nas kamenje s neba, ili nam pošalji patnju nesnosnu!« (ajet, 32.)

Prenosi se od Enesa ibni Malika da je Ebu Džehl rekao: »Bože, ako je ovo zbilja istina od Tebe, Ti spusti na nas kamenje s neba, ili nam pošalji patnju nesnosnu!« Tada je kao odgovor na ovo objavljen ajet: **»Allah ih nije kaznio, jer si ti među njima bio.«**

»Molitva njihova pored Hrama svodi se samo na zviždanje i pljeskanje rukama. Zato kaznu iskusite, jer ne vjerujete.« (ajet, 35.)

Prenosi se od Ibni Abbasa da su Kurejševići u predislamskom dobu nagi obilazili (**tavaf** činili) Ka'bu. Njihova molitva se sastojala od zviždanja i pljeskanja rukama. Tim povodom je objavljen gornji ajet.

Ibni Džerir prenosi od Seida ibni Džubejra da su se Kurejšije s ovim suprostavljali Poslaniku i njegovom načinu obilaska Ka'be.

»Oni, koji ne vjeruju, troše imetke svoje, da bi od Allahova puta odvraćali. Oni će ih, sigurno, utrošiti, a zatim će, zbog toga, žaliti i na kraju će pobijeđeni biti. A oni, koji ne budu vjerovali — u džehennem će biti potjerani.« (ajet, 36.)

Prenosi se da je Ebu Sufjan, poslije poraza idolopoklonika na Bedru, potrošio oko četrdeset oka zlata na vojsku koju je pripremao za borbu protiv muslimana. Ibni Džerir prenosi od Seida ibni Džubejra da je to bilo neposredno pred bitku na Uhudu. Tim povodom je objavljen gornji ajet.

»Ne budite kao oni, koji su, da se pokažu svijetu, nadmeno iz grada svoga izišli, da bi od Allahova puta odvraćali. A Allah dobro zna ono što oni rade.« (ajet, 47.)

Idolopoklonici su uz pjesmu, svirku i bubnjeve krenuli iz Mekke prema Bedru. Željeli su da se sa

ovim pokažu svijetu i da se o njihovom pohodu priča. Tim povodom je objavljen gornji ajet.

»Kada su licemjeri, i oni čija su srca bolesna, govorili: 'Ove je obmanula vjera njihova!' A onaj ko se u Allaha pouzda — pa, Allah je, zaista, silan i mudar.« (ajet, 49.)

Ajet je objavljen kada je Utbe ibni Rebia na Bedru među idolopoklonicima rekao da je muslimane obmanula njihova vjera.

»Najgora bića kod Allaha su oni, koji poriču, oni koji neće da vjeruju; oni, s kojima ti sklapaš ugovore, pa oni poslije, svaki čas, krše ugovor svoj, i ne boje se!« (ajet, 55. i 56.)

Oba ova ajeta se odnose na pleme Benu Kurejza koje je u nekoliko navrata kršilo ugovore o nenapadanju sklopljene sa muslimanima.

»Čim primijetiš vjerolomstvo nekog plemena, i ti njemu, isto tako, ugovor otkaži! — Allah, uistinu, ne voli vjerolomnike.« (ajet, 58.)

Taberi prenosi od Mudžahida da se ovaj ajet odnosi na pleme Benu Nadir i Kurejza koji su u bici na Hendeku pogazili ugovor o nenapadanju potpisan sa muslimanima.

»O Vjerovjesniče, Allah je dovoljan tebi i vjernicima, koji te slijede.« (ajet, 64.)

Ajet je objavljen kada je Omer r.a. primio islam. Do njegovog prelaska sa Poslanikom je bilo tridesettri čovjeka i šest žena. Omer je četrdeseti musliman. Ajet je objavljen u Mekki, a zapisan po nalogu Poslanika u medinskom poglavlju.

»O Vjerovjesniče, bodri vjernike na borbu! Ako vas bude dvadeset izdržljivih, oni će pobijediti dvije stotine; a ako vas bude stotina, pobijediće hiljadu onih koji ne vjeruju, zato što su oni ljudi koji ne shvaćaju.« (ajet, 65.)

Ebu Davud prenosi od Ibni Abbasa da je ajet u kome stoji: **»Ako vas bude dvadeset izdržljivih, oni će pobijediti dvije stotine«**, teško pao na srca vjernika, pa je nakon toga uslijedila olakšica: **»Sada vam**

Allah daje olakšicu . . ., ako vas bude stotina izdržljivih, pobijediće dvije stotine.«

»Nijednom vjerovjesniku nije dopušteno da drži zarobljenike, dok ne izvojuje pobjedu na Zemlji. Vi želite prolazna dobra ovoga svijeta, a Allah želi onaj svijet. Allah je silan i mudar.« (ajet, 67.)

Ajet je obavljen poslije bitke na Bedru kada je Poslanik upitao ashabe šta da uradi sa zarobljenicima. Omerovo mišljenje da se pogube nije prihvatio. Mišljenje Ebu Bekra da im se oprosti uz otkup Poslanik je prihvatio. Tada je objavljeno: **»Da nije ranije Allahove odredbe, snašla bi vas patnja velika, zbog onoga što ste uzeli.«**

»O Vjerovjesniče, reci zarobljenicima, koji se nalaze u vašim rukama: 'Ako Allah vidi u vašim srcima ikakvo dobro, daće vam bolje od onoga, što vam je uzeto, i oprostiće vam.' — A Allah prašta i milostiv je.« (ajet, 70.)

Taberani prenosi od Ibni Abbasa da je rekao: »Ovaj ajet se odnosi na Abbasa, strica Božijeg poslanika, a objavljen je kada je Abbas obavijestio Poslanika o svom prelasku na islam i kada ga je zamolio da mu kao otkup uračuna dvadeset oka zlata koje su kod njega nađene za vrijeme bitke na Bedru.«

»Nevjernici jedni druge nasljeđuju.[37] **Ne postupite li tako, nastaće smutnja na Zemlji i nered veliki.«** (ajet, 73.)

Ibni Džerir prenosi od Suddija, a on od Ebu Malika koji kaže da je ovaj ajet objavljen zbog vjernika koji su nasljeđivali svoje rođake idolopoklonike.

---

37 Dio ajeta u kome stoji: **»Ulaike ba'duhum evlijau ba'd«** u 72. i 73. ajetu ovog poglavlja Besim Korkut je preveo: **»Oni jedini druge nasljeđuju«**, dok su taj isti dio Pandža-Čaušević preveli: **»Oni su prijatelji jedni drugima.«** Korkutov prijevod je bolji, jer se oslanja na povode objave ovih ajeta i na tumačenje Ibni Abbasa. **»Evlijau ba'd«**, po Ibni Abbasu, su nasljednici. Pored toga Korkut je predmetni ajet, što je veoma važno, posmatrao u kontekstu ajeta koja govore o nasljedstvu, a kojima se završava ovo poglavlje.

»A oni, koji kasnije vjernici postanu, pa se isele, i u borbi zajedno s vama učestvuju, — oni su vaši. A rođaci su, prema Allahovoj Knjizi, jedni drugima preči. — Allah, zaista, sve zna.« (ajet, 75.)

Ibni Sa'd prenosi od Hišama b. Urve, a ovaj od svoga oca da je rekao: »Kada je Poslanik pobratio Zubejra ibni Avvama i Ka'ba ibni Malika i kada je Ka'b na Uhudu bio teško ranjen Zubejr je pomislio da će ga, ako podlegne ranama, naslijediti.« Međutim, tada je objavljen gornji ajet kojim se ovo dokida, a propisuje nasljeđivanje po krvnoj i ženidbenoj vezi.

POGLAVLJE ET-TEVBA

»A ako oni poslije zaključenja ugovora prekrše zakletve svoje, i ako vjeru vašu budu vrijeđali, onda se borite protiv kolovođa nevjerovanja — za njih, doista, ne postoje zakletve — da bi se okanili.« (ajet, 12.)

Ajet se odnosi na Ebu Sufjana i druge istaknute vođe plemena Kurejš koji su kršili ugovore i koji su primorali Poslanika i muslimane da se isele iz Mekke u Medinu.

»Borite se protiv njih! Allah će ih rukama vašim kazniti i poniziti, a vas će protiv njih pomoći, i grudi vjernika zaliječiti.« (ajet, 14.)

Ajet je objavljen nakon sukoba koji je izbio između dva arapska plemena Benu Bekr i Benu Huzaa. Prvi su, kada je na Hudejbiji potpisan ugovor o nenapadanju između Poslanika i idolopoklonika, pristali uz idolopoklonike, a drugi uz muslimane. Neprijateljstvo između ova dva plemena, koje potječe još iz vremena prije islama, često je završavalo ratom. Poslanik je poslije jednog takvog rata u kome je pleme Benu Bekr nanijelo velike gubitke plemenu Huzaa zatražio krvarinu. Međutim, kada je to odbijeno Poslanik je izdao naređenje vjernicima da se spreme za pohod koji je uspješno okončan osme hidžretske godine kada je osvojena i Mekka.

»Mnogobošci nisu dostojni, da Allahov Hram održavaju, kad sami priznaju da su nevjernici. Djela njihova će se poništiti i u vatri će vječno ostati.« (ajet, 17.)

Kada je u bici na Bedru zarobljen Abbas, stric Božijeg poslanika i kada su ga Alija i drugi počeli koriti zbog idolopoklonstva on je rekao: »Navodite samo ono što je loše, a zaboravljate ono što je dobro.« Tada ga Alija upita:

— A koja su to vaša dobra?

— Mi održavamo Sveti Hram, mi obavljamo dužnost čuvara Ka'be, dužnost opskrbe hadžija vodom itd. — reče Abbas.

Tim povodom je objavljen gornji ajet.

Prenosi se da je Alija kada je došao u Mekku, rekao Abbasu: »Zašto se ne priključiš Poslaniku, zašto se ne iseliš?« Na ovo pitanje on je odgovorio: »Održavam i čuvam Sveti Hram i obavljam dužnost opskrbe hadžija vodom.« Tada je objavljeno: **»Zar smatrate da je onaj, koji hodočasnike vodom napaja, i koji vodi brigu o Svetom Hramu, — ravan onome koji u Allaha i u onaj svijet vjeruje, i koji se na Allahovom putu bori? Nisu oni jednaki pred Allahom!«**

»O vjernici, ne držite prijateljima očeve svoje i braću svoju, ako oni više vole nevjerovanje od vjerovanja. Oni od vas, koji ih drže za prijatelje, ti su, zaista grešnici.« (ajet, 23.)

Ajet je upućen muslimanima Mekke koji se još nisu iselili. Naime, neki od njih su, kada je Poslaniku naređeno da se seli, iz osjećaja prema svojim očevima, braći i sestrama, ostali u Mekki. To je bio povod objavi ovog ajeta koji ih potiče na seobu i ajeta u kome stoji: **»Reci: 'Ako vam očevi vaši, i sinovi vaši, i braća vaša, i žene vaše, i rod vaš, i imeci vaši koje ste stekli, i trgovačka roba za koju strahujete da neće prođe imati, i kuće vaše u kojima se prijatno osjećate — budu miliji od Allaha i Njegova Poslanika i borbe na Njegovom putu, onda pričekajte, dok Allah svoju**

odluku ne donese. Allah, zaista, neće ukazati na pravi put grešnicima.'«[38]

»Allah vas je na mnogim bojištima pomogao, a i onoga dana na Hunejnu, kad vas je mnoštvo vaše zanijelo, ali vam ono ni od kakve koristi nije bilo, nego vam je zemlja, koliko god da je bila prostrana, tijesna postala, pa ste se u bijeg dali.« (ajet, 25.)

Ajet je objavljen poslije osvajanja Mekke, kada su se muslimani pobjedonosno vraćali u Medinu. U dolini Hunejn, koja se nalazi između Mekke i Taifa, iznenada su ih napala dva velika arapska plemena Sekif i Hevazin. Muslimani su bili brojčano nadmoćniji i to ih je zavelo pa ih je neprijatelj natjerao u bijeg. U posljednjem trenutku, okupljeni oko Poslanika, uspjeli su da razjure neprijatelja i zaplijene ogroman plijen.

»O vjernici, mnogobošci su sama pogan, pa neka se, poslije ove godine, ne približavaju Svetom Hramu. A ako se vi bojite oskudice, pa — Allah će vas, ako hoće, iz obilja svoga imućnim učiniti. — Allah, zaista, sve zna i mudar je.« (ajet, 28.)

Ibni Ebi Hatem prenosi od Ibni Abbasa da je rekao: »Kada je Allah zabranio idolopoklonicima da dolaze na hadž u Mekku, centar trgovine i trgovačke razmjene, posebno u sezoni hadža, mnogi muslimani su tada rekli: »A ko će nas snabdijevati hranom i drugom potrošačkom robom?« Tada je objavljen gornji ajet.

»Jevreji govore: »Uzejr je — Allahov sin«, a kršćani kažu: »Mesih je — Allahov sin.« To su riječi nevjernika prijašnjih — ubio ih Allah! Kako potvaraju?!« (ajet, 30.)

Ibni Ebi Hatem prenosi od Ibni Abbasa da su Sellam b. Miškem, Nu'man b. Ebi Evfa, Šas b. Kajs i Malik b. Sajf došli Poslaniku i rekli mu: »Kako ćemo biti tvoji sljedbenici kad si promijenio Kiblu i kad

[38] Posljednja rečenica ovog ajeta ostala je neprevedena u Korkutovom prevodu Kur'ana.

Uzejra (Ezru) ne smatraš Božijim sinom?« Tim povodom je obajvljen gornji ajet.

»O vjernici, mnogi svećenici i monasi, doista, na nedozvoljen način, tuđe imetke jedu i od Allahova puta svijet odvraćaju. A onima, koji zlato i srebro gomilaju, i ne troše ga na Allahovu putu — navijesti bolnu patnju na Dan, kad se ono, u vatri džehennemskoj, bude usijalo, pa se njime čela njihova, i slabine njihove, i leđa njihova budu žigosala.' Ovo je ono što ste za sebe zgrtali., iskusite zato kaznu za ono što ste zgrtali!« (ajet, 34 i 35.)

Ajeti se odnose, prema Mauviji, na Jevreje i kršćane, jer je gomilanje zlata i srebra, spomenuto poslije svećenika i monaha.

Ebu Zerr i drugi ne dijele ovo mišljenje. Oni smatraju da se ovi ajeti odnose na sve pripadnike objavljenih knjiga, što je i tačno, jer da se odnose samo na Jevreje i kršćane onda bi odnosna zamjenica **(ellezine)** bila izostavljena.

Buharija prenosi od Zejda ibni Vehba da je rekao: »Prošao sam pokraj Rebeze (mjesto koje se nalazi tri konaka od Medine) i tu susreo Ebu Zerra, koga sam upitao:

— Šta te je spustilo na taj položaj?

— Bio sam u Šamu — odgovori on, pa sam se razišao s Muavijom u shvaćanju gornjih ajeta. On je tvrdio da su ajeti objavljeni zbog Jevreja i kršćana, a ja da su objavljeni i zbog nas i zbog njih.« Tako je između mene i njega došlo do neslaganja. Muavija je tada pisao Osmanu, a Osman mi je, kada sam došao u Medinu, saopćio odluku o internaciji, i tako sam stigao ovdje.«

»Pomjeranjem svetih mjeseci samo se povećava nevjerovanje, čime se nevjernici dovode u zabludu: jedne godine ga proglašavaju običnim, a druge godine ga smatraju svetim — da bi ispunili broj onih mjeseci, koje je Allah učinio svetim, pa drže običnim one, koje je Allah učinio svetim. Ružni postupci njihovi

predstavljeni su im kao lijepi. A Allah neće ukazati na pravi put onima koji neće da vjeruju.« (ajet, 37.)

U predislamskom dobu arapska plemena vodila su vrlo često međusobno ratove. Ako bi nastupili sveti mjeseci u kojima je ratovanje zabranjeno, a oni bili u ratu, rat ne bi prekidali, nego bi sveti mjesec proglasili običnim, a neki drugi svetim. To je bio uzrok objavi gornjeg ajeta.

»O vjernici, zašto ste oklijevali, kad vam je bilo rečeno: »Krenite u borbu na Allahovom putu!« — kao da ste za zemlju bili prikovani? Zar vam je draži život na ovom svijetu od onoga svijeta? A uživanje na ovom svijetu, prema uživanju na onom svijetu, neznatno je!« (ajet, 38.)

Ovim ajetom su ukoreni oni koji su se skanjivali da s Poslanikom krenu u bitku na Tebuk, devete godine po didžri, godinu dana poslije osvajanja Mekke. Tebuk se nalazi na pola puta između Mekke i Sirije. Oni kod kojih vjera nije bila čvrsta oklijevali su da krenu na ovaj pohod pa su ukoreni gornjim ajetom.

»Ako ne budete u boj išli, On će vas na nesnosne muke staviti i drugim će vas narodom zamijeniti, a vi Mu nećete nimalo nauditi. A Allah sve može. Ako ga vi ne pomognete, pa — pomogao ga je Allah onda, kad su ga protjerali oni koji ne vjeruju, — kad je s njim bio samo drug njegov, kad su njih dvojica bili u pećini, i kad je on rekao drugu svome: »Ne brini se, Allah je s nama!« — Pa je Allah spustio smirenost Svoju na njega[39] i pomogao ga vojskom koju vi

---

[39] Mnogi komentatori Kur'ana se razilaze u tumačenju ovog ajeta, a posebno onog dijela u kome stoji: **»Pa je Allah spustio smirenost Svoju na njega i pomogao ga vojskom koju vi niste vidjeli.«** Jedni kažu, a tako je ovaj ajet shvatio i Besim Korkut, da je Allah smirenost Svoju spustio na druga njegova, jer Božiji poslanik nije bio uznemiren, niti je bio zabrinut. On je bio siguran u Božiju pomoć na što ukazuju i njegove riječi upućene Ebu Bekru: **»Ne brini se, Allah je s nama!«**
Drugi tvrde suprotno i kažu da je Bog smirenost Svoju spustio na svoga Poslanika, što ne mora uvijek da bude

niste vidjeli, i učinio da riječ nevjernika bude donja., a Allahova riječ, ona je — gornja. Allah je silan i mudar.« (ajet, 39 i 40.)

Oba ova ajeta objavljena su povodom bitke na Tebuku kada su neki oklijevali da krenu na ovoj pohod zbog velike vrućine i udaljenosti Tebuka.

»Krećite u boj, bili slabi ili snažni, i borite se na Allahovom putu, zalažući imetke svoje i živote svoje! To vam je, da znate bolje!« (ajet, 41.)

Ovim ajetom je objavljena opšta mobilizacija pred bitku na Tebuku. Suddi prenosi da je Mikadad b. Esved zamolio Poslanika, obzirom da je slab, a put dalek, da ga izuzme iz ovog pohoda. Tada je objavljeno: **»Krećite u boj, bili slabi ili snažni...«** Ovaj ajet je teško pao na srca mnogih pa je derogiran drugim ajetom u kome stoji: **»Neće se ogriješiti nemoćni i bolesni, i oni koji ne mogu da nađu sredstva za borbu, samo ako su prema Allahu i Njegovom Poslaniku iskreni...«**

»Da se radilo o plijenu na domak ruke, i ne toliko dalekom pohodu, licemjeri bi te slijedili, ali im je put izgledao dalek. I oni će se zaklinjati Allahom: »Da smo mogli, doista bismo s vama pošli!« Oni sami sebe upropaštavaju a Allah zna da su oni lažljivci.« (ajet, 42.)

---

uslovljeno zabrinutošću i uznemirenošću. Oni svoje mišljenje potkrepljuju i činjenicom da se pomoć s vojskom o kojoj se govri u ovom ajetu može da odnosi samo na Poslanika, a ovaj dio ajeta vezan je za dio koji ispred njega stoji pa se tako i jedan i drugi, ovako vezani, odnose na Poslanika, a nikako na Ebu Bekra, njegovog druga.
Za ovo mišljenje se opredijelio i Muhammed ed-Desuki, član Akademije arapskog jezika u Kairu, koij smatra da se zamjenica koja se nalazi u ajetu: **»Pa je Allah spustio smirenost svoju na njega«** odnosi na Poslanika. Ajet je u cjelini, kaže on, došao u kontekstu govora o Božijoj pomoći Poslaniku, pa se i sve zamjenice koje se nalaze u njemu odnose samo na Poslanika, a nikako na nekog drugog. (M. ed-Desuki: el-Hidžretu fil Kur'ani, str. 44, Kairo 1971.)

Ajet je objavljen poslije bitke na Tebuku, a odnosi se na licemjere koji, navodno, s razlogom nisu mogli da učestvuju u ovom pohodu. U jednom ajatu Allah tješi Poslanika i kaže: **»I da su pošli s vama, bili bi vam samo na smetnji i brzo bi među vas smutnju ubacili., a među vama ima i onih, koji ih rado slušaju. A Allah zna nevjernike.«**

»Neka ti Allah oprosti, što si dozvolio da izostanu, dok se nisi uvjerio, koji od njih govore istinu, a koji lažu.« (ajet, 43.)

Ibni Džerir prenosi od Amra b. Mejmuna da je ovaj ajet objavljen zbog toga što je Poslanik dozvolio licemjerima da ne učestvuju u bici na Tebuku i što je prije toga, poslije jedne bitke, izdao naređenje da se zarobljenici mogu otkupiti. U oba slučaja to mu Objavom nije bilo naređeno.

Gornji ajet je, prema Katadi, derogiran ajetom iz poglavlja en-Nur u kome stoji: **»I kad oni zatraže dopuštanje od tebe zbog kakva posla svoga, dopusti kome hoćeš od njih.«**

»Ima ih koji govore: »Oslobodi me, i ne dovedi me u iskušenje!« Eto, baš u iskušenje su pali! A nevjer nici sigurno, neće umaći džehennemu.« (ajet, 49.)

Ibni Mardavejh, Taberani i drugi prenose od Ibni Abbasa da je rekao: »Kada je Poslanik neposredno pred bitku na Tebuku upitao Džedda b. Kajsa šta misli o ratu protiv Bizantinaca, on je odgovorio: »Božiji poslaniče, ja imam više žena. Bojim se, kada vidim strankinje da ne padnem u iskušenje. Oslobodi me, i ne dovodi me u iskušenje!« Tim povodom je obajvljen gornji ajet.

»Ako postigneš uspjeh, to ih ogorči, a kad te pogodi nesreća, oni govore: »Mi smo i ranije bili oprezni!« I odlaze veseli.« (ajet, 50.)

Ibni Ebi Hatem prenosi od Džabira ibni Abdullaha da je rekao: »Licemjeri su, ostavši u Medini, počeli, čim je Poslanik krenuo prema Tebeku, da lansiraju lažne vijesti o njemu i ashabima. Međutim, sami događaji demantovali su ove glasine, pa im se, pri po-

vratku Poslanika i ashaba, njihova vitalnost nimalo nije sviđala.« To je bio povod objavi gornjeg ajeta.

»Reci: »Trošili milom ili silom, od vas se neće primiti, jer ste vi narod pokvaren.« (ajet, 53.)

Ibni Džerir prenosi od Ibni Abbasa da se ovaj ajet odnosi na Džedda b. Kajsa koji je zatražio od Poslanika da mu dozvoli da izostane od pohoda, a za uzvrat ponudio svoj kapital. To je bio uzrok objavi gornjeg ajeta.

»Ima ih koji ti prigovaraju zbog raspodjele zekata. Ako im se iz njega da, zadovolje se, a ako im se ne da, odjednom se razljute!« (ajet, 58.)

Ajet se odnosi na licemjere koji su prigovorili Polaniku zbog raspodjele zekata. Neki od njih su isticali, s obzirom da su siromašni, da zekat pripada njima.

Buharija prenosi od Ebu Seida el-Hudrija da je rekao: »Dok je Poslanik vršio raspodjelu zekata prišao mu je Hurkus b. Zuhejr, zvani Zul Huvejrisa i rekao: »Budi pravedan o Božiji poslaniče.« Tada je Poslanik rekao: »Teško tebi, ako ja nisam pravedan, a ko onda može biti pravedan?« Tada je objavljen gornji ajet.

»Ima ih koji vrijeđaju Vjerovjesnika govoreći: »On vjeruje što god čuje!« Reci: »On čuje ono što je za vas dobro, vjeruje u Allaha i ima vjeru u vjernike, i on je milost onima između vas koji vjeruju.« A one, koji Allahova Poslanika vrijeđaju, čeka patnja nesnosna.« (ajet, 61.)

Ajet se odnosi na Attaba b. Kušejra koji je rekao: »Muhamed vjeruje što god čuje. On prihvata sve što mu se kaže.«

Drugi smatraju da se ajet odnosi na Nebtela b. el-Harisa koji je često navraćao kod Poslanika, slušao ono što bi Poslanik kazivao, zatim bi to isto prenosio licemjerima.« Tada je objavljen gornji ajet.

»Licemjeri se plaše, da se vjernicima ne objavi sura, koja bi im otkrila ono, što je u srcima njihovim. Reci: »Samo se vi rugajte! Allah će, doista, na vidjelo iznijeti ono, čega se vi plašite.« (ajet, 64.)

Prenosi se da su neki licemjeri, poslije objave ovog ajeta, izjavili da bi više voljeli da budu bičevani, nego otkriveni i osramoćeni Objavom. Vjernici su ovaj ajet nazvali »**haffara**« (ekskavator) koji je iskopao i na površinu izvadio ono što se nalazi u srcima licemjera.

»Ako ih zapitaš, oni će sigurno reći: »Mi smo samo razgovarali i zabavljali se.« Reci: »Zar se niste Allahu i Riječima Njegovim i Poslaniku Njegovu rugali?« (ajet, 65.)

Ajet je objavljen za vrijeme pohoda na Tebuk kada su se licemjeri ismijavali Poslaniku i govorili: »Pogledajte! Ovo je taj koji će osvojiti Siriju i zauzeti Bizantiju.« Kada je Allah obavijestio Poslanika o razgovoru koji je među njima vođen i kada je Poslanik rekao: »Rekli ste ovo i ovo«, oni su odgovorili: »Mi smo samo razgovarali i zabavljali se.«

Taberi prenosi od Ibni Omera da je rekao: »Vidio sam onoga koji je ovo rekao kako trči po užarenom pijesku pored deve Božijeg poslanika i govori: »Mi smo samo razgovarali i zabavljali se« i Poslanika koji mu kaže: »Zar se niste Allahu i Riječima Njegovim i Poslaniku Njegovu rugali?«

»Ne ispričavajte se! Jasno je da ste nevjernici, a tvrdili ste da ste vjernici. Ako nekima od vas i oprostimo, druge ćemo kazniti, zato što su krivci.« (ajet, 66.)

I ovaj ajet se odnosi na licemjere koji su za vrijeme pohoda na Tebuk ismijavali Poslanika. Priča se da ih je bilo trojica, dvojica su se rugala, a treći smijao. Allah je oprostio onome koji se smijao, a nije rugao. Većina smatra da je to bio Mahšijj b. Humejjir, koji je kasnije nazvan Abdurahman i koji je poginuo u Jemami.

»Oni se zaklinju Allahom da to nisu govorili, a sigurno su govorili nevjerničke riječi, i pokazali da su nevjernici, nakon što su javno islam bili primili, i htjeli su da učine ono što nisu uspjeli. A prigovaraju samo zato, što su ih Allah, iz obilja svoga, i Poslanik

Njegov imućnim učinili. Pa, ako se pokaju, biće im dobro; a ako glavu okrenu, Allah će ih, i na ovom i na onom svijetu, na muke nesnosne staviti, a na zemlji ni zaštitnika ni pomagača neće imati.« (ajet, 74.)

Prenosi se da su licemjeri za vrijeme vojnog pohoda na Tebuk, vrijeđali Poslanika i ashabe. Kada je Huzejfa o tome obavijestio Poslanika i kada ih je on upitao, oni su se zakleli Allahom da to nisu govorili. Tim povodom je objavljen prvi dio ovog ajeta. Drugi dio, u kome stoji: **»I htjeli su da učine ono što nisu uspjeli«**, govori o njihovom ponovnom pokušaju da ubiju Muhammeda a.s.

»Ima ih koji su se obavezali Allahu: »Ako nam iz obilja dade, mi ćemo, zaista, dijeliti i bićemo, doista, dobri!« (ajet, 75.)

Ajet je objavljen kada je Sealeba ibni Hatib el-Ensari rekao Poslaniku: »Božiji poslaniče, zamoli Allaha da mi pomogne da postanem bogat, a ja se obavezujem da ću svoj imetak dijeliti i zekat davati.« Međutim, kada je postao bogat, bogatstvo ga je toliko okupiralo da je zaboravio i džemat i namaz u džematu, a kada su sakupljači zekata po nalogu Poslanika došli kod njega i zatražili zekat on ih je odbio. Tada je objavljen ovaj ajet i još dva ajeta koji ga slijede sve do riječi Uzvišenog Allaha: **»Zato što stalno lažu.«**

»One koji vjernike ogovaraju, zato što dobrovoljno zekat[40] daju, a rugaju se i onima koji ga s mukom daju — Allah će kazniti za izrugivanje njihovo, i njih čeka patnja nesnosna.« (ajet, 79.)

Buharija i Muslim prenose od Ebu Mes'uda r. a. da je rekao: »Kada je objavljen ajet o zekatu, mi smo,

[40] Terminom **»sadaka«** ovdje je označen zekat, obavezno materijalno davanje. Ne radi se ovdje o milostinji, niti je riječ o dobrovoljnom prilogu, kako to prevode Pandža-Čaušević i Besim Korkut. Ajet je objavljen neposredno poslije ajeta u kome je nabrojano osam kategorija korisnika zekata. I u jednom i u drugom ajetu termin **»sadaka«** upotrijebljen je kao sinonim za zekat.

odazivajući se tome, na leđima nosili tovare. Poslije nas došao je jedan čovjek i dao na ime zekata nešto veoma mnogo.

— Licemjer — rekli su prisutni.

Kasnije je došao drugi čovjek i na ime zekata dao nešto vrlo malo.

— Alah je neovisan od toga — rekli su prisutni.

Tada je objavljen gornji ajet.

»Oni koji su izostali iza Allahova Poslanika, veselili su se kod svojih kuća — mrsko im je bilo da se bore na Allahovom putu zalažući imetke svoje i živote svoje, i govorili su: »Ne krećite u boj po ovoj vrućini!« Reci: »Džehennemska vatra je još vruća!« — kad bi oni samo znali!« (ajet, 81.)

Ajet je objavljen za vrijeme vojnog pohoda na Tebuk, a odnosi se na one koji su ostali kod svojih kuća i koji su drugima govorili: »Ne idite u boj po ovoj vrućini!« Tada je objavljeno Poslaniku da im kaže da je džehennemska vatra još vrūćā.

»I nijednom od njih, kad umre, nemoj klanjati dženazu, niti sahrani njegovoj prisustvovati, jer oni u Allaha i Poslanika Njegova ne vjeruju, i kao nevjernici oni umiru.« (ajet, 84.)

Buharija i Muslim prenose od Ibni Omera da je rekao: »Kada je umro Abdullah b. Ubejj b. Selul, njegov sin je došao Poslaniku i zamolio ga da mu ustupi svoju košulju u koju će umotati i pokopati svoga oca. Božiji poslanik je udovoljio njegovom traženju, a zatim se odazvao i njegovom pozivu da Abdullahu b. Ubejju klanja dženazu. Međutim, kada je krenuo Omer ga je upozorio da je Abdullah b. Ubejj **munafik** i da je Allah zabranio da se **munaficima** klanja dženaza. Poslanik je tada rekao da mu je dato pravo izbora i da je on izabrao ovo.« Tim povodom je objavljen gornji ajet.

»Neće se ogriješiti nemoćni i bolesni, i oni koji ne mogu da nađu sredstva za borbu, samo ako su iskreni prema Allahu i Poslaniku Njegovu. Nema razloga da se išta prigovara onima, koji čine dobra djela., a Allah

prašta i samilostan je — ni onima, kojima si rekao, kad su ti došli da im daš životinje za jahanje: »Ne mogu naći za vas jahaće životinje!« — pa su se vratili očiju punih suza, tužni što ne mogu da ih kupe«. (ajet, 91. i 92.)

Prvi od ova dva ajeta objavljen je kada su neki ashabi zatražili od Poslanika da ih oslobodi ratnih pohoda, dok je drugi objavljen kada je Abdullah b. Ma'kil sa još nekoliko svojih drugova zamolio Poslanika da im omogući jahàće životinje za pohod u borbu. Međutim, pošto Poslanik nije bio u mogućnosti da im to obezbijedi, oni su se vratili kućama suznih očiju, tužni što ne mogu sami da ih kupe i tako sa ostalima krenu na jedan od Poslanikovih pohoda.

»A ima beduina koji vjeruju u Allaha i u Sudnji dan i koji smatraju da je ono što daju put da se Allahu približe i da Poslanikove blagoslove zasluže. To im je, zaista, dobro djelo, Allah će ih sigurno milošću svojom obasuti, jer Allah prašta i samilostan je. (ajet, 99.)

Ibni Džerir prenosi od Mudžahida da se ovaj ajet odnosi na Benu Mukarrin, ogranak plemena Muzejna. Na njih se odnose i dvadesetprvi i dvadesetdrugi ajeti ovog poglavlja.

»A ima i drugih koji su grijehe svoje priznali, i djela, koja su dobra, s drugima, koja su rđava, izmiješali. Možda[41] će Allah primiti njihovo pokajanje, jer Allah prašta i samilostan je.« (ajet, 102.)

Ovaj ajet se odnosi na one koji nisu učestvovali u bici na Tebuku. Kajući se zbog toga propusta oni su se zatvorili u džamiju i rekli da će ostati zatvoreni sve dok Poslanik ne bude s njima zadovoljan i dok ih on, osobno, kada se vrati s pohoda, ne pusti. Međutim, kada ih je Poslanik, pri povratku, vidio ovako zatvorene, rekao je: »Kunem se Allahom da ćete tako os-

---

41 Besim Korkut je riječi Uzvišenog Allaha: **»Asellahu en jetube alejhim«** preveo: **»Njima će Allah oprostiti«**, a prevod treba da glasi: **Možda će Allah primiti njihovo pokajanje.«**

tati sve dok mi ne bude naređeno da vas oslobodim.« Tim povodom je objavljen gornji ajet.

Među njima su bila i trojica koja su se obavezala Allahu, ali koja svoju obavezu nisu ispunila. Na njih se odnosi ajet u kome stoji: **»Ima i drugih koji su u neizvjesnosti da li će ih Allah kazniti ili će im oprostiti. — A Allah sve zna i mudar je.«**

Poslije objave ovog ajeta neki su rekli možda će im Allah oprostiti, a možda će ih i kazniti. Tada je objavljen treći ajet ovog poglavlja u kome stoji: **»A i onoj trojici koja su bila izostala, i to tek onda kad im je zemlja, koliko god da je bila prostrana, postala tijesna, i kad im se bilo stisnulo u dušama njihovim i kad su uvidjeli da nema utočišta od Allaha nego samo u Njega. On je poslije i njima oprostio da bi se i u buduće kajali, jer Allah, uistinu, prima pokajanje i milostiv je.«**

Prenosi se od Ibni Abbasa da su oni, koje je Poslanik pustio, došli kod njega i predali mu svoj imetak, a on je odbio da to primi rekavši: »Nije mi naređeno da uzmem bilo šta od vaših imetaka.« Tada je objavljen ajet u kome stoji: **»Uzmi od dobara njihovih zekat,**[42] **da ih očistiš i blagoslovljenim ih učiniš, i pomoli se za njih, molitva tvoja će ih zaista smiriti. — A Allah sve čuje i sve zna.«**

»A oni koji su još prije džamiju sagradili da bi štetu nanijeli i nevjerovanje osnažili i razdor među vjernike unijeli, pripremajući je za onoga koji se protiv Allaha i Poslanika Njegova još prije borio; — si-

---

[42] I ovdje je, kao i u prethodnim ajetima, terminom **»sadaka«** označen zekat, obavezno materijalno davanje. Ovaj ajet je, prema njegovom vanjskom značenju, bio uzrokom da su neka arapska plemena, poslije smrti Božijeg poslanika, otkazala davanje zeketa, jer su smatrala da ih, poslije njega, nema ko da očisti i blagoslovi. Međutim, Ebu Bekr je imao drugačije mišljenje. On je odbio da pravi razliku između namaza i zekata, pa je protiv onih koji su klanjali namaz, a otkazali zekat poveo rat koji je uspješno završen.

gurno će se zaklinjati: »Mi smo samo najbolje željeli«, — A Allah je svjedok da su oni pravi lažljivci.« (ajet, 107.)

Ibni Ebi Hatem i Ibni Mardavejh prenose od Ibni Abbasa da je rekao: »Kada je Poslanik nedaleko od Medine u mjestu zvanom Kuba' sagradio džamiju, jedna grupa ensarija na čelu sa Bahzedžom podigla je pokraj Poslanikove džamije drugu džamiju. Tada se Poslanik obrati Bahzedžu i reče mu: »Teško tebi, ti nisi htio ono što ja vidim«, a on odgovori: »Božji poslaniče, ja sam samo najbolje želio.« Tim povodom je objavljen gornji ajet.

Licemjeri su, prema Ibni Abbasu, u predgrađu Medine sagradili džamiju u namjeri da izazovu razdor među vjernicima i zamolili Poslanika, prije njegovog pohoda na Tebuk, da dođe i da u njoj s njima zajedno obavi namaz. Poslanik je obećao da će doći nakon što se povrati sa Tebuka. Međutim, kada se vratio nije otišao, jer je u međuvremenu objavljen ajet: **»Ti u njoj nemoj nikad namaz obaviti! Džamija čiji su temelji, već od prvog dana, postavljeni na bogobojaznosti zaista više zaslužuje da u njoj obavljaš namaz. U njoj su ljudi koji vole da se često peru, a Allah voli one koji se mnogo čiste.«**

Poslije objave ovog ajeta Poslanik je poslao četvoricu vjernika da sruše džamiju koju su licemjeri podigli, i oni su je srušili. Ona je poznata kao *»mesdžid ed-Dirar«*, a sagrađena kao uporište Ebu Amiru, velikom neprijatelju Poslanika, koji je poslije poraza idolopoklonika na Hunejnu pobjegao u Bizantiju i otuda poručio licemjerima Medine da budu spremni, jer će on s bizantiskom vojskom doći u Medinu i iz nje istjerati Muhammeda i muslimane. Međutim, on je umro u Siriji, a licemjeri su ne znajući za njegovu smrt sagradili džamiju koja se spominje u ovom ajetu. Svaka džamija sagrađena radi licemjerja, prestiža i razdora među vjernicima nije ništa drugo nego *»mesdžid ed-Dirar«* i u njoj nije, po šerijatskim propisima, džaiz klanjati.

Da'rekutni prenosi od Talhe b. Nafia da je rekao: »Pričao mi je Ebu Ejjub, Džabir ibni Abdullah i Enes ibni Malik da je Poslanik, kada je objavljeno: **»U njoj su ljudi koji vole da se često peru, a Allah voli one koji se mnogo čiste«**, rekao: »O, ensarije, Allah vas hvali zbog čistoće. U čemu se sastoji vaše čišćenje?« Jedan od prisutnih je rekao: »Kada smo džunupi mi se okupamo i kada hoćemo da namaz obavimo mi uzmemo abdest.« Tada je Poslanik upitao: »A ima li još nešto osim toga?« Kada su rekli da vole da se vodom operu nakon obavljene prirodne nužde, Poslanik je rekao da je to upravo ono o čemu je riječ i dodao da tako i dalje nastave.«

»Allah je od vjernika kupio živote njihove i imetke njihove u zamjenu za džennet koji će im dati — oni će se na Allahovom putu boriti, pa ubijati i ginuti. On im je to zbilja obećao u Tevratu i Indžilu i Kur'anu, — A ko od Allaha dosljednije ispunjava obećanje svoje? Zato se radujte pogodbi svojoj koju ste s Njim ugovorili, i to je veliki uspjeh.« (ajet, 111.)

Ajet je objavljen poslije sastanka na Akabi kada je potpisana prisega vjernosti između Poslanika i muslimana Medine. U tekstu prisege koju su položili muslimani Medine, između ostalog, stoji: »Slušaćemo i pokoravati se u dobru i zlu, u zadovoljstvu i nezadovoljstvu. A ti ćeš nas voljeti više nego druge. Nećemo poreći pravo zapovijedanja onom ko tu dužnost preuzme. Nećemo se bojati ničijeg prijekora ni prezira ako radimo za stvar Božiju. Prisežemo se da nećemo priznati drugog Boga, da nećemo krasti, blud činiti, ubijati našu djecu, i da nećemo širiti klevete među nama, a tebe ćemo podržavati u svakom dobrom činu.«

Na ove riječi Poslanik je rekao: »Ako se budete držali ove prisege, vaša nagrada biće džennet, ako je prekršite na bilo koji način, Bog će vas ili kazniti ili vam oprostiti.«

»Vjerovjesniku i vjernicima nije dopušteno da mole oprosta za mnogobošce, makar im bili i rod naj-

bliži, kad im je jasno da će oni stanovnici džehennema biti.« (ajet, 113.)

Tirmizi i Hakem prenose od Alije r.a. da je rekao: »Čuo sam jednog čovjeka kako se moli i traži oprosta za svoje roditelje koji su umrli kao idolopoklonici. Kada sam ga upozorio, on mi je naveo primjer Ibrahima a.s. koji je molio Allaha i tražio oprosta za Azera, svoga oca, koji je također umro kao idolopoklonik. Poslije kad sam o tome upitao Poslanika Allah je tada, kao odgovor na moje pitanje, Poslaniku objavio gornji ajet.

Neki navode da je ovaj ajet objavljen kada je Poslanik tražio oprosta za svoga strica Ebu Taliba, a neki kada je, sjedeći pored mezara svoje majke, molio Allaha da joj oprosti.

Buharija i Muslim prenose od Seida b. Musejjeba, a ovaj od svoga oca da je rekao:

— Kada su Ebu Talibu nastupili znaci smrti, došao mu je Poslanik i kod njega našao Ebu Džehla i Abdullaha b. Ebi Umejja. Božiji poslanik je rekao Ebu Talibu: »Striče, reci: »**La ilahe illellah**«, i ja ću ti kod Allaha svjedočiti.«

Ebu Džehl i Abdullah b. Ebi Umejje su rekli:

— Ebu Talibe, zar ćeš napustiti vjeru Abdul Muttalibovu?

Božiji poslanik je neprestano tražio od njega da izgovori kelime-i-šehadet, a oni opet ponavljali svoje dok na kraju Ebu Talib nije rekao da ostaje vjeran vjeri Abdul Muttaliba, odbijajući tako da izgovori kelime-i-šehadet.

Božiji poslanik je nakon toga rekao: »Tako mi Allaha, ja ću sigurno tražiti oprosta za tebe sve dok mi to ne bude zabranjeno.« Tada je objavljen gornji ajet i ajet u kome stoji: »**Ti, doista, ne možeš uputiti na pravi put onoga koga ti želiš da uputiš, — Allah ukazuje na pravi put onome kome On hoće, i On dobro zna one koji će pravim putem poći.**«

Taberani i Ibni Mardavejh prenose od Ibni Abbasa da je rekao: »Kada se Poslanik vraćao sa Tebuka,

ashabi su odsjeli na Asfanu, a on otišao do mezara svoje majke Amine i na njemu plakao. Po povratku upitao je ashabe zašto oni plaču?, a oni mu rekoše da ih je on rasplakao. Tada je Poslanik rekao: »Ja sam otišao do mezara svoje majke i molio Allaha da mi dozvoli, da se za nju zauzmem na Sudnjem danu, pa mi nije dozvolio. To me je rastužilo i ja sam počeo plakati.« Tada je objavljen gornji, 113. ajet ovog poglavlja.

»Allah je oprostio Vjerovjesniku, i muhadžirima, i ensarijama, koji su ga u teškom času slijedili, u vrijeme kada se srca nekih od njih zamalo nisu pokolebala. On je poslije i njima oprostio, jer je On prema njima blag i milostiv.« (ajet, 117.)

Ka'b ibni Malik je jedan od onih koji je na Akabi 620. godine položio prisegu vjernosti Poslaniku. On je učestvovao u svim bitkama koje je Poslanik vodio izuzev bitke na Bedru i posljednjeg vojnog pohoda na Tebuk, kada se povukao iz čete dobrovoljaca. Njega je, i još neke koji su se povukli, Poslanik kaznio zabranom da se s njima razgovara. Ta zabrana je potrajala prilično dugo; sve do objave ovog ajeta kada im je oprošteno, a zabrana ukinuta.

»Nije trebalo da stanovnici Medine ni beduini u njenoj blizini iza Allahova Poslanika izostanu i da svoj život njegovu životu pretpostave jer njih neće zadesiti ni žeđ ni umor ni glad na Allahovu putu, niti će stupiti na neko mjesto koje će nevjernike naljutiti, niti će ikakvu nevolju od neprijatelja pretrpjeti a da im to sve neće kao dobro djelo upisano biti, — Allah zaista neće dopustiti da propadne nagrada onima koji čine dobro.« (ajet, 120.)

Od Mudžahida se prenosi da su se ashabi, koje je Poslanik poslao da u pustinji podučavaju beduine islamu, kada je objavljen ajet: **»Nije trebalo da stanovnici Medine ni beduini u njenoj blizini iza Allahova Poslanika izostanu i da svoj život njegovu životu pretpostave . . .«**, odmah vratili u Medinu. Tada

je objavljen drugi ajet u kome stoji: »**Svi vjernici ne treba da idu u boj . . .**«

Od Katade se prenosi da se prvi ajet odnosi na Poslanika i kada on krene u boj ostalim vjernicima nije dozvoljeno da iza njega izostaju. Međutim, kada se neko drugi nalazi na čelu pohoda, ostali vjernici, ako nisu potrebni, mogu izostati kako bi ono što u međuvremenu bude objavljeno Poslaniku mogli prenijeti onima koji su odsutni.

POGLAVLJE JUNUS

»Zašto je čudno ljudima što Mi objavljujemo jednom između njih: 'Opominji ljude! A vjernike obraduj divnom nagradom kod Gospodara njihova!' Nevjernici govore: 'Ovaj je zaista pravi čarobnjak!'« (ajet, 2.)

Od Ibni Abbasa se prenosi da je rekao: »Kada je Allah odabrao Muhammeda za svoga poslanika idolopoklonici Mekke su rekli: 'Allah je veći od toga da mu poslanik bude čovjek. Zar On nije mogao da za poslanika nađe nekog drugog osim siročeta Ebu Taliba?'« Tada je objavljen ajet: »**A Mi smo i prije tebe samo ljude slali, mještane kojima smo objave objavljivali . . .**«

Kada je Allah ponovio svoje dokaze oni su opet rekli: »**I još kažu: 'Trebalo je da ovaj Kur'an bude objavljen nekom uglednom čovjeku iz jednog od ova dva grada!'**« Tada je kao odgovor na ovaj prigovor objavljeno: »**Zar oni da raspolažu milošću Gospodara tvoga? Mi im dajemo sve što im je potrebno za život na ovome svijetu i Mi jedne nad drugima uzdižemo po nekoliko stepeni da bi jedni druge služili. — A milost Gospodara tvoga bolja je od onoga što oni gomilaju.**«

»A kad im se kazuju ajeti Naši, koji su jasni, onda govore oni koji ne vjeruju da će pred Nas stati: 'Do-

nesi ti kakav drugi Kur'an ili ga izmijeni!' — Reci: 'Nezamislivo je da ga ja sam od sebe mijenjam, ja slijedim samo ono što mi se objavljuje, ja se bojim, — ako budem neposlušan svome Gospodaru, — patnje na Velikom danu.'« (ajet, 15.)

Ajet se, prema Mudžahidu, odnosi na idolopoklonike Mekke, a prema Mukatilu, na jednu grupu idolopoklonika koja je zatražila od Poslanika da izmijeni Kur'an koji se njemu objavljuje. Tim povodom je objavljen gornji ajet.

POGLAVLJE HUD

»Eto, oni grudi svoje okreću sa željom da se od Njega[43] sakriju. A i kad se u ruho svoje umotavaju, On zna ono što skrivaju i ono što pokazuju, — On, uistinu, zna misli svačije.« (ajet, 5.)

Ajet je objavljen zbog Ahnesa ibni Šerika koji je često dolazio Poslaniku i koji je vrlo »biranim« riječima govorio o islamu. Međutim, u svome srcu on je krio nešto sasvim drugo.

Ibni Džerir i drugi prenose od Abdullaha b. Šeddada je rekao: »Neki licemjeri su, kad bi prošli pored Poslanika, okretali svoje grudi, pokrivali glavu i lice sa željom da se od njega sakriju bojeći se da ih ne bi u islam pozvao.« Tim povodom je objavljen gornji ajet.

»I obavljaj namaz početkom i krajem dana, i u prvim časovima noći! Dobra djela zaista poništavaju

---

[43] Lična zamjenica koja se nalazi zajedno sa prijedlogom **»min«** u prvom dijelu ovog ajeta: **Ela innehum jesnune sudurehum lijestahfu minhu«** po nekim komentatorima Kur'ana odnosi se na Allaha, a po drugima na Njegova Poslanika. Mišljenje prvih je bolje jer u drugom dijelu ajeta stoji da On zna ono što skrivaju i ono što pokazuju čak i kad se u ruho svoje umotavaju; On zna misli svačije.

rđava. To je pouka za one koji pouku žele.« (ajet, 114.)

Buharija i Muslim prenosi od Ibni Mes'uda da je jedan čovjek poljubio neku ženu, a zatim došao Poslaniku i o tome ga obavijestio. To je bio povod objavi gore navedenog ajeta. Poslije njegove objave vinovnik je upitao Poslanika: »Je li to važi samo za mene?«, a Poslanik je rekao: »Za sve moje sljedbenike, skupa.«

Tirmizi prenosi od Ebu el-Jesera b. Amra da je rekao: »Došla mi je jedna žena, čiji je muž bio odsutan zbog vojnog pohoda, da kupi datula, a ja sam je uveo u kuću, prodao joj nešto boljih datula i tom prilikom je poljubio. Potom sam otišao Ebu Bekru, ispričao mu svoj prekršaj, a on mi je rekao: »Pokrij svoju sramotu, moli Boga za oprost i o tome nikome nemoj pričati.« Međutim, ja se nisam strpio pa sam otišao Omeru koji mi je, nakon što sam ga upoznao o događaju, rekao isto što i Ebu Bekr. Griža savjesti dotjerala me je i do Poslanika koji mi reče: »Sa ovim postupkom ti si iznevjerio obitelj borca na Božijem putu.« Potom je Poslanik sageo glavu i dugo šutio sve dok mu nije objavljen gornji ajet.

POGLAVLJE JUSUF

»Objavljujući ti ovaj Kur'an, Mi tebi o najljepšim događajima kazujemo iako prije njega nisi doista ništa znao.« (ajet, 3.)

Priča se da su Jevreji upitali Muhammeda a.s. o storiji Jusufa, pa je tim povodom objavljeno ovo poglavlje.

Ibni Džerir prenosi od Ibni Abbasa da su ashabi rekli Poslaniku: »Božiji poslaniče, govori nam, pa je objavljeno: **'Allah objavljuje najljepši govor . . .'**, kazuj nam, pa je objavljeno: **'Mi tebi o najljepšim događajima kazujemo . . .'**«

POGLAVLJE ER-RA'D

»I grmljavina veliča i hvali Njega, a i meleki, iz strahopoštovanja prema Njemu. On šalje gromove i udara njima koga hoće, — i opet oni raspravljaju o Allahu, a On sve može.« (ajet, 13.)

Drugi dio ovog ajeta objavljen je kada je jedan Jevrej upitao Poslanika: »Reci mi, od čega je napravljen tvoj Bog: od zlata ili srebra?«

Drugi kažu da je objavljen kada je Poslanik poslao jednog od svojih drugova da pozove u islam nekog uglednog idolopoklonika pa mu je ovaj rekao: »Reci mi, ko je Muhammedov Bog i od čega je napravljen?« Čudeći se ovome ashab se vratio Poslaniku i obavijestio ga o svemu što je čuo. Poslije drugog i trećeg pokušaja i uvijek istog pitanja Allah je poslao grom kojim je uništio idolopoklonika.

Neki smatraju da je ovaj ajet objavljen zbog Erdeba, brata poznatog arapskog pjesnika Lebida i Amra b. Tufejla. Prvi je zagovarao Poslanika, a drugi pokušao da ga ubije.

»I tako smo te poslali narodu prije kojeg su bili i nestali drugi narodi, da im kazuješ ono što ti objavljujemo, jer oni u Milostivog ne vjeruju. Reci: 'On je Gospodar moj, nema boga osim Njega, u Njega se uzdam i Njemu se obraćam!'« (ajet, 30.)

Ajet je objavlje, prema Mukatilu i Ibni Džurejdžu, za vrijeme potpisivanja mirovnog ugovora na Hudejbiji, kada su idolopoklonici zahtijevali da se formula: »Muhammed, Božiji poslanik« zamijeni formulom: »Muhammed, sin Abdulaha« i kada su tražili da tekst ugovora počne riječima: »U ime Tvoje, Bože« umjesto: »U ime Boga, Milostivog, Samilosnog.«

Prema drugoj verziji, ajet je objavljen kada je Poslanik predstavnicima plemena Kurejš rekao: »Poklonite se Milostivom«, a oni ga upitali: »A ko je taj Milostivi?« Tada je Poslaniku objavljeno da im kaže: **»On je Gospodar moj, nema boga osim Njega, u Njega se uzdam i Njemu se obraćam.«**

»I kad bi se Kur'anom brda pokrenula ili zemlja iskomadala ili mrtvi dozvali...[44] **Ali, Allahu pripada sve! A zar ne znaju vjernici da bi Allah, kad bi samo htio, sve ljude na pravi put uputio. A nevjernike će nesreća neprestano pogađati ili će se u blizini mjesta njihova događati, zbog onoga što rade, — sve dok se Allahova prijetnja ne ispuni. Allah će, sigurno, održati obećanje.«** (ajet, 31.)

Ajet je objavljen, prema Ibni Abbasu, kada su idolopoklonici rekli Poslaniku: »Ako hoćeš da te slijedimo, onda Kur'anom koji ti se objavljuje rasturi brda oko Mekke i učini da ovom dolinom poteku rijeke kako bi je mogli obrađivati i sijati, a zatim proživi naše mrtve da s njima popričamo.« Tim povodom je objavljen gornji ajet.

»I prije tebe smo poslanike slali i žene i porod im davali. I nijedan poslanik nije donio nijedno čudo sobom, već Allahovom voljom. Svako doba imalo je Knjigu.« (ajet, 38.)

Prenosi se da su Jevreji za Muhammeda rekli da je čovjek koji ima ambicija samo prema ženama. Da je Božiji poslanik, kao što tvrdi, onda ne bi Objavi, koja mu se dostavlja, pretpostavio žene. Tada je objavljen gornji ajet u kome ih Allah podsjeća na Davuda i Sulejmana pa kaže: **»I prije tebe smo poslanike slali i žene i porod im davali.«**

POGLAVLJE IBRAHIM

»Zar ne vidiš one koji su umjesto zahvalnosti Allahu na blagodatima — nevjerovanjem uzvratili i narod svoj u Kuću propasti doveli.« (ajet, 28.)

Ajet se odnosi na mekkanske idolopoklonike koji su se na Bedru borili protiv Poslanika i muslimana.

---

44) Pogodbena rečenica u kojoj je **»dževab«** **(posljedica)** ispušten i on se podrazumijeva: I kad bi se Kur'anom brda pokrenula ili zemlja iskomadala ili mrtvi dozvali, oni opet ne bi vjerovali.

Ebu Tufejl kaže: »Čuo sam Aliju gdje kaže: 'To su idolopoklonici koji su pogubljeni u bici na Bedru.'«

POGLAVLJE EL-HIDŽR

»Oni koji su se Allaha bojali i onoga što im je zabranjeno klonili, oni će u džennetskim baščama pored izvora biti.« (ajet, 45.)

Prenosi se da se Selman el-Farisi, kada je čuo ajet: **»Za sve njih mjesto sastanka džehennem će biti«**, jako uplašio i tri dana izvan sebe bio, a kada je, nakon toga, upitan o razlozima uplašenosti, on je citirao ajet: **»Za sve njih mjesto sastanka džehennem će biti.«** Tada je Poslaniku objavljeno: **»Oni koji su se Allaha bojali..., oni će u džennetskim baščama pored izvora biti.«**

»I Mi ćemo zlobu iz grudi njihovih istisnuti, oni će kao braća na divanima jedni prema drugima sjediti.« (ajet, 47.)

Ajet se odnosi na prvu dvojicu halifa iz grupe hulefai-rašidina. Rečeno je: A koju zlobu? Zlobu, doislamsku koja je u islamskom periodu istisnuta iz njihovih grudi.

»Kaži robovima Mojim da sam Ja, zaista, onaj koji prašta i da sam milostiv, ali da je kazna Moja, doista, bolna kazna!« (ajet, 49. i 50.)

Taberani prenosi od Abdullaha ibni Zubejra da je rekao: »Kada je Poslanik prošao pored jedne grupe ashaba koji su se smijali, rekao je: 'Zar se smijete a pred vama je džennet i džehennem.'« To je ashabima teško palo, pa su zbog toga objavljena gornja dva ajeta.

»Mi smo ti objavili sedam ajeta,[45] koji se ponavljaju, i Kur'an veličanstveni ti objavljujemo. — Ne

---

45 Sedam ajeta koji se ponavljaju su sedam ajeta prvog poglavlja Kur'ana (Fatihe) koje musliman uči u svakom namazu.

pružaj poglede svoje na ono što Mi dajemo na uživanje nekim od njih i ne budi tužan zbog njih, a prema vjernicima budi blag.« (ajet, 87. i 88.)

Priča se da je plemenu Benu Kurejza i Benu Nazir iz Busre i Ezriata (Palestina) u jednom danu stiglo sedam karavana natovarenih pšenicom i drugom potrošačkom robom, pa su muslimani, kad su to vidjeli, rekli: »Kamo sreće da je ovo naše.« Tim povodom su objavljeni gornji ajeti.

»Mi ćemo te osloboditi onih koji ti se rugaju.« (ajet, 95.)

Taberani prenosi od Enesa ibni Malika da se jedna grupa idolopoklonika u kojoj su bili Velid ibni Mugira, As ibni Vail i Haris b. Tulatila, rugala Poslaniku kada bi on pored njih prolazio. Allah je ove uništio na Bedru. Na njih se odnosi i sljedeći kur'anski ajet u kome Allah njihovo uništenje prispodobljava sa uništenjem onih na koje se krov srušio pa kaže: **»I oni prije njih su spletke pleli, pa je Allah iz temelja zgrade njihove porušio, i krov se na njih srušio — stigla ih je kazna odakle nisu očekivali.«**

POGLAVLJE EN-NAHL

»Ono što je Allah odredio[46] — dogodiće se; zato to ne požurujte! Hvaljen neka je On i neka je vrlo visoko iznad onih koje Njemu pripisuju!« (ajet, 1.)

Ibni Mardavejh prenosi od Ibni Abbasa da je rekao: »Kada je objavljeno: '**Bliži se Čas**...« idolopoklonici Mekke su obustavili rad i sačekali da vide što će se dogoditi. Tada je objavljen drugi ajet: **»Ljudima se bliži Čas polaganja računa njihova...«** i treći u

[46] Pod Božijom odredbom misli se na kaznu koja će stići idolopoklonike i kaže se doslovno da je došla, a izražena je glagolom **»eta«**. U arapskom jeziku vrlo često se glagolom u prošlom vremenu izražava radnja ili zbivanje koje će se dogoditi u budućnosti kao što je slučaj sa ovim i mnogim drugim ajetima.

kome stoji: **»Ono što je Allah odredio — dogodiće se.«** Nakon objave ovog ajeta ashabi su skočili uplašeni i bili uznemireni sve dok nije objavljen drugi dio u kome stoji: **»Zato to ne požurujte!«**

Neki komentatori Kur'ana kažu da je ovaj ajet objavljen kao odgovor Nadru b. el-Harisu koji je, požurujući kaznu, rekao: **»Bože, ako je ovo zbilja istina od Tebe, Ti spusti na nas kamenje s neba ili nam pošalji patnju nesnosnu!«**

»Oni se zaklinju Allahom, najtežom zakletvom: 'Allah neće oživiti onoga koji umre!' A hoće, to je Njegovo obećanje koje će se doista ispuniti, — samo što većina ljudi ne zna.« (ajet, 38.)

Ajet je objavljen kada su se neki idolopoklonici zakleli Allahom da On neće oživiti onoga koji umre.

»One koji se isele Allaha radi, nakon što su bili proganjani, Mi ćemo još na ovom svijetu na lijepo mjesto smjestiti; a nagrada na onom svijetu biće još veća — kad bi oni samo znali!« (ajet, 41.)

Muslimani su bili proganjani prije hidžre. Idolopoklonici su nad njima činili razna nasilja. Ovaj kur'anski ajet ne govori o tim nasiljima, pa je on zbog toga izražajniji u značenju i sveobuhvatniji u dokazu, a odnosi se na Suhejba, Bilala, Habbaba i Ammara koji su bili izloženi torturi i nasilju prije njihove seobe u Medinu.

»Mi smo i prije tebe samo ljude kao poslanike slali i objavljivali im — pitajte sljedbenike Knjige ako ne znate.« (ajet, 43.)

Ajet je objavljen zbog idolopoklonika Mekke koji su, negirajući Mehammedovo poslanstvo, rekli: »Bog je veći i uzvišeniji od toga da mu poslanik bude čovjek. Zašto nam nije poslao meleka kao poslanika?« Tada je objavljen gornji ajet kao odgovor na njihovo pitanje.

»Allah navodi kao primjer roba u tuđem vlasništvu koji ništa nema i onoga koga smo Mi bogato obdarili i koji udjeljuje iz toga, i tajno i javno, — zar

su oni jednaki? Neka je hvaljen Allah! ali većina njih ne zna. Allah vam navodi kao primjer dvojicu ljudi od kojih je jedan gluhonijem, koji ništa nema i koji je na teretu gospodaru svome, — kud god ga pošalje, nikakva dobra ne donese. Da li je on ravan onome koji traži da se pravedno postupa, a i sam je na pravom putu?« (ajet, 75. i 76.)

Ibni Džerir prenosi od Ibni Abbasa da se prvi ajet odnosi na jednog čovjeka iz plemena Kurejš i roba u njegovom vlasništvu; a drugi na Osmana ibni Affana i njegovog štićenika koga je Osman izdašno pomogao, a on uporno odbijao da primi islam.

Mnogi navode da se pod gluhonijemim ovdje misli na Ebu Džehla, Amra b. Hišama b. el-Mugiru, dok je drugi od ove dvojice, koji traži da se pravedno postupa, Ammar ibni Jasir. On je, primivši islam, bio izložen torturi Ebu Džehla. Njegovoj majci Sumejji Ebu Džehl je jednom prilikom rekao: »Ti vjeruješ u Muhammeda samo zato što ga voliš zbog njegove tjelesne ljepote.« Poslije neviđenih mučenja Sumejja je umrla i ona je prvi šehid u islamu.

»Oni priznaju da je blagodet od Allaha, pa je poslije poriču, — većina njih su nevjernici.« (ajet, 83.)

Ibni Ebi Hatem prenosi od Mudžahida da je Poslanik, kada mu je došao jedan beduin i upitao ga o Božijim blagodatima, proučio kur'anski ajet: **»Allah vam daje da u kućama svojim stanujete.«** Beduin je nakon toga potvrdio da je to Božija blagodat, a Poslanik je nastavio: **»I daje vam od koža stoke šatore koje lako nosite kad na put idete i kada konačite.«** Beduin je potvrdio da je i ovo Božija blagodat i potvrdno je govorio sve dok Poslanik nije stigao do kur'anskog ajeta u kome stoji: **»I tako vam upotpunjava blagodat svoju da biste bili poslušni.«** Tada je beduin okrenuo leđa i to je bio povod objavi ovog ajeta.

»Allah zahtijeva da se svačije pravo poštuje, i da se ono što se radi — čestito uradi, i da se bližnjima udjeljuje, a razvrat i sve što je odvratno i nasilje za-

branjuje; da pouku primite, On vas savjetuje.«[47] (ajet, 90.)

Ajet je objavljen kada je Osman b. Maz'un primio islam. Prenosi se da je Ebu Talib, kada su mu rekli: »Tvoj bratić tvrdi da mu je objavljeno: **'Allah zahtijeva da se svačije pravo poštuje, i da se ono što se radi — čestito uradi...'**«, rekao: »Slijedite ga. Tako mi Boga on traži samo ono što je moralno i plemenito.«

»I ispunjavajte obaveze na koje ste se Allahovim imenom obavezali i ne kršite zakletve kad ste ih tvrdo dali, a Allaha kao jamca sebi uzeli, jer Allah zna ono što radite.« (ajet, 91.)

Ajet je objavljen zbog obaveza prema ugovorima koji su u predislamskom dobu potpisani i njime se traži da se te obaveze poštuju, kao što je **Hilful fudul**, vijeće `ome je bila dužnost da čuva javnu sigurnost i štiti slabe i nejake.

»I ne budite kao ona koja bi svoju pređu rasprela kad bi je već bila čvrsto oprela, i ne služite se zakletvama svojim da biste jedni druge prevarili samo zato što je jedno pleme mnogobrojnije od drugog. Allah vas time samo iskušava, a na Sudnjem danu će vam doista objasniti ono oko čega ste se razilazili.« (ajet, 92.)

Ovaj ajet upoređuje onoga koji nešto rekne pa to onda porekne sa ženom koja pređu čvrsto prede, a zatim je raspreda. Prenosi se da je jedna luda žena u Mekki sa svojim robinjama do podne prela pređu, a onda bi im poslije podne, bez ikakva razloga, naredila da je raspredu. Ona je ovdje poslužila kao usporedba za one koji krše ugovore i zadanu riječ, zbog čega je i objavljen prvi dio ovog ajeta.

Drugi dio u kome stoji: **»I ne služite se zakletvama svojim da biste jedni druge prevarili samo zato**

---

[47] Ovim ajetom se po nalogu Poslanika završava hutba kod svake džume namaza. Zbog toga što ga je Poslanik odabrao ajet je postao sastavni dio hutbe.

što je jedno pleme mnogobrojnije od drugog« objavljen je zbog toga što su se neka malobrojna arapska plemena u doislamskom dobu stavljala pod zaštitu jačih plemena sve dok ne bi naišli na još jače pleme. Tada bi pogazili ugovor s prvim i stavljali se pod zaštitu drugog plemena.

»Kada Mi jedan ajet dokinemo drugim, — a Allah najbolje zna što objavljuje, — oni govore: 'Ti samo izmišljaš!' A nije tako, nego većina njih ne zna.« (ajet, 101.)

Ajet je objavljen kada su idolopoklonici rekli Muhammedu da se ruga svojim drugovima. Danas im naređuje jedno, a sutra to isto dokida i naređuje drugo. To nije Objava. To su samo njegove izmišljotine. Tada je objavljen gornji ajet i ajet u kome stoji: **»Reci: 'Od Gospodara tvoga objavljuje ga melek Džibril kao istinu, da još više učvrsti vjernike u vjerovanju, i da bude putokaz i radosna vijest svim muslimanima.'«**

»Mi dobro znamo da oni govore: 'Poučava ga jedan čovjek!' Jezik onoga zbog koga oni krivo govore je jezik tuđina, a ovaj Kur'an je na jasnom arapskom jeziku.« (ajet, 103.)

Ibni Džerir prenosi od Ibni Abbasa da je ovaj ajet objavljen kada su idolopoklonici rekli da Muhammeda poučava jedan Grk, kovač, koji je u Mekki kovao sablje.

»Onoga ko zaniječe Allaha, nakon što je u Njega vjerovao,[48] — osim ako bude na to primoran a srce mu ostane čvrsto u vjeri, — . . . One kojima se nevjerovanje bude mililo stići će srdžba Allahova i njih čeka patnja velika.« (ajet, 106.)

Prvi dio ovog ajeta objavljen je, prema Kelbiju, kada su Ibni Ebi Serh, Mikjes b. Subaba, Abdullah b.

---

48 U prvoj pogodbenoj rečenici spomenut je uvjet, a posljedica izostavljena. Međutim, posljedica iz druge pogodbene rečenice ukazuje na ovu koja je izostavljena, kao da je rečeno: Onoga ko zaniječe Allah, nakon što je u Njega vjerovao, čeka Allahova srdžba.

Hatal i drugi zanijekali Allaha nakon što su u Njega vjerovali.

Drugi dio u kome stoji: »**Osim ako bude na to primoran a srce mu ostane čvrsto u vjeri**« objavljen je kada su idolopoklonici mučeći Jasira, Sumejju, Habbaba, Bilala i Ammara ibni Jasira tražili od njih da vrijeđaju Poslanika, a hvale bogove predislamskih Arapa. Jasir i Sumejja su odbili i bili pogubljeni, a njihov sin Ammar je jednom tim traženjima, poslije dužeg i iscrpljujućeg mučenja, udovoljio nakon čega su ga oni pustili. Plačući otišao je Poslaniku i saopćio mu sve što se dogodilo, a on ga je tada upitao:

— A šta je sa tvojim srcem?

— Moje srce je čvrsto u vjeri — odgovori Ammar, a Poslanik potom reče:

— O Ammaru, ako se vrate, vrati se i ti.

»**Gospodar tvoj će onima koji se isele, nakon što su zlostavljani bili, pa se onda budu borili i sve strpljivo podnosili, — Gospodar tvoj će im, poslije toga, doista oprostiti i samilostan biti.**« (ajet, 110.)

I ovaj ajet se odnosi na Ammara ibni Jasira. Katada navodi da je objavljen zbog onih koji su se iselili nakon što su od strane idolopoklonika bili zlostavljani.

Neki smatraju da je objavljen zbog Ibni Ebi Serha, pisara Božijeg poslanika, koji se, kada je napustio islam, priključio idolopoklonicima. Poslanik je, kada je oslobođena Mekka, izdao naredbu da ga pogube. Međutim, on je to izbjegao na taj način što se sklonio kod Osmana r.a. Poslanik poslije toga nije ništa poduzimao.

»**Ako hoćete da na nepravdu uzvratite, onda učinite to samo u onolikoj mjeri koliko je vama učinjeno; a ako se strpite, to je, doista, bolje za strpljive.**« (ajet, 126.)

Hakem i Bejheki prenose od Ebu Hurejre da je Poslanik, kada je na Uhudu stao pored iznakaženog tijela svoga strica Hamze, rekao da će za Hamzu pogubiti sedamdeset idolopoklonika. Tim povodom je

objavljen gornji ajet. Poslije njegove objave Poslanik je odustao od svoje namjere.

Tirmizi i Hakem prenose od Ubeja b. Ka'ba da je rekao: »Na Uhudu je poginulo sedamdeset ashaba, šezdeset i četiri ensarije i šest muhadžira, među kojima je bio i Poslanikov stric Hamza. Kada su ensarije vidjeli njihova iznakažena tijela, rekli su: »Ako ih jednog dana pobijedimo mi ćemo za svakog našeg borca poginulog na Uhudu pogubiti njihovu dvojicu.« Kada je osvojena Mekka objavljen je gornji ajet. Iz ovoga se jasno vidi da je ovaj ajet, zbog svoje velike važnosti, objavljen dva puta. Prvi put u Medini za vrijeme bitke na Uhudu, a drugi put u Mekki za vrijeme njenog osvajanja.

POGLAVLJE EL-ISRA'

»Onaj ko ide pravim putem, od toga će samo on koristi imati, a onaj ko luta — na svoju štetu luta, i nijedan grešnik tuđe grijehe neće nositi. A Mi nijedan narod nismo kaznili dok poslanika nismo poslali!« (ajet, 15.)

Ajet je objavljen, prema Ibni Abbasu, kada je Velid ibni Mugira rekao idolopoklonicima: »Mene slijedite, a Muhammeda, kao Božijeg poslanika, poreknite i ja ću ponijeti vaše grijehe.«

»A ako moraš da od njih glavu okreneš, jer i sam od Gospodara svoga milost tražiš i njoj se nadaš, onda im bar koju lijepu riječ reci.« (ajet, 28.)

Seid b. Mensur prenosi od Ata'a el-Horasanija da je rekao: »Ovaj ajet je objavljen neposredno pred bitku na Tebuku kada je jedna grupa iz plemena Muzejna zatražila od Poslanika jahaće životinje, a on im rekao da za njih ne može naći životinje za jahanje, nakon čega su se oni vratili suznih očiju, tužni što ne mogu da ih kupe i tako s ostalim vjernicima krenu na ovaj pohod.« Allah u ajetu nalaže svome Poslani-

ku da im, ako mora od njih da okrene glavu, bar lijepu riječ kaže.

Ibni Džerir prenosi od Dahhaka da je ovaj ajet objavljen kada su neki siromašni muslimani zatražili od Poslanika materijalnu pomoć, a on od njih okrenuo glavu, jer ni sam nije imao to što su oni tražili.

»Ne drži ruku svoju stisnutu, a ni posve otvorenu — da ne bi prijekor zaslužio i bez ičega ostao.« (ajet, 29.)

Od Džabira ibni Abdullaha i Ibni Mes'uda se prenosi da je Poslanik, kada mu je došao jedan dječak koga je majka poslala da od Poslanika zatraži nešto, rekao da to ne posjeduje. Nakon toga dječak je, opet po nalogu svoje majke, zatražio od Poslanika da ga ogrne svojom košuljom. Tada je Poslanik skinuo svoju košulju i njome ogrnuo dječaka. Tim povodom je objavljen gornji ajet.

»Kada učiš Kur'an, Mi između tebe i onih koji ne vjeruju u onaj svijet stavljamo nevidljivi zastor.«[49] (ajet, 45.)

Ajet je objavljen zbog Ebu Džehla, Ebu Sufjana i drugih koji su vrijeđali Poslanika kada bi on učio Kur'an.

»Reci robovima Mojim da govore samo lijepe riječi — jer bi šejtan mogao posijati neprijateljstvo među njima, šejtan je, doista, čovjekov otvoreni neprijatelj.« (ajet, 53.)

---

[49] Ka'b ibni Malik je u povodu ovog ajeta rekao: »Poslanik je, da bi se zaštitio od idolopoklonika, kada bi ga napadali i vrijeđali, učio ova tri ajeta:
Prvi iz poglavlja el-Kehf: **»Mi na srca njihova pokrivače stavljamo da Kur'an ne shvate, i gluhim ih učinimo.«**
Drugi iz poglavlja en-Nahl: **»To su oni čija je srca i sluh i vid Allah zapečatio.«**
Treći iz poglavlja el-Džasije: **»Reci ti meni ko će uputiti onoga koji je strast svoju za boga svoga uzeo, onoga koga je Allah, znajući ga, u zabludi ostavio i sluh njegov i srce njegovo zapečatio, a pred oči njegove koprenu stavio?«**
Alija, četvrti halifa iz grupe Hulefai rašidina, ovim ajetima dodaje i deveti ajet iz poglavlja Jasin.

Prenosi se da je Omera r.a. vrijeđao jedan čovjek, pa je Allah ovim ajetom naredio Omeru da mu oprosti.

Ajet je objavljen, prema Kelbiju, kada su se ashabi požalili Poslaniku zbog idolopoklonika koji su ih vrijeđali.

»Reci: 'Molite se onima koje, mimo Njega, smatrate bogovima, — ali vas oni neće moći nevolje osloboditi niti je izmijeniti.'« (ajet, 56.)

Ajet je objavljen zbog idolopoklonika koji su se požalili Poslaniku zbog sušne godine.

»A da ne šaljemo čuda, zadržava nas samo to što drevni narodi nisu u njih vjerovali; Semudu smo kao vidljivo čudo kamilu dali, ali oni su je porekli. A čuda šaljemo samo da zastrašujemo.« (ajet, 59.)

Ajet je objavljen, prema Ibni Abbasu, kada su idolopoklonici zatražili od Poslanika da svoje poslanstvo dokaže čudom; da Safu — brežuljak u Mekki pretvori u zlato; da oživi njihove umrle itd.

»I rekli smo ti: 'Svi su ljudi u Allahovoj vlasti!' A san[50] koji smo ti dali da usniješ i drvo ukleto, u Kur'anu spomenuto, iskušenje su za ljude. Mi ih zastrašujemo, ali njima to samo povećava ionako veliko bezvjerstvo.« (ajet, 60.)

Prenosi se da su idolopoklonici, kada su čuli storiju o Israu i Miradžu, različito reagirali. Neki od njih su se rugali Poslaniku, tražeći od njega im opiše Jerusalem; drugi su ga pitali za svoje izgubljene karavane koje su trebale već stići iz Palestine. Treći su otišli Ebu Bekru i ispričali mu ovu »bruku«, a on im

---

50 Besim Korkut, u napomeni ovog ajeta, navodi da je Poslanik pred samu bitku na Bedru usnio da će mnogobošci biti pobijeđeni, to ispričao vjernicima i bodrio ih, a kada su za to čuli idolopoklonci počeli su da se rugaju.
Međutim, pod snom koji se ovdje spominje misli se na san o Israu i Miradžu, a ne na san koji je poslanik usnio neposredno pred bitku na Bedru. Ovo je mekkansko poglavlje, a san o kome Besim Kurkut priča je medinski.

je, kada ih je saslušao, rekao: »Tvrdim da je sve što Muhammed kaže istina.« Velid ibni Mugira je tada za Muhammeda rekao da je čarobnjak, pa je tim povodom objavljen prvi dio ovog ajeta.

Drugi dio u kome stoji: **»I drvo ukleto, u Kur'anu spomenuto«** objavljen je kada su se idolopoklonici počeli da rugaju ajetima u kojima se spominje drvo *»zekkum«*[51] koje će izrasti u džehennemu, jer nisu mogli da shvate da je Allah kadar da u džehennemskoj vatri stvori drvo čijim će se plodovima stanovnici džehennema hraniti.

»I zamalo da te oni odvrate od onoga što ti Mi objavljujemo, da bi protiv Nas nešto drugo iznio, i tada bi te oni smatrali prijateljem.« (ajet, 73.)

Ibni Ebi Hatem prenosi od Ikrime, a on od Ibni Abbasa, da su neki idolopoklonici među kojima je bio Umejje b. Halef i Ebu Džehl došli Poslaniku i rekli mu: »Muhammede, pođi s nama i pomiluj naše bogove, a mi ćemo poslije toga primiti islam.« Poslanik je žarko želio da njegov narod primi islam i zamalo da prihvati ovaj predlog. Tim povodom je objavljen ovaj i još dva ajeta koja ga slijede u redosljedu ovog poglavlja.

»A oni su te toliko u zemlji uznemiravali da bi te iz nje istjerali, tada ni oni u njoj ne bi dugo, poslije tebe, ostali.« (ajet, 76.)

Ajet je objavljen kada su idolopoklonici Mekke odlučili da iz nje protjeraju Muhammeda, a da su ga protjerali ne bi ni oni u njoj dugo ostali. Međutim, Allah je naredio svome Poslaniku da se iseli i on se shodno ovoj naredbi iselio iz Mekke u Medinu.

»I reci: 'Gospodaru moj, učini da u sve u što uđem Ti budeš zadovoljan sa mnom i učini da iz čega god

---

[51] Sama riječ **»zekkum«** spomenuta je u Kur'anu na tri mjesta: **»A da li je bolja ta gozba ili drvo zekkum?«** (es-Saffat, 62) ... **»Drvo zekkum biće hrana grešniku«** (ed-Duhan, 43 i 44); (Grešnici) **će sigurno s drveta zekkum jesti.«** (el-Vaki'a, 52)

iziđem Ti budeš zadovoljan sa mnom,[52] **i daruj mi od Sebe snagu koja će mi pomoći!'«** (ajet, 80.)

Ajet je objavljen, prema Ibni Abbasu, kada je Poslaniku naređeno da se seli iz Mekke u Medinu. Medina je mjesto u koje će Poslanik ući, a Mekka mjesto odakle će izići.

Dahhak kaže da ovaj ajet znači Poslanikov izlazak iz Mekke i njegov povratak u Mekku na dan njenog oslobođenja kada je ulazeći izgovarao riječi Uzvišenog Allaha: **»Došla je istina, a nestalo je laži; laž, zaista, nestaje!«**

»I pitaju te o duši. Reci: 'Duša je stvar Gospodara moga, a vama je dato samo malo znanja.« (ajet, 85.)

Ajet je objavljen, prema Ibni Abbasu i Ibni Mes'udu, kada su Jevreji, odnosno idolopoklonici upitali Poslanika o duši.

Tirmizi prenosi od Ibni Abbasa da su idolopoklonici tražili od Jevreja da im kažu kakvo pitanje da postave Muhammedu, a oni su rekli: »Pitajte ga o duši!« Kada su ga o tome upitali Allah je, kao odgovor na njihovo pitanje, objavio gornji ajet.

Jevreji su, prema Tevratu, znali da bitnost duše ljudi ne znaju, pa su htjeli da vide Muhammedovo mišljenje o tome. Njihovo pitanje nije bilo precizno, pa je i odgovor u ovom ajetu bio uopćen.

Buharija prenosi od Ibni Mes'uda da je rekao: »Dok sam šetao sa Božijim poslanikom Medinom, naiđe on, oslanjajući se na štap koji je nosio sa sobom, pokraj jedne grupe idolopoklonika. Jedni od njih govorili su drugima: 'Pitajte ga o duši!' Tada je između

---

52 Prvi dio ajeta u kome stoji:»**Rabbi edhilni mudhale sidkin ve ahridžni muhredže sidkin**« Besim Korkut je posmatrao u kontekstu ajeta koji prije njega stoji i preveo ga: »**Gospodaru moj, učini da umrem a da si Ti zadovoljan mnome i učini da iz mrtvih ustanem a da si Ti zadovoljan mnome**«, dok su drugi naši prevodioci ovaj ajet posmatrali u kontekstu ajeta koji poslije njega stoji i preveli ga u značenju Poslanikovog izlaska iz Meke u Medinu. Ajet dozvoljava i jedan i drugi prevod.

njih ustao jedan i rekao: 'Pričaj nam o duši.' Poslanik je šutio, a ja sam rekao: 'Stiže mu Objava.' Kada je objavljivanje prestalo, on je rekao: **'Duša je stvar Gospodara moga, a vama je dato samo malo znanja.'«**

»Reci: 'Kad bi se svi ljudi i džinovi udružili da sačine jedan ovakav Kur'an, oni, kao što je on, ne bi sačinili, pa makar jedni drugima pomagali.'« (ajet, 88.)

Ibni Džerir prenosi od Ibni Abbasa da je Sellam b. Miškem jednom prilikom došao Poslaniku i rekao mu: »Mi te nećemo slijediti jer si napustio našu Kiblu. A ovo sa čim si došao nije povezano, niti je homogeno. Donesi nešto što je nama poznato. U protivnom, mi ćemo sačiniti jedan ovakav Kur'an koji se tebi objavljuje.« Tim povodom je objavljen gornji ajet.

»I govore: 'Nećemo ti vjerovati sve dok ne učiniš da nam iz zemlje izbije vrelo; ili dok ne budeš imao vrt od palmi i loze, pa da kroz njeg svukuda rijeke provedeš; ili dok na nas nebo u parčadima ne oboriš, kao što tvrdiš; ili dok Allaha i meleke kao jamce ne dovedeš; ili dok ne budeš imao kuću od zlata ili dok se na nebo ne uspneš, a nećemo vjerovati ni da si se uspeo dok nam ne doneseš Knjigu da je čitamo.'«[53] **Reci: »Hvaljen neka je Gospodar moj! — zar ja nisam samo čovjek, poslanik?«** (ajet, 90, 91, 92. i 93.)

Ibni Džerir prenosi od Ibni Abbasa da su idolopoklonici jednom prilikom u haremu Ka'be rekli Po-

---

[53] Mnogi istoričari tvrde da su predislamski Arapi bili nepismeni; procenat pismenosti kod njih bio je vrlo mali; samo nekoliko osoba, kada se pojavio islam, znalo je da čita i piše. Neki idu tako daleko i tvrde da u Mekki, tada najrazvijenijem gradu, nije bilo više od deset do dvadeset osoba koje su znale čitati i pisati.
Međutim, ove tvrdnje ne treba uzimati kao naročito sigurne; jer kako objasniti činjenicu da je Poslanik imao oko četrdeset popisivača Objave; da je arapski jezik toga doba posjedovao znatan broj riječi koje su pouezane s umjetnošću pisanja; da sam Kur'an, kao i arapska predislamska književnost, govori o tim riječima. Sve ovo i mnogo toga drugog ukazuje da su predislamski Arapi poznavali pismo i da je pismenost među njima bila raširena.

slaniku: »Muhammede, poznamo te od uvijek kao razumna i dobra čovjeka. Nikada nikome nisi zlo učinio. Ne treba da ti kažemo koliku su pomutnju tvoje propovijedi u javnosti unijele. Ako si došao među nas da se obogatiš, mi ćemo ti sakupiti toliko da ćeš biti najbogatiji među nama; ako želiš čast i vlast, mi ćemo te izabrati za vođu i poglavicu; ako te progoni zao duh, mi ćemo ti naći najboljeg liječnika koji će te izliječiti; samo ne diraj našu vjeru i ne govori da su naši idoli nemoćni, a mi da smo zabludjeli.«

Na sve ovo Poslanik je odgovorio da je on čovjek i poslanik i da je poslat da opomene i radosnu vijest donese.

Čuvši ovo idolopoklonici su nastavili: »Ako ne prihvatiš našu ponudu, onda mislimo da ti je poznato da na svijetu nema nikoga siromašnijeg od nas, nikog ko teže živi od nas, nikoga čija je zemlja tako neplodna kao naša. Zato, zamoli svoga Gospodara da ovu zemlju učini plodnom, da rasturi ova brda oko Mekke, da u ovoj zemlji poteku rijeke kao što teku one u Siriji i Iraku. Ako to ne učiniš, onda neka ti pošalje meleka kao jamca tvojim riječima, a nama neka dā vrtove od palmi i loze, kuće od zlata da te pomognemo; a ako i to ne učini, onda neka na nas nebo u parčadima obori s obzirom da tvrdiš da On može što god hoće.« Kada je Poslanik napustio idolopoklonike, prišao mu je Abdullah b. Ebi Umejje i rekao:

»Neću vjerovati u tebe sve dok se na nebo ne uspneš i ne doneseš Knjigu koju ćemo svi moći čitati.« Tim povodom su objavljeni gornji ajeti.

»Reci: 'Zovite: 'Allah' ili zovite: ,Milostivi', a kako Ga god budete zvali, njegova su imena najljepša. Ne izgovaraj na sav glas Kur'an kad namaz obavljaš, a i ne prigušuj ga; traži sredinu između toga.'« (ajet, 110.)

Ibni Mardavejh prenosi od Ibni Abbasa da su idolopoklonici, kada je Poslanik u haremu Kabe u namazu molio Allaha riječima: »O Bože, o Milostivi«, rekli: »Pogledajte, nama zabranjuje da prizivamo dva

boga, a sebi dozvoljava.« Tada je objavljen prvi dio ovog ajeta.

Drugi dio je objavljen kada je Poslanik u namazu povišenim glasom učio Kur'an pa mu je naređeno da ga ne uči tako da ne bi idolopoklonici, kada ga čuju, počeli da psuju.

POGLAVLJE EL-KEHF

Ibni Džerir prenosi od Ibni Abbasa da su idolopoklonici, nakon konsultacije s jevrejskim rabinima, zatražili od Poslanika da im kaže šta zna o »stanovnicima pećine«, ko je bio Zulkarnejn i šta je to duša? Pitanja su postavljena očigledno da se provjeri da li je on uistinu Božiji poslanik ili nije? Poslanik je, kada su mu ova pitanja postavili, rekao da će na njih sutra odgovoriti. Međutim, Objava je izvjesno vrijeme zatajila. Poslanik je bio u nedoumici šta da im kaže. Tek nakon petnaest dana Allah mu objavljuje poglavlje el-Kehf u kome se nalaze odgovori na prva dva pitanja, dok je odgovor na pitanje o duši objavljen u ajetu u kome stoji: **»Pitaju te o duši. Reci . . .«**

»Pa zar ćeš ti za njima od tuge svisnuti, ako oni u govor ovaj neće da povjeruju?« (ajet, 6.)

Ibni Mardavejh prenosi od Ibni Abbasa da je Poslaniku teško padalo to što njegov narod neće da vjeruje u njega kao Božijeg poslanika. Zbog toga je često bio tužan, uznemiren i uzbuđen. Tim povodom je objavljen gornji ajet.

»I nikako za bilo šta ne reci: 'Uradiću to sigurno sutra!' — ne dodavši: 'Ako Bog da!'« (ajet, 23. i 24.)

Ajeti su objavljeni kada je Poslanik idolopoklonicima koji su ga upitali za dušu, Zulkarnejna i »stanovnike pećine« rekao da će im na ova pitanja odgovoriti sutra, a pritom nije dodao: **»Ako Bog da!«** Prigovor je dakle upućen Poslaniku zato što svoj odgovor nije vezao za Božiju volju.

»A oni su ostali u pećini svojoj tri stotine i još devet godina.« (ajet, 25.)

Ibni Mardavej prenosi od Ibni Abbasa da je Poslaniku, kada je objavljeno: **»A oni su ostali u pećini svojoj tri stotine«**, rečeno godina ili mjeseci, pa je objavljeno: **»Tri stotine i još devet godina.«**

»Budi čvrsto uz one koji se Gospodaru svome mole ujutro i naveče u želji da naklonost njegovu zasluže, i ne skidaj očiju svojih s njih iz želje za sjajem u životu na ovom svijetu, i ne slušaj onoga čije smo srce nehajnim prema Nama ostavili i koji strast svoju slijedi i čiji su postupci daleko od razboritosti.« (ajet, 28.)

O povodu objave prvog dijela ovog ajeta bilo je riječi u 52. ajetu poglavlja el-En'am. Pokušaj da se iz Poslanikove sredine odstrane siromašni muslimani bio je povod objavi i ovog ajeta. Jedan događaj je, dakle, izazvao objavu oba ova ajeta.

Drugi dio ovog ajeta u kome stoji: **»I ne slušaj onoga čije smo srce nehajnim prema Nama ostavili«** objavljen je kada je Ujejna b. Hasan došao Poslaniku i u njegovom društvu našao Selmana el-Farisija. Tada je Ujejna rekao: »Kada dođemo kod tebe, onda prije nego što nas primiš, iz svoje sredine odstrani ove i njemu slične, pa nas tek onda primi.«

»I pitaju te o Zulkarnejnu. Reci: 'Kazaću vam o njemu neke vijesti.'« (ajet, 83.)

Ajet je objavljen kada su idolopoklonici upitali Poslanika o Zulkarnejnu.

»Reci: 'Kad bi more bilo mastilo da se ispišu riječi Gospodara moga, more bi presahlo, ali ne i riječi Gospodara moga, pa i kad bismo se pomogli još jednim sličnim.'« (ajet, 109.)

Hakem i drugi prenose od Ibni Abbasa da su Jevreji, kada je objavljeno: **»A vama je dato samo malo znanja«**, rekli: »Kako to, a nama je objavljen Tevrat?« Tim povodom je objavljen gornji ajet.

»Reci: 'Ja sam čovjek kao i vi, meni se objavljuje da je vaš Bog — jedan Bog. Ko žudi da od Gospodara

svoga bude lijepo primljen, neka čini dobra djela i neka, klanjajući se Gospodaru svome, Njemu nikoga ne pridružuje!'« (ajet, 110.)

Ajet je objavljen kada je Džundub b. Zuhejr rekao Poslaniku da sve što radi, radi samo u ime Allaha i da ga to, što uradi, kada ga pogleda, čini srećnim. Tada je Poslanik rekao da Allah ne prima djelo u kome ima udjela iko osim Njega.

POGLAVLJE MERJEM

»Mi silazimo, od vremena do vremena, samo po naređenju Gospodara tvoga; Njegovo je ono što je pred nama i ono što je za nama i ono što je između toga;[54] Gospodar tvoj ne zaboravlja.« (ajet, 64.)

Ajet je objavljen kao odgovor na pitanje koje je Poslanik postavio Džibrilu. Naime, Poslanik je, nakon mnogobožačkih pitanja koja se odnose na »stanovnike pećine« i Zulkarnejna, prilično dugo čekao Džibrila sa Objavom, a kada se pojavio on ga je upitao: »Šta te sprečava da nas češće posjećuješ?«

»Zar nisi vidio onoga koji u dokaze Naše ne vjeruje i govori: 'Zacijelo će mi biti dato bogatstvo i djeca!'« (ajet, 77.)

Buharija i Muslim prenose od Habbaba da je rekao: »Imao sam nekog duga kod Asa ibni Vaila pa mi je, jednom prilikom, kad sam dug potražio, rekao: 'Daću ti dug pod uslovom da porekneš Muhammeda kao Božijeg poslanika.'« Rekao sam: »Neću to učiniti

---

[54] Besim Korkut je jedini od naših prevodilaca koji je gornji ajet posmatrao i preveo u kontekstu ajeta koji stoji prije njega: **»Mi smo u džennet ušli samo dobrotom Gospodara tvoga, On je vladar svega, On zna budućnost našu i prošlost našu i ono što je između toga« — govoriće. Gospodar tvoj ne zaboravlja.«**
Mada je ovaj Korkutov prijevod moguć ipak su mnogi komentatori Kur'ana kao Zamahšeri, Kurtubi i drugi dali prednost značenju za koje se opredijelio Ljubibratić, Pandža—Čaušeuić i drugi naši prevodioci Kur'ana.

čak i kad bi ti umro i ponovo bio proživljen.« Tada je As ibni Vail rekao da će mi dug tamo vratiti, jer će mu tamo zacijelo biti dat i imetak i porod.

»One koji su vjerovali i dobra djela činili Milostivi će sigurno voljenim učiniti.« (ajet, 96.)

Ajet se odnosi na Abdurrahmana ibni Avfa koji je u Mekki kada se iz nje iselio ostavio svoje drugove. Allah ga ovim ajetom obavještava da će biti voljen i obljubljen ne samo među muslimanima nego i među idolopoklonicima.

POGLAVLJE TAHA

»Tāhā. Ne objavljujemo ti Kur'an da se mučiš.« (ajet, 1. i 2.)

Ajeti su objavljeni kada su idolopoklonici, vidjevši Poslanika kako se moli Allahu, rekli da se muči, zbog toga što je napustio vjeru svojih predaka. Poznato je da je Poslanik sve do objave ovih ajeta noći provodio u ibadetu. Ovim ajetima **salat** je sveden na pet obaveznih namaza.

»Ako te upitaju o planinama, pa reci:[55] 'Gospodar moj će ih u prah pretvoriti i rasuti.'« (ajet, 105.)

---

[55] Besim Korkut je, kao i drugi naši prevodioci, riječi Uzvišenog Allaha: **»Jes'eluneke 'anil džibali fe kul...«** preveo: **»A pitaju te o planinama, pa ti reci:...«**, a prevod treba da glasi: **»Ako te upitaju o planinama, pa reci:...«** Zamišljeno, hipotetično značenje ajeta je: **»In seeluke 'anil džibali fe kul«**, zbog čega je i upotrijebljena čestica **»fe«** nasuprot ostalim postavljenim pitanjima i datim odgovorima u kojima ove čestice nema, jer pitanja u sebi ne sadrže pogodbu pa je zbog toga i ova čestica ispuštena, kao npr.: **»Pitaju te o duši. Reci: »Duša je...«, »Pitaju te o mjesečnom pranju. Reci: »To je neprijatnost...«, »Pitaju te o vinu i kocki. Reci: »Oni donose veliku štetu.«**
Na petnaest mjesta u Kur'anu Poslanik je bio suočen sa ovako formulisanim pitanjima i datim odgovorima. Sto peti ajet poglavlja Tāhā predstavlja izuzetak. Allah je znao da će ga oni pitati o planinama, pa je odgovorio prije nego što su ga o tome i upitali.

Ajet je objavljen kada su idolopoklonici upitali Poslanika šta će biti sa planinama na Sudnjem danu? Po drugoj verziji, oni mu takvo pitanje nisu ni postavili. Odgovor je dat u slučaju da ga o tome upitaju.

»Neka je uzvišen Allah, Vladar Istiniti! I ne žuri sa Kur'anom prije nego što ti se objavljivanje njegovo ne završi, i reci: 'Gospodaru moj, Ti znanje moje proširi!'« (ajet, 114.)

Ibni Ebi Hatem prenosi od Suddija da je rekao: »Poslanik je uz velike napore nastojao da Kur'an, koji mu se dostavlja, napamet nauči, prije nego što ga Džibril napusti.« Tada je objavljen ovaj ajet.

»I nikako ne gledaj ljepote ovoga svijeta koje Mi kao užitak raznim skupinama od njih pružamo, da ih time na kušnju stavimo, ta nagrada Gospodara tvoga je bolja i vječna.« (ajet, 131.)

Ibni Mardavejh i drugi prenose od Ebu Rafia da je rekao: »Poslat sam od strane Poslanika, kada su mu došli neki gosti, da od jednog Jevreja pozajmim nešto brašna do određenog vremena. Međutim, on je pozajmicu uslovio zalogom. Kada sam o tome obavijestio Poslanika on je rekao: 'Tako mi Boga, ja sam pošten kako na nebu tako i na zemlji.' Malo kasnije poslije mog izlaska objavljen je gornji ajet.»

POGLAVLJE EL-ENBIJA'

»Nijedan grad koji smo Mi prije njih uništili nije u čudo povjerovao, pa zar će ovi vjerovati?« (ajet, 6.)

Ajet je objavljen kada su idolopoklonici zatražili od Poslanika da svoje poslanstvo dokaže čudom, da Safu, brežuljak u Mekki, pretvori u zlato. Na njihovo traženje Allah odgovara da će oni i pored toga ustrajati u nepokornosti, pa se upozoravaju da će posljedica toga biti teška kazna i njihova propast.

»Nijedan čovjek prije tebe nije bio besmrtan, ako ti umreš, zar će oni dovijeka živjeti?« (ajet, 34.)

Ajet je objavljen kada su idolopoklonici rekli da će Mehammed umrijeti.

»Kada te vide nevjernici, samo ti se rugaju: 'Je li to onaj koji vaše bogove huli?' A oni sami ne vjeruju kad se spomene Milostivi.« (ajet, 36.)

Ajet je objavljen kada je Poslanik prošao pored Ebu Sufjana i Ebu Džehla, koji se nasmijao i ironično rekao: »Ovo je poslanik Benu Abdi Menafa«, nakon čega je Ebu Sufjan ljutito odgovorio: »Zar poričete da Benu Abdi Menaf može imati poslanika?« Taj razgovor je čuo Poslanik, vratio se i rekao Ebu Džehlu: »Ne vidim da ćeš se proći sve dok te ne stigne zaslužena kazna, kao i one s kojima si ugovor sklopio.«

»I vi, i oni kojima se, mimo Allaha, klanjate — bićete gorivo u džehennemu, u nj' ćete doista ući.« (ajet, 98.)

Prenosi se od Ibni Abbasa da su idolopoklonici, kada je objavljen ovaj ajet, rekli da su ovim ajetom njihova božanstva uvrijeđena i omalovažena. Otišli su kod Abdullaha b. ez-Zibe're i o tome ga obavijestili, a on im je rekao da će Muhammedu, ako mu ga dovedu, odgovoriti na ove uvrede. Kada su ga upitali šta će mu reći, on je rekao: »Pitaću ga da li će Isa i Uzejr, koje kršćani i Jevreji obožavaju, biti gorivo u džehennemu?« Idolopoklonici su bili oduševljeni i uvjereni da je Muhammed konačno pobijeđen. Tim povodom je objavljeno: **»A oni kojima smo još prije lijepu nagradu obećali, oni će od njega daleko biti.«**

POGLAVLJE EL-HADŽDŽ

»Ima ljudi koji se bez ikakva znanja prepiru o Allahu i koji slijede svakog šejtana prkosnoga.« (ajet, 3.)

Ajet je objavljen kada je Nadr b. el-Haris rekao da Allah nije kadar da proživi onoga koji umre.

»Ima ljudi koji se Allahu klanjaju, ali bez pravog uvjerenja: ako ga prati sreća, on je smiren, a ako za-

padne i u najmanje iskušenje, vraća se nevjerovanju, pa tako izgubi i ovaj i onaj svijet. To je, uistinu, očiti gubitak.« (ajet, 11.)

Buharija prenosi od Ibni Abbasa da je rekao da su neki novoobraćeni vjernici, kada bi došli u Medinu, običavali da kažu, ako bi im žena rodila muško dijete, a poslovi napredovali, da je islam dobra vjera. Međutim, ako ne bi imali muškog poroda, niti uspjeha u poslu, rekli bi da je islam loša vjera.

Ibni Mardavejh prenosi od Ibni Mes'uda da je rekao: »Jedan Jevrej je, kada je prešao na islam i izgubio vid, bogatstvo i porod, rekao: 'Od ove vjere nikakva dobra nisam vidio. Izgubio sam i vid i bogatstvo, a umrlo mi je i dijete.'« Tim povodom je objavljen gornji ajet.

»Ova dva protivnička tabora spore se oko Gospodara svoga, onima koji ne budu vjerovali biće odijela od vatre skrojena, a ključala voda biće na glave njihove livana.« (ajet, 19.)

Muslim prenosi od Kajsa b. Ubade da je rekao: »Čuo sam Ebu Zerra kako se zaklinje da je ovaj ajet objavljen zbog onih koji su se na Bedru sporili oko Gospodara svoga. O konačnom ishodu ovog spora, o nagradama i kaznama onih koji su se sporili govori se u 20, 21, 22, 23. i 24. ajetu ovog poglavlja.

»Do Allaha neće stići meso njihovo i krv njihova, ali će Mu stići pobožnost vaša. On je nju vama potčinio da biste Allaha veličali zato što vas je uputio. I obraduj one koji čine dobro!« (ajet, 37.)

Ibni Ebi Hatem prenosi od Ibni Džurejdža da je rekao da su Arapi u predislamskom dobu običavali da zidove Ka'be prskaju krvlju zaklane deve. Ashabi su rekli da su oni toga dostojniji i da imaju više prava na to od idolopoklonika pa je tim povodom objavljen gornji ajet.

»Dopušta se odbrana onima koje drugi napadnu, zato što im se nasilje čini — a Allah je doista kadar da ih pomogne.« (ajet, 39.)

Ovo je prvi ajet kojim se muslimanima dozvoljava da se oružjem suprotstave onima koji ih napadnu. Od Dahhaka se prenosi da su ashabi zatražili od Poslanika da im dozvoli da se bore protiv idolopoklonika koji su ih na razne načine mučili. Tada je objavljeno: »**Allah doista štiti vjernike, Allah sigurno ne voli ni jednog izdajnika, nezahvalnika.**« Kada je Poslanik napustio Mekku i otišao u Medinu objavljeno je: »**Dopušta se odbrana onima koje drugi napadnu.**« Ajet je, dakle, objavljen za vrijeme Poslanikove seobe iz Mekke u Medinu.

»**Prije tebe Mi nijednog poslanika i vjerovjesnika nismo poslali a da šejtan nije, kad bi on što kazivao, kod kazivanja[56] njegovog nešto ubacio. Allah bi ono što bi šejtan ubacio uklonio, a zatim bi riječi svoje učvrstio — Allah sve zna i mudar je.**« (ajet, 52.)

Ajet je objavljen, prema Seidu ibni Džubejru, kada je Poslaniku jednoga dana, dok je sjedio u haremu Ka'be među Kurejšijama, objavljeno poglavlje en-Nedžm, koje je on, nakon što je njegovo objavljivanje završeno, počeo da kazuje onima koji su bili okupljeni oko njega.

Kada je stigao do ajeta u kome stoji: »**Šta kažete o Latu i Uzzau i Menatu, trećoj najmanje cijenjenoj?**«, mnogobošcima se pričinilo zahvaljujući šejtanu, da je Poslanik, poslije ovih ajeta, proučio »te velike gospodare; njihovo posredovanje daje nade«, pa su rekli da je on ipak učinio ustupak njihovim idolima i da ih je, otkako poziva islamu, prvi put spomenuo sa dobrim. Zbog velike radosti koja ih je obuzela oni su, tada, zajedno s Poslanikom i vjernicima,

---

56 Pandža-Čaušević su riječi »**temenna**« i »**umnijjetun**« uzeli u značenju »želja«, a one, prema Ibni Abbasu, u ovom ajetu znače »kazivanje«: »**Illa iza temenna**« znači (Illa iza haddese), »**Elkaš šejtanu fi umnijjetihi**« (fi hadisi). Također je i prijedlog »**fi**« u ovom ajetu upotrijebljen u značenju »**inde**« (kod) kao i u ajetu u kome stoji: »**Ve lebiste fina min umrike sinine**« (Ti si kod nas proveo mnoge godine svoga života.)

sedždu učinili, pa je tim povodom objavljen gornji ajet.

»Eto tako! A onome ko istom mjerom uzvrati za učinjeno zlo, i kome opet nepravda bude učinjena, Allah će, sigurno, pomoći. — Allah je onaj koji grijehe poništava i koji ih prašta.« (ajet, 60.)

Ibni Ebi Hatem prenosi od Mukatila da je ovaj ajet objavljen kada je Poslanik u muharremu, mjesecu u kome je zabranjeno ratovanje i prolijevanje krvi, poslao jednu izvidnicu koju su idolopoklonici napali. Nemajući kuda ashabi su prihvatili borbu i uz Božiju pomoć natjerali idolopoklonike u bijeg.

POGLAVLJE EL-MU'MINUM

»Ono što žele — vjernici će postići.« (ajet, 1.)

Prenosi se od Omera da je Poslanik običavao da se poslije objave svakog ajeta okrene prema Kibli, podigne ruke i prouči ovu dovu: »Bože moj, povećaj nam, a nemoj nam umanjivati, počasti nas, a nemoj nas ponižavati, dozvoli nam, a nemoj nam zabranjivati. Bože moj, budi zadovoljan s nama.« Zatim je rekao da će svaki onaj koji svoj život uskladi sa prvih deset ajeta ovoga poglavlja ući u džennet.

»Oni koji svoj namaz ponizno obavljaju.« (ajet, 2.)

Hakem prenosi od Ebu Hurejre da je Poslanik, kada bi klanjao namaz, svoj pogled usmjeravao prema nebu. Tim povodom je objavljen ovaj ajet, pa je Poslanik, poslije njegove objave, svoj pogled za vrijeme namaza obarao prema zemlji. Drugi navode da se on u namazu okretao, pa je to bio uzrok objavi ovog ajeta, a treći da su to činili ashabi, pa je zbog toga objavljen ovaj ajet.

»Mi čovjeka od biti zemlje stvaramo.« (ajet, 12.)

Od Enesa ibni Malika se prenosi da je Omer, radijallahu anhu, rekao: »Podudario sam se sa odlukom svoga Gospodara u četiri slučaja: 'Rekao sam: Božiji

poslaniče, kad bismo uzeli Ibrahimovo mjesto kao prostor iza kog ćemo namaz obavljati'«, — pa je objavljeno: **»Neka vam mjesto na kome je stajao Ibrahim bude prostor iza kog ćete namaz obavljati!«** Rekao sam: Božiji poslaniče, kad bi naredio svojim ženama da se pokrivaju, jer tebi dolaze oni koji su čestiti i oni koji to nisu, — pa je objavljen ajet o pokrivanju žena. Rekao sam ženama Božijeg poslanika, koje su bile ljubomorne na njega, da prestanu ili će mu njegov Gospodar u zamjenu za vas dati supruge bolje od vas, pa je objavljeno: **»Možda će mu njegov Gospodar, ako vam da razvod braka, dati u zamjenu bolje supruge od vas.«** Rekao sam, kada je objavljen ajet: **»Mi čovjeka od biti zemlje stvaramo«** i ajet koji ga slijedi sve do riječi Uzvišenog Allaha: **»I poslije ga, kao drugo stvorenje, oživimo«: »Neka je uzvišen Allah, najljepši stvoritelj!«** pa je i ovaj ajet ovako objavljen.

»Dičeći se Hramom i sijeleći, vi ste ružne riječi govorili.« (ajet, 67.)

Ibni Ebi Hatem prenosi od Seida ibni Džubejra da je rekao da su Kurejšije, oholeći se i sijeleći pored Ka'be, o Kur'anu i Poslaniku ružno govorili. Kur'an su nazivali čarolijom i poezijom, a Poslanika čarobnjakom i pjesnikom. Tim povodom je objavljen gornji ajet.

»Mi smo ih na muke stavljali, ali se oni Gospodaru svome nisu pokorili, niti su molitve upućivali.« (ajet, 76.)

Nesai i Hakem prenose od Ibni Abbasa da je Ebu Sufjan, kada je Kurejšije zadesila glad zbog velike suše, došao Poslaniku i rekao mu: »Zar ne tvrdiš da si iz milosti poslat cijelom čovječanstvu?« Kada je Poslanik potvrdno odgovorio Ebu Sufjan je rekao: »Tako mi Boga, ja te kao takvog ne vidim. Sabljom ubijaš očeve, a djecu glađu.« Tada je objavljeno: **»I kad bismo im se smilovali i nevolje ih oslobodili, opet bi oni u zabludi svojoj jednako lutali.«**

POGLAVLJE EN-NUR

»Bludnik ne treba da se ženi osim bludnicom ili mnogoboškinjom, a bludnica ne treba da bude poželjna osim bludniku ili mnogobošcu, to je zabranjeno vjernicima.« (ajet, 3.)

Ajet je objavljen kada se jedan od Poslanikovih drugova, ashaba, htio da oženi sa Ummi Mahzulom, ženom koja se bila odala razvratu.

Drugi kažu da je to bio Kennaz b. Husejn el-Ganevi koji je u Mekki imao djevojku po imenu Anak, a koja još nije bila prešla na islam. Kada mu je predložila brak, on se obratio Poslaniku za dozvolu. Međutim, Poslanik mu tada nije ništa rekao. Kada je objavljen gornji ajet, on je pozvao Kennaza i saopštio mu njegov sadržaj.

»A oni koji okrive svoje žene a ne budu imali drugih svjedoka, nego su samo oni svjedoci, potvrdiće svoje svjedočenje zakletvom Allahom, i to četiri puta, da, zaista, govore istinu.« (ajet, 6.)

Buharija prenosi lancem pripovjedača, koji seže do Ikrime i Ibni Abbasa, da je Hilal b. Umejje pred Božijim poslanikom optužio svoju ženu za preljubu. Kada ga je saslušao, Poslanik je rekao: »Dokaz ili kazna po tvojim leđima?« »Božiji poslaniče«, reče Hilal, »kada neko od nas vidi sa svojom ženom čovjeka i krene da nađe dokaz (svjedoka) . . .«, a Poslanik poče opet govoriti: »Dokaz ili kazna po tvojim leđima!« Tada je Hilal rekao: »Tako mi Boga, ja istinu govorim. Allah će zaista objaviti ono što će moja leđa oslobodìti kazne.« Malo poslije toga objavljen je gornji ajet.

Neki navode da je to bio ashab Uvejmir koji je od Poslanika zatražio da mu objasni stav islama po ovom pitanju.

»Među vama je bilo i onih koji su iznosili potvoru. Vi ne smatrajte to nekim zlom po vas; ne, to je dobro po vas. Svaki od njih biće kažnjen prema gri-

jehu koji je zaslužio, a onoga od njih koji je to najviše činio čeka patnja velika.« (ajet, 11.)

Licemjeri, najveći neprijatelji islama, iznosili su o Poslaniku i vjernicima svakojake laži. Tako su pete godine po hidžri iznijeli najgnusniju potvoru na Aišu, ženu Božijeg poslanika, koja je bila primjer čednosti i čestitosti. Ovim njihovim lažnim glasinama nasjeli su i neki vjernici. Tek kad su objavljeni ajeti ovog poglavlja, od 11. do 21, prestalo se o tome govoriti. Oni koji su o Aiši potvoru iznijeli strogo su kažnjeni.

»Neka se čestiti i imućni među vama ne zaklinju da više neće pomagati rođake i siromahe, i one koji su na Allahovom putu rodni kraj svoj napustili; neka im oproste i nezamjere! Zar vama ne bi bilo drago da i vama Allah oprosti? A Allah prašta i samilostan je.« (ajet, 22.)

Ajet je objavljen kada se Ebu Bekr zakleo da više neće pomagati i izdržavati Mistaha, svoga rođaka, jednog od učesnika u aferi potvaranja Aiše, radijallahu anha. Ovim ajetom se Ebu Bekru naređuje da Mistaha i ubuduće pomaže i da se za pogaženu zakletvu iskupi.

»O vjernici, u tuđe kuće ne ulazite dok dopuštenje ne dobijete i dok ukućane ne pozdravite; to vam je bolje, poučite se!« (ajet, 27.)

Ajet je objavljen kada je jedna muslimanka rekla Poslaniku: »Božiji poslaniče, često se nađem u kući u stanju u kome ne bih željela da me drugi vide. Međutim, dešava se da neki ulaze bez najave. Šta da radim?« Tim povodom je objavljen gornji ajet. Kada je objavljen neki su upitali Poslanika da li je trgovcima koji na putu između Mekke, Medine i Sirije svraćaju u zgrade koje nisu nastanjene a koje su podignute radi odmora, zaštite od sunca i drugih potreba, potrebna dozvola za ulazak, pa je objavljeno: **»Nije vam grijeh da ulazite u nenastanjene zgrade, u kojima se nalaze stvari vaše, a Allah zna ono što javno pokazujete i ono što krijete.«**

»A reci vjernicama neka obore poglede svoje i neka vode brigu o stidnim mjestima svojim; i neka ne dozvole da se od ukrasa njihovih vidi išta osim onoga što je ionako spoljašnje, i neka vela svoja spuste na grudi svoje; neka ukrase svoje ne pokazuju drugima, to mogu samo muževima svojim . . .; i neka ne udaraju nogama svojim da bi se čuo zveket nakita njihova koji pokrivaju. I svi se Allahu pokajte, o vjernici, da biste postigli ono što želite.« (ajet, 31.)

Prvi dio ovog ajeta objavljen je, prema Mukatilu, zbog toga što su neke žene, vjernice, u svom načinu odijevanja počele da oponašaju mnogoboškinje. Kada su neke od njih tako obučene došle kod Esme binti Mirsad, ona je rekla: »Ružno li je to što vidim!«

Drugi dio ajeta objavljen je kada su neke vjernice, oponašajući mnogoboškinje počele da nogama udaraju o zemlju da bi se čuo zveket halhala i drugog nakita i time skrenula pažnja prolaznikā.

»I neka se suzdrže oni koji nemaju mogućnosti da se ožene, dok im Allah iz obilja svoga ne pomogne! A s onima u posjedu vašem koji žele da se otkupe, ako su u stanju da to učine, o otkupu se dogovorite. I dajte im nešto od imetka koji je Allah vama dao. I ne nagonite robinje svoje da se bludom bave — a one žele da budu čestite — da biste stekli prolazna dobra ovoga svijeta; a ako ih neko na to prisili, Allah će im, zato što su bile primorane, oprostiti i prema njima milostiv biti.« (ajet, 33.)

Prvi dio ovog ajeta objavljen je kada je Subejh zatražio da se otkupi od svoga gospodara Huvejtila, a ovaj to odbio. Međutim, poslije objave ovog ajeta Huvejtil je sačinio ugovor o otkupu, a uz to dao je Subejhu i nešto od svog imetka.

Drugi dio ovog ajeta objavljen je zbog toga što je Abdullah b. Ubejj b. Selul nagonio svoje dvije robinje Muazu i Umejmu da se bave prostitucijom. Na ovaj njegov postupak one su se požalile Poslaniku, pa je tim povodom objavljen gornji ajet. Muaza je

majka Havle, žene koja je sa Poslanikom raspravljala o svome mužu.

»Kad budu pozvani Allahu i Poslaniku Njegovu da im on presudi, neki od njih odjednom leđa okrenu.« (ajet, 48.)

Ajet je objavljen kada je jedan Jevrej, zbog sukoba oko zemlje sa jednim licemjerom, predložio da im u ovom pitanju presudi Muhammed, a ovaj to odbio rekavši da Muhammed nije pravedan prema njemu.

»Allah obećava da će one među vama koji budu vjerovali i dobra djela činili sigurno namjesnicima na Zemlji postaviti, kao što je postavio namjesnicima one prije njih, i da će za cijelo vjeru njihovu učvrstiti, onu koju im On želi, i da će im sigurno strah bezbijednošću zamijeniti; oni će se samo Meni klanjati, i neće druge Meni pripisivati. A oni koji i poslije toga budu nezahvalni — oni su pravi grešnici.« (ajet, 55.)

Ajet je objavljen kada su neki ashabi upitali Poslanika, zbog iscrpljujuće borbe s mnogobošcima, za dan kada će moći da se oslobode oružja i žive bezbjedno.

»Nije grijeh slijepcu niti je grijeh hromu, niti je grijeh bolesnu, a ni vama samim da jedete u kućama djece vaše, ili u kućama očeva vaših, ili u kućama matera vaših, ili u kućama braće vaše, ili u kućama sestara vaših, ili u kućama stričeva vaših po ocu, ili u kućama daidža vaših, ili u kućama tetaka vaših po materi, ili u onih čiji su ključevi u vas ili u prijatelja vašeg; nije vam grijeh da jedete zajednički ili pojedinačno. A kad ulazite u kuće, vi ukućane njene pozdravite pozdravom od Allaha propisanim, blagoslovljenim i uljudnim. Tako vam Allah objašnjava propise, da biste se opametili!« (ajet, 61.)

Ibni Džerir prenosi od Ibni Abbasa da je rekao: »Kada je objavljen ajet: **'O vjernici, jedni drugima na nedozvoljen način imetak ne prisvajajte«**, ashabi su, smatrajući hranu najboljim imetkom, izbjegavali da

jedu jedni kod drugih.« Tim povodom je objavljen gornji ajet.

Zuhri prenosi od Urve, a on od Aiše, rodijallahu anha, da je rekla: »Za vrijeme vojnih pohoda Poslanika ashabi su običavali da ključeve od svojih kuća ostavljaju kod bolesnih, oronulih i slijepih i prije nego što krenu na put običavali su da im kažu: 'Ako budete osjetili potrebu za jelom i pićem onda slobodno uđite u kuću i podmirite svoje potrebe.'« Međutim, oni su to izbjegavali smatrajući da to nije bilo drage volje, pa je tim povodom objavljen gornji ajet.

Drugi dio ajeta u kome stoji: **»Nije vam grijeh da jedete zajednički ili pojedinačno«** objavljen je zbog toga što su neki ashabi odbijali da jedu pojedinačno. Neki su danima gladovali tražeći nekoga ko bi im društvo pravio.

»Pravi vjernici su samo oni koji u Allaha i Njegova Poslanika vjeruju, a koji se, kad su s njim na kakvom odgovornom sastanku, ne udaljuju dok od njega dopuštenje ne dobiju. Oni koji od tebe traže dopuštenje, u Allaha i Poslanika Njegova doista vjeruju. I kad oni zatraže dopuštenje od tebe zbog kakva posla svoga, dopusti kome hoćeš od njih, i zamoli Allaha da im oprosti jer Allah prašta i On je milostiv.« (ajet, 62.)

Ajet je objavljen neposredno pred bitku na Hendeku, pete hidžretske godine. Naime, idolopoklonici su sa svojim saveznicima krenuli prema Medini u namjeri da konačno unište Muhammeda i njegove drugove, ashabe. Međutim, Poslanik je o tome blagovremeno bio obaviješten pa je naredio da se, kao odbrambeno sredstvo, oko Medine iskopa rov. Muslimani su bezprijekorno radili na kopanju rova, dok to nije bio slučaj sa licemjerima, koji su često napuštali posao bez dozvole. Tim povodom je objavljen gornji ajet.

»Nemojte Poslanika pozivati pozivom kojim se vi među sobom zovete. Allah sigurno zna one među vama koji se kradom izvlače. Neka se pripaze oni koji

postupaju suprotno naređenju njegovu, da ih iskušenje kakvo ne stigne ili da ih patnja bolna ne snađe.« (ajet, 63.)

Ashabi su, prema Ibni Abbasu, dozivali Poslanika riječima: »O Muhammede, o Ebul Kasime«, a kada je objavljen ovaj ajet, oni su počeli da ga dozivaju: »O Božiji poslaniče, o Vjerovjesniče!«

POGLAVLJE EL-FURKAN

»Mi prije tebe nismo poslali nijednog poslanika koji nije jeo i po trgovima hodao. Mi činimo da jedni druge u iskušenje dovodite, pa izdržite! A Gospodar tvoj vidi sve.« (ajet, 20.)

Ajet je objavljen kao odgovor idolopoklonicima koji su rekli: »Šta je ovom 'poslaniku', on hranu uzima i po trgovima hoda?«

El-Vahidi i drugi prenose od Ibni Abbasa da je rekao da je ovaj mnogobožački prigovor teško pao Poslaniku, pa je tim povodom objavljen gornji ajet i ajet u kome stoji: **»Neka je uzvišen onaj koji ti, ako hoće, može dati bolje od toga: vrtove kroz koje rijeke teku i dvorove.«**

»Na Dan kad nevjernik prste svoje bude grizao govoreći: 'Kamo sreće da sam se uz Poslanika pravog puta držao, kamo sreće, teško meni, da toga i toga za prijatelja nisam uzeo, on me je od Kur'ana odvratio nakon što mi je priopćen bio!'« (ajet, 27, 28. i 29.)

Pod nevjernikom se ovdje misli na Ukbu b. Ebi Muajta, a pod prijateljem na Umejja ibni Halefa. Prvi je pogubljen na Bedru, a drugi na Uhudu. Njihova imena u ovim ajetima nisu spomenuta pa su ajeti zbog toga izražajniji u značenju. Ukba je bio naumio da primi islam ali ga je u tome omeo njegov prijatelj Umejje ibni Halef, pa su tim povodom objavljeni gornji ajeti.

Na Umejja ibni Halefa se odnosi, većim dijelom, i poglavlje el-Humeze u kome Allah proklinje ovog

klevetnika-podrugljivca, koji blago svoje gomila i prebrojava ga misleći da će ga ono učiniti besmrtnim.

»**Oni koji ne vjeruju govore: 'Trebalo je da mu Kur'an bude objavljen čitav, i to odjednom!' A tako se objavljuje da bismo njime srce tvoje učvrstili, i Mi ga sve ajet po ajet objavljujemo.**« (ajet, 32.)

Kur'an nije objavljen odjedanput kao jedna cjelina. Njegovo objavljivanje je bilo postupno i trajalo je dvadeset i tri godine. Razlozi koji su uticali na sukcesivno objavljivanje Kur'ana su mnogobrojni. Između ostalog navodimo sljedeće:

1. Muhammed, alejhisselam, kao što je poznato, je bio nepismen. Ono što je dobijao putem Objave morao je upamtiti, a zatim dalje prenijeti prepisivačima da to zabilježe. Dakle, postupno objavljivanje Kur'ana omogućilo je njegovo lakše i sigurnije pamćenje i bilježenje.

2. Mnogi ajeti su objavljeni kao odgovor na brojna pitanja koja su u toku dvadeset i tri godine poslanstva postavljana Muhammedu, alejhisselam.

3. Razloge ovoj postupnosti treba tražiti i u problemu derogacije pojedinih kur'anskih ajeta.

4. U odnosu na Muhammeda, alejhisselam, sukcesivno objavljivanje Kur'ana imalo je za cilj da ojača i učvrsti njegovo srce (**linusebbite bihi fuadeke**).

Idolopoklonici ovu postupnost nikako nisu mogli da shvate. Oni su to smatrali mučenjem. Od Ibni Abbasa se prenosi da su rekli: »Ako je Muhammed Božiji poslanik, kao što tvrdi, zašto ga onda njegov Gospodar muči, zašto mu Kur'an ne objavi odjedanput kao jednu cjelinu?« Tim povodom je objavljen gornji ajet.

»**I oni koji se mimo Allaha drugom bogu ne klanjaju, i koji, one koje je Allah zabranio, ne ubijaju, osim kad pravda zahtijeva, i koji ne bludniče; — a ko to radi, iskusiće kaznu, patnja će mu na onom svijetu udvostručena biti i vječno će u njoj ponižen ostati; ali onima koji se pokaju i uzvjeruju i dobra djela**

čine, Allah će njihova rđava djela u dobra promijeniti, a Allah prašta i samilostan je.« (ajet, 68, 69. i 70.)

Buharija i Muslim prenose da je Ibni Mes'ud jednom prilikom upitao Poslanika:

— Koji je grijeh najveći?

— Da Allahu, stvoritelju svome, druga pripisuješ — odgovori Poslanik.

Poslije toga Ibni Mes'ud ga opet upita:

— A šta potom?

— Da ubijaš djecu svoju iz bojazni zbog siromaštva — odgovori Poslanik.

Potom je Ibni Mes'ud opet upitao:

— A šta onda?

— Da činiš blud sa ženama susjeda svojih — odgovori Poslanik. Tim povodom su objavljeni gore navedeni ajeti.

Po drugoj verziji, koju bilježi Buharija i Muslim od Ibni Abbasa, ajeti su objavljeni kada su idolopoklonici, koji su ubijali i blud činili, došli Poslaniku i rekli da je ono čemu ih on poziva zaista dobro ukoliko postoji za ono što su oni činili otkup **(kefaret).** Tada je objavljen gornji ajet i ajet u kome stoji: »**Reci: 'O robovi moji koji ste se prema sebi ogriješili, ne gubite nade u Allahovu milost! Allah će, sigurno, sve grijehe oprostiti; On doista mnogo prašta i On je milostiv.'**«

Buharija i drugi prenose od Ibni Abbasa da je rekao: »Kada su objavljeni gore navedeni ajeti iz poglavlja el-Furkan, idolopoklonici Mekke su rekli: »Mi smo ubijali i kad pravda nije zahtijevala, mi smo se, mimo Allaha, drugim božanstvima klanjali, mi smo i blud činili.« Tada je objavljeno: »**Ali onima koji se pokaju i uzvjeruju i dobra djela čine, Allah će njihova rđava djela u dobra promijeniti . . .**«

POGLAVLJE EŠ-ŠU'ARA'

»Zašto oni kaznu Našu požuruju!? Šta ti misliš, ako im Mi dopustimo da godinama uživaju, i naposljetku ih snađe ono čime im se prijeti, zar će imati šta od slatkog života koji su provodili?« (ajet, 204, 205, 206. i 207.)

Ajeti su objavljeni kada su idolopoklonici rekli Poslaniku: »Kada će nas snaći to čime nas zastrašuješ?«

»I opominji rodbinu svoju najbližu i budi ljubazan prema vjernicima koji te slijede!« (ajet, 214. i 215.)

Ibni Džerir prenosi od Ibni Džurejdža da je rekao: »Kada je objavljen ajet: **»I opominji rodbinu svoju najbližu«**, Poslanik je počeo sa svojim najbližim, a to je teško palo ostalim vjernicima, pa je objavljeno: **»I budi ljubazan prema vjernicima koji te slijede!«**

»A zavedeni slijede pjesnike.[57] **Zar ne znaš da oni svakom dolinom blude i da govore ono što ne rade.«** (ajet, 224, 225. i 226.)

Ajeti su objavljeni, prema Ibni Abbasu, zbog onih koji su se međusobno ismijavali i koji su jedni protiv drugih pjevali satirične pjesme — rugalice.

»Osim onih koji vjeruju i dobra djela čine, i koji često Allaha spominju i koji uzvraćaju kad ih ismijavaju. A mnogobošci će sigurno saznati u kakvu će se muku uvaliti.« (ajet, 227.)

Ibni Džerir prenosi od Ebu Hasana Berrada da je rekao da su Abdullah ibni Revaha, Ka'b ibni Malik i Hasan ibni Sabit, kada je objavljen kur'anski ajet: **»A zavedeni slijede pjesnike«**, došli Poslaniku i rekli mu: »Allah je objavio ovaj ajet, a znao je da smo mi

---

57 Pod pjesnicima se ovdje misli na mnogobožačke pjesnike Abdullaha b. ez-Zibe'aru, Umejja b. Ebi Salta i druge koji su u svojoj poeziji vrijeđali Poslanika i muslimane. Tim se pjesnicima, a ne pjesnicima ili pjesništvu uopće, »izmaklo tlo pod nogama«.

pjesnici. Teško nama, o Božiji poslaniče.« Tada je objavljen gornji ajet kao dopuna ovome, a poslije njegove objave Poslanik je pozvao ovu trojicu i saopćio im njegov sadržaj.

POGLAVLJE EL-KASAS

»Oni govore: 'Ako s tobom budemo pravi put slijedili, bićemo brzo iz rodnog kraja protjerani.' Zar im Mi ne pružamo priliku da borave u svetom i bezbjednom mjestu gdje se, kao Naš dar, slivaju plodovi svakovrsni; međutim, većina njih ne zna.« (ajet, 57.)

Ajet je objavljen zbog idolopoklonika koji su Poslaniku rekli da će brzo, ako s njim budu slijedili pravi put, iz rodnog kraja biti protjerani.

»Kako može biti jednak onaj kome smo lijepu nagradu obećali, i koju će dobiti, i onaj kome smo dali da se naslađuje u životu na ovom svijetu, a koji će, poslije, na onom svijetu u vatru ubačen biti?« (ajet, 61.)

Ajet se odnosi na drugove Božijeg poslanika, slabe i nemoćne, kojima je stiglo Božije obećanje i na mnogobošce, moćne i snažne neprijatelje Božijeg poslanika i njegovih ashaba. Sva ovozemaljska dobra bila su u njihovim rukama. Oni će na Sudnjem danu biti pozvani na odgovornost.

»Gospodar tvoj stvara šta hoće, i On odabira. Oni nemaju pravo da biraju. Hvaljen neka je Allah i vrlo visoko iznad onih koje s Njim izjednačuju!« (ajet, 68.)

Ajet je objavljen kao odgovor Velidu ibni Mugiri koji je rekao: **»Trebalo je da ovaj Kur'an bude objavljen nekom uglednom čovjeku iz jednog od ova dva grada!«**[58]

---

58 Pod ovim gradovima Velid ibni Mugira misli na Mekku i Taif, a pod uglednim ljudima misli na sebe i Urve b. Mes'uda iz Taifa.

»Onaj koji ti objavljuje Kur'an sigurno će te proživiti na onom svijetu.[59] **Reci: 'Gospodar moj dobro zna koje na pravom putu i ko je u očitoj zabludi.'«** (ajet, 85.)

Ajet je objavljen za vrijeme hidžre kada je Poslanik, zajedno sa Ebu Bekrom, stigao u mjesto Džuhfa i tu ugledao put prema Mekki koji je u njemu probudio čežnju za ovim gradom, pa mu je tim povodom objavljen gornji ajet.

POGLAVLJE EL-ANKEBUT

»Elif lãm mîm. Misle li ljudi da će biti ostavljeni na miru, ako kažu: 'Mi vjerujemo!' i da u iskušenje neće biti dovedeni?« (ajet, 1. i 2.)

Ibni Ebi Hatem prenosi od Ša'bija da su ova dva ajeta objavljena zbog onih koji su primili islam, ali se nisu iselili. Ashabi, drugovi Muhammeda, alejhisselama, obavijestili su ih da njihov islam neće biti primljen sve dok se ne isele. Međutim, kad god su pokušali da se isele, u tome su bili spriječeni. Tim povodom su objavljeni gornji ajeti, nakon čega su, kada su bili upoznati sa njihovim sadržajem, ponovo krenuli prema Medini. Mnogobošci su ih na putu sustigli i poslije žestoke borbe neki od njih su poginuli, a neki su uspjeli da stignu do svoga odredišta; pa je tim povodom objavljen i ovaj ajet: **»Gospodar tvoj će onima koji se isele, nakon što su zlostavljani bili, pa se onda**

---

59 Ibni Abbas je dio ajeta u kome stoji: **»Le radduke ila me'adin«**, na jednom mjestu, protumačio kao Poslanikovo proživljenje na onom svijetu, a na drugom mjestu kao njegovo vraćanje u Mekku na dan njenog oslobođenja. *»Feth«* (oslobođenje), kod Ibni Abbasa, je znak približavanja smrtnog časa.
Besim Korkut je taj isti dio preveo kao Poslanikovo vraćanje na onaj svijet, zaboravljajući pri tom da se vratiti može samo tamo gdje se već bilo.

budu borili i sve strpljivo podnosili, — Gospodar tvoj će im, poslije toga, doista oprostiti i samilostan biti.«

»Mi smo čovjeka zadužili da bude dobar prema svojim roditeljima. Ali, ako te oni budu nagovarali da Meni nekoga pridružuješ, o kome ti ništa ne znaš, onda ih nemoj slušati. Meni ćete se vratiti, pa ću vas Ja o onome šta ste radili obavijestiti.« (ajet, 8.)

Ajet je objavljen kada je Sa'd ibni Ebi Vekas primio islam. Njegova majka je tom prilikom rekla: »Nije li Bog naredio čovjeku da čini dobro svojim roditeljima? Tako mi Boga, ja ću se sustegnuti i od jela i od pića sve dok se Sa'd ne vrati u krilo vjere svojih predaka.« Međutim, Sa'd je bio odlučan. On je jednom prilikom rekao svojoj majci da je to njena stvar. Ako hoće neka jede, a ako neće neka gladuje. Kada je to čula, ona je počela sa uzimanjem hrane i tim povodom je objavljen gornji ajet.

»A zar im nije dosta to što Mi tebi objavljujemo Knjigu koja im se kazuje; u njoj je, doista, blagodat i pouka narodu koji vjeruje.« (ajet, 51.)

Ajet je objavljen kao odgovor idolopoklonicima koji su rekli: **»Zašto mu od Gospodara njegova nisu čuda poslana?«** Zar vam nije dovoljan Kur'an kao izazov da nešto slično njemu donesete? Međutim, svi pokušaji oponašanja pali su u vodu, a oni ostali zapanjeni i nemoćni.

»A koliko ima živih bića, koja ne vode nikakvu brigu o svojoj hrani! Allah ih hrani, a i vas! On sve čuje i sve zna.« (ajet, 60.)

Ajet je objavljen, prema Ibni Abbasu, kada je Poslanik rekao vjernicima Mekke koji su bili izloženi torturi idolopoklonika da se isele u Medinu. Neki od njih su tada rekli da u Medini nemaju ništa, nikakve pokretne i nepokretne imovine.

»Zar ne vide da smo Harem svetim i bezbjednim učinili, dok se svuda okolo njih otima i pljačka? I zar u laži vjeruju, a na Allahovim blagodatima su nezahvalni?« (ajet, 67.)

Ajet je objavljen, prema Ibni Abbasu, kada su idolopoklonici rekli Poslaniku da ih samo strah od pljačke i otimačine sprečava da prihvate njegovu vjeru.

POGLAVLJE ER-RUM

»Elif lām mīm. Bizantinci su pobijeđeni u blizini arapske zemlje, ali oni će, poslije poraza svoga, sigurno pobijediti za nekoliko godina — i prije, i poslije, Allahova je odluka — i tada će se vjernici radovati Allahovoj pomoći, — On pomaže kome hoće, On je Silan i Samilostan, — obećanje je Allahovo, a Allah će obećanje svoje ispuniti, ali većina ljudi ne zna.« (ajet, 1—6.)

Ajeti su objavljeni poslije poraza Bizantinaca u ratu s Perzijancima. Taj poraz je teško pogodio prve muslimane dok su se idolopoklonici tome radovali tvrdeći da će i muslimani biti poraženi u sukobu s njima kao što su poraženi i Bizantinci, njihova braća, sljedbenici objavljene Knjige. Međutim, nakon nekoliko godina Perzijanci su u novom sukobu s Bizantincima kod Ninive doživjeli poraz, kao što su ga doživjeli i mnogobošci u sukobu s muslimanima u bici kod Bedra. Na taj način se ispunilo Allahovo obećanje o kome govore ovi ajeti.

»On je taj koji iz ničega stvara i On će to ponovo učiniti, to je Njemu lahko; On je uzvišen i na nebesima i na Zemlji, On je silan i mudar.« (ajet, 27.)

Ibni Ebi Hatem prenosi od Ikrime da su se idolopoklonici začudili kada su čuli da Bog može mrtve proživiti, pa je tim povodom objavljen gornji ajet.

»On vam kao primjer navodi vas same: da li su oni koji su u posjedu vašem izjednačeni s vama u onome što vam Mi dajemo, pa ste u tome isti, i da li ih se bojite kao što se vi jedni drugih bojite? — Eto, tako Mi, podrobno, izlažemo dokaze Naše ljudima koji razmišljaju.« (ajet, 28.)

Ajet je objavljen, prema Ibni Abbasu, zbog idolopoklonika koji su u svojoj **»telbiji«** Allahu druga pripisivali: »Odazivam Ti se, o moj Bože, odazivam! Ti imaš dvojnika i sudruga . . .«

POGLAVLJE LUKMAN

»Ima ljudi koji kupuju priče za razonodu, da bi, ne znajući koliki je to grijeh, s Allahova puta odvraćali i da bi ga predmetom za ismijavanje uzimali. Njih čeka sramna kazna.« (ajet, 6.)

Ajet je objavljen zbog Nadra b. el-Harisa koji je putujući po Bizantiji i Perziji prikupljao priče o Rustemu i Behramu i druge bajke i donosio ih u Mekku, da bi time svoje sugrađane odvraćao od slušanja Kur'ana. Kada bi Kurejšije rekli da je Muhammed rekao to i to, on bi se nasmijao i počeo da priča ove izmišljotine. Kad bi čuo da neko ima namjeru da primi islam, on bi ga spriječio svojim kazivanjem o Rustemu i drugim bajkama, a zatim bi rekao: »Ovo je bolje od posta, namaza i borbe, čemu poziva Muhammed.«

»A ako te budu nagovarali da Meni nekoga pridružuješ, o kome ti ništa ne znaš, onda ih nemoj slušati i prema njima se, na ovom svijetu, velikodušno ponašaj, a slijedi put onoga koji se iskreno Meni obraća; Meni ćete se poslije vratiti i Ja ću vas o onome što ste radili obavijestiti.« (ajet, 15.)

Prvi dio ovog ajeta objavljen je zbog Sa'da ibni Ebi Vekasa, o kome je bilo riječi u osmom ajetu poglavlja el-Ankebut.

Drugi dio u kome stoji: **»A slijedi put onoga koji se iskreno Meni obraća . . .«** objavljen je zbog Abdurahmana ibni Avfa, Osmana, Talhe, Seida i Zubejra, koji su primili islam nakon što su čuli da je to učinio i Ebu Bekr. Na njih se odnosi i ajet u kome stoji: **»Za one koji izbjegavaju da se kumirima klanjaju i koji**

se Allahu obraćaju, — njima su namijenjene radosne vijesti, zato obraduj robove Moje.«

»Da su sva stabla na Zemlji pisaljke, a da se u more, kad presahne, ulije još sedam mora, ne bi se ispisale Allahove riječi; Allah je uistinu silan i mudar.« (ajet, 27.)

Ajet je objavljen, prema Katadi, kada su idolopoklonici rekli da će Allahov govor uskoro biti iscrpljen.

»Samo Allah zna kad će Smak svijeta nastupiti, samo On spušta kišu i samo On zna šta je u matericama, a čovjek ne zna šta će sutra zaraditi i ne zna čovjek u kojoj će zemlji umrijeti; Allah uistinu sve zna i o svemu je obaviješten.« (ajet, 34.)

Ajet je objavljen, prema Mudžahidu, kada je jedan beduin došao Poslaniku, i rekao mu: »Moja žena je noseća, reci mi šta će roditi, zemlja je sva ispucala od suše, reci mi kada će se kiša spustiti, znam kad sam rođen, a ti mi reci kada ću umrijeti, i na kraju, reci mi kada će biti Smak svijeta?«

POGLAVLJE ES-SEDŽDE

»Bokovi njihovi se postelje lišavaju i oni se Gospodaru svome iz straha i želje klanjaju, a dio onoga što im Mi dajemo udjeljuju.« (ajet, 16.)

Ajet je objavljen, prema Bilalu, zbog ashaba koji su vrijeme između akšama i jacije provodili u namazu.

»Zar da vjerniku bude isto kao grešniku? Ne, njima neće biti isto.« (ajet, 18.)

Ajet je objavljen, prema Ibni Abbasu, zbog Alije ibni Ebi Taliba i Ukbe b. Ebi Muajta koji je jednom prilikom, prepirući se sa Alijom, rekao: »Ja sam rječitiji, a i jači od tebe.« Na te uvrede Alija je odgovorio: »Ćuti! Ti si licemjer.«

»I oni govore: 'Kad će već jednom ta pobjeda, ako istinu govorite?' Reci: 'Na Sudnjem danu, kad ne-

vjernicima neće nikako koristiti to što će tada vjerovati i kada im se nimalo vremena neće dati.' Zato se ti okreni od njih i čekaj, i oni doista čekaju!« (ajet, 28, 29. i 30.)

Ibni Džerir prenosi od Katade da su idolopoklonici jednom prilikom rekli: »Kada će već jednom ta pobjeda, taj Sudnji dan, ako istinu govorite?« Tim povodom su objavljeni gornji ajeti.

POGLAVLJE EL-AHZAB

»O Vjerovjesniče, Allaha se boj, a nevjernike licemjere ne slušaj — Allah uistinu sve zna i mudar je.« (ajet, 1.)

Ajet je objavljen, prema Ibni Abbasu, kada su idolopoklonici Ebu Sufjan, Ikrime b. Ebi Džehl, Ebu el-A'ver Amr b. Sufjan, rekli Poslaniku, da će mu, ako ih ostavi na miru, dati pola svoga imetka. Licemjeri Medine: Abdullah b. Ubej b. Selul, Tu'ma b. Ubejrik i Abdullah b. Sa'd b. Ebi Serh su istovremeno zaprijetili Poslaniku da će ga, ako se ne povuče, ubiti, pa je tim povodom objavljen gornji ajet.

»Allah nijednom čovjeku dva srca u njedrima njegovim nije dao, a ni žene vaše, od kojih se ziharom rastavljate, materama vašim nije učinio, niti je posinke vaše sinovima vašim učinio. To su samo vaše riječi, iz vaših usta, a Allah istinu govori i na pravi put izvodi.« (ajet, 4.)

Prvi dio ajeta objavljen je, prema Ibni Abbasu, zbog licemjera koji su rekli da Poslanik ima dva srca.

Drugi dio je objavljen zbog **»zihara«**. Naime u predislamskom dobu Arapi su se rastavljali od svojih žena na taj način što bi im rekli: **»Enti alejje ke zahri ummi«** (Ti si meni kao leđa moje majke) tj. ti si mi isto što i moja majka. Islam je ovaj način rastave dokinuo gornjim ajetom.

Treći dio ajeta u kome stoji: **»Niti je posinke vaše sinovima vašim učinio«** objavljen je zbog Zejda ibni

Harisa[60] koga je Poslanik učinio svojim posinkom. Predislamski Arapi su posinke smatrali kao svoje rođene sinove. Rastavljena posinkova žena ili njegova udovica nije se mogla udati za poočima. Islam je i ovo dokinuo gornjim ajetom.

Od Ibni Omera se prenosi da su oni Zejda ibni Harisa zvali Muhammedovim sinom, Zejd ibni Muhamed, sve dok nije objavljen ajet u kome stoji: **»Zovite ih po očevima njihovim, to je kod Allaha ispravnije . . .«**

»O vjernici, sjetite se Allahove milosti prema vama kada su do vas vojske došle, pa smo Mi protiv njih vjetar poslali, i vojske koje vi niste ivdjeli — a Allah dobro vidi šta vi radite — kad su vam došle i odozgo i odozdo, i kad su oči vaše bile uprte jedino u neprijatelja a duša došla do grkljana, i kad ste o Allahu svašta pomišljali, — tada su vjernici bili u iskušenje stavljeni i ne može biti više uznemireni, kad su licemjeri i oni bolesna srca govorili: »Allah i Poslanik Njegov su nas samo obmanjivali kad su nam obećavali!« (ajet, 9, 10, 11. i 12.)

Ajeti su objavljeni za vrijeme bitke na Hendeku, a odnose se na kurejško i savezničko opsjedanje Medine kad su muslimani, zahvaljujući Allahovoj pomoći i dubokim rovovima oko Medine, uspjeli da odole mnogobrojnijem neprijatelju.

»Ima vjernika koji ispunjavaju zavjet dat Allahu, ima ih koji su poginuli, i ima ih koji to očekuju — nisu ništa izmijenili.« (ajet, 23.)

Muslim, Tirmizi i drugi prenose od Enesa da je rekao: »Moj amidža Enes b. Nadr, koji je bio odsutan za vrijeme bitke kod Bedra, je rekao: 'U prvoj bici u kojoj je Poslanik učestvovao bio sam odsutan. Ako mi Allah da priliku da se s Poslanikom borim

---

60 Muhammed alejhisselam, je zatekao Zejda kod Hatidže kao roba, oslobodio ga, posinio i oženio svojom tetičnom Zejnebom, koju je Zejd kasnije pustio. Zejd je među prvima primio islam, učestvovao u mnogim vojnama, a poginuo osme godine po hidžri u bici na Muti.

protiv idolopoklonika, vidješ šta ću uraditi.' Poslije toga bio je učesnik u bici na Uhudu i borio se dok nije poginuo. Na njegovom tijelu pronađeno je oko osamdeset rana.« Tim povodom je objavljen gornji ajet.

»O Vjerovjesniče, reci ženama svojim: 'Ako želite život na ovome svijetu i njegov sjaj, onda se odlučite, daću vam pristojnu otpremninu i lijepo ću vas otpustiti.« (ajet, 28.)

Ajet je objavljen kada su žene Božijeg poslanika Muhammeda, zatražile od njega udobniji život. Muhammed, alejhisselam, se tada povukao, izolovao i prekinuo svaki kontakt sa ashabima. Ebu Bekr i Omer su poslije upornog traženja jedva došli do njega. Tada im je Poslanik rekao o čemu se radi. Tom prilikom je objavljen i gornji ajet koji je Poslanikove žene stavio pred alternativu: život i njegov sjaj ili Allah i Njegov Poslanik? Počeo je sa Aišom koja se bez konsultacije sa roditeljima odmah opredijelila za Allaha i Njegova Poslanika. Tako su učinile i sve druge Poslanikove žene.

»Muslimanima i muslimankama, i vjernicima i vjernicama, i poslušnim muškarcima i poslušnim ženama, i iskrenim muškarcima i iskrenim ženama, i strpljivim muškarcima i strpljivim ženama, i poniznim muškarcima i poniznim ženama, i muškarcima koji dijele zekat[61] i ženama koje dijele zekat, i muškarcima koji poste i ženama koje poste, i muškarcima koji o svojim stidnim mjestima vode brigu i ženama koje o svojim stidnim mjestima vode brigu, i muškarcima koji često spominju Allaha i ženama koje često spominju Allaha, — Allah je, doista, za sve njih oprost i veliku nagradu pripremio.« (ajet, 35.)

Ajet je objavljen kada je Ummi Selema rekla Poslaniku da nije čula da se u Kur'anu spominju žene

---

61 I ovdje su svi naši prevodioci, izuzev Karabega, arapsku riječ »sadaka« uzeli u značenju milostinja, a ona u ovom ajetu označava zekat, obavezno materijalno davanje.

kao muhadžirke. Tada je objavljen gornji ajet i još dva ajeta: 195. ajet iz poglavlja Ali Imran i 32. ajet iz poglavlja en-Nisa, o kojima je ranije bilo riječi.

»Kada Allah i Poslanik Njegov nešto odrede, onda ni vjernik ni vjernica nemaju pravo da po svom nahođenju postupe. A ko Allaha i Njegova Poslanika ne posluša, taj je sigurno skrenuo s pravog puta.« (ajet, 36.)

Ajet je objavljen zbog Zejnebe koja je odbila da se uda za Poslanikova posinka Zejda, jer je smatrala da je bolja i plemenitija od njega. On je oslobođeni rob, a ona aristokratskog porijekla. Međutim, kada je objavljen gornji ajet, Zejneba se pokorila i udala za Zejda.

Ibni Ebi Hatem prenosi od Ibni Zejda da je ovaj ajet objavljen zbog Ummi Kulsum, kćerke Ukbe b. Ebi Muajta, prve žene koja se iselila iz Mekke u Medinu. Željela je da se uda za Muhammeda, a udala se za Zejda ibni Harisa. Nezadovoljna time, ona i njen brat su rekli: »Htjeli smo Božijeg poslanika, a oženili njegova roba.« Tim povodom je objavljen gornji ajet.

»A kad ti reče onome kome je Allah milost darovao, a kome si i ti dobro učinio: 'Zadrži ženu svoju i boj se Allaha!' — u sebi si skrivao ono što će Allah objelodaniti i ljudi si se bojao, a preče je da se Allaha bojiš. I pošto je Zejd s njom živio i od nje se razveo, Mi smo je za tebe udali kako se vjernici ne bi ustručavali više da se žene ženama posinaka svojih kad se oni od njih razvedu — kako Allah odredi, onako treba da bude.« (ajet, 37.)

U prvom dijelu ovog ajeta govori se o puštanju Zejnebe od Zejda, a u drugom o njenom vjenčanju za Poslanika. Brak između Zejda i Zejnebe nije dugo trajao. Sukobi koji su nastali među njima uglavnom su bili klasne prirode. Zejd je često dolazio Poslaniku i tražio rastavu braka, a Poslanik mu je govorio da to ne čini **(Imsik alejke zevdžeke vettekillahe)**. Međutim, do rastave je ipak došlo. Poslanik je kasnije oženio Zejnebu i time dokinuo predislamski običaj

po kome je posinak smatran sinom i koji je na osnovu toga uživao sva prava kako u odnosu na nasljedstvo tako i u odnosu na krvno srodstvo.

»Muhammed nije roditelj nijednom od vaših ljudi, nego je Allahov poslanik i posljednji vjerovjesnik — a Allah sve dobro zna.« (ajet, 40.)

Tirmizi prenosi od Aiše da je rekla: »Kada je Poslanik oženio Zejnebu neki su rekli da je oženio ženu svoga sina, pa je tim povodom objavljen gornji ajet.«

»On vas blagosilja, a i meleki njegovi, da bi vas iz tmina na svjetlo izveo — On je prema vjernicima samilostan.« (ajet, 43.)

Ajet je objavljen, prema Ibni Abbasu, zbog vjernika koji su, kada je objavljeno: **»Allah i meleki Njegovi blagosilju Vjerovjesnika«**, rekli: »Ovaj ajet je objavljen samo radi Poslanika. Mi tu nemamo šta da tražimo.« Tim povodom je objavljen i gore navedeni ajet kao dopuna ovome.

»I obraduj vjernike da će Allah na njih veliku milost prosuti.« (ajet, 47.)

Ibni Džerir prenosi od Ikrime i Hasana el-Basrija da su rekli: »Kada je objavljeno: **'Mi ćemo ti dati sigurnu pobjedu da bi ti Allah ranije i kasnije krivice oprostio, da bi blagodat svoju tebi potpunom učinio, da bi te na pravi put uputio'«** vjernici su rekli: »Božiji poslaniče, sada znamo šta će biti sa tobom, a šta će sa nama?« Tada je objavljen gornji ajet i ajet u kome stoji: **»Mi ćemo ti dati sigurnu pobjedu ... da bi vjernike i vjernice uveo u džennetske bašče kroz koje će rijeke teći, u kojima će vječno boraviti, i da bi prešao preko rđavih postupaka njihovih — a to je u Allaha veliki uspjeh.«**

Bejheki prenosi od Rebia ibni Enesa da je rekao: »Kada su objavljeni ajeti: 'Reci: **'Ja nisam prvi poslanik i ne znam šta će biti sa mnom ili s vama; ja slijedim samo ono što mi se objavljuje i samo sam dužan da otvoreno opominjem'«, »Da bi ti Allah ranije i kasnije krivice oprostio«**, vjernici su rekli: »Božiji poslaniče, sada znamo šta će biti sa tobom, a šta će

sa nama?« Tada je objavljeno: »**I obraduj vjernike da će Allah na njih veliku milost prosuti.**«

»**O Vjerovjesniče, Mi smo ti dozvolili da budu žene tvoje one kojima si dao vjenčane darove njihove, i one u vlasti tvojoj koje ti je Allah dao iz plijena, i kćeri stričeva tvojih, i kćeri tetaka tvojih po ocu, i kćeri daidža tvojih, i kćeri tetaka tvojih po materi koje su se s tobom iselile, i samo tebi, a ne ostalim vjernicima — ženu-vjernicu koja sebe pokloni vjerovjesniku ako vjerovjesnik hoće da se njome oženi — da ti ne bi bilo teško. Mi znamo šta smo propisali vjernicima kada je riječ o ženama njihovim i onima koje su u vlasništvu njihovu. — A Allah prašta i samilostan je.**« (ajet, 50.)

Prvi dio ovog ajeta objavljen je kada je Poslanik ponudio brak Ummi Hani. Međutim, do braka nije došlo iz razloga što se Ummi Hani nije s Poslanikom iselila u Medinu.

Drugi dio je objavljen zbog Guzejle, Ummi Šerik, koja je sebe darovala Poslaniku. Međutim, Poslanik je, nakon zahvale, odbio ponudu.

»**Od sada ti nisu dopuštene druge žene, ni da umjesto njih neku drugu uzmeš, makar te i zadivila ljepota njihova, osim onih koje postanu robinje tvoje. — A Allah na sve motri.**« (ajet, 52.)

Ajet je objavljen, prema Ikrimi, kada su Poslanikove žene, koje su stavljene pred izbor: život i njegov sjaj ili Allah i Njegov Poslanik, odabrale Allaha i Njegova Poslanika.

»**O vjernici, ne ulazite u sobe Vjerovjesnikove, osim ako vam se dopusti radi jela, ali ne da čekate dok se ono zgotovi; tek kad budete pozvani, onda uđite, i pošto jedete, raziđite se ne upuštajući se jedni s drugima u razgovor. To smeta Vjerovjesniku, a on se stidi da vam to rekne, a Allah se ne stidi istine. A ako od njih nešto tražite, tražite to od njih iza zastora. To je čistije i za vaša i za njihova srca. Vama nije dopušteno da Allahova poslanika uznemirujete niti da se ženama njegovim poslije smrti njegove ikada ože-**

nite. To bi, uistinu, kod Allaha, bio veliki grijeh!« (ajet, 53.)

Prvi dio ovog ajeta objavljen je kada su neki ashabi, koje je Poslanik pozvao na ručak, došli mnogo ranije, dok su se neki, poslije ručka, suviše dugo zadržali i na taj način mučili Poslanika i njegovu obitelj.

Drugi dio, koji govori o pokrivanju Poslanikovih žena, objavljen je kada je Omer rekao Poslaniku da bi bilo dobro kad bi svojim ženama naredio da se pokriju.

Treći dio ajeta u kome stoji: **»Vama nije dopušteno... da se sa ženama njegovim poslije smrti njegove ikada oženite«** objavljen je kada su neki rekli da će se poslije Poslanikove smrti oženiti sa njegovim ženama.

»Allah i meleki njegovi blagosilju Vjerovjesnika. O vjernici, blagosiljajte ga i vi i šaljite mu pozdrav!« (ajet, 56.)

Od Ka'ba b. Udžre se prenosi da je rekao: »Kada je objavljen ajet: **»O vjernici, blagosiljajte ga i vi i šaljite mu pozdrav!«**, Poslaniku je došao jedan ashab i rekao mu: »Božiji poslaniče, znamo kako da te pozdravimo, ali ne znamo kako da te blagosiljamo.« Tada je Poslanik rekao: »Recite: 'Bože, ukaži svoju milost Muhammedu i rodu Muhammedovu kao što si je ukazao Ibrahimu i rodu Ibrahimovu! Ti si hvaljen i slavljen. Bože, podaj svoj blagoslov Muhammedu i rodu Muhammedovu kao što si ga dao Ibrahimu i rodu Ibrahimovu! Ti si hvaljen i slavljen.'«

»One koji Allaha i Poslanika njegova budu vrijeđali Allah će i na ovom i na onom svijetu prokleti, i sramnu im patnju pripremiti.« (ajet, 57.)

Ajet je, prema jednoj verziji, objavljen zbog onih koji su vrijeđali Poslanika kada se oženio sa Safijjom, a prema drugoj zbog onih koji su potvorili Aišu, radijellahu anha.

»Oni koji vjernike i vjernice vrijeđaju, a oni to ne zaslužuju, tovare na sebe klevetu i pravi grijeh.« (ajet, 58.)

Ajet je objavljen kada je Omer udario jednu ženu zbog njenog nedoličnog ponašanja, nakon čega su njeni počeli da ga vrijeđaju i napadaju.

»O Vjerovjesniče, reci ženama svojim, i kćerima svojim, i ženama vjernika neka spuste haljine svoje niza se. Tako će se najlakše prepoznati pa neće napastvovane biti. A Allah prašta i samilostan je.« (ajet, 59.)

Ajet je objavljen kada su neke žene bile izložene napadima i vrijeđanju licemjera. Kada su na to upozoreni, oni su rekli: »Mislili smo da su robinje.«

POGLAVLJE SEBE'

»Stanovnici Sabe su imali dokaz u mjestu u kom su živjeli: vrtove, zdesna i slijeva. 'Jedite hranu Gospodara svoga i budite Mu zahvalni; kakav divan kraj i Gospodar koji mnogo prašta!'« (ajet, 15.)

Ibni Ebi Hatem prenosi od Ali b. Rebaha da je rekao: »Pričao mi je jedan čovjek da je Ferva b. Musejk el-Gatafani, kada je došao Poslaniku, rekao: »Božiji poslaniče, narod Sabe je u predislamskom dobu bio moćan i slavan. Mogu li se, ako napuste islam, boriti protiv njih?« Poslanik je rekao da mu o tome još ništa nije naređeno. Tada je objavljen gornji ajet.

»Mi ni u jedan grad nismo poslanika poslali a da oni, koji su na raskošan život bili navikli, nisu rekli: 'Zaista mi ne vjerujemo u vaše poslanstvo!« (ajet, 34.)

Prenosi se da se jedan trgovac, kada ga je obavijestio njegov ortak da Muhammeda, kao poslanika, priznaju samo oni koji su najsiromašniji, odmah vratio iz Šama (Sirije), otišao do Poslanika, upitao ga čemu poziva, a zatim primio islam. Kada je upitan šta ga je na to navelo, on je odgovorio: »Nijedan poslanik nije poslat, a da oni najsiromašniji nisu bili njegovi prvi sljedbenici.« Tim povodom je objavljen gornji ajet, a nakon njegove objave Poslanik je rekao da je Allah potvrdio istinitost novoobraćenog vjernika.

POGLAVLJE FATIR

»Pa zar je onaj kome je njegovo ružno djelo prikazano lijepim, a i on ga smatra lijepim . . .[62] **Allah u zabludi ostavlja onoga koga hoće, a na pravi put ukazuje onome kome hoće, pa ne izgaraj od žalosti za njima; Allah doista dobro zna sve što oni rade.«** (ajet, 8.)

Ajet se odnosi na idolopoklonike, a objavljen je zbog Asa ibni Vaila i Enesa b. el-Muttaliba, po jednoj verziji, a po drugoj zbog Ebu Džehla.

Postoje i druga mišljenja. Neki idu tako daleko i kažu da se ajet odnosi na haridžite. Međutim, Kurtubi je kategoričan da se odnosi samo na idolopoklonike. Podlogu za to on nalazi u samom Kur'anu, u ajetima u kojima stoji: **»Neka te ne žaloste oni, koji srljaju u nevjerovanje!«; »Pa zar ćeš ti za njima od tuge svisnuti, ako oni u ovaj govor neće da povjeruju?«; »Zar ćeš ti sebe uništiti zato što oni neće da budu vjernici?«; »Pa ne izgaraj od žalosti za njima.«**

»Oni koji Allahovu Knjigu čitaju i namaz obavljaju i od onoga čime ih Mi opskrbljujemo udjeljuju, i tajno i javno, mogu da se nadaju nagradi koja neće nestati.« (ajet, 29.)

Abdulgani b. Seid es-Sekafi prenosi od Ibni Abbasa da se ovaj ajet odnosi na Husejna b. el-Harisa el-Kurešija.

»Koji nam je, od dobrote svoje, vječno boravište darovao, gdje nas umor neće doticati i u kome nas klonulost neće snalaziti.« (ajet, 35.)

Ajet je objavljen, prema Abdullahu b. Ebi Evfi, kada je jedan ashab upitao Poslanika da li će u džennetu biti potreban odmor, a on odgovorio da neće, jer u džennetu neće biti zamaranja.

---

62 Ovom rečenicom, u kojoj je posljedica izostavljena, kao da je rečeno: Pa zar je onaj kome je njegovo ružno djelo prikazano lijepim, a i on ga smatra lijepim, kao onaj koji je upućen na pravi put.

»Oni se zaklinju Allahom, najtežom zakletvom, da će se, bolje nego bilo koji narod, držati pravog puta — samo ako im dođe onaj koji će ih opominjati. I kad im je došao onaj koji opominje, njegov dolazak im je samo povećao otuđenje.« (ajet, 42.)

Ibni Ebi Hatem prenosi od Ibni Ebi Hilala da su idolopoklonici, prije pojave Muhammeda, alejhisselam, govorili da će, ako im dođe Poslanik, biti najiskreniji, najodaniji i najposlušniji Allahu i Njegovom Poslaniku. Tim povodm je objavljen gornji ajet i još dva ajeta u kojima stoji: **»A oni su sigurno govorili: 'Da smo mi Knjigu imali kao što su je imali narodi prije nas, sigurno bismo bili Allahovi iskreni robovi!'«, »I da ne kažete: 'Da je Knjiga objavljena nama, mi bismo se od njih pravog puta bolje držali.'«**

POGLAVLJE JASIN

»Mi smo učinili da budu kao oni na čije smo vratove okove stavili sve do podbradaka, — zato su oni glava uzdignutih, i kao oni ispred kojih i iza kojih smo pregradu metnuli i na oči im koprenu stavili, — zato oni ne vide.« (ajet, 8. i 9.)

Ajeti su objavljeni kada je Ebu Džehl pokušao da se približi Poslaniku u namjeri da ga ubije.

»Mi ćemo, zaista, mrtve proživiti, i Mi smo zapisali ono što su uradili i tragove[63] koje su iza sebe ostavili; sve smo Mi to u Knjizi jasnoj pobrojali.« (ajet, 12.)

Tirmizi prenosi od Ebu Seida el-Hudrija da je ovaj ajet objavljen kada su pripadnici Benu Selima, ogranak ensarija, koji su bili nastanjeni u predgrađu Me-

---

63 **»Ve nektubu ma kaddemu ve asarehum« (Mi smo zapisali** ono **što su uradili i tragove koje su iza sebe ostavili.)** Izraz **»asarehum«**, po Ibni Abbasu, Enesu ibni Maliku, Mudžahidu i drugima, znači **»hutahum ilel mesadžidi«**, značenje kome i Nahhas daje prednost, jer je i sam ajet objavljen zbog toga.

dine, odlučili da se presele bliže Poslanikovoj džamiji. Kada je Poslanik čuo za ovo, rekao je: »Zašto se selite? Vaši tragovi biće zapisani.«

»Kako čovjek ne vidi da ga Mi od kapi sjemena stvaramo, i opet je otvoreni protivnik, i Nama nudi primjer, a zaboravlja kako je stvoren, i govori: 'Ko će oživiti kosti, kad budu trule?' Reci: 'Oživiće ih Onaj koji ih je prvi put stvorio; On dobro zna sve što je stvorio, Onaj koji vam iz zelenog drveća vatru stvara i vi njome potpaljujete.' Zar Onaj koji je stvorio nebesa i Zemlju nije kadar da stvori njima slične? Jeste, On sve stvara i On je sveznajući; kada nešto hoće, On samo za to rekne: ,Budi!' — i ono bude.« (ajet, 77—83.)

Ajeti su objavljeni, prema Ibni Abbasu, poslije diskusije koju je Poslanik vodio sa 'Asom b. Vailom o životu poslije smrti. On je jednu trulu kost, koju je donio, izmrvio, a zatim rekao Božijem poslaniku: »Vidiš li, zar će to Allah proživiti nakon što je istruhlo i izmrvilo se?« Poslanik je na to odgovorio: »Da, i tebe će proživiti i u pakao te strpati.« Na isti način je postupio i Ubejj b. Halef el-Džumehi, pa je, nakon toga, objavljen četvrti ajet iz poglavlja en-Nahl.

POGLAVLJE ES-SAFFAT

»Oni između Njega i meleka srodstvo uspostavljaju, a meleki obavezno znaju da će oni koji tako govore u vatru biti bačeni.« (ajet, 158.)

Ajet je objavljen, prema Mudžahidu, zbog mnogobožaca koji su rekli da su meleki Božije kćeri.

»I mi smo u redove poredani.« (ajet, 165.)

Ibni Ebi Hatem prenosi od Jezida ibni Malika da je ovaj ajet objavljen zbog prvih muslimana koji, za vrijeme namaza, nisu bili u redove poredani. Poslije objave ovog ajeta Poslanik je naredio da se namaz u safovima obavlja.

»Pa zar oni Našu kaznu požuruju?« (ajet, 176.)

Ajet je objavljen, prema Ibni Abbasu, zbog mnogobožaca koji su Poslanika požurivali sa kaznom.

POGLAVLJE SAD

»Sād. Tako mi Kur'ana slavnog, bahati su i inadžije oni koji neće da vjeruju! Koliko smo Mi naroda prije njih uništili! I oni su za pomoć vapili, ali je bilo kasno! Oni se čude što im je jedan od njih došao da ih opominje, i govore nevjernici: 'Ovo je čarobnjak, lažov! Zar on da bogove svede na Boga jednog? To je, zaista, nešto veoma čudno!' I oni ugledni između njih krenuše: 'Idite i ostanite pri klanjanju bogovima svojim, ovima se, uistinu, nešto veliko hoće! Za ovo nismo čuli u vjeri predaka naših, ovo nije ništa drugo već namještena laž; zašto baš njemu, između nas, da bude poslana Opomena!?' Ali, oni u Opomenu Moju sumnjaju zato što kaznu Moju nisu iskusili.« (ajet. 1—8.)

Seid ibni Džubejr prenosi od Ibni Abbasa da su Kurejšije, kada su posjetili Ebu Taliba koji je bio bolestan, a kod njega se u to vrijeme nalazio i Poslanik, zatražili od Ebu Taliba da upotrijebi svoj autoritet kod Poslanika i da ih zaštiti od njega i muslimana. Tada se Ebu Talib obrati Muhammedu riječima:

— Bratiću moj, šta hoćeš sa ovim narodom?

— Hoću da se okupe oko riječi **»La ilahe illellah«** (Samo je Allah Bog) — reče Poslanik.

Na ovo su Kurejšije primijetile: »Zar on hoće da bogove svede samo na jednog Boga? To je zaista nešto veoma čudno!«, pa je tim povodom objavljeno prvih osam ajeta ovoga poglavlja.

Po drugoj verziji, ajeti su objavljeni kada je Omer b. el-Hattab primio islam. Njegov prelazak na islam teško je pao idolopoklonicima, pa su otišli do Ebu Taliba i rekli mu:

— Presudi između nas i svoga bratića.

Ebu Talib je tada pozvao Poslanika i rekao mu:

— Bratiću moj, tvoj narod želi da ti postavi neka pitanja. Nemoj se od njih previše okretati.

— A koja su to pitanja? — reče Poslanik.

— Ostavi nas na miru i naše bogove — rekoše idolopoklonici.

— Recite: »**La ilahe illellah**« — reče Poslanik, a oni rekoše: »Zar on hoće da bogove svede samo na jednog Boga? Može li ljudima biti dovoljan samo jedan Bog?« Tim povodom su objavljeni gornji ajeti.

POGLAVLJE EZ-ZUMER

»Iskreno ispovijedanje vjere dug je Allahu! A onima koji mimo Njega uzimaju zaštitnike: 'Mi im se klanjamo samo zato da bi nas što više Allahu približili' — Allah će njima zaista presuditi o onome u čemu su se oni razilazili. Allah nikako neće ukazati na pravi put onome ko je lažljivac i nevjernik.« (ajet, 3.)

Ajet je objavljen, prema Ibni Abbasu, zbog idolopoklonika koji su meleke smatrali Božijim kćerima. Kada je od njih zatraženo da se prođu obožavanja kipova, oni su rekli: **»Mi im se klanjamo samo zato da bi nas što više Allahu približili.«**

»Da li je onaj koji u noćnim časovima u molitvi vrijeme provodi, padajući licem na tle i stojeći, strahujući od onoga svijeta i nadajući se milosti Gospodara svoga . . .?[64] **Reci: 'Zar su isti oni koji znaju i oni koji ne znaju? Samo oni koji pameti imaju pouku primaju!'«** (ajet, 9.)

Ajet je objavljen, prema Ibni Omeru, zbog Osmana ibni Affana. Neki kažu da se odnosi na Ammara ibni Jasira, a neki na Ibni Mes'uda.

»Za one koji izbjegavaju da se kumirima klanjaju i koji se Allahu obraćaju — njima su namijenjene radosne vijesti, zato obraduj robove Moje, koji Ku-

---

[64] U prvoj rečenici ovog ajeta predikat je izostavljen i on se podrazumijeva.

r'an slušaju i slijede ono najljepše u njemu; njima je Allah na pravi put ukazao i oni su razumom obdareni.« (ajet, 17. i 18.)

Ajeti se odnose, prema Zejdu ibni Eslemu, na Ebu Zerra, Selmana el-Farisija i Zejda ibni Amra, koji su u predislamskom dobu izgovarali maksimu: »*La ilahe illellah*«.

»Allah objavljuje najljepši govor, Knjigu sličnu[65] **po smislu, čije se pouke ponavljaju, zbog kojih podilazi jeza one koji se Gospodara svoga boje, a kada se sjete Allahove milosti, kože njihove i srca njihova se smiruju. Ona je Allahov pravi put na koji On ukazuje**

---

65 U ajetu se govori o mutešabih-ajetima naspram kojih, kao oprečan pojam, i to samo terminološki, stoje muhkemat-ajeti. Ta njihova međusobna oprečnost najbolje se vidi u sljedećem kur'anskom tekstu: **»On tebi objavljuje Knjigu, u njoj su ajeti jasni, oni su glavnina Knjige, a drugi su manje jasni. Oni čija su srca pokvarena — željni smutnje i svoga tumačenja — slijede one što su manje jasni. A tumačenje njihovo zna samo Allah i oni koji su dobro u nauku upućeni. 'Mi vjerujemo u njih, sve je od Gospodara našeg!' — govore oni. — A samo razumom obdareni shvaćaju.«**

Neki tvrde, a tako su ovaj ajet shvatili i Pandža-Čaušević, da je mutešabih nesaznatljiv. Njegovo značenje zna samo Bog. To je za ljude nedokučivo. Shodno ovome, oni kod gornjeg ajeta obavezno staju iza riječi Allah: **»A tumačenje njihovo zna samo Allah.«** Dalji tekst je nova rečenica koja ima svoj subjekat **»er-rasihune«** i predikat, rečenicu **»jekulune«**.

Drugi smatraju, a njihovo mišljenje dijeli i Besim Korkut, da je mutešabih saznatljiv. Dokaze za to oni nalaze u samom ajetu, u rečenici **»er-rasihune fil ilmi«** i panegiriku na kraju ajeta gdje se kaže: **»A samo razumom obdareni shvaćaju.«** U Kur'anu, prema njima, nema ništa što bi bilo nepojmljivo i nesaznatljivo za ljude. Ni od čega znanje Bog nije zadržao za sebe. Shodno ovome oni kod gornjeg ajeta obavezno staju iza riječi ilm: **»A tumačenje njihovo zna samo Allah i oni koji su dobro u nauku upućeni.«** Po ovom shvatanju, »vav« je harful atfi, veznik koji riječ **»er-rasihune«** veže za Božije ime, dok se **»jekulune«** nalazi na položaju akuzativa stanja, kao da je rečeno: **»Ver rasihune fil ilmi«** kailine... Ajet dopušta i jedan i drugi prevod.

onome kome On hoće; a onoga koga Allah ostavi u zabludi niko na pravi put neće moći uputiti.« (ajet, 23.)

Ibni Džerir prenosi od Ibni Abbasa da su ashabi jednom prilikom rekli Poslaniku: »Božiji poslaniče, govori nam, pa je objavljeno: **»Allah objavljuje najljepši govor . . .«**

»Zar Allah sam nije dovoljan robu svome? A oni te plaše onima kojima se, mimo Njega, klanjaju. Onoga koga Allah ostavi u zabludi — niko ne može na pravi put uputiti.« (ajet, 36.)

Ajet je objavljen kada su idolopoklonici rekli Poslaniku: »Ako ne prestaneš sa vrijeđanjem naših božanstava, mi ćemo im narediti da te opčine i začaraju.«

»Kad se Allah samo spomene, grče se srca onih koji u onaj svijet ne vjeruju, a kad se spomenu oni kojima se oni mimo Njega klanjaju, odjednom ih radost obuzme.« (ajet, 45.)

Ajet je objavljen, prema Mudžahidu, kada je Poslanik u haremu Ka'be učio poglavlje en-Nedžm u kome se spominju idolopoklonička božanstva. Kada su to čuli, oni su se jako obradovali.

»Reci: 'O robovi moji koji ste se prema sebi ogriješili, ne gubite nade u Allahovu milost! Allah će, sigurno, sve grijehe oprostiti; On doista mnogo prašta i On je milostiv.« (ajet, 53.)

Ajet je objavljen, prema Ibni Abbasu, kada su idolopoklonici, koji su u predislamskom dobu ubijali i blud činili, došli Poslaniku i rekli mu da je to čemu ih on poziva zaista dobro ukoliko postoji za ono što su oni prije islama radili **tevba** (pokajanje).

Neki kažu da je ajet objavljen zbog vjernika koji su pretjerivali u ibadetu iz straha da im ibadet neće biti primljen zbog grijeha i raskola u predislamskom dobu.

»Reci: 'Zar od mene tražite da se nekom drugom, osim Allahu, klanjam, o neznalice! A tebi, i onima prije tebe objavljeno je: Ako budeš druge Allahu pri-

pisivao, tvoja djela će sigurno propasti, a ti ćeš izgubljen biti. Nego, Allahu se jedino klanjaj i budi zahvalan!'« (ajet, 64, 65. i 66.)

Bejheki prenosi od Hasana el-Basrija da je rekao da su idolopoklonici rekli Poslaniku: »Zar svoje pretke nazivaš zabludjelim i izgubljenim?« Tada su objavljeni gornji ajeti o kojima će još biti riječi u poglavlju el-Kafirun.

»Oni ne veličaju Allaha onako kako Ga treba veličati; a čitava Zemlja će na Sudnjem danu u vlasti njegovoj biti, a nebesa će u moći njegovoj smotana ostati. Hvaljen neka je On i vrlo visoko iznad onih koje Njemu pripisuju!« (ajet, 67.)

Prenosi se da su neki kada je objavljen ajetul-kursi, rekli: »Božiji poslaniče, a kakav je Njegov arš?«, pa je tim povodom objavljen gornji ajet.

POGLAVLJE EL-MU'MIN

»O Allahovim ajetima raspravljaju samo oni koji ne vjeruju, pa neka te ne obmanjuje to što se oni po svijetu kreću.« (ajet, 4.)

Ibni Ebi Hatem prenosi od Suddija, a ovaj od Ebu Malika da je gornji ajet objavljen zbog Harisa b. Kajsa el-Sehmija.

»Oni koji o Allahovim znamenjima raspravljaju, iako im nikakav dokaz nije došao, u srcima njihovim je samo oholost koja ih neće dovesti do željenog cilja; zato moli od Allaha zaštitu, jer On, uistinu, sve čuje i sve vidi. Stvaranje nebesa i Zemlje je sigurno veće nego stvaranje roda ljudskog, ali većina ljudi ne zna.« (ajet, 56. i 57.)

Ajeti su objavljeni kada su Jevreji došli Poslaniku i počeli mu pričati o Dedžalu. Ajetima se Poslaniku naređuje da traži zaštitu od Allaha, jer je stvaranje nebesa i Zemlje veće od stvaranja ljudi.

»Reci: 'Meni je zabranjeno, o tome su mi došli jasni dokazi od Gospodara moga, da se klanjam oni-

ma kojima se vi, mimo Allaha, klanjate, a naređeno mi je da se pokoravam Gospodaru svjetova.'« (ajet, 66.)

Ajet je objavljen, prema Ibni Abbasu, kada je Velid ibni Mugira rekao Poslaniku da se vrati vjeri svojih predaka.

POGLAVLJE FUSSILET

»Vi se niste krili zato da ne bi uši vaše i oči vaše i koža vaša protiv vas svjedočile, već zato što ste vjerovali da Allah neće saznati mnogo štošta što ste radili.« (ajet, 22.)

Buharija, Muslim, Tirmizi i drugi prenose od Ibni Mes'uda da su se neki ljudi u dvorištu Ka'be počeli prepirati oko toga da li ih Bog čuje. Jedan od njih je rekao da ih čuje ako suviše glasno govore, a drugi je dodao, ako nas čuje kada glasno govorimo, onda nas čuje i kada šapućemo. Tim povodom je objavljen gornji ajet.

»Oni koji riječi Naše izvrću neće se, doista, od Nas sakriti. Pa da li će biti ugodnije onome koji u vatru bude bačen ili onome koji na Sudnji dan dođe smiren? Radite šta hoćete, On zaista vidi šta vi radite.« (ajet, 40.)

Ibni Munzir prenosi od Beširа b. Fetha da se ovaj ajet odnosi na Ebu Džehla i Ammara ibni Jasira.

»A da Kur'an objavljujemo na tuđem jeziku, oni bi sigurno rekli: 'Trebalo je da su mu ajeti razumljivi! Zar jezik tuđ, a onaj kome se objavljuje Arap?' — Reci: 'On je vjernicima uputstvo i lijek. A oni koji neće da vjeruju — i gluhi su i slijepi, kao da se iz daleka mjesta dozivaju.'« (ajet, 44.)

Ajet je objavljen, prema Seidu ibni Džubejru, kada su idolopoklonici rekli: »Trebalo je da ovaj Kur'an bude objavljen na nekom stranom jeziku.«

POGLAVLJE EŠ-ŠURA

»A dokazi onih koji se o Allahovoj vjeri raspravljaju ništavni su kod njihova Gospodara kada su joj se već mnogi odazvali; na njih će pasti gnjev i čeka ih patnja teška.« (ajet, 16.)

Ibni Munzir prenosi od Ikrime da je rekao: »Kada je objavljeno: **'Kada Allahova pomoć i pobjeda dođu'«** idolopoklonici Mekke su jedni drugima rekli: »Ljudi u skupinama ulaze u Allahovu vjeru, protjerajte ove koji se nalaze u našoj sredini. Zašto da žive među nama?« Tim povodom je objavljen gornji ajet.

»Na ovaj način Allah šalje radosne vijesti robovima svojim, onima koji su vjerovali i dobra djela činili. Reci: 'Ne tražim za ovo nikakvu nagradu od vas, osim da Mu se dobrim djelima približite.«[66] **A umnogostručićemo nagradu onome ko učini dobro djelo, jer Allah zaista mnogo prašta i blagodaran je.«** (ajet, 23.)

Ajet je objavljen kada su ensarije ponudile Poslaniku materijalnu pomoć. Tada su iđolopoklonici, prema Katadi, rekli da Poslanik za ono što obavlja traži materijalnu dobit.

»Kad bi Allah svim svojim robovima davao opskrbu u obilju, oni bi se na Zemlji osilili, ali On je daje s namjerom, onoliko koliko hoće, jer On dobro poznaje i vidi robove svoje.« (ajet, 27.)

Ajet je objavljen zbog stanovnika Suffe koji su jednom prilikom rekli: »Kad bi imali?« A željeli su bogatstvo ovoga svijeta.

---

[66] Dio ajeta u kome stoji: **»Kul la es'elukum alejhi edžren illel meveddete fil kurba«** moguće je shvatiti na tri načina: spojeno izuzimanje **(istisnaun muttasilun)**, rastavljeno izuzimanje **(istisnaun munkatiun)** i treće shvatanje riječi **»kurba«** u značenju **»et-tekarrub ilellahi«** (približavanje Allahu, dželle šanuhu). Ovo treće značenje usvojili su Pandža-Čaušević i Besim Korkut u svojim prevodima Kur'ana.

POGLAVLJE EZ-ZUHRUF

»Oni meleke koji su robovi Milostivoga ženama nazivaju. Zar su oni prisustvovali stvaranju njihovu? — Njihova tvrđenja će biti zapisana i oni će odgovarati!« (ajet, 19.)

Ajet je objavljen zbog idolopoklonika koji su meleke nazivali ženama.

»I još kažu: 'Trebalo je da ovaj Kur'an bude objavljen nekom uglednom čovjeku iz jednog od ova dva grada!'« (ajet, 31.)

Ajet je objavljen, prema Katadi, kada je Velid ibni Mugira rekao: »Ako je istina ono čemu poziva Muhammed, onda je ovaj Kur'an trebao biti objavljen meni ili Urve b. Mes'udu es-Sekafiju.«

»Onome ko se bude slijepim pravio da ne bi Milostivog veličao, Mi ćemo šejtana natovariti, pa će mu on nerazdvojni drug postati. (ajet, 36.)

Ajet je objavljen kada su idolopoklonici ashabima, drugovima Božijeg poslanika, dodijelili po jednog svog čovjeka. Ebu Bekru su odredili Talhu, koga je, kada mu je došao, Ebu Bekr upitao:

— Čemu pozivaš?

— Pozivam obožavanju Lata i Uzza-a — reče Talha.

— Ko je Lat? — upita Ebu Bekr.

— Naš Bog — odgovori Talha.

— A ko je Uzza? — nastavi sa pitanjem Ebu Bekr.

— Božija kći — odgovori Talha.

Na upit ko je majka Uzza-a Talha nije mogao odgovoriti. Tražio je odgovor kod svojih istomišljenika, ali mu ni oni nisu mogli pomoći. Nakon toga on je primio islam i tim povodom je objavljen gornji ajet.

»A kad je narodu tvome kao primjer naveden Sin Merjemin, odjednom su oni, zbog toga, zagalamili.« (ajet, 57.)

Taberani prenosi od Ibni Abbasa da su idolopoklonici, kada je Poslanik rekao da nikakva dobra nema u božanstvima koje oni mimo Allaha obožavaju, re-

kli: »Zar nisi tvrdio da je Isa poslanik i poslušni Božiji rob, a obožavan je pored Allaha?« Tim povodom je objavljen gornji ajet.

»Zar oni misle da Mi ne čujemo šta oni nasamo razgovaraju i kako se među sobom dogovaraju? Čujemo Mi, a izaslanici Naši, koji su uz njih, zapisuju.« (ajet, 80.)

O povodu objave ovog ajeta bilo je riječi u poglavlju Fussilet, 22. ajet.

POGLAVLJE ED-DUHAN

»Zato sačekaj dan kad će im se činiti da prema nebu vide vidljiv dim koji će ljude prekriti. 'Ovo je neizdržljiva patnja! Gospodaru naš, otkloni patnju od nas, mi ćemo, sigurno, vjerovati!' A kako će oni pouku primiti, a već im je došao istiniti Poslanik od koga oni glave okreću i govore: 'Poučeni — umno poremećeni!' Mi ćemo patnju malo po malo otklanjati i vi ćete se sigurno u mnogobožačku vjeru vratiti; ali onoga dana kada ih svom silom zgrabimo, zbilja ćemo ih kazniti.« (ajet, 10—16.)

Buharija prenosi od Ibni Mes'uda da je Poslanik, kada je primijetio da se idolopoklonici okreću od islama, rekao: »Bože moj, kazni ih sa sedam godina, poput onih sedam Jusufovih godina!«

Tada je nastupilo sušno doba, zavladala glad i bijeda, pa su neki od njih, kada bi pogledali prema nebu, usljed gladi, vidjeli samo dim i prašinu.

Idolopoklonici su, preko Ebu Sufjana, zatražili od Poslanika da ih spasi gladi i bijede, i kada je Allah uslišao molbu svoga Poslanika, oni su se ponovo vratili svojim porocima, pa je objavljeno: **»Ali onoga dana kada ih svom silom zgrabimo, zbilja ćemo ih kazniti.«**

»Drvo zekkum biće hrana grešniku, u trbuhu će kao rastopljena kovina vreti, kao što voda kada ključa vri. 'Ščepajte ga i usred ognja odvucite, a zatim

mu, za kaznu, na glavu vodu koja ključa izlivajte!' 'Okušaj, ta ti si, uistinu, ,moćni' i ,poštovani' (ajet, 43—49.)

Seid b. Mensur prenosi od Ebu Malika da je Ebu Džehl, nudeći nekima datule, govorio: »Probajte, ovo je plod drveta zekkum čime nas Muhammed zastrašuje.« Tim povodom su objavljeni gornji ajeti.

El-Emevi prenosi od Ikrime da je Božiji poslanik, kada se jednom prilikom susreo sa Ebu Džehlom, rekao: »Allah mi naređuje da ti kažem: **'Teško tebi! Teško tebi! i još jednom: Teško tebi! Teško tebi!'«** Tada je Ebu Džehl rekao: »Čime to ti mene zastrašuješ! Ti mi, a ni tvoj Bog, ne možeš ništa učiniti, jer ja sam najmoćniji i najpoštovaniji u ovoj dolini.« Allah je Ebu Džehla uništio na Bedru. Na njega se odnose gornji ajeti.

POGLAVLJE EL-DŽASIJE

»Reci vjernicima da oproste onima koji ne očekuju Allahove dane u kojima će On nagraditi ljude za ono što su uradili. Onaj koji čini dobro — sebi ga čini, a onaj koji radi zlo — radi protiv sebe, a na kraju ćete se Gospodaru svome vratiti.« (ajet, 14. i 15.)

Ajeti se odnose na Omera b. el-Hattaba i Abdullaha b. Ubeja, a objavljeni su, prema Ibni Abbasu, kada su muslimani za vrijeme jednog vojnog pohoda odsjeli pored jednog izvora vode. Tada je Abdullah b. Ubej poslao jednog ratnika da mu natoči vode. Međutim, ratnik je ostao malo duže i kada se vratio Abdullah ga upita: »Što si se tako dugo zadržao?«, a on mu odgovori: »Zadržao me vodonoša koga je Omer poslao da natoči vode Poslaniku, Ebu Bekru i njemu.« Na ovo je Abdullah rekao: »Naš odnos sa ovima je kao odnos onih za koje je rečeno: **»Semmin kelbeke je'kulke«**. Kada je Omer saznao za ovo krenuo je prema Abdullahu sa isukanom sabljom. Međutim, tada su objavljeni gornji ajeti.

»Reci ti meni ko će uputiti onoga koji je strast[67] **svoju za boga svoga uzeo, onoga koga je Allah, znajući ga, u zabludi ostavio i sluh njegov i srce njegovo zapečatio, a pred oči njegove koprenu stavio? Ko će mu, ako neće Allah, na pravi put ukazati? Zašto se ne urazumite?«** (ajet, 23.)

Ajet je objavljen, prema Seidu ibni Džubejru, zbog pripadnika Kurejš plemena koji su dugo vremena obožavali kamenje, mrtvu prirodu, zatim to napuštali, povodeći se za svojim strastima, i počeli da obožavaju drugo.

»Postoji samo život naš zemaljski, živimo i umiremo, jedino nas vrijeme uništava« — govore oni. A oni o tome baš ništa ne znaju, oni samo nagađaju.« (ajet, 24.)

Ajet je objavljen zbog idolopoklonika koji su vjerovali da ih samo vrijeme može uništiti.

POGLAVLJE EL-AHKAF

»Reci: 'Kažite vi meni šta ce s vama biti ako je Kur'an od Allaha a vi u nj nećete da vjerujete, i ako je jedan od sinova Israilovih posvjedočio da je i on od Allaha, pa on povjerovao, a vi se uzoholili.' Allah, zaista, neće ukazati na pravi put narodu koji sebi nepravdu čini.« (ajet, 10.)

Ajet se odnosi, prema Ibni Abbasu, Mudžahidu i Katadi, na Abdullaha b. Selama koji je pred Jevrejima posvjedočio da je Kur'an od Boga i da je Muhammed Božiji poslanik koji se spominje u Tevratu.

Ibni Džerir prenosi od Abdullaha b. Selama da je rekao da je ovaj ajet objavljen zbog njega.

---

67 Strast **(heva)** je u Kur'anu, prema Ibni Abbasu, uvijek ružnom prikazana. **»Pa ako ti se ne odazovu, onda znaj da se oni povode jedino za strastima svojim. A zar je iko gore zalutao od onoga koji slijedi strast svoju, a ne Allahovu uputu?«** (el-Kasas, 50). Takav je slučaj i sa ostalim ajetima u kojima se spominje ova riječ.

»I govore nevjernici o vjernicima: 'Da je kakvo dobro, nas oni ne bi u tome pretekli.' A kako pomoću njega pravi put nisu našli, sigurno će reći: 'Ovo je još davna izmišljotina.'« (ajet, 11.)

Ajet je objavljen kada su idolopoklonici, onima koji su primili islam, rekli: »Da je to kakvo dobro, nas sirotinja ne bi u tome pretekla.«

Ibni Munzir prenosi od Amra b. Ebi Šeddada da je rekao da je Omer b. el-Hattab prije prelaska na islam svoju robinju Zinniru, koja je primila islam, zlostavljao, tukao i mučio. Vidjevši to idolopoklonici Mekke su rekli: »Da je to kakvo dobro, ne bi nas u tome pretekla Zinnira.« Tim povodom je objavljen gornji ajet.

»A onaj koji roditeljima svojim kaže: 'Uh, što mi prijete da ću biti oživljen, kad su prije mene toliki narodi bili i nestali!' — a oni, zazivajući Allaha u pomoć, govore: 'Teško tebi, vjeruj, Allahova prijetnja će se doista obistiniti!' On odgovara: 'To su izmišljotine naroda drevnih!' Na takvima treba da se ispuni Riječ rečena o džinovima i ljudima koji su prije njih bili i nestali, jer — oni su, zaista, nastradali. Za sve će biti posebni stepeni, prema tome kako su radili: da ih nagradi ili kazni za djela njihova, — nepravda im se neće učiniti.« (ajet, 17—19.)

Ajeti su objavljeni, prema Suddiju, zbog Abdurrahmana, sina Ebu Bekrova,[68] kada je roditeljima, koji su primili islam, a on, na njihovo insistiranje, odbio da to učini, rekao: »Gdje su oni koji su umrli, gdje je

---

68 Aiša, kćerka Ebu Bekrova, poriče da su ovi ajeti objavljeni zbog njenog brata Abdurrahmana. Ona je Mervanu bin Hakemu odgovorila da u Kur'anu nema ništa što se na njih odnosi izuzev ajeta koja govore o njenoj nevinosti. Nemoguće je i po Zedžadžu prihvatiti činjenicu da su ovi ajeti objavljeni zbog Abdurrahmana prije njegovog prelaska na islam kad se zna da je Allah u tim ajetima rekao: **»Na takvima treba da se ispuni Riječ rečena o ljudima«**, tj. kazna zbog nevjerovanja, a Abdurrahman je bio jedan od vrlo uglednih i primjernih muslimana i kao takav je i umro.

Abdullah b. Džud'an, Osman b. Amr i Amr b. Ka'b. Jesu li proživljeni?« Abdurrahman je kasnije primio islam, pa je tim povodom objavljeno: **»Za sve će biti posebni stepeni, prema tome kako su radili: da ih nagradi ili kazni za djela njihova, — nepravda im se neće učiniti.«**

Katada i Hasan el-Basri smatraju da su ajeti objavljeni zbog jednog neposlušnog roba koji je svojim roditeljima rekao »uh«.

»I kad smo ti poslali nekoliko džinova da Kur'an slušaju, kada dođoše da ga čuju, oni rekoše: 'Pst!' A kad se završi, vratiše se narodu svome da opominju. 'O narode naš', — govorili su — 'mi smo slušali Knjigu koja se poslije Musaa objavljuje, koja potvrđuje da su istinite i one prije nje, i koja ka istini i na pravi put upućuje. O narode naš, odazovite se Allahovu glasniku i vjerujte u Allaha, On će vam neke vaše grijehe oprostiti i vas od patnje neizdržljive zaštititi!'« (ajet, 29—31.)

Ovo je prigovor kurejškim idolopoklonicima: džini slušaju Kur'an i vjeruju da se on objavljuje od Allaha, a vi to negirate i u nevjerovanju srljate.

Ajeti su objavljeni, prema Ibni Mes'udu, kada je Poslanik u mjestu zvanom Batnu Nahla, vraćajući se iz Taifa, učio Kur'an, a džini sa velikim pijetetom slušali riječi Uzvišenog Allaha.

POGLAVLJE MUHAMMED

»Allah će poništiti djela onih koji ne vjeruju i od puta njegova odvraćaju. A onima koji vjeruju i dobra djela čine i vjeruju u ono što se objavljuje Muhammedu — a to je istina od Gospodara njihova — On će preko rđavih postupaka njihovih preći i prilike njihove će poboljšati.« (ajet, 1. i 2.)

Ibni Ebi Hatem prenosi od Ibni Abbasa da se prvi ajet odnosi na idolopoklonike Mekke i da je zbog njih i objavljen, dok se drugi odnosi na ensarije.

»A koliko smo gradova razorili, mnogo moćnijih od tvoga grada koji te protjerao, i nije bilo nikoga da im pomogne.« (ajet, 13.)

Ajet je objavljen, prema Katadi, kada je Poslanik za vrijeme hidžre pogledao prema Mekki i rekao: »Ti si najdraži Božiji grad za mene. Da me nisu tvoji stanovnici protjerali, nikada te ne bih napustio.«

»O vjernici, pokoravajte se Allahu i pokoravajte se Poslaniku i ne kvarite djela svoja!« (ajet, 33.)

Ajet je objavljen zbog ashaba koji su smatrali da loša djela neće pokvariti njihovo islamsko opredjeljenje.

POGLAVLJE EL-FETH

Hakem i drugi prenose od Misvera b. Mahrema da je ovo poglavlje objavljeno na Hudejbiji, mjestu koje se nalazi nedaleko od Mekke, a odnosi se u cjelosti na događaje vezane za ugovor o nenapadanju koji je potpisan u tom mjestu.

»Mi ćemo ti dati sigurnu pobjedu da bi ti Allah ranije i kasnije krivice oprostio, da bi blagodat svoju tebi potpunom učinio, da bi te na pravi put uputio.« (ajet, 1. i 2.)

Ajeti su objavljeni za vrijeme Poslanikovog povratka sa Hudejbije. Kada je objavljen drugi ajet, Poslanik je rekao da mu je taj ajet draži od svega što postoji na ovoj Zemlji. Tada su ashabi, poslije čestitanja, upitali Poslanika šta će sa njima biti, pa je tom prilikom objavljeno: **»Da bi vjernike i vjernice uveo uveo u džennetske bašče kroz koje će rijeke teći, u kojima će vječno boraviti, i da bi prešao preko rđavih postupaka njihovih — a to je u Allaha veliki uspjeh.«**

»Allah je zadovoljan onim vjernicima koji su ti se pod drvetom na vjernost zakleli. On je znao šta je u srcima njihovim, pa je spustio smirenost na njih, i nagradiće ih skorom pobjedom.« (ajet, 18.)

Ibni Ebi Hatem prenosi od Selema b. el-Ekvea da je rekao: »Dok smo mi među sobom razgovarali, čuo se Poslanikov glasnik gdje govori: 'O ljudi! Prisega! Prisega!' Krenuli smo prema Božijem poslaniku koji je sjedio ispod jednog drveta i tu mu se zakleli na vjernost.« Tim povodom je objavljen ovaj ajet.

»On je zadržao ruke njihove od vas i vaše od njih u dolini Mekke, i to nakon što vam je pružio mogućnost da ih pobijedite, — a Allah dobro vidi što vi radite.« (ajet, 24.)

Ajet je objavljen, prema Enesu ibni Maliku, kada su idolopoklonici na Dan Hudejbije pokušali sa strane da napadnu muslimane. Međutim, to je Allahovom voljom osujećeno i tada je zarobljeno oko sedamdeset neprijateljskih boraca. Među njima je bio Muavija i njegov otac.

Kelbi napominje da su to bili stanovnici Hudejbije čije je ruke Allah zadržao sve dok ugovor nije potpisan. Oni su naoružani krenuli prema muslimanima. I ruke muslimana Allah je zadržao. I ugovor o nenapadanju je potpisan.

»Allah će obistiniti san Poslanika svoga da ćete sigurno u Sveti hram ući bezbjedni — ako Allah bude htio, — neki obrijanih glava a neki podrezanih kosa, bez straha. On je ono što vi niste znali znao i zato vam je, prije toga, nedavnu pobjedu dao.« (ajet, 27.)

Bejheki prenosi od Mudžahida da je Poslanik usnio kako s muslimanima bezbjedno ulazi u Mekku. Taj san je ispričao ashabima, koji su ga na Hudejbiji, kada su zaklali kurbane, upitali o tome i tim povodom je objavljen gornji ajet.

Ulazak u Mekku je ostvaren sljedeće godine i time je san Poslanika bio obistinjen.

POGLAVLJE EL-HUDŽURAT

»O vjernici, ne odlučujte se ni na što dok za to ne upitate Allaha i Poslanika njegova, i bojte se Allaha!

Allah zaista sve čuje i sve zna. O vjernici, ne dižite glasove svoje iznad Vjerovjesnikova glasa i ne razgovarajte s njim glasno, kao što glasno jedan s drugim razgovarate, da ne bi bila poništena vaša djela a da vi i ne primijetite. One koji utišaju glasove svoje pred Allahovim poslanikom — a to su oni čija je srca Allah prekalio u čestitosti — čeka oprost i nagrada velika. Većina onih koji te dozivaju ispred soba nije dovoljno pametna. A da su se oni strpjeli dok im ti sam izađeš, bilo bi im bolje; a Allah prašta i samilostan je.« (ajet, 1, 2, 3, 4. i 5.)

El-Vahidi prenosi od Ibni Džurejdža da je rekao: »Pričao mi je Ibni Ebi Mulejka, a njega je obavijestio Abdullah ibni Zubejr, da je Ebu Bekr, kada je Poslaniku došla jedna grupa iz plemena Temim, predložio da im za vođu odredi Ka'ka-a b. Ma'beda, a Omer Akrea b. Habisa. Među njima je došlo do prepiranja u prisustvu Božijeg poslanika, pa su tim povodom objavljena prva tri ajeta ovog poglavlja.

Četvrti i peti ajet se odnose na beduine koji nisu znali da Božijem poslaniku ukažu dužno poštovanje. Oni su, kada bi došli u Medinu, dozivali Božijeg poslanika toliko glasno da ih je svako ko je bio u blizini mogao čuti. Zbog toga su ovim ajetima opomenuti da to ubuduće ne čine.

»O vjernici, ako vam nekakav nepošten čovjek donese kakvu vijest, dobro je provjerite, da u neznanju nekome zlo ne učinite, pa da se zbog onoga što ste učinili pokajete. I znajte da je među vama Allahov poslanik; kad bi vas on u mnogo čemu poslušao, doista biste nastradali; ali Allah je nekim od vas pravo vjerovanje omilio i u srcima vašim ga lijepim prikazao, a nezahvalnost i raskalašenost vam omrazio. Takvi su na pravom putu dobrotom i blagodati Allahovom. — A Allah sve zna i mudar je.« (ajet, 6, 7. i 8.)

Ajeti su objavljeni, prema Katadi i Mudžahidu, zbog Velida b. Ukbe b. Ebi Muajta. Naime, njega je Poslanik poslao da od plemena Benu Mustalik prikupi zekat. Međutim, on se, kada su oni prema nje-

mu krenuli da ga dočekaju, uplašio, vratio nazad i rekao Poslaniku da su oni napustili islam, otkazali davanje zekata i pošli prema njemu da ga ubiju.

Poslije toga Poslanik je poslao Halida ibni Velida i naredio mu da to provjeri. S jednom grupom vjernika Halid je noću stigao na teritoriju ovog plemena. Čuo je ezan i vidio vjernike kako hrle da u džamiji zajednički obave namaz. Po povratku o tome je obavijestio Poslanika i tim povodom su objavljeni gornji ajeti.

Po drugoj verziji, Poslanik je, poslije izvještaja Velida ibni Ukbe, odlučio da protiv ovog plemena povede rat. Međutim, u međuvremenu dok se Poslanik pripremao za pohod, stigla je delegacija ovog plemena i jedan njen član je tada rekao Poslaniku: »Božiji poslaniče, čuli smo za tvoga izaslanika, izašli da ga dočekamo, a on se uplašio i pobjegao. Također smo čuli da je rekao da smo izašli da ga ubijemo. Kunemo se Allahom da nam to nije bila namjera.« Tim povodom su objavljeni gornji ajeti.

»Ako se dvije skupine vjernika sukobe, izmirite ih; a ako jedna od njih ipak učini nasilje drugoj, onda se borite protiv one koja je učinila nasilje sve dok se Allahovim propisima ne prikloni. Pa ako se prikloni, onda ih nepristrasno izmirite i budite pravedni; Allah zaista pravedne voli.« (ajet, 9.)

Buharija i Muslim prenose od Enesa ibni Malika da je Božiji poslanik, sa nekim svojim drugovima, posjetio Abdullaha b. Ubejja. Kada su stigli kod njega Abdullah je rekao da ga Poslanikov magarac uznemiruje svojim smradom. Tada je jedan od Poslanikovih pratilaca uzviknuo da je zadah Poslanikova magarca prijatniji od njegova zadaha. Ovo je rasrdilo jednog prisutnog Abdullahovog prijatelja i on se počeo s Muhammedovim drugom svađati, a potom i tući šakama, obućom i granjem palmi. Tim povodom je objavljen gornji ajet.

»O vjernici, neka se muškarci jedni drugima ne rugaju, možda su oni bolji od njih, a ni žene drugim

ženama, možda su one bolje od njih. I ne kudite jedni druge i ne zovite jedni druge ružnim nadimcima! O, kako je ružno da se vjernici spominju podrugljivim nadimcima! A oni koji se ne pokaju — sami sebi čine nepravdu.« (ajet, 11.)

U predislamskom dobu svaki čovjek je, pored imena, imao i nekoliko nadimaka. Prenosi se da je Poslanik dozivao jednog čovjeka po njegovom nadimku, pa mu je rečeno: »Božiji poslaniče, to je njegov nadimak i on to prezire.« Tim povodom je objavljen gornji ajet.

Prema Ibni Abbasu, ajet je objavljen zbog Sabita b. Kajsa b. Šemmasa kome su u džamiji, zbog toga što nije dobro čuo, uvijek ostavljali mjesto pored Božijeg poslanika. Jednoga dana, kada je Sabit došao, mjesto je bilo zauzeto i kada je čovjek koji je tu sjedio, nakon Sabitova upita, rekao da je sin falana, Sabit je dodao sin te i te žene, podsjećajući ga na pagansko doba i želeći tako da mu se naruga, pa je tim povodom objavljen gornji ajet.

Neki kažu da je ajet objavljen zbog Ikrime ibni Džehla. Njemu su, kada je, kao musliman, došao u Medinu, govorili da je **ibni fir'avn** (faraonov sin). On se zbog toga požalio Poslaniku, pa je tim povodom objavljen gornji ajet.

»O vjernici, klonite se mnogih sumnjičenja, neka sumnjičenja su zaista grijeh. I ne uhodite jedni druge i ne ogovarajte jedni druge! Zar bi nekom od vas bilo drago da jede meso umrlog brata svoga, — a vama je to odvratno, — zato se bojte Allaha, Allah zaista prima pokajanje i samilostan je.« (ajet, 12.)

Ajet je objavljen zbog dvojice Poslanikovih drugova koji su ogovarali svoje prijatelje.

»O ljudi, Mi vas od jednog čovjeka i jedne žene stvaramo i na narode i plemena vas dijelimo da biste se upoznali. Najugledniji kod Allaha je onaj koji Ga se najviše boji, Allah uistinu sve zna i nije Mu skriveno ništa.« (ajet, 13.)

Ibni Ebi Hatem prenosi od Ebu Mulejka da je ovaj ajet objavljen kada je Bilal, nakon oslobođenja Mekke, kod Ka'be proučio ezan. Neki su, tada, rekli: »Zar da ovaj crnac pored Ka'be uči ezan?«

Drugi smatraju da je ajet objavljen kada je Poslanik jednom ashabu naredio da se oženi svojom oslobođenom robinjom, a on se tome, s obzirom da je bio aristokratskog porijekla, začudio.

»Neki beduini govore: 'Mi vjerujemo!' Reci: 'Vi ne vjerujete, ali recite: 'Mi se pokoravamo!' jer u srca vaša prava vjera nije još ušla. A ako Allaha i Njegova Poslanika budete slušali, On vam nimalo neće umanjiti nagradu za djela vaša.' — Allah uistinu prašta i samilostan je.« (ajet, 14.)

Ajet je objavljen kada su neki članovi plemena Benu Esed ibnu Huzejma u jednoj sušnoj godini došli kod Poslanika i zamolili ga za materijalnu pomoć. Oni su prividno primili islam, priznali Božiju jednoću, Muhammeda kao Njegova poslanika i do tada prispjelu Objavu. Međutim u to nisu čvrsto vjerovali, nego su i dalje činili nered, razbojništvo i ucjenjivali muslimane. Svoju privrženost islamu isticali su formalno da bi dobili što veću materijalnu pomoć.

»Oni ti prebacuju što su primili islam. Reci: 'Ne prebacujte mi što ste islam primili; naprotiv, Allah je vama milost podario time što vas je u pravu vjeru uputio, ako iskreno govorite.'« (ajet, 17.)

Ajet je objavljen kada su neki ljudi došli Poslaniku i rekli mu: »Božiji poslaniče, primili smo islam i protiv tebe nismo ratovali, dok to nije bio slučaj sa drugima.«

POGLAVLJE KAF

»Mi smo stvorili nebesa i Zemlju i ono što je između njih — za šest vremenskih razdoblja, i nije nas ophrvao nikakav umor. Zato strpljivo podnosi ono što oni govore i veličaj Gospodara svoga i zahvaljuj mu

prije sunčeva izlaska i prije zalaska, i veličaj Ga noću i poslije obavljanja molitvi.« (ajet, 38, 39. i 40.)

Ajeti su objavljeni, prema Ibni Abbasu, kada su Jevreji Medine rekli da je Allah za šest dana stvorio nebesa i Zemlju, dok je sedmi dan uzeo za odmor.

»Mi dobro znamo šta oni govore; ti ih ne možeš prisiliti, nego podsjeti Kur'anom onoga koji se prijetnje Moje boji!« (ajet, 45.)

Ajet je objavljen, prema Ibni Abbasu, kao odgovor onima koji su rekli: »Božiji poslaniče, kad bi nas uplašio!«

POGLAVLJE EZ-ZARIJAT

»A u imecima njihovim bilo je i za onoga koji prosi i za onoga koji ne prosi.« (ajet, 19.)

Ajet je objavljen neposredno pri povratku jedne izvidnice sa bogatim ratnim plijenom.

»Zato ove ostavi, prijekor nećeš zaslužiti, i nastavi savjetovati, savjet će vjernicima doista koristiti.« (ajet, 54. i 55.)

Ibni Džerir prenosi od Katade da je rekao: »Kada je objavljeno: **'Zato ove ostavi, prijekor nećeš zaslužiti'** ashabi su pomislili da je došlo do zastoja, odnosno prekida u Objavi. Međutim, sljedeći ajet u kome stoji: **'I nastavi savjetovati...'** to njihovo mišljenje je demantovao.«

POGLAVLJE ET-TUR

»Zar oni da govore: 'On je pjesnik, sačekaćemo da vidimo šta će mu suđeno biti.' 'Pa čekajte' — reci ti, — 'i ja ću zajedno s vama čekati!'« (ajet, 30. i 31.)

Ajeti su objavljeni kada su idolopoklonici rekli da je Muhammed pjesnik i da će uskoro biti uništen kao što su uništeni i pjesnici prije njega. Otac mu je umro vrlo mlad. Možda će i njemu smrt doći u mlađim go-

dinama. Tada je Allah naredio Poslaniku da im kaže da pričekaju i on će sa njima pričekati njihovu kaznu. Oni koji su ovo govorili kažnjeni su u bici na Bedru.

POGLAVLJE EN-NEDŽM

»Oni koji se klone velikih grijehova i naročito razvrata, a one bezazlene On će oprostiti jer Gospodar tvoj zaista mnogo prašta. — On dobro zna sve o vama, otkad vas je stvorio od zemlje i otkad ste bili zameci u utrobama majki vaših; zato se ne hvališite bezgrešnošću svojom — On dobro zna onoga koji se grijeha kloni.« (ajet, 32.)

O povodu objave prvog dijela ajeta, koji govori o bezazlenim grijesima, bilo je riječi u poglavlju Hud, ajet. 114.

Drugi dio ovog ajeta objavljen je zbog licemjera koji su uvijek i u svakoj prilici isticali svoja dobra djela i govorili kako su oni bezgrešni.

»Reci ti Meni o onome koji istinu izbjegava i malo udjeljuje, i posve prestane udjeljivati, znali on ono što je skriveno, pa vidi? Zar on nije obaviješten o onome što se nalazi u listovima Musaovim i Ibrahimovim: — koji je obaveze potpuno ispunjavao — da nijedan grešnik tuđe grijehe neće nositi, i da je čovjekovo samo ono što sam uradi, i da će se trud njegov sigurno iskazati, i da će prema njemu u potpunosti nagrađen ili kažnjen biti.« (ajet, 33—41.)

Ajeti su objavljeni, prema Mudžahidu i Ibni Zejdu, zbog Velida ibni Mugire koji je, kada su ga idolopoklonici upitali zašto troši svoj imetak u dobrotvorne svrhe, rekao da to čini zbog toga što je grešnik i što se boji Allahove kazne. Međutim, kada je jedan od prisutnih rekao da će, ako mu da dio svoga imetka, njegove grijehe ponijeti, Velid ibni Mugira je pristao i poslije izvjesnog vremena posve prestao sa dijeljenjem misleći tako da će njegove grijehe drugi nositi.

Prema drugoj verziji, ajeti su objavljeni zbog Osmana ibni Affana i njegovog brata po mlijeku Abdullaha b. Ebi Serha. Naime, Osman je, kada mu je Abdullah rekao da će, ako mu da dio svoga imetka, sav njegov grijeh ponijeti, prvo smanjio, a zatim i posve prestao sa dijeljenjem. Tim povodom su objavljeni gornji ajeti.

»I da On na smijeh i plač navodi.« (ajet, 43.)

Od Aiše se prenosi da je Poslanik, kada je prošao pored grupe ashaba koji su se smijali, rekao: »Kada biste znali ono što ja znam, malo biste se smijali, a više biste plakali.« Tim povodom je objavljen gornji ajet u kome Allah naređuje svome Poslaniku da im saopći njegovu sadržinu.

POGLAVLJE EL-KAMER

»Bliži se Čas i Mjesec se raspolutio! a oni uvijek kada vide čudo, okreću glave i govore: 'Čarolija neprestana!'« (ajet, 1. i 2.)

Tirmizi prenosi od Enesa ibni Malika da se Mjesec, kada su idolopoklonici zatražili od Poslanika čudo, dva puta raspolutio.

»Skup će sigurno poražen biti, a oni će se u bijeg dati!« (ajet, 45.)

Ibni Džerir prenosi od Ibni Abbasa da je ovaj ajet objavljen kada su idolopoklonici u bici na Bedru rekli: »Mi smo skup neporaženih!«

»Grešnici će sigurno stradati i u ognju biti na Dan kada budu u vatru odvučeni, s licima dolje okrenutim: 'Iskusite vatru džehennemsku!' Mi sve s mjerom stvaramo.« (ajet, 47, 48. i 49.)

Ajeti su objavljeni, prema Ebu Hurejri, kada su idolopoklonici počeli svoju raspravu sa Poslanikom o kaderu, predodređenju.

POGLAVLJE ER-RAHMAN

»A za onoga koji se stajanja pred Gospodarom svojim boji biće dva perivoja.« (ajet, 46.)

Ajet se, prema nekima, odnosi na Ebu Bekra, a objavljen je kada je Ebu Bekr jednom prilikom spomenuo džennet koji će se bogobojaznim približiti i džehennem koji će se zalutalim ukazati.

POGLAVLJE EL-VAKI'A

»Oni će Allahu bliski biti u džennetskim baštama naslada, — biće ih mnogo od naroda drevnih, a malo od kasnijih. Biće ih mnogo od naroda drevnih, a mnogo i od kasnijih.« (ajet, 11—14 i 39, 40.)

Vijest da će u džennetskim baščama biti mnogo naroda drevnih, a malo kasnijih teško je pala na srca muslimana pa su tim povodom objavljeni i ajeti u kojima se kaže da će ih biti mnogo i od naroda kasnijih.

Neki kažu da su ovi ajeti objavljeni kada je Omer upitao Poslanika: »Božiji poslaniče, zar će u džennetu biti mnogo naroda drevnih, a malo nas?«

»A oni srećni — ko su srećni?! biće među lotosovim drvećem bez bodlji, i među bananama plodovima nanizanim i u hladovini prostranoj, pored vode tekuće i usred voća svakovrsnog kojeg će uvijek imati i koje neće zabranjeno biti, i na posteljama uzdignutim. Stvaranjem novim Mi ćemo hurije stvoriti i djevicama ih učiniti milim muževima njihovim, i godina istih — za one srećne.« (ajet, 27—38.)

Od Mudžahida se prenosi da su ashabi, kada su vidjeli jednu plodnu dolinu nedaleko od Taifa sa lotosom, bananama, i hladovinom, rekli: »Kamo sreće da i mi imamo nešto slično ovome«. pa su tim povodom objavljeni gornji ajeti.

»I umjesto zahvalnosti što vam je hrana darovana — vi u Njega ne vjerujete?« (ajet, 82.)

Ajet je objavljen kada su neki rekli da je kiša pala zahvaljujući toj i toj zvijezdi.

POGLAVLJE EL-HADID

»Zar nije vrijeme da se vjernicima srca smekšaju kad se Allah i Istina koja se objavljuje spomene, i kad oni ne budu kao oni kojima je još davno data Knjiga, pa su srca njihova, zato što je proteklo mnogo vremena, postala nemilosrdna, i mnogi su od njih nevjernici.« (ajet, 16.)

Kada su ashabi rekli Poslaniku: »Kazujte nam« objavljen je ajet: **»Mi tebi o najljepšim događajima kazujemo«**, a kada su poslije izvjesnog vremena opet rekli: »Govorite nam«, objavljeno je: **»Allah objavljuje najljepši govor«**, a kada su i treći put to isto ili slično tome rekli objavljeno je: **»Zar nije vrijeme da se vjernicima srca smekšaju...«**

»O vi koji vjerujete, — Allaha se bojte i u Poslanika njegova vjerujte, On će vam dvostruku milost svoju darovati, i daće vam svjetlo pomoću kog ćete ići, i oprostiće vam — jer Allah prašta i samilostan je.« (ajet, 28.)

Ajet je objavljen, prema Ibni Abbasu, neposredno poslije bitke na Uhudu u kojoj je na strani muslimana učestvovalo oko četrdeset abisinskih kršćana, među kojima je bilo i ranjenih. Oni su poslije bitke predložili Poslaniku, s obzirom da su bili bogati, da materijalno pomognu muslimane. Tada je objavljeno: **»Oni kojima smo dali Knjigu prije Kur'ana vjeruju u Kur'an, a kada im se kazuje iz Kur'ana, govore: 'Mi ga vjerujemo, on je Istina od našeg Gospodara, mi smo i prije bili muslimani.' Oni će dobiti dvostruku nagradu zato što su bili strpljivi i što lijepim zlo uzvraćaju i što od onoga što im dajemo udjeljuju.«**

Nakon objave ovih ajeta, oni su rekli da će svaki kršćanin koji povjeruje u Kur'an biti dvostruko nagrađen, dok će onaj koji ga zaniječe imati samo jednu

nagradu kao što je i vi muslimani, koji u njega vjerujete, imate. Tim povodom je objavljen gornji, dvadesetosmi ajet ovog poglavlja.

POGLAVLJE EL-MUDŽADELE

»Allah je čuo riječi one koja se s tobom o mužu svome raspravljala i Allahu se jadala — a Allah čuje razgovor vaš međusobni, jer Allah, uistinu, sve čuje i sve vidi.« (ajet, 1.)

Ovaj i tri sljedeća ajeta u ovom poglavlju objavljeni su zbog Havle binti Sa'leb, žene Evsa ibi Samita. Ona se potužila Poslaniku da ju je muž otpustio rekavši joj: »Ti si mi kao leđa moje majke« **(Enti alejje ke zahri ummi).** Na ovaj način vršena je rastava braka u predislamskom dobu. Poslanik je na ovo rekao da joj on ne može ništa pomoći, a ona je odgovorila da se nalazi u veoma teškoj situaciji. Djeca su još mala. Ako ih predam ocu biće upropaštena, a ako ih zadržim kod sebe biće gladna. Poslije toga obratila se Allahu riječima: »Tebi se obraćam, dragi Bože, da mi pomogneš i da me izbaviš iz ove situacije.« Allah je čuo njene riječi i tim povodom su objavljeni gornji ajeti.

»Zar ne vidiš one kojima je zabranjeno da se sašaptavaju kako se vraćaju onome što im je zabranjeno i sašaptavaju se o grijehu i neprijateljstvu i neposlušnosti prema Poslaniku. A kad ti dolaze, pozdravljaju te onako kako te Allah nikada nije pozdravio, i među sobom govore: 'Trebalo bi da nas Allah već jednom kazni za ono što govorimo!' — Dovoljan će im biti džehennem! U njemu će gorjeti, a grozno je on prebivalište!« (ajet, 8.)

Prvi dio ovog ajeta objavljen je, prema Mukatilu, zbog licemjera koji su se međusobno sašaptavali, kada bi pored njih naišli ashabi, drugovi Božijeg poslanika. Misleći da se radi o nekoj zavjeri ashabi su se požalili Poslaniku. Međutim, i pored Poslanikove iz-

ričite zabrane oni su i dalje nastavili da se sašaptavaju pa je tim povodom objavljen prvi dio ovog ajeta.

Drugi dio je objavljen zbog Jevreja koji su Božijeg poslanika, kada bi im došao, pozdravljali riječima: **»es-Samu alejke, ja Muhammed«** što znači (Smrt tebi, o Muhammede), a ne pravim pozdravom: **»es-Selamu alejke«** (Mir i spas tebi).

»Sašaptavanje je posao šejtanski, da bi u brigu bacio vjernike, mada to ne može njima nimalo nauditi, osim ako to Allah dopusti. A vjernici neka se samo u Allaha pouzdaju!« (ajet, 10.)

Licemjeri su, prema Katadi, imali običaj da se sašaptavaju i tajno među sobom dogovaraju, a to sašaptavanje je teško padalo vjernicima, pa je tim povodom objavljen gornji ajet.

»O vjernici, kad vam se kaže: 'Načinite mjesta drugima tamo gdje se sjedi« — vi načinite, pa i vama će Allah mjesto načiniti; a kad vam se rekne: 'Dignite se' — vi se dignite, i Allah će na visoke stepene uzdignuti one među vama koji vjeruju i kojima je dato znanje. — A Allah dobro zna ono što radite.« (ajet, 11.)

Ibni Ebi Hatem prenosi od Mukatila da je ovaj objavljen kada je Poslanik na Suffi priredio prijem učesnicima bitke na Bedru. Neki od njih su zakasnili pa su, zbog toga što im niko nije ustupio mjesto, morali da stoje. Poslanik je naredio onima koji su sjedili, a nisu učestvovali u bici na Bedru, da ustanu i da učesnicima ustupe mjesto. Tada je primijetio da im je to teško palo, pa je tim povodom objavljen gornji ajet.

»O vjernici, kada hoćete da se s Poslanikom posavjetujete, prije savjetovanja milostinju udijelite. To je za vas bolje i čistije. A ako nemate — pa, Allah zaista prašta i samilostan je. Zar vas je strah da prije savjetovanja svoga milostinju udijelite?! A ako ne udijelite i Allah vam oprosti, onda namaz obavljajte i zekat dajite i Allaha i Poslanika njegova slušajte! Allah dobro zna ono što vi radite.« (ajet, 12. i 13.)

Prvi ajet **»ajet en-nedžva«** objavljen je zbog ashaba koji su vrlo često o svojim osobnim stvarima zapitkivali Poslanika pa su ponekad i u dosadu prelazili. Allah je želio da Poslanika rastereti ovih zapitkivanja, pa je to i bio povod objavi ovog ajeta. Poslije njegove objave mnogi su se zapitkivanja prošli, sve do objave drugog ajeta koji im ponovo pruža priliku da o svojim osobnim stvarima mogu pitati i tražiti savjete Poslanika.

»Zar ne vidiš one koji prijateljuju s ljudima na koje se Allah rasrdio? Oni nisu ni vaši ni njihovi, a još se svjesno krivo zaklinju.« (ajet, 14.)

Ajet je objavljen, prema Suddiju, zbog Abdullaha b. Nebtela.

»Na Dan u koji ih Allah sve oživi oni će se Njemu zaklinjati, kao što se vama zaklinju, misleći da će im to nešto koristiti. Oni su, doista, pravi lažljivci!« (ajet, 18.)

I ovaj ajet se odnosi na Abdullaha ibni Nebtela i licemjere koji su psovali i vrijeđali Poslanika i ashabe, a zatim to pred Poslanikom poricali.

• **»Ne treba da ljudi koji u Allaha i u onaj svijet vjeruju budu u ljubavi sa onima koji se Allahu i Poslaniku njegovu suprotstavljaju, makar im oni bili očevi njihovi, ili sinovi njihovi, ili braća njihova, ili rođaci njihovi. Njima je on u srca njihova vjerovanje usadio i svjetlom svojim ih osnažio, i On će ih uvesti u džennetske bašče kroz koje će rijeke teći, da u njima vječno ostanu. Allah je njima zadovoljan, a i oni će biti zadovoljni Njime. Oni su na Allahovoj strani, a oni na Allahovoj strani će sigurno uspjeti.«** (ajet, 22.)

Ajet se odnosi na Abdullaha b. Abdullaha b. Ubejja b. Selula. Naime, on je zamolio Poslanika da mu dâ ostatak vode iz jedne posude iz koje je Poslanik pio jer bi želio da njome očisti srce svoga oca, velikog licemjera Abdullaha b. Ubejja. Međutim, kada je došao kod oca i ponudio mu ostatak vode, otac je rekao: »Bolje bi bilo da si mi donio urin svoje majke. On je čišći od ovoga.« Na tu izjavu sin se naljutio, otišao

Poslaniku i zamolio ga da mu dozvoli da ga ubije. Na sve ovo Poslanik je samo rekao: »Budi milostiv i lijepo se ponašaj prema njemu.«

Drugi navode da je ovaj ajet objavljen zbog Ebu Ubejda b. el-Džerraha koji je na Bedru pogubio svoga oca; a treći zbog Ebu Bekra koji je ošamario Ebu Kuhafu zbog vrijeđanja Božijeg poslanika.

POGLAVLJE EL-HAŠR

Buharija prenosi od Ibni Abbasa da je poglavlje el-Enfal objavljeno zbog događaja na Bedru, a ovo zbog događaja koji su se zbili u Medini u vezi sa plemenom Benu Nadir.

»Allaha hvali sve što je na nebesima i što je na Zemlji, On je Silni i Mudri!« (ajet, 1.)

Prva dva ajeta ovog poglavlja objavljena su poslije bitke na Bedru, a odnose se na događaje koji su se zbili u vezi sa plemenom Benu Nadir. Pripadnici ovog plemena sklopili su savez s idolopoklonicima i napali muslimane, pa su zbog toga prognani iz Medine.

»To što ste neke palme posjekli ili ih da uspravno stoje ostavili — Allahovom voljom ste učinili, i zato da On grešnike ponizi.« (ajet, 5.)

Buharija i drugi prenose od Ibni Omera da je Poslanik, kada je poduzeo vojni pohod protiv plemena Benu Nadir, naredio da se isječe njihov palmovik na Buvejru, utvrđenju koje se nije moglo osvojiti bez ovih prethodno navedenih operacija. Tim povodom objavljen je gornji ajet.

»I onima koji su Medinu za življenje izabrali i domom prave vjere još prije njih je učinili; oni vole one koji im se doseljavaju i u grudima svojim nikakvu tegobu, zato što im se daje, ne osjećaju, i više vole njima nego sebi, mada im je i samima potrebno. A oni koji se učuvaju lakomosti, oni će sigurno uspjeti.« (ajet, 9.)

Prenosi se da su ensarije tražile od Božijeg poslanika da zemlju koju posjeduju podijele sa muhadžirima. Međutim, Božiji poslanik se sa time nije složio, nego je naredio da s muhadžirima mogu podijeliti samo plodove te zemlje.

Buharija prenosi od Ebu Hurejre da je rekao: »Ensarije su rekle Božijem poslaniku:

— Podijeli između nas i naše braće, doseljenika iz Mekke, palmovike!

— Ne! — odgovorio je Poslanik.

— Pa pomognite nam obrađivati? — pozvali su oni — i bićete nam ortaci u plodu.

— Čusmo i pokorismo se — rekoše muhadžiri.

POGLAVLJE EL-MUMTAHINE

»O vjernici, ako ste pošli da se na putu Mome borite i da naklonost Moju steknete, s Mojim i svojim neprijateljima ne prijateljujte i ljubavi im ne poklanjajte — oni poriču Istinu koja vam dolazi i izgone Poslanika i vas samo zato što u Allaha, Gospodara vašeg, vjerujete. Vi im krišom ljubav poklanjajte, a Ja znam i ono što tajite i ono što javno činite. Onaj od vas koji to bude činio s pravog puta je skrenuo.« (ajet, 1.)

Buharija i Muslim prenose od Ali ibni Ebi Taliba da je njega, Zubejra i Mikdada ibni Esveda pozvao Božiji poslanik i rekao im: »Požurite i odjašite do Revdatu Haha (mjesto koje se nalazi na putu između Mekke i Medine). Tu ćete nnaći jednu ženu (Sara, robinja Amra b. Suhejba b. Hišama), a kod nje i pismo koje je Hatib b. Ebi Beltea uputio mekkanskim idolopoklonicima u kome ih obavještava o vojnom pohodu Božijeg poslanika na Mekku. Uzmite pismo i odmah se vratite nazad. Međutim, ona je, kad su ashabi stigli u to mjesto i od nje zatražili pismo, odbila da prizna bilo kakvu vezu sa ovim pismom. Na kraju

je ipak popustila i pismo predala. Poslanik je, kad su se oni vratili, pozvao, Hatiba i rekao mu:

— Šta te je navelo da ovo učiniš?

— Ne kidiši na mene, Božiji poslaniče! Tako mi Boga ja sam musliman; ja vjerujem u Allaha i Njegova poslanika. Nisam se promijenio. Ovdje u Medini nisam imao nikoga, bio sam kao odsječen panj. Tamo na drugoj strani imao sam sinove i rodbinu. Želio sam da ih zlo nepogodi. Ovo nisam učinio odbacujući vjeru niti zato da bih poslije imana postao kafir.

Nakon ovog objašnjenja Poslanik je rekao ashabima da je Hatib bio iskren i tim povodom je objavljen gornji ajet.

»Allah vam ne zabranjuje da dobročinstvo činite i da stupite u dobre odnose s onima, koji vas ne sprečavaju u vjeri i koji vas ne protjeruju iz vaših domova. Allah zaista voli one koji su pravedni, — ali vam zabranjuje da prijateljujete s onima koji ratuju protiv vas zbog vjere i koji vas iz zavičaja vašeg izgone i koji pomažu da budete prognani. Oni koji s njima prijateljuju sami sebi čine nepravdu.« (ajet, 8. i 9.)

Buharija prenosi od Esme, kćerke Ebu Bekra, da je rekla: »Došla mi je majka kao mnogoboškinja u posjetu s poklonima u vremenu Božijeg poslanika, pa sam zato tražila njegovo mišljenje rekavši: »Došla mi je majka. Mogu li održavati vezu sa svojom majkom?«

— Da, održavaj vezu sa svojom majkom i čini joj dobro! — reče Poslanik. Tim povodom su objavljeni gornji ajeti.

Drugi navode da je to bila Kutejla, žena Ebu Bekra s kojom se on razvjenčao još u predislamskom dobu. Kada je s poklonima došla svojoj kćerki, kćerka je odbila da je primi sve dok od Poslanika za to nije dobila dozvolu. Nakon toga majku je primila i poklone uzela, pa su tim povodom objavljeni gornji ajeti.

»O vjernici, kada vam vjernice kao muhadžirke dođu, ispitajte ih, — a Allah dobro zna kakvo je vje-

rovanje njihovo, — pa ako se uvjerite da su vjernice, onda ih ne vraćajte nevjernicima: one njima nisu dopuštene, niti su oni njima dopušteni; a njima podajte ono što su potrošili. Nije vam grijeh da se njima ženite kad im vjenčane darove njihove date. U braku mnogoboške ne zadržavajte! Tražite ono što ste potrošili, a neka i oni traže ono što su potrošili.! To je Allahov sud, On sudi među vama — a Allah sve zna i mudar je.« (ajet, 10.)

Buharija i Muslim prenose od Misvera b. Mahrema i Mervana ibni Hakema da su se u Medinu iz Mekke, poslije potpisivanja ugovora na Hudejbijji, doselile neke muslimanke koje su prema tom ugovoru trebale biti vraćene nazad u Mekku. Međutim, tada je objavljen gornji ajet koji je ovu tačku ugovora stavio van snage.

Prenosi se također da je Ummi Gulsum, kćerka Ukba b. Ebi Muajta, došla u Medinu kao muhadžirka i položio prisegu vjernosti Božijem poslaniku. Poslije su došli njeni ukućani i tražili njeno izručenje. Međutim Poslanik to nije učinio, jer je Allah gornjim ajetom dokinuo ugovor na Hudejbijji, odnosno dio ugovora koji se odnosi na žene.

»A ako neka od vaših žena umakne nevjernicima, i ako vi poslije u borbu s njima stupite, onda onima čije su žene umakle — vjenčane darove koje su im dali namirite. I bojte se Allaha, u koga vjerujete!« (ajet, 11.)

Ajet je objavljen zbog Ummi el-Hakem, kćerke Ebu Sufjana, koja je napustila islam i svoga muža muslimana i udala se za jednog čovjeka iz plemena Benu Sekif.[69]

---

[69] Svega šest žena je, prema Ibni Abbasu, raskinulo brak sa svojim muževima-muslimanima. One su željele da ostanu u idolopoklonstvu. Te žene su: Ummi el-Hakem, kćerka Ebu Sufjana, a supruga Ijada b. Ebi Šeddada; Fatima, kćerka Ebu Umejja b. Mugire, a sestra Ummi Seleme, svojevremeno udata za Omera b. el-Hattaba i, kada se Omer iselio iz Mekke u Medinu, ona je ostala u Mekki i potvra-

»O vjernici, ne prijateljujte s ljudima koji su protiv sebe Allahovu srdžbu izazvali; oni su izgubili nadu da će bilo kakvu nagradu na onom svijetu imati, isto kao što su izgubili nadu nevjernici da će se njihovi umrli živi vratiti.« (ajet, 13.)

Ajet je objavljen zbog licemjera.

POGLAVLJE ES-SAFF

»Allaha hvali ono što je na nebesima i ono što je na Zemlji, On je Silni i Mudri! O vjernici, zašto jedno govorite, a drugo radite?« (ajet, 1. i 2.)

Ajeti su objavljeni kada je jedna grupa ashaba rekla: »Kad bi znali koje je djelo Allahu najdraže, odmah bi to uradili?«

»O vjernici, hoćete li da vam ukažem na trgovinu, ona će vas spasiti patnje nesnosne: u Allaha i Poslanika Njegova vjerujte i imecima svojim i životima svojim na Allahovu putu se borite — to vam je, da znate bolje.« (ajet, 10. i 11.)

Ajeti su objavljeni kad su ashabi jednom prilikom rekli: »Kad bi znali šta je Allahu najdraže i najugodnije?« Međutim, oni su prezirali džihad, pa je objavljeno: **»Zašto jedno govorite, a drugo radite?«**

POGLAVLJE EL-DŽUMU'A

»A kad se namaz obavi, onda se po zemlji raziđite i Allahovu blagodat tražite i Allaha mnogo spomi-

tila se idolopoklonstvu; Bervea, kćerka Ukba, a supruga Šemmasa b. Osmana; Abda, kćerka Abdulaziza, a supruga Hišama b. el-Asa; Kulsuma, kćerka Džervela, a supruga Omera b. el-Hattaba, koja se nije htjela iseliti s Omerom nego je ostala u Mekki da ispovijeda vjeru svoje sredine i Šehba, kćerka Gajlana. Poslanik je njihovim muževima namirio vjenčane darove koje su oni svojevremeno dali svojim suprugama.

njite, da biste postigli što želite. Ali kad oni kakvu robu trgovačku ili veselje ugledaju, pohrle mu i tebe ostave sama da stojiš. Reci: 'Ono što je u Allaha bolje je i od veselja i od trgovine.' A Allah najbolju opskrbu daje.« (ajet, 10. i 11.)

Ajeti su objavljeni kada je Poslanik jednog petka u džamiji u podne držao govor. Njega su, kad su bubnjevi i talambasi najavili dolazak jedne karavane s robom, napustili ashabi. U Medini je tada vladala nestašica i mnogi su napustili džamiju da bi se snabdjeli namirnicama. Međutim, oni su zbog takvog postupka i ukoreni gornjim ajetima.

Buharija i Muslim prenose od Džabira ibni Abdullaha da je rekao: »Dok smo u džamiji klanjali džumu namaz sa Poslanikom stigla je jedna karavana iz Sirije natovarena robom. Svi su iz džamije izišli da se snabdiju namirnicama osim dvanaest ashaba, pa su tim povodom objavljeni gornji ajeti.«

POGLAVLJE EL-MUNAFIKUN

»Kad ti licemjeri dolaze, oni govore: 'Mi tvrdimo da si ti, zaista, Allahov poslanik!' — I Allah zna da si ti, zaista, njegov poslanik, ali Allah tvrdi i da su licemjeri pravi lašci.« (ajet, 1.)

Buharija prenosi od Zejda b. Erkama da je rekao: »Čuo sam Abdullaha b. Ubejja gdje kaže savjetujući svoje drugove: 'Nemojte davati opskrbu onima koji su uz Allahova Poslanika, sve dok se od njega ne raziđu. Ako se vratimo u Medinu, sigurno će jači istjerati iz nje slabijeg!« To sam saopćio svome stricu, a on Božijem poslaniku. Kada je Poslanik pozvao mene i Abdullaha, ja sam sve ispričao, a Abdullah sve porekao. Poslanik je njemu povjerovao i tim povodom je objavljen gornji ajet. Poslije njegove objave Poslanik mi reče da je Allah potvrdio istinitost moga iskaza.«

»A kad im se rekne: 'Dođite, Allahov poslanik će moliti da vam se oprosti', — oni glavama svojim tresu i vidiš ih kako nadmeno odbijaju.« (ajet, 5.)

Ajet je objavljen kada je Abdullahu b. Ubejju rečeno: »Dođi, Allahov poslanik će moliti da ti se oprosti.« Međutim, on je umjesto toga počeo da trese glavom.

»Isto im je, molio ti oprosta za njih ili ne molio, Allah im, zaista, neće oprostiti, Allah doista narodu nevjerničkom neće na pravi put ukazati.« (ajet, 6.)

Prenosi se da je Poslanik, kada je objavljen ajet: **Molio ti oprosta za njih ili ne molio, molio čak i sedamdeset puta, Allah im neće oprostiti«**, rekao: »Moliću čak i više od sedamdeset puta.« Tim povodom je objavljen gornji ajet.

POGLAVLJE ET-TEGABUN

»O vjernici, i među ženama vašim i djecom vašom doista imate neprijatelja, pa ih se pričuvajte! A ako preko toga pređete i opravdanje prihvatite i oprostite, pa — i Allah prašta i samilostan je. Imanja vaša i djeca vaša samo su iskušenje, a u Allaha je nagrada velika; zato se Allaha bojte koliko god možete, i slušajte i pokoravajte se i milostinju udjeljujte — za svoje dobro. A oni koji budu sačuvani gramzljivosti, biće ti koji će uspjeti. Ako Allahu drage volje zajam date, On će vam ga mnogostruko vratiti i oprosti će vam, jer Allah je blagodaran i blag, poznavalac je nevidljivog i vidljivog svijeta, Silni i Mudri.« (ajet, 14—18.)

Ajeti su objavljeni, prema Ibni Abbasu, zbog nekih stanovnika Mekke koji su islam primili, ali se nisu iselili. Njihovu seobu spriječila su njihova djeca i njihove žene. Kada su se na kraju ipak iselili odlučili su da kazne one koji su ih u tome sprečavali, pa su tim povodom objavljeni gornji ajeti.

POGLAVLJE ET-TALAK

»O Vjerovjesniče, kad htjednete žene da pustite, vi ih u vrijeme kad su čiste pustite, a onda vrijeme koje treba da prođe brojte i Allaha, Gospodara svoga, bojte se. Ne tjerajte ih iz stanova njihovih, — a ni one neka ne izlaze, — osim ako očito sramno djelo učine. To su Allahovi propisi. Onaj koji Allahove propise krši — sam sebi nepravdu čini. Ti ne znaš, Allah može poslije toga i kakvu priliku za pomirenje pružiti.« (ajet, 1.)

Ajet je objavljen, prema Kelbiju, zbog Poslanika koji se naljutio na Hafsu, svoju suprugu, koja je tajnu njoj povjerenu saopćila Aiši. Kurejši dodaje da se i dio ajeta u kome stoji: **»Ne tjerajte ih iz stanova njihovih«** odnosi također na Hafsu, koja je napustila dom i otišla svome ocu Omeru.

Drugi navode da je ajet objavljen zbog Abdullaha ibni Omera koji se razvjenčao sa svojom ženom, a nije vodio računa o iddetu, pričeku.

»... A onome koji se Allaha boji, On će mu izlaz naći i opskrbiće ga odakle se i ne nada...« ajet, 2. i 3.)

Ovo su dijelovi drugog i trećeg ajeta iz ovog poglavlja. Objavljeni su zbog Avfa b. Malika el-Ešdžai-ja. On je, prema Ibni Abbasu, došao Poslaniku i rekao mu: »Sin mi je zarobljen, a majka mu tuguje. Šta da radim?« Tada je Poslanik rekao: »Boj se Allaha i budi strpljiv. Naređujem ti i tvojoj ženi da često izgovarate: **La havle ve la kuvvete illa billahi«** (Nema snage ni moći osim u Allaha). Kada se vratio kući i ispričao svojoj ženi šta mu je Poslanik naložio, ona je rekla: »Divno li je to što nam je naredio.« Poslije izvjesnog vremena, sin je umakao neprijatelju i sa obiljem ratnog plijena došao kući. Tim povodom su objavljeni gornji dijelovi ovih ajeta.

»A one žene vaše koje su nadu u mjesečno pranje izgubili i one koje ga nisu dobile. one treba da čekaju tri mjeseca, ako niste znali. Trudne žene čekaju sve

dok ne rode. — A onome ko se Allaha boji, On će sve što mu treba učiniti dostupnim.« (ajet, 4.)

Ibni Džerir i drugi prenose da je Ubej b. Ka'b, kada je u poglavlju el-Bekare objavljeno: »**Raspuštenice neka čekaju tri mjesečna pranja . . .**«, rekao Poslaniku: »Božiji poslaniče, neki ljudi govore da su ostale neke žene o kojima ništa nije rečeno: one koje su izgubile nadu u svoje mjesečno pranje, one koje ga nisu ni dobile i trudnice.« Tada je kao odgovor na ovo pitanje objavljen gornji ajet.

POGLAVLJE ET-TAHRIM

»**O Vjerovjesniče, zašto sebi uskraćuješ ono što ti je Allah dozvolio — u nastojanju da žene svoje zadovoljiš? A Allah prašta i samilostan je. Allah vam je propisao kako da svoje zakletve iskupite; Allah je vaš Gospodar; On sve zna i mudar je.«** (ajet, 1. i 2.)

Taberani prenosi od Ibni Abbasa da je rekao: »Božiji poslanik, Muhammed alejhisselam, je jednom prilikom jeo med kod svoje žene Sevde. Kada je došao kod Aiše, ona je, u dogovoru sa Hafsom, rekla da osjeća vrlo jak i neugodan miris iz njegovih usta, a to je ponovila i Hafsa kada je kod nje navratio. Tada se Poslanik zakleo da više neće jesti meda i tom prilikom su objavljeni gornji ajeti.

»**Ako vas on pusti, Gospodar njegov će mu dati umjesto vas boljih žena od vas: odanih Allahu, vjernica, poslušnih Allahu, pokajnica, koje se Allaha boje, koje poste, udovica i djevojaka.«** (ajet, 5.)

O povodu objave ovog ajeta bilo je riječi u poglavlju el-Mu'minun, 12. ajet.

POGLAVLJE EL-KALEM

»**Ti nijesi, milošću Gospodara svoga, lud.«** (ajet, 2.)

Ajet je objavljen, prema Ibni Džurejdžu, zbog idolopoklonika koji su rekli da je Poslanik lud.

»Jer ti si, zaista, najljepše ćudi.« (ajet, 4.)

El-Vahidi prenosi lancem prenosilaca od Aiše da je rekla: »Niko nije bio ljepše ćudi od Božijeg poslanika Muhammeda, alejhisselam. On bi, kada bi ga neko od ashaba ili njegovih ukućana pozvao, odmah rekao: 'Odazivam ti se'.« Tim povodom je objavljen gornji ajet.

»I ne slušaj nijednog krivokletnika, prezrena, klevetnika, onoga koji tuđe riječi prenosi, škrca, nasilnika, velikog grešnika, surova i, osim toga, u tuđe pleme uljeza, — samo zato što je bogat i što ima mnogo sinova, — koji govori, kad mu se ajeti Naši kazuju: 'To su samo naroda drevnih priče!« (ajet, 10—15.)

Ajeti su objavljeni zbog Velida ibni Mugire, vrlo bogatog idolopoklonika iz Mekke, a velikog protivnika Muhammeda i vjernika.

Neki kažu da su ovi ajeti objavljeni zbog Ahnesa ibni Šerika, a neki zbog Ebu Džehla.

»Mi smo ih na kušnju stavili, kao što smo vlasnike jedne bašče[70] na kušnju stavili kad su se zakleli da će je sigurno rano izjutra obrati.« (ajet, 17.)

Ajet je objavljen, prema Ibni Džurejdžu, zbog Ebu Džehla koji je na Bedru rekao idolopoklonicima: »Zarobite ih i vežite, a nemojte ubijati. Neka se o nama i našem pohodu priča.«

POGLAVLJE EL-HAKKA

»Da vam to poukom učinimo i da to od zaborava sačuva uho koje pamti.« (ajet, 12.)

---

70 Allah je u ovom ajetu uporedio idolopoklonike sa vlasnicima jedne bašče, koju je, dok su oni spavali, Allahovom voljom, zadesila nesreća. Kad su u zoru ušli u bašču, rekli su: **»Mi smo zalutali«**, jer su pomislili da to nije njihova bašča. Međutim, kada su malo bolje pogledali, oni su se ipak uvjerili da je bašča njihova i rekli: **»Ali ne, ne, — svega smo lišeni!«**

Ibni Džerir prenosi od Burejda da je Poslanik, kada je objavljeno: »**I da pouku od zaborava sačuva uho koje pamti**«, rekao: »Molio sam Allaha da to bude uho Ali ibni Ebi Taliba.«

POGLAVLJE EL-ME'ARIDŽ

»**Neko je zatražio da se kazna izvrši.**« (ajet, 1.)

Ajet se odnosi na Nadra b. el-Harisa, a objavljen je kada je rekao: »Bože, ako je ovo zbilja istina od Tebe, Ti spusti na nas kamenje s neba ili nam pošalji patnju nesnosnu!«

POGLAVLJE EL-MUZZEMMIL

Idolopoklonici su na sastanku u Dar en-Nedvi odlučili da Muhammeda nazovu vračom i na taj način odvrate narod od njega. Međutim, neko od prisutnih je rekao da on nije vrač. Tada su predložili da ga nazovu ludakom, pa su opet neki rekli da on nije lud. Bilo je i drugih predloga, kao: čarobnjak, pjesnik itd. Kada je Poslanik o tome obaviješten on se umotao i pokrio, pa mu je Allah objavio: »**O ti, umotani!**«, »**O ti, pokriveni!**«

Po drugoj verziji ajeti su objavljeni kada je Poslanik na brdu Hira nedaleko od Mekke primio prve riječi Objave. Uplašen od toga on se odmah vratio kući i rekao svojima: »Pokrijte me, pokrijte me!«

POGLAVLJE EL-MUDDESSIR

»**O ti, pokriveni! Ustani i opominji! I Gospodara svoga veličaj! I haljine svoje očisti! I kumira se kloni! I ne prigovaraj držeći da je mnogo! I radi Gospodara svoga trpi!**« (ajet, 1—7.)

Buharija i Muslim prenose od Džabira b. Abdullaha da je Poslanik, govoreći o svome boravku na brdu Hira, rekao: »I dok sam još išao sa brda Hira, čuo sam s neba jedan glas, pogledao prema nebu i vidio onog istog meleka koji mi je dolazio na brdo Hira. Uplašen od toga vratio sam se kući i rekao:

»Pokrijte me! Pokrijte me! Kasnije je Allah objavio: **'O ti, pokriveni! Ustani i opominji!'**«, pa sve do ajeta u kome stoji: **»I radi Gospodara svoga trpi!«**

»Meni ostavi onoga koga sam Ja stvorio i bogatstvo mu ogromno dao i sinove koji su s njim i čast i ugled mu pružio — i još žudi da uvećam! Nikako! On, doista, prkosi ajetima Našim, — a naprtiću Ja njemu teškoće, jer je smišljao i računao, — i, proklet bio, kako je proračunao! i još jednom proklet bio, kako je proračunao! — zatim je pogledao, pa se onda smrknuo i namrštio i potom se okrenuo i uzoholio, i rekao: 'Ovo nije ništa drugo do vradžbina koja se prenosi, ovo su samo čovjekove riječi!' U Sekar[71] ću Ja njega baciti.« (ajet, 11—26.)

Hakem prenosi od Ibni Abbasa da su idolopoklonici, poslije dugog vijećanja u Dar en-Nedvi, odlučili da Muhammedu pošalju Velida ibni Mugiru, najpametnijeg među njima, da čuje ono čemu Muhammed poziva i da ih poslije toga obavijesti i kaže svoje mišljenje. Kada je došao kod Poslanika Velid ga zamoli da mu prouči nešto iz Kur'ana. Poslanik se odazva i prouči ajete u kojima stoji: **»Hă Mîm. Knjigu objavljuje Allah, Silni i Sveznajući, koji oprašta grijehe i prima pokajanje, koji strahovito kažnjava i obilno nagrađuje; drugog boga osim Njega nema, Njemu se sve vraća.«**

Ajeti su snažno uticali na Velida tako da je on, sav izvan sebe, umjesto idolopoklonicima, otišao svojoj kući. Zabrinuti za njegovu sudbinu, idolopoklonici su poslali Ebu Džehla da vidi šta je sa njim bilo. Kada je došao kod njega, Ebu Džehl ga poče koriti,

71 Sekar je džehennem, paklena vatra.

a on mu reče da ga je to što je čuo od Muhammeda jako potreslo.

— Je li to poezija? — upita Ebu Džehl.

— Nije — odgovori Velid.

— Je li proza? — nastavi sa pitanjima Ebu Džehl.

— Nije ni to — odgovori Velid.

— Da nije vračanje, ili je on čarobnjak?

— Nije ništa od toga — odgovori Velid.

— Pa čime onda da ga nazovemo? — upita Ebu Džehl.

— Ako nešto moramo da kažemo, onda je najbolje reći da je to vradžbina. To su samo njegove riječi. Tim povodom su objavljeni gornji ajeti.

POGLAVLJE EL-KIJAME

»Zar čovjek misli da kosti njegove nećemo sakupiti? Hoćemo, Mi možemo stvoriti jagodice prsta njegovih ponovo.« (ajet, 3. i 4.)

Ajeti su objavljeni zbog Adija b. Rebi'a koji je Poslanika upitao: »Šta je Sudnji dan i kada će nastupiti?« Međutim, kada je dobio odgovor, on je rekao: »Zar je Bog kadar da sakupi trule kosti?«

»Ne izgovaraj Kur'an jezikom svojim da bi ga što prije zapamtio, Mi smo dužni da ga saberemo da bi ga ti čitao. A kada ga čitamo, ti prati čitanje njegovo, a poslije, Mi smo dužni da ga objasnimo.« (ajet, 16—19.)

Buharija prenosi od Ibni Abbasa da je rekao: »Božiji poslanik se mnogo trudio pri pamćenju Objave i radi toga je stalno pokretao svoje usne.« Poslije objave ovih ajeta, Poslanik bi samo slušao, a poslije Džibrilovog odlaska on bi tačno reprodukovao sve ono što mu je dostavljeno.

POGLAVLJE ED-DEHR

»I hranu su davali — mada su je i sami željeli — siromahu i siročetu i sužnju.« (ajet, 8.)

Ajet je objavljen zbog onih koji su na sebe preuzeli obavezu oko ishrane idolopoklonika koji su zarobljeni u bici na Bedru.

Po drugoj verziji ajet je objavljen zbog jednog ashaba koji je hranu dao jednom siromahu, siročetu i sužnju. Oni su, prije ovog susreta sa ashabom, došli kod Poslanika i od njega zatražili da ih nahrani, a on im je rekao: »Tako mi Onoga u čijoj je ruci moj život, ja vas nemam čime nahraniti, ali vi tražite . . .«

»Zato izdrži do odluke Gospodara tvoga, i ne slušaj ni grešnika ni nevjernika njihova!« (ajet, 24.)

Ajet je objavljen zbog Ebu Džehla koji je jednom prilikom rekao: »Ako vidim Muhammeda da klanja, ja ću mu odrubiti glavu.«

POGLAVLJE EL-MURSELAT

»A kada im se rekne: »Ruku'[72] činite!« — oni ga ne čine.« (ajet, 48.)

Ajet je objavljen, prema Mudžahidu, zbog pripadnika plemena Sekif koji su odbili da se pregibaju u namazu.

POGLAVLJE EN-NEBE'

»O čemu oni jedni druge pitaju? — O vijesti velikoj.« (ajet, 1. i 2.)

Idolopoklonicima je bilo nejasno da čovjek može biti Božiji poslanik. Zato su se počeli respitivati da li je ta vijest tačna, pa su tim povodom objavljeni gornji ajeti.

---

72 Ruku' je dio rekata koji se sastoji u pregibanju do polovine tijela, odupirući se rukama o koljena, tako da se leđa izravnaju sa glavom. (A. Škaljić, cit. dj., str. 536)

POGLAVLJE EN-NAZI'AT

»Ovi pitaju: »Zar ćemo, zaista, biti opet ono što smo sada? Zar kad trule kosti postanemo?« i još kažu: »E tada bismo mi bili izgubljeni!« (ajet, 10-12)

Ajeti se odnose na idolopoklonike, a objavljeni su kada su idolopoklonici rekli: »Zar ćemo, zaista, biti, proživljeni. Zar i kad trule kosti postanemo?«

»Pitaju te o Smaku svijeta: »Kada će se dogoditi?« Ti ne znaš, pa kako da o njemu zboriš, o njemu samo Gospodar tvoj zna. Tvoja opomena će koristiti samo onome koji ga se bude bojao, a njima će se učiniti, onoga dana kada ga dožive, da su samo jedno veče ili jedno jutro njezino ostali.« (ajet, 42-46)

Ajeti su objavljeni zbog idolopoklonika koji su počeli da zapitkuju Poslanika o Smaku svijeta.

POGLAVLJE 'ABESE

»On se namrštio i okrenuo zato što je slijepac njemu prišao.« (ajet, 1. i 2.)

Ajeti su objavljeni zbog sina Ummi Mektum, koji je došao Poslaniku i od njega zatražio da ga poući, a on se namrštio i okrenuo mnogobošcima kojima je u to vrijeme tumačio islamsko vjerovanje.

»Proklet neka je čovjek! Koliko je on samo nezahvalan!« (ajet, 17.)

Ajet se odnosi na Utba b. Ebi Leheba, a objavljen je kada je on primio islam, a zatim ga, poslije objave poglavlja en-Nedžm, napustio. Proklet je zato što je zanijekao Kur'an, a ništen, kada je sa trgovačkom karavanom krenuo prema Siriji, u mjestu zvanom el-Gadira.

»Toga dana će se svaki čovjek samo o sebi brinuti.« (ajet, 37.)

Ajet je objavljen kada je jedna žena upitala Poslanika: »Božiji poslaniče, hoćemo li na Sudnjem danu biti proživljeni nagi.«

— Da — reče Poslanik.

POGLAVLJE ET-TEKVIR

»A vi ne možete ništa htjeti ako to Allah, Gospodar svjetova, neće!« (ajet, 29.)

Prenosi se da je Ebu Džehl, kada je objavljen ajet: **»Onome od vas koji hoće da je na pravom putu«**, rekao: »To je naša stvar. Ako hoćemo bićemo na pravom putu.« Tim povodom je objavljen gornji ajet.

POGLAVLJE EL-INFITAR

»O čovječe, zašto da te obmanjuje to što je Gospodar tvoj plemenit.« (ajet, 6.)

Ajet je objavljen zbog Velida ibni Mugire.

POGLAVLJE EL-MUTAFFIFUN

»Teško onima koji pri mjerenju zakidaju, koji punu mjeru uzimaju kad od od drugih kupuju, a kad drugima mjere na litru ili na kantar — zakidaju.« (ajet, 1, 2. i 3.)

Ajeti su objavljeni po dolasku Božijeg poslanika u Medinu. Stanovnici ovoga grada zakidali su drugima pri mjerenju, a sebi su, kada bi kupovali od drugih, uzimali punom mjerom.

POGLAVLJE ET-TARIK

»Tako mi neba i Danice! — A znaš li ti šta je Danica? — Zvijezda blistava!« (ajet, 1. 2. i 3.)

Ajeti su objavljeni, prema Ibni Abbasu, kada je, za vrijeme dok je Ebu Talib sjedio sa Poslanikom, pala jedna »zvijezda-padalica«. Uplašen Ebu Talib je upitao: »A što je ovo?«

— To je »zvijezda-padalica«, jedno od Božijih znamenja — reče Poslanik.

POGLAVLJE EL-A'LA

»Mi ćemo te podučiti pa ništa nećeš zaboraviti.« (ajet, 6)

Ajet je objavljen, prema Ibni Abbasu, zbog Poslanika koji je u Džibrilovom prisustvu nastojao da reprodukuje Objavu bojeći se da to ne bi zaboravio.

POGLAVLJE EL-LEJL

Prenosi se od Ibni Abbasa da je ovo poglavlje objavljeno kada je Ebu Dahdah dao zid svoje bašče za palmu jednog ensarije, Naime, ensarija je imao jednu palmu čiji su plodovi padali u dvorište jednog siromašnog muslimana. Njegova djeca su kupila te plodove, a on je otišao Poslaniku i požalio se. Poslanik je tada predložio da mu palmu proda za istu u džennetu, a on je to odbio. Kasnije je Ebu Dahdah kupio palmu i prodao Poslaniku, a Poslanik je pozvao siromašnog muslimana i rekao mu da je palma njegova. Tim povodom je objavljeno ovo poglavlje.

POGLAVLJE ED-DUHA

»Tako mi jutra i noći kada se utiša, — Gospodar tvoj nije te ni napustio ni omrznuo! Onaj svijet je, zaista, bolji za tebe od ovoga svijeta, a Gospodar tvoj će tebi sigurno dati, pa ćeš zadovoljan biti!« (ajet, 1-5)

Ajeti su objavljeni zbog idolopoklinika koji su se rugali Poslaniku zbog prekida u Objavi. Govorili su da ga je Allah napustio i omrznuo.

Buharija i Muslim prenose od Džundeba b. Abdullaha da je rekao:

— Džibril se jedno izvjesno vrijeme nije pojavljivao sa Objavom, pa je jedna žena iz plemena Kurejš rekla: »Napustio ga njegov šejtan.«[73] Tada je objavljeno prvih pet ajeta ovog poglavlja.

Po drugoj verziji, ajeti su objavljeni kada je Ummi Džemil, supruga Ebu Džehla, rekla Poslaniku: »Muhamede, ne vidim više onog tvog šejtana. On je tebe, eto, napustio?«

POGLAVLJE EL-INŠIRAH

»Ta, zaista, s mukom je i last, zaista, s mukom, je i last!« (ajet, 5. i 6.)

Ajeti su objavljeni zbog idolopoklonika koji su se rugali Poslaniku zbog siromaštva.

POGLAVLJE ET-TIN

»Zatim ćemo ga u najnakazniji lik vratiti.« (ajet, 5.)

Ajet je objavljen zbog idolopoklonika koji su negirali proživljenje poslije smrti.

POGLAVLJE EL-'ALEK

»Vidje li ti onoga koji brani robu da namaz obavi? (ajet, 9. i 10.)

---

73 Predislamski Arapi su vjerovali da svaki pjesnik ima svoga šejtana, svoju muzu, izvora svoga pjesničkog nadahnuća. Teebbeta Šerren se u jednoj mračnoj noći susreo sa svojim šejtanom i borio se sve dok ga nije savladao. Idolopoklonici su Kur'an smatrali poezijom, a Poslanika pjesnikom. Otuda i ova izjava da je Poslanika napustio njegov šejtan.

Ajeti su objavljeni povodom Ebu Džehlova sprečavanja Poslanika da javno obavlja namaz.

POGLAVLJE EL-KADR

»Mi smo ga počeli objavljivati u noći Kadr — a šta ti misliš šta je noć Kadr? Noć Kadr je bolja od hiljadu mjeseci.« (ajet, 1-3.)

Noć Kadr je jedna od posljednjih noći mjeseca ramazana. U ovoj noći počela je objava Kur'ana. Ona je bolja od hiljadu mjeseci u kojima se jedan čovjek noću molio, a danju borio.

POGLAVLJE EZ-ZILZAL

Onaj ko bude uradio koliko trun dobra — vidjeće ga, a onaj ko bude uradio i koliko trun zla — vidjeće ga.« (ajet, 7. i 8.)

Ajeti su objavljeni, prema Seidu ibni Džubejru, zbog onih koji su, kada je objavljeno: **» hranu su davali — mada su je i sami željeli«**, rekli da neće dobiti nagradu, odnosno kaznu ako ono što učine, bilo dobro ili zlo, bude neznatno.

POGLAVLJE EL-'ADIJAT

Ovo poglavlje objavljeno je, prema Mukatilu, povodom Poslanikove otpreme jedne izvidnice na teritoriju plemena Kinane, a koja se više nego što je dozvoljeno zadržala. Tada se pronijela vijest da su svi do posljednjeg pogubljeni. Međutim, ta vijest je opovrgnuta ajetima ovoga poglavlja.

POGLAVLJE ET-TEKASUR

Ovo poglavlje objavljeno je kada su se neke Kurejšije počeli nadmetati i hvalisati. Jedni su govorili

da su oni najmoćniji i najslavniji u Mekki, dok su im drugi to osporavali tvrdeći da slava i moć pripada samo njima. Poslije živih sa hvalisanjem su prešli i na mrtve.

POGLAVLJE EL-HUMEZE

Ovog poglavlja objavljeno je, prema Ibni Abbasu, kao odgovor Ahnesu ibni Šeriku, a prema Ibni Džurejdžu, Velidu ibni Mugiri koji je klevetao i vrijeđao Poslanika i muslimane.

POGLAVLJE KUREJŠ

Ovo poglavlje je po svom sadržaju u uskoj vezi s prethodnim poglavljem i ono ga dopunjuje. Uništeni su vlasnici slona zbog navike Kurejšija da zimi i ljeti putuju. Oba ova poglavlja, po Ubej b. Ka'bu i drugima, treba uzeti kao jedno poglavlje. Prenosi se da je Omer b. el-Hattab u namazu na prvom rekatu učio poglavlje **et-Tin,** a na drugom **el-Fil** i **Kurejš.** Poglavlje **Kurejš** ujedno napominje i blagodati koje su Kurejšije imale i imaju zbog toga što su čuvali Ka'bu.

POGLAVLJE EL-MA'UN

»Znaš li ti onoga koji onaj svijet poriče? Pa to je onaj koji grubo odbija siroče, i koji da se nahrani siromah — ne podstiče.« (ajet, 1-3)

Ajeti su objavljeni, prema Mukatilu i Kelbiju, zbog Asa ibni Vaila, a prema Ibni Džurejdžu zbog Ebu Sufjana koji je običavao da svake sedmice zakolje po jedno bravče. Kada je jednom prilikom kod njega došlo jedno siroče i zatražilo malo mesa, on ga je grubo odbio.

»A teško onima koji, kad namaz obavljaju, namaz svoj kako treba ne izvršavaju, koji se samo pretvaraju i nikome ništa ni u naruč ne daju!« (ajet, 4-7)

Ajeti su objavljeni zbog licemjera koji svoj namaz kako treba ne izvršavaju, koji se samo pretvaraju i koji **»kada ustaju da namaz obave, lijeno se dižu, i samo zato da bi se pokazali pred svijetom.«**

POGLAVLJE EL-KEVSER

»Zato se Gospodaru svome moli i kurban kolji.« (ajet, 2)

Ajet je objavljen na Hudejbiji kada su idolopoklonici spriječili Poslanika i muslimane da hadž obave. Tada je Allah naredio Poslaniku da klanja, zakolje kurban i vrati se u Medinu.

»Onaj koji tebe mrzi sigrno će on bez pomena ostati«.[74] (ajet, 3)

Idolopoklonici su običavali da kažu za onoga koji nema muškog poroda da je **»ebter«**. Kada je Poslaniku umrlo muško dijete, As ibni Vail je rekao: **»Betere Muhammedun«**, pa je tim povodom objavljen gornji ajet.

POGLAVLJE EL-KAFIRUN

Ajeti ovog poglavlja objavljeni su, prema Ibni Abbasu, zbog idolopoklonika koji su Poslaniku ponudili bogatstvo i rekli: »Hajde da obožavaš ono što mi obožavamo, a mi ćemo obožavati ono što ti obožavaš — da se udružimo, ti i mi.«

---

74 Ali Riza Karabeg je riječ *»ebter«* uzeo u značenju »kusav«, a ona u ovom ajetu znači: bez muške djece (potomstva).

POGLAVLJE EN-NASR

Ajeti ovog poglavlja objavljeni su za vrijeme oslobođenja Mekke kada su Kurejšije u skupinama počeli da ulaze u Allahovu vjeru.

POGLAVLJE EL-LEHEB

Buharija prenosi od Ibni Abbasa da je ovo poglavlje objavljeno kada je Poslanik na Safi, okupljenom svijetu, rekao:

— Šta mislite kada bih vam saopštio da se u dolini Mekke sada nalazi neprijateljska konjica koja hoće da vas napadne, biste li mi to vjerovali?

— Bismo — odgovorili su prisutni. — Mi te poznajemo samo kao iskrena čovjeka.

— Ja vas opominjem — rekao je Poslanik — da vas čeka teška kazna zato što obožavate kipove!

— Proklet da si ti! — uzviknuo je Ebu Leheb. — Zar si nas zato zvao?

POGLAVLJE EL-IHLAS

Ajeti ovog poglavlja objavljeni su kada je Ka'b ibni Ešref zatražio od Poslanika da mu opiše svoga Gospodara.

LITERATURA

na arapskom jeziku

1. Ebu Hasan Ali b. Ahmed el- Vahidi: **Esbabun-nuzuli,** Alemul-kutub, Bejrut, bez datuma izdanja.
2. Dželaluddin es-Sujuti: **Lubabun-nukuli fi esbabin-nuzuli,** Kairo, 1382/1963.
3. Muhammed b. Behadir ez-Zerkeši: **El-Burhanu fi ulumil--Kur'ani,** Kairo, 1957.
4. Dželaluddin es-Sujuti: **El-Itkanu fi ulumil-Kur'ani,** Kairo, 1935.
5. Ibni Hišam: **Es-Sira,** Kairo, 1936.
6. Muhammed Ebu Šehbe: **El-Medhalu li dirasetil-Kur'anilkerimi,** Kairo, 1972.
7. Abdullah Mahmud Šehata: **Tarihul-Kur'ani vet-tefsiri,** Kairo, 1392/1972.
8. Bekri Šejh Emin: **Et-Teabirul-fenni fil-Kur'ani,** Bejrut, 1396/1976.
9. Mhammed Ali es-Sābuni: **Et-Tibjanu fi ulumil-Kur'ani,**
10. Ibrahim Leban: **El-Kur'anu vel-mudžtemea,** Kairo, 1387//1967.
11. Abdussebur Šahin: **Tarihul-Kur'ani,** Kairo, 1966.
12. Subhi Salih: **Mebahisun fi ulumil-Kur'ani,** Damask, 1957.
13. M.ed- Desuki: **El-Hidžretu fil-Kur'ani,** Kairo, 1971.
13. Muhammed b. Ahmed el-Kurtubi: **El-Džamiu li ahkamil--Kur'ani,** Kairo, 1935.
15. Muhamud b. Omer ez-Zamahšeri: **El-Keššaf,** Kairo, 1308.

na srpskohrvatskom jeziku

16. **Koran,** preveo Mićo Ljubibratić (Hercegovac), Beograd, 1895.
17. **Kur'an Časni,** preveli Hafiz Muhammed Pandža i Džemaludin Čaušević, Zagreb, 1972.

18. **Kur'an,** preveo Besim Korkut, Sarajevo, 1977.
20. **Prijevod Kur'ana s komentarom,** I, II, III, Vrhovno Islamsko starješinstvo, Sarajevo, 1966—67.
21. **Sahihul-Buhari,** Buharina zbirka hadisa, I, II, III, prijevod i komentar Hasan Škapur, Sarajevo, 1974—76.
22. Muhammed Hamidullah, **Muhammed a.s. (život i djelo),** I, II, Zagreb, 1977.
23. Mehmed Handžić, **Uvod u tersirsku i hadisku nauku,** Sarajevo, 1972.
24. Muhamed Tufo, Temelji tefsirske nauke, **Glasnik IVZ-e,** IV/1936, Sarajevo, 1936.
25. Korm, Žorž: **Multikonfesionalne zajednice,** Sarajevo, 1977.
26. Škaljić, Abdulah: **Turcizmi u srpskohrvatskom jeziku,** Sarajevo, 1965.

SADRŽAJ